EDITURA DIDACTICĂ ȘI PEDAGOGICĂ, BUCUREȘTI – 1986

Lei 22,30

MINISTERUL EDUCAȚIEI ȘI ÎNVĂȚĂMÂNTULUI

GEOGRAFIA
Republicii Socialiste România

MANUAL PENTRU CLASA A VIII-A

8

BIBLIOTECA PERSONALĂ
SILAGHI MARIUS CĂLIN
Nr.
Baia Mare

MINISTERUL EDUCAȚIEI ȘI ÎNVĂȚĂMÎNTULUI

CLAUDIU GIURCĂNEANU
prof. univ. dr.

IULIANA MUȘAT
prof. gr. I

GHEORGHE GHICA
prof.

GEOGRAFIA

Republicii Socialiste România

8

MANUAL PENTRU CLASA A VIII-A

BIBLIOTECA PERSONALĂ
SILAȘHI MARIUS CĂLIN
Nr. _____
Baia Mare

EDITURA DIDACTICĂ ȘI PEDAGOGICĂ
BUCUREȘTI

Revizia manualului, ediția 1981, a fost efectuată de prof. univ. dr. CLAUDIU GIURCĂNEANU
Revizia metodico-didactică: prof. gr. I IULIANA MUȘAT
Hărți, schițe, grafice: prof. univ. dr. CLAUDIU GIURCĂNEANU
Reeditare pentru anul școlar 1986/1987
Referent : prof. OCTAVIAN MÂNDRUȚ

Redactor : prof. VIORELA ANASTASIU
Tehnoredactor : ION MIREA
Cartografie : ION BĂNULESCU și DOREL STĂNESCU
Coperta executată de : VICTOR WEGEMANN

Tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU
secretar general al Partidului Comunist Român,
președintele Republicii Socialiste România

BIBLIOTECA PERSONALĂ
SILAGHI MARIUS CĂLIN
Nr.
Baia Mare

1

AȘEZAREA GEOGRAFICĂ, GRANIȚELE DE STAT ȘI SUPRAFAȚA

Fiecare țară ocupă pe Glob o anumită poziție geografică. Aceasta poate fi privită fie în raport cu meridianele și paralelele care o străbat *(așezarea matematică)*, **fie în raport cu unele elemente geografice (relief, ape curgătoare, țărmul mării)** *(așezarea geografică)*, **fie față de țările cu care se învecinează** *(așezarea politică)*.

A. AȘEZAREA MATEMATICĂ

a) **Pe Glob.** Republica Socialistă România este situată în emisfera nordică, fiind cuprinsă între paralelele 43°37' și 48°15' latitudine nordică.

Aplicație: Calculați pe cîte grade de latitudine se desfășoară teritoriul României între cele două paralele extreme. Ce localități ating ele? Vezi harta de la p. 9.

Paralela de 45° latitudine nordică, care străbate mijlocul emisferei nordice, trece prin jumătatea sudică a teritoriului patriei noastre.

Aplicație: Urmăriți pe aceeași hartă prin dreptul căror localități și prin ce județe trece paralela de 45° latitudine nordică. Faceți același lucru pe globul geografic sau pe un atlas al lumii și observați ce ținuturi întîlnește această paralelă.

Paralela de 46° latitudine nordică împarte teritoriul țării aproape în două părți egale. Observați pe hartă prin ce localități și prin ce județe trece ea.

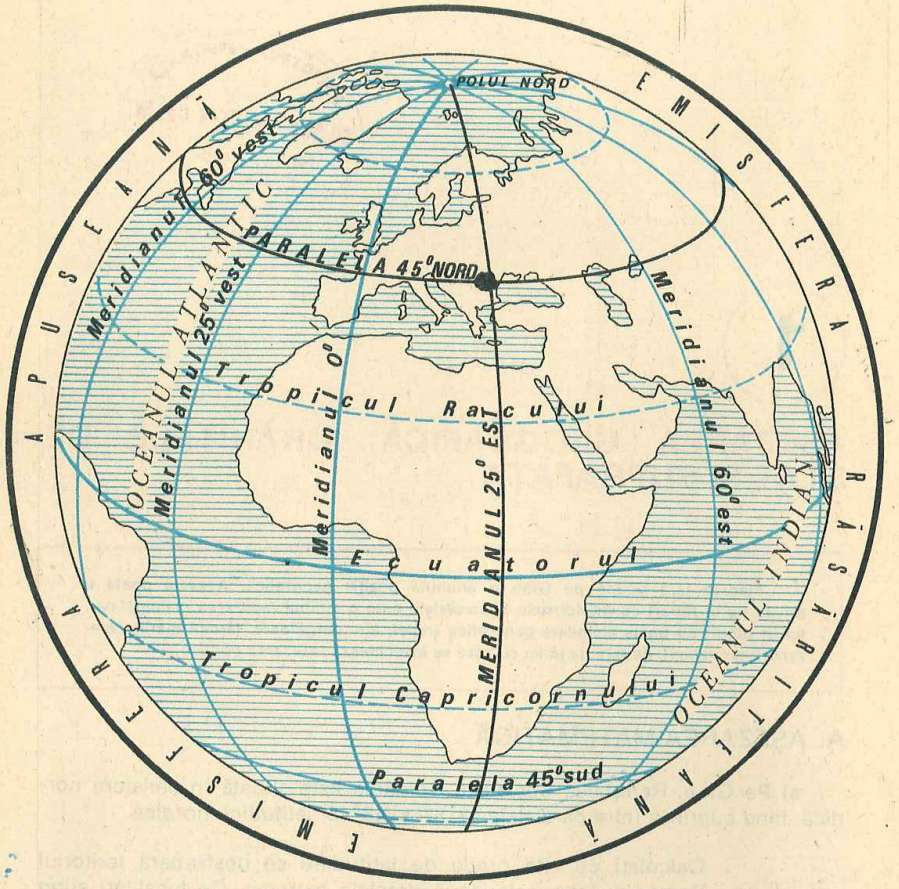

Aşezarea matematică a Republicii Socialiste România pe Glob

Faptul că paralela de 45° latitudine nordică trece prin ţara noastră înseamnă că ne găsim la distanţă egală faţă de Ecuator (la ce latitudine se află Ecuatorul?) şi Polul Nord (la cîte grade, faţă de Ecuator, se află acest punct?), în mijlocul zonei temperate, unde nu se resimt nici căldurile mari ale ţinuturilor tropicale, dar nici gerurile prelungite ale ţinuturilor polare.

În acelaşi timp, România se află în emisfera răsăriteană a Globului, adică la est de meridianul 0° (indicaţi pe unde trece acest meridian), fiind cuprinsă între meridianele 20°15' şi 29°41' longitudine estică.

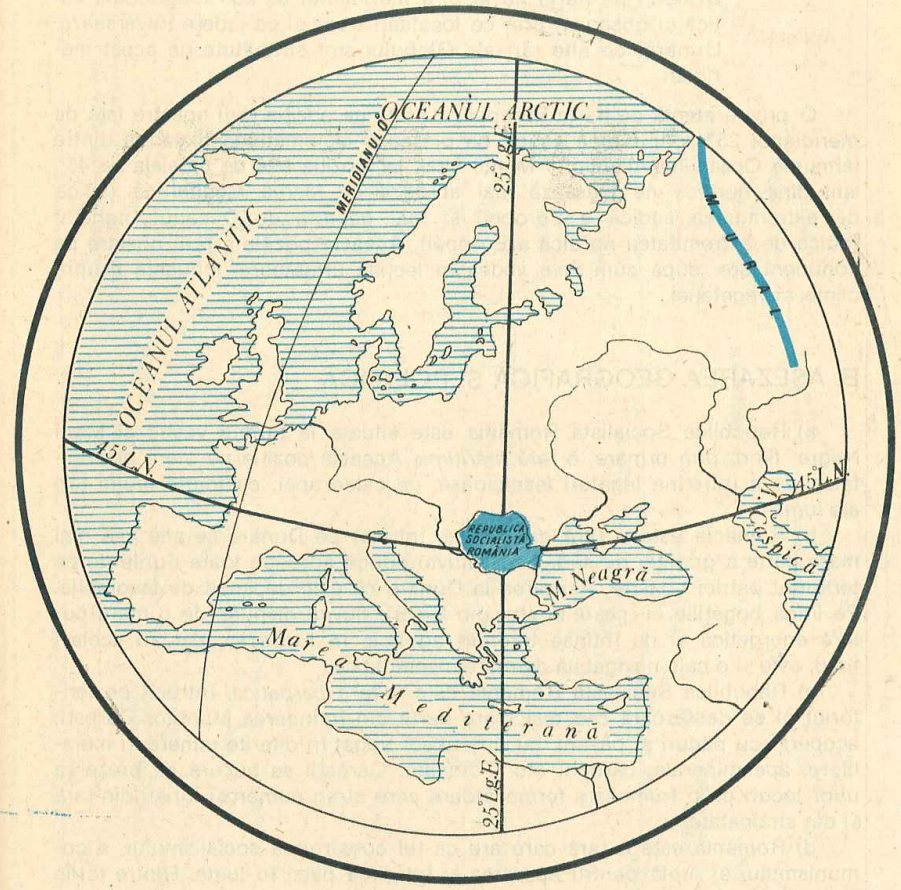

Aşezarea matematică a Republicii Socialiste România în Europa

Aplicaţie: Observaţi pe harta de la p. 9 care sînt punctele extreme ale teritoriului ţării atinse de cele două meridiane. Calculaţi pe cîte grade de longitudine se desfăşoară teritoriul ţării noastre.

b) **În Europa.** România este situată aproape în mijlocul continentului. Meridianul de 25° longitudine estică, care reprezintă jumătatea distanţei dintre Oceanul Atlantic (situat la extremitatea vestică a Europei) şi Munţii Ural (aşezaţi la extremitatea estică a continentului), trece exact prin mijlocul ţării noastre.

Aplicație: Urmăriți pe harta de la p. 9 meridianul de 25° longitudine estică și observați prin ce localități trece și ce județe traversează. Urmăriți ce alte țări ale Globului sînt străbătute de acest meridian.

O privire atentă pe harta Europei ne arată că poziția țării noastre față de meridianul 25° longitudine estică ne plasează la jumătatea distanței dintre țărmurile Oceanului Atlantic și Munții Ural, iar poziția față de paralela de 45° latitudine nordică ne plasează mai aproape de Marea Mediterană (adică de extremitatea sudică a Europei) și mai departe de Oceanul Înghețat (adică de extremitatea nordică a Europei). Această poziție a țării noastre pe continent are, după cum vom vedea în lecțiile următoare, influență asupra climei și vegetației.

B. AȘEZAREA GEOGRAFICĂ ȘI POLITICĂ

a) Republica Socialistă România este situată la țărmul vestic al Mării Negre, fiind, prin urmare, o *țară maritimă.* Această poziție ne oferă posibilitatea de a întreține legături lesnicioase, pe calea apei, cu foarte multe țări ale lumii.

b) România este o *țară dunăreană,* întrucît pe Dunăre se află cea mai mare parte a granței de sud. Acest fluviu adună aproape toate rîurile de pe teritoriul patriei noastre. Așezarea la Dunăre ne este deosebit de favorabilă. Pe lîngă bogățiile ei (pește și stuf din Deltă), fluviul dispune de o mare putere energetică și de întinse terenuri agricole în lunca sa, dar, în același timp, este și o cale navigabilă de mare însemnătate.

c) Republica Socialistă România este o *țară carpatică,* întrucît pe teritoriul ei se desfășoară cea mai mare parte din întinderea Munților Carpați, acoperiți cu păduri și pășuni, cu un subsol bogat în diferite minereuri metalifere, ape minerale, cărbuni etc. Totodată, Carpații se bucură de prezența unor locuri de o frumusețe fermecătoare care atrag numeroși turiști din țară și din străinătate.

d) România este o țară care are ca țel construirea socialismului, a comunismului și luptă pentru apărarea și întărirea păcii în lume. Dintre țările socialiste, ne învecinăm cu Uniunea Republicilor Sovietice Socialiste, Republica Populară Ungară, Republica Socialistă Federativă Iugoslavia și Republica Populară Bulgaria.

C. GRANIȚELE DE STAT

Lungimea totală a granițelor țării noastre măsoară 3 190,3 km. Cea mai lungă graniță o avem cu U.R.S.S., urmată de granițele cu R.P. Bulgaria, R.S.F. Iugoslavia și R.P. Ungară.

a) *Granița spre U.R.S.S.* Cu U.R.S.S. ne învecinăm la nord și răsărit; sectorul nordic al acestei granițe se desfășoară începînd din punctul unde

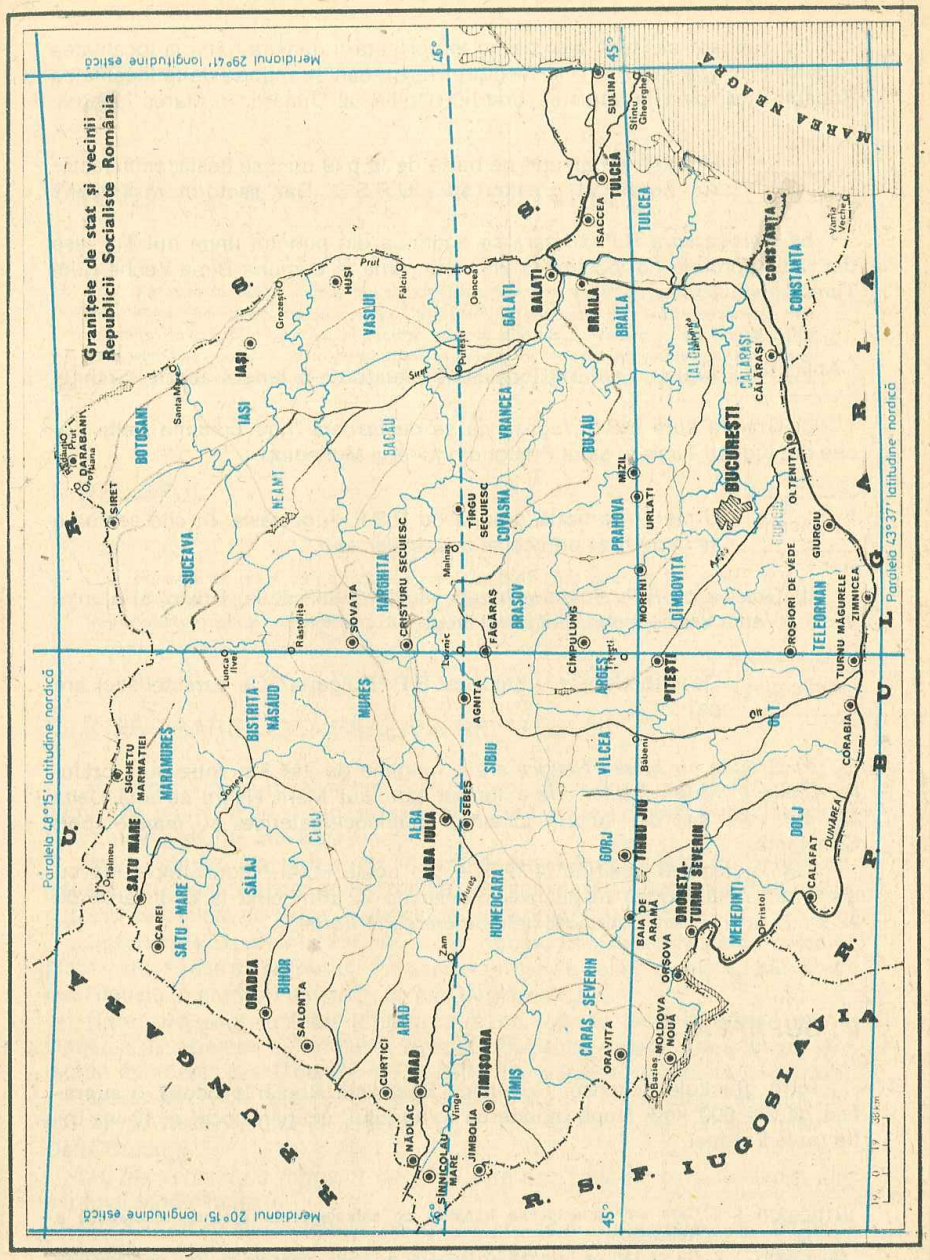

rîul Tur (afluent al Tisei) iese de pe teritoriul țării noastre, pînă la localitatea Rădăuți-Prut (pe rîul Prut), iar sectorul răsăritean se întinde de la localitatea Rădăuți-Prut, pînă la vărsarea brațului Chilia, al Dunării, în Marea Neagră.

Aplicație: Urmăriți cu atenție pe harta de la p. 9 cum se desfășoară sectorul nordic al granitei spre U.R.S.S. Dar sectorul răsăritean?

b) *Granița spre R.P. Ungară* se continuă din punctul unde rîul Tur iese din țară (aproape de localitatea Halmeu), pînă la comuna Beba Veche (jud. Timiș).

Aplicație: Arătați pe hartă localitățile situate de-a lungul acestei granițe.

c) *Granița spre R.S.F. Iugoslavia* se desfășoară între comuna Beba Veche din județul Timiș și satul Pristol din județul Mehedinți.

Aplicație: Urmăriți pe hartă granița cu R.S.F. Iugoslavia. În cîte sectoare se împarte și prin ce se deosebesc ele?

d) *Granița cu R.P. Bulgaria* începe din dreptul satului Pristol și ajunge la satul Vama Veche, pe țărmul Mării Negre.

Aplicație: Ce direcție are granița cu R.P. Bulgaria? Ce caracteristici are ea?

e) *Granița cu Marea Neagră* are o lungime de 244 km, între gura brațului Chilia și Vama Veche. De-a lungul țărmului Mării Negre se află Delta Dunării, un șir de lacuri, localități balneoclimaterice și marele port Constanța.

Țării noastre îi aparține și o fîșie din apele Mării Negre, împreună cu platforma continentală respectivă, întinsă de la țărm pînă la o distanță de 22 km în larg și care poartă numele de *marea teritorială*.

D. SUPRAFAȚA

Între granițele descrise, Republica Socialistă România ocupă o suprafață de 237 500 km². După întinderea teritoriului, ocupăm locul al 12-lea între țările Europei.

ÎNTREBĂRI ȘI APLICAȚII:

1. Care sînt principalele trăsături ce caracterizează așezarea geografică a României?

2. Cu ce țări ne învecinăm? Urmăriți pe hartă granițele de stat ale României.

2

CONDIȚIILE FIZICO-GEOGRAFICE

Formele de relief, clima, apele, vegetația, fauna și solurile alcătuiesc, împreună, elementele ce caracterizează natura pămîntului românesc. Ele sînt cunoscute sub numele de *condiții naturale* și fiindcă fac obiectul de cercetare al geografiei fizice sînt numite și *condiții fizico-geografice*. Influența lor în viața economică a țării, a oamenilor, este deosebit de însemnată așa cum se va constata în lecțiile următoare.

I. RELIEFUL

Formele de relief de pe teritoriul patriei noastre sînt alcătuite din munți, dealuri și cîmpii. Ele sînt forme majore, deoarece acoperă întinderi mari și dau, împreună, caracteristicile generale ale reliefului. Acestea sînt repartizate în trepte etajate.

A. ÎNFĂȚIȘAREA GENERALĂ A RELIEFULUI

România are un relief variat. În cuprinsul lui întîlnim *munți*, acoperiți cu păduri de molid, brad și fag, precum și întinse pășuni alpine. Subsolul acestora conține felurite minerale și roci.

Mari întinderi ale teritoriului le ocupă *dealurile*, acoperite cu păduri de foioase sau cultivate cu pomi fructiferi și viță de vie. Regiunile deluroase cuprind zăcăminte de petrol, gaze naturale, cărbuni, sare etc.

Spre vest și sud se întind *cîmpii*, cu ogoare întinse, cultivate cu cereale, plante industriale și de nutreț. Pe aceste forme de relief, rîurile au săpat *văi* mai înguste în munți și din ce în ce mai largi în cîmpii.

Spre sud-est, pămîntul țării noastre se întinde pînă la țărmul mării. Dunărea, la vărsarea sa în Marea Neagră, formează o *deltă*. De-a lungul țărmului mării se desfășoară *plaje*, clădite de valurile neobosite ale mării.

Observăm, prin urmare, că țara noastră are un relief variat, alcătuit atît din forme înalte (munți și dealuri), cît și din forme joase (cîmpii, lunci și Delta Dunării).

Marea varietate a formelor de relief este deci una din caracteristicile pămîntului patriei noastre.

Munții, dealurile și cîmpiile ocupă fiecare cam cîte o treime din întinderea țării; ele sînt, cu alte cuvinte, proporționale.

Această împărțire proporțională a principalelor forme de relief este a doua caracteristică a reliefului țării noastre (vezi harta și graficul de mai jos).

Formele de relief se îmbină între ele, constituind unități mai mari, fiecare dintre ele avînd caracteristici proprii. Aceste unități de relief sînt : *Podișul Transilvaniei,* localizat în mijlocul țării, mărginit de jur împrejur de *Munții Carpați,* avînd astfel caracterul unei mari depresiuni; *dealurile subcarpatice,* așezate ca un brîu în vecinătatea munților și, în sfîrșit, către marginile țării, *Podișul Moldovei* la est, *Cîmpia Română (Cîmpia Dunării)* la sud și *Cîmpia de Vest* la apus.

Acestor unități de relief li se alătură *Delta Dunării,* situată la gurile marelui fluviu, iar între Dunăre și țărmul Mării Negre, *Podișul Dobrogei.*

Așadar, munții, dealurile și cîmpiile sînt așezate *simetric* și *în trepte.* Rînduirea aceasta în trepte se poate lesne vedea în cele două profile de la p. 14.

Aplicație: Examinați cu atenție cele două profile de la p. 14 și vedeți cum se desfășoară formele de relief de-a lungul lor.

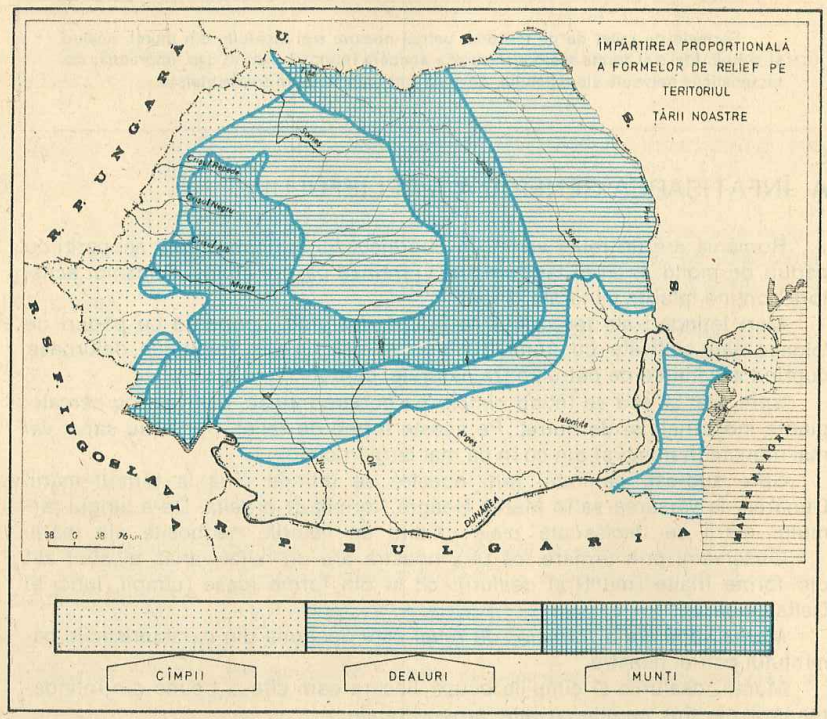

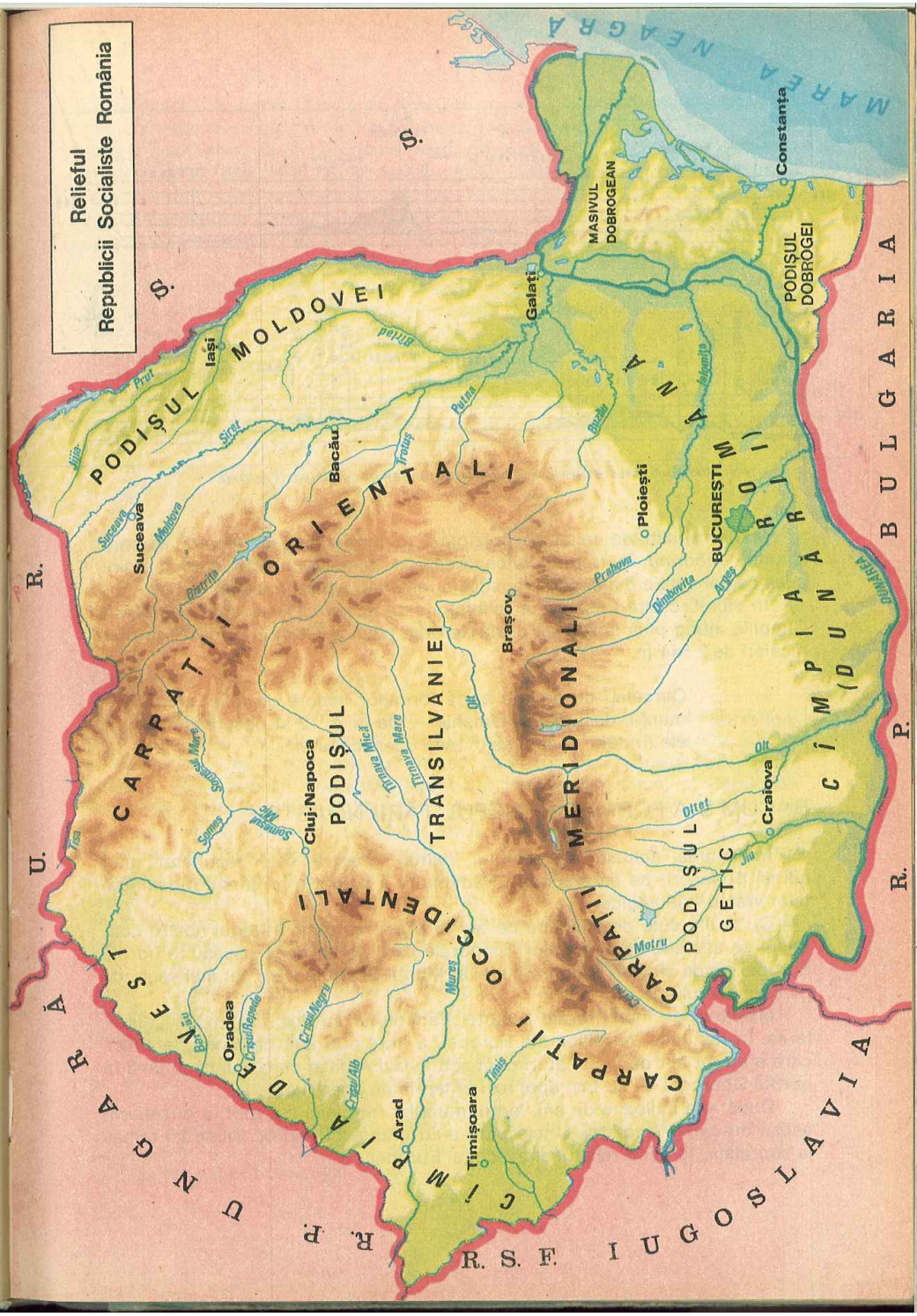

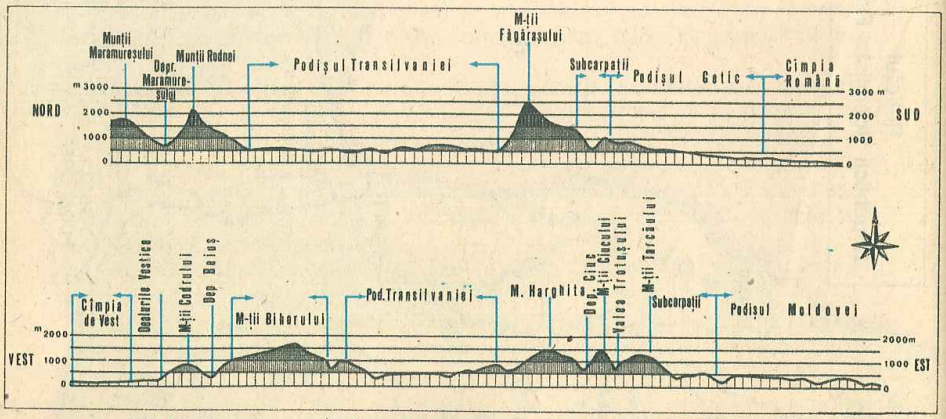

PROFILE (NORD-SUD ȘI VEST-EST) PRIN RELIEFUL TERITORIULUI REPUBLICII SOCIALISTE ROMÂNIA

Marile unități de relief se prezintă sub forma unui *amfiteatru* aproape rotund, *coborînd în trepte concentrice,* de la mijlocul țării spre margini, ceea ce constituie o altă caracteristică a reliefului patriei noastre.

În sfîrșit, o altă trăsătură a reliefului este aceea că este *potrivit de înalt.* Cîmpiile ajung pînă la 200 m, dealurile urcă pînă la 800 m, iar munții nu trec nicăieri de 2 544 m.

Aplicație: Cercetați cu atenție harta formelor majore de relief ale țării — munții, dealurile și cîmpiile — de la p. 12 și observați cum sînt ele rînduite și cum se îmbină unele cu altele.

B. CUM S-A FORMAT RELIEFUL ȚĂRII NOASTRE

Înfățișarea actuală a reliefului patriei noastre este rezultatul unei adînci prefaceri, pe care scoarța Pămîntului a suferit-o în cursul îndelungatelor vremuri geologice.

Cu multe sute de milioane de ani în urmă, aproape întregul nostru continent se afla sub apele mărilor. Singurele părți de uscat se găseau în nordul Europei, unde sînt azi Munții Scoției și Munții Scandinavici, cei mai vechi de pe continentul nostru.

Mișcările de încrețire ale scoarței Pămîntului au dus, cu timpul, la înălțarea, în regiunile de mijloc ale Europei, a unui nou lanț de munți, *hercinici,* care erau tot atît de impunători cum sînt astăzi Alpii și care ajungeau pînă în nordul Dobrogei. Ei au fost apoi roși puternic de agenții externi.

După alte milioane de ani, lanțul munților hercinici s-a rupt în bucăți din cauza mișcărilor scoarței. Unele părți s-au prăbușit în adînc; altele au rămas la suprafață, formînd relieful străvechi al Europei.

Ulterior, a urmat formarea lanțului muntos alpino-carpato-himalaian.

Carpații s-au format într-o perioadă îndelungată de timp, iar spinările lor au apărut treptat de sub apele mării, ca niște insule. Pe măsură ce încrețirea scoarței continua, munții ieșeau mai mult din apă și se întregeau în lanț. La formarea Carpaților au contribuit și erupțiile vulcanice, care au fost mai puternice pe partea dinspre Podișul Transilvaniei, unde au și dat naștere celui mai lung șir de munți vulcanici din Europa.

Încă de la formarea lor, munții au început să fie erodați de agenți externi. Materialele provenite din eroziunea acestora s-au depus în jurul lor. Din aceste materiale s-au format podișurile și cîmpiile, care, la origine, au fost funduri de mare, ca și munții. Așa s-a desăvîrșit relieful țării noastre, închegîndu-se astfel în jurul Carpaților.

Înfățișarea actuală a reliefului trebuie însă privită ca o verigă din lanțul nesfîrșit al transformărilor geologice care s-au petrecut și continuă să se petreacă pe întregul Glob. Munții sînt erodați mai departe, apele curgătoare continuă să modeleze formele de relief pe care le străbat, iar la gurile Dunării, din mîlul cărat de marele fluviu, ca și din acțiunea mării, crește necontenit un pămînt nou, Delta.

ÎNTREBĂRI:
1. **Care sînt principalele însușiri ale reliefului țării noastre?**
2. **Cum s-a format relieful României?**

C. REGIUNILE MUNTOASE. MUNȚII CARPAȚI

Caractere generale. Subdiviziuni

Munții Carpați sînt munți tineri și de înălțime mijlocie. Ei alcătuiesc o parte din lanțul muntos carpatic, care începe la Dunăre, din bazinul Vienei, și se desfășoară neîntrerupt, sub forma unui arc, pe teritoriul R.S. Cehoslovace, al Republicii Populare Polone, al Uniunii Sovietice, al Republicii Socialiste România și al R.S.F. Iugoslavia, terminîndu-se dincolo de Dunăre, în valea Timokului. Lungimea totală a întregului lanț este de 1 600 km. La rîndul lor, Carpații fac parte dintr-un șir mai lung, *lanțul alpino-carpato-himalaian,* care străbate Europa și Asia, de la Oceanul Atlantic și pînă la Oceanul Pacific. Carpații se găsesc, prin urmare, în continuarea Alpilor și se prelungesc, la rîndul lor, cu Munții Stara Planina (Balcani). Pe teritoriul țării noastre se află mai mult de 1/2 din lungimea totală a Carpaților.

În trecutul geologic a fost o perioadă cînd Carpații erau acoperiți de ghețari, în locurile lor cele mai înalte. Îndulcindu-se clima, ghețarii s-au topit, în locul lor rămînînd unele adînciturі, ca niște căldări (circuri glaciare), ocupate astăzi de lacuri.

Munții Carpați sînt acoperiți cu bogate păduri și pășuni. Ei sînt mai ușor de trecut decît Alpii, datorită numeroaselor trecători și a văilor care-i străbat.

În cuprinsul Carpaților se găsesc multe depresiuni, unele din ele cu locuri bune pentru agricultură. În aceste depresiuni și pe văile rîurilor sînt numeroase așezări omenești.

Carpații și ținuturile învecinate

Carpații Românești ating cea mai mare înălțime în *vîrful Moldoveanu* (2 544 m), cu 111 m mai mic decît cel mai înalt vîrf al întregului lanț carpatic, *Gerlachovka* din *Masivul Tatra* (2 655 m) din R.S. Cehoslovacă.

Carpații Românești sînt bine populați și apreciați de turiști pentru frumusețile lor naturale, care se întîlnesc la fiecare pas.

Deși formați dintr-un lanț neîntrerupt, ei prezintă deosebiri între diferitele părți ce-i compun, fapt pentru care au fost împărțiți, pe teritoriul țării noastre, în trei sectoare principale și anume: *Carpații Orientali* (Răsăriteni), *Carpații Meridionali* (de Miazăzi) și *Carpații Occidentali* (de Apus).

Împărțirea Carpaților în cele trei sectoare s-a făcut în raport cu poziția lor față de Podișul Transilvaniei, care se află în mijlocul țării: **Carpații Orientali** îl mărginesc la răsărit, **Carpații Meridionali** la miazăzi, iar **Carpații Occidentali** la apus.

Aplicație: Observați pe harta de mai sus cele trei mari subdiviziuni ale Carpaților.

ÎNTREBARE: **Cum se numesc cele 3 sectoare ale Carpaților Românești?**

1. CARPAȚII ORIENTALI (RĂSĂRITENI)

a) Caractere generale

Carpații Orientali se întind pe direcția NV-SE, de la hotarul de nord al țării și pînă la Valea Prahovei. Culmile care îi alcătuiesc sînt așezate în șiruri paralele. Munții pot fi trecuți cu ușurință dintr-o parte în alta, pe văile apelor care, în unele locuri, îi taie de-a curmezișul: *Moldova, Bistrița, Trotușul, Buzăul, Prahova* și afluenții lor, sau prin trecători înalte de culme.

Carpații Orientali sînt alcătuiți din roci felurite. Culmile dinspre Podișul Transilvaniei sînt formate, în cea mai mare parte, din *roci vulcanice*, cele din regiunile de nord și mijloc din *șisturi cristaline* (roci tari), iar cele dinspre răsărit și sud din *calcare, conglomerate și gresii*, așezate în strate încrețite.

În general, culmile Carpaților Orientali nu sînt prea înalte: înălțimea lor mijlocie este de numai 1 300 m. Rareori piscurile depășesc 2 000 m (în munții Rodnei și Călimani).

Păduri dese de molid, brad și fag îi acoperă pe mari suprafețe.

Carpații Orientali se înfățișează sub forma a trei șiruri paralele. Dintre acestea, șirurile situate în mijloc și spre est s-au format prin încrețirea scoarței, iar celălalt, dinspre vest, a fost clădit prin erupții vulcanice (vezi harta de la p. 18), formînd lanțul munților vulcanici.

b) Principalele culmi, depresiuni și trecători

De la nord la sud, Carpații Orientali pot fi împărțiți în trei grupe: *nordică, centrală* și *sudică* (a curburii).

A. **GRUPA NORDICĂ** se desfășoară de la granița de nord pînă la Munții Bîrgăului și depresiunile Dornelor și Cîmpulung-Gura Humorului.

Culmile muntoase. Acestea se aliniază de la apus la răsărit astfel:

- *Spre apus* se desfășoară partea nordică a lanțului munților vulcanici: *Oaș, Gutîi, Țibleș*. Cei mai înalți sînt aceștia din urmă care, în unele vîrfuri, depășesc 1 800 m. Spinările rotunjite ale culmilor nu sînt altceva decît rămășițele fostelor conuri vulcanice, roase de agenții externi. În subsol, munții vulcanici (mai ales cei ai Gutîiului) conțin minereuri de cupru, zinc, plumb, aur și argint.

La sud-est de Munții Țibleș se întind *Munții Rodnei*, constituiți din roci cristaline, fiind munții cei mai înalți, nu numai din grupa nordică dar și din întregul lanț al Carpaților Orientali. Vîrfurile cele mai semețe sînt *Pietrosu* (2 303 m) și, alături de el, mai spre est, *Ineul* (2 279 m). Ele poartă urmele vechilor ghețari de odinioară, în căldările cărora se găsesc cîteva mici lacuri. Din Munții Rodnei izvorăsc mai multe rîuri (Bistrița, Someșul Mare, Vișeul).

C.S.M.

Pe culmile cele mai înalte, mai sus de etajul pădurilor, există pășuni întinse, folosite, vara, de turme de oi, aduse aici la păscut.

La sud de Valea Someșului Mare, *Munții Bîrgăului* au înălțimi mai mici (în jur de 1 000 m). Ei sînt formați din roci moi, dar care, din loc în loc, sînt străpunși de roci vulcanice. Apoi către est urmează *Munții Suhardului.*

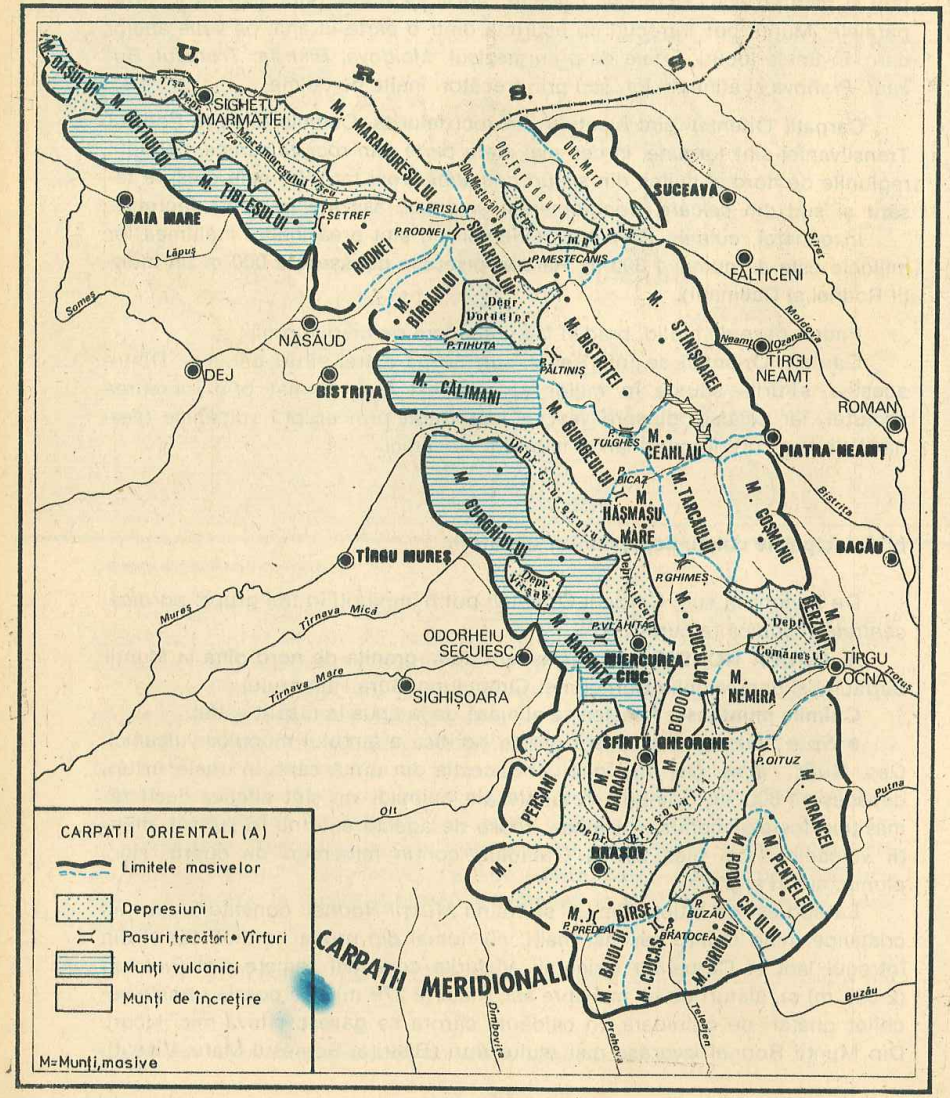

• *Spre răsărit,* culmile muntoase din grupa nordică încep cu *Munții Maramureșului,* care ajung la aproape 2 000 m înălțime. Ei sînt bine împăduriți, iar în subsol conțin unele minereuri metalifere.

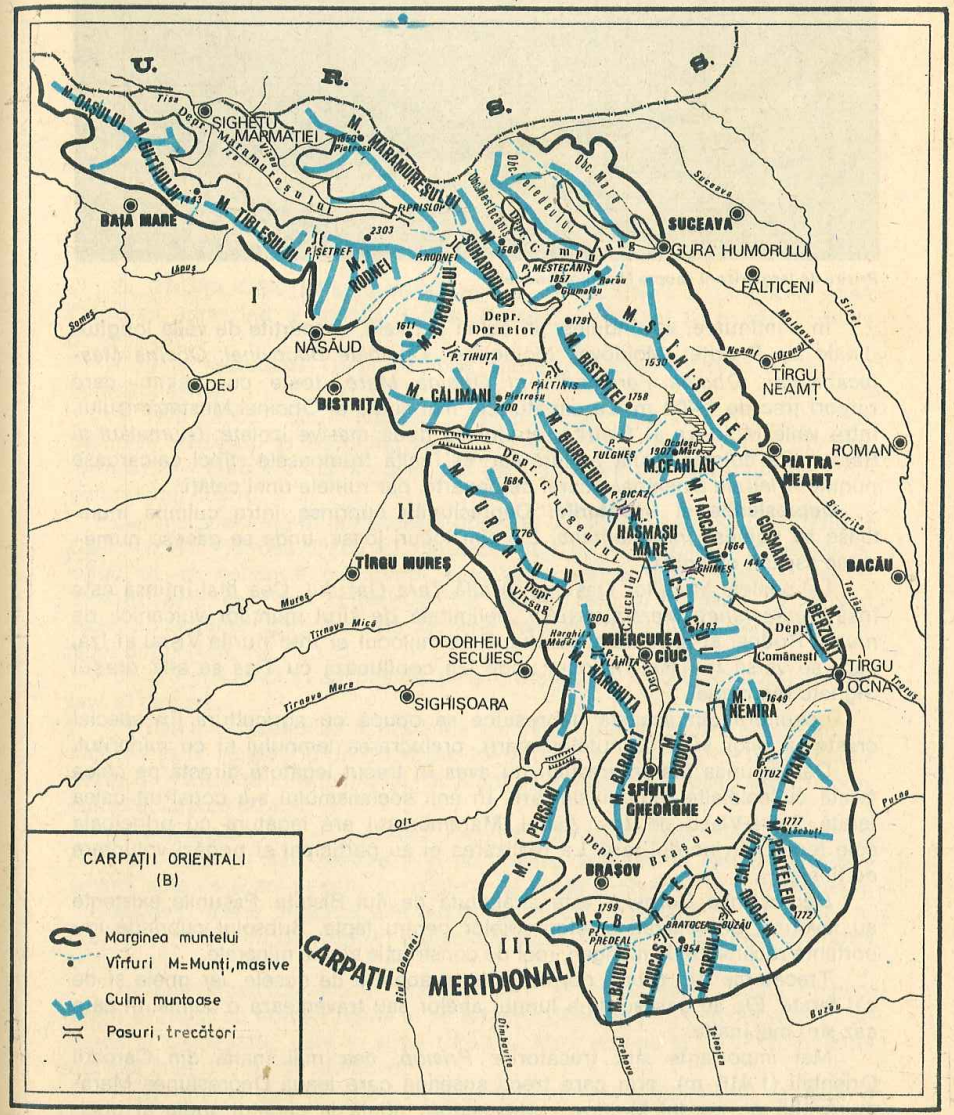

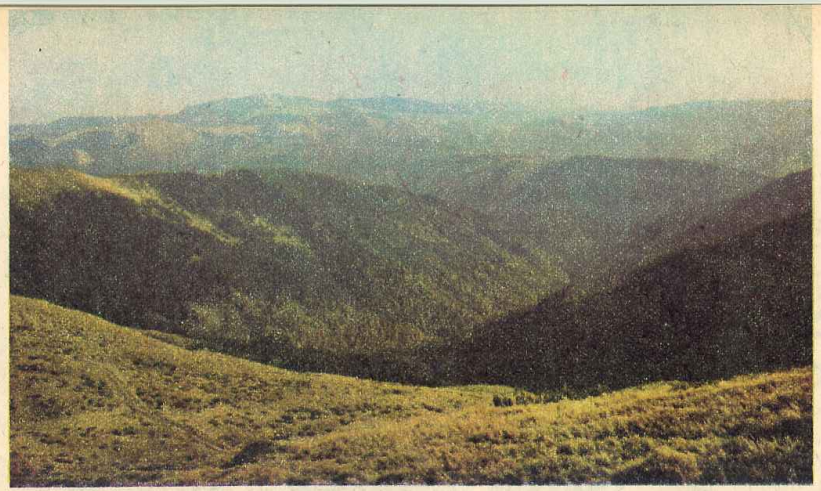

Privire de larg orizont asupra Munților Rodnei

În continuare, se rînduiesc în culmi paralele, despărțite de văile longitudinale ale Bistriței, Moldovei, Moldoviței, *Obcinele Bucovinei: Obcina Mestecănișului, Obcina Feredeului și Obcina Mare,* toate cu înălțimi care rareori trec de 1 400 m. La capătul cel mai sudic al Obcinei Mestecănișului, între văile Moldova și Bistrița, străjuiesc două masive izolate: *Giumalăul* și *Rarăul.* Pe culmea teșită a Rarăului se înalță frumoasele stînci calcaroase numite *«Pietrele Doamnei»,* care, de departe, par ruinele unei cetăți.

Depresiunile și trecătorile. Depresiunile cuprinse între culmile muntoase se numesc *intramontane.* Ele sînt locuri joase, unde se găsesc numeroase așezări omenești.

La poalele Munților Oașului se află *Țara Oașului.* Cea mai întinsă este însă *Depresiunea Maramureșului,* delimitată de șirul munților vulcanici, de munții Rodnei și ai Maramureșului. Prin mijlocul ei trec rîurile Vișeu și Iza, care se varsă în Tisa. În locul unde Iza confluează cu Tisa se află orașul Sighetu Marmației.

Locuitorii din această depresiune se ocupă cu agricultura (în special creșterea oilor și a cornutelor mari), prelucrarea lemnului și cu mineritul.

Depresiunea Maramureșului nu avea în trecut legătură directă pe calea ferată cu celelalte regiuni ale țării. În anii socialismului s-a construit calea ferată Salva-Vișeu de Jos. Astfel, Maramureșul are legătură cu principala cale ferată din nordul țării. La realizarea ei au participat și brigăzi voluntare de tineret.

Depresiunea Dornelor este străbătută de rîul Bistrița. Pășunile existente au favorizat dezvoltarea creșterii vitelor pentru lapte. Subsolul cuprinde importante zăcăminte de mangan, roci de construcție și ape minerale.

Trecătorile din grupa nordică sînt străbătute de șosele, iar unele și de căi ferate. Ele se găsesc de-a lungul apelor sau traversează o culme, în care caz sînt mai înalte.

Mai importante sînt trecătorile: *Prislop,* cea mai înaltă din Carpații Orientali (1 416 m), prin care trece șoseaua care leagă Depresiunea Maramureșului de nordul Moldovei; *Mestecăniș,* aflată la capătul sudic al obcinei cu același nume, traversată de unul dintre cele mai încîntătoare drumuri din Carpații Orientali.

Din Depresiunea Dornelor se poate ajunge în Transilvania prin trecătoarea *Tihuța* (Bîrgău), iar prin *Șetref* se poate pătrunde în Depresiunea Maramureșului.

Aplicație: Comparați cele două hărți ale Carpaților Orientali (p. 18 și 19). Cercetați-le în amănunt și observați cum sînt orientate culmile în grupa nordică.

ÎNTREBĂRI:

1. **De unde și pînă unde se întinde grupa nordică a Carpaților Orientali?**
2. **Care sînt culmile muntoase dinspre apusul și răsăritul acesteia?**
3. **Care sînt depresiunile din grupa nordică și ce importanță economică au?**
4. **Ce trecători cunoașteți din această grupă și ce legături permit ele?**

B. **GRUPA CENTRALĂ** urmează grupei nordice spre sud, pînă la Valea Oituzului, incluzînd și munții *Bodoc, Baraolt* și *Perșani* (vezi hărțile de la p. 18 și 19).

Culmile muntoase. Ca și în grupa nordică, acestea se înșiră de la apus la răsărit astfel:

● *Spre apus,* șirul munților vulcanici se continuă cu masivele: *Călimani, Gurghiu* și *Harghita,* care, împreună cu cele din grupa nordică, formează — cum s-a mai spus — cel mai lung lanț de munți vulcanici din continentul nostru.

Cei mai înalți munți din această grupă și din tot șirul vulcanic sînt *Munții Călimani* (Vf. Pietrosu, 2 100 m), care, spre sud, se întind pînă în Valea Mureșului. Ei se continuă cu *Munții Gurghiu,* cuprinși între văile Mureș și Tîrnava Mare, ceva mai scunzi, iar mai departe, *Munții Harghita.* La capătul sudic al Munților Harghita este *Muntele Puciosu,* în craterul căruia se află *lacul Sfînta Ana.*

Munții vulcanici și-au păstrat bine craterele pe unde, odinioară, țîșneau lavă și cenușă.

Privite mai îndeaproape, craterele par niște uriașe căldări. Munții vulcanici sînt bine împăduriți. În cuprinsul lor se întîlnesc cariere de *bazalt* și *andezit,* roci folosite în construcții. În Munții Călimani s-au descoperit importante zăcăminte de *sulf.*

O altă mare bogăție a acestor munți o formează *apele minerale,* numite *borvizuri,* care au luat naștere prin acțiunea dioxidului de carbon pe care-l emană acești vulcani și care, în contact cu apele subterane, le mineralizează.

● *Spre răsărit* urmează alte lanțuri de culmi muntoase formate prin încrețire, orientate în două șiruri paralele și care, împreună, se numesc *Munții Moldovei.*

Aceștia încep cu *Munții Bistriței,* care se întind de-a lungul malului drept al rîului cu același nume și se termină către sud cu falnicul masiv calcaros al *Ceahlăului,* care în vîrful *Ocolașu Mare* ajunge la 1 907 m, punctul cel mai înalt din Munții Moldovei.

Acest munte este cu adevărat «piatra nestemată a Moldovei», așa cum îl numește Dimitrie Cantemir în cartea sa «Descrierea Moldovei».

Lacul Izvorul Muntelui

Masivul Ceahlău și lacul Izvorul Muntelui

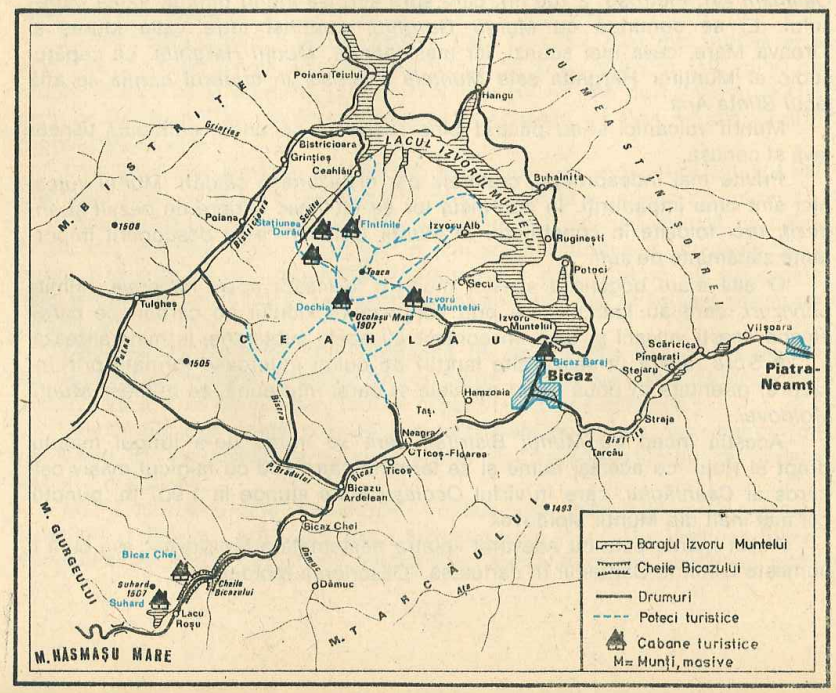

În apropierea Muntelui Ceahlău, în anii socialismului s-au înfăptuit adînci prefaceri. Pe Valea Bistriței, la Izvorul Muntelui, nu departe de orașul Bicaz, s-a înălțat un baraj uriaș, în spatele căruia s-a format un mare lac de acumulare, care asigură apă hidrocentralei construită aici.

Aplicație: Urmăriți pe harta de la p. 22 unde se află lacul Izvorul Muntelui, vîrfurile cele mai înalte din Munții Ceahlău și cum se desfac potecile turistice în cuprinsul acestui munte.

Între văile Bicazului și Trotușului se înalță *Munții Tarcăului.* Față în față cu Munții Bistriței și ai Tarcăului se găsesc *Munții Giurgeului,* continuați spre sud cu *Hășmașu Mare,* un masiv calcaros înalt de aproape 1 800 m, de unde izvorăsc Mureșul (spre nord) și Oltul (spre sud).

La răsărit de Valea Bistriței, pe malul stîng și paralel cu Munții Bistriței, se aliniază o culme muntoasă prelungă, mai scundă, numită *Stînișoara,* iar mai departe, la sud de cotul pe care-l face rîul Bistrița, se desfășoară culmile *Goșmanu* și *Berzunț.* În fine, între văile Trotușului și Oituzului (afluentul său) se găsesc *munții Ciucului* și *Nemira.*

Munții Moldovei sînt acoperiți cu dese păduri de rășinoase și fag. În cuprinsul lor sînt numeroase cariere, de unde se extrag calcare și gresii. La izvoarele Oltului, în apropierea localității Bălan, se exploatează minereuri neferoase.

În continuare, spre sud, urmează *munții Bodoc, Baraolt* și *Perșani.*

Depresiunile și trecătorile. În grupa centrală se întîlnesc cîteva depresiuni și trecători. Astfel, pe cursul superior al Mureșului se află *Depresiunea Giurgeului,* iar pe cursul superior al Oltului, *Depresiunea Ciucului.* Amîndouă sînt mărginite de culmile vulcanice Gurghiu și Harghita spre apus și munții de încrețire ai Giurgeului și Ciucului spre răsărit. În cuprinsul lor se cultivă unele cereale, plante de nutreț, inul pentru fuior și se cresc vite pentru lapte și carne.

Pe cursul mijlociu al Trotușului se deschide *depresiunea Comănești* (Dărmănești), în subsolul căreia există zăcăminte de cărbuni, petrol și sare.

Printre trecători se numără *Tulgheș* pe Valea Bistricioarei, prin care trece drumul dinspre Moldova spre Transilvania, prin Borsec și Toplița. Alt drum vine dinspre Piatra-Neamț, pe Valea Bistriței și apoi a Bicazului, după care traversează trecătoarea *Bicaz (Pîngărați)* peste Munții Giurgeului, trece prin stațiunea Lacul Roșu și ajunge la Gheorgheni, în Depresiunea Giurgeului. Din această depresiune se ajunge în Depresiunea Ciucului, prin trecătoarea *Izvorul Mureșului.* Grupa vulcanică este traversată de *defileul Mureșului* între *Toplița* și *Deda.* Tot atît de însemnată este și trecătoarea *Ghimeș-Făget,* de la izvoarele Trotușului. Prin ea trec șoseaua și calea ferată care realizează legătura dintre Moldova și Transilvania.

Aplicație: Comparați cele două hărți ale Carpaților Orientali (p. 18 și 19). Cercetați-le în amănunt și observați cum sînt orientate culmile și unde sînt localizate depresiunile, trecătorile și vîrfurile cele mai înalte din grupa centrală.

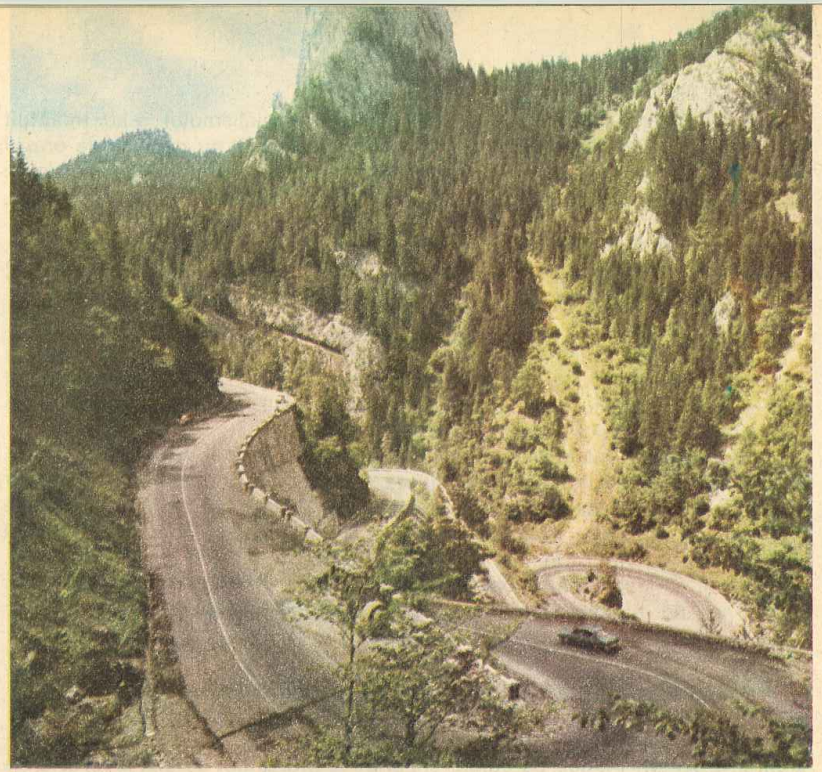

Prin «Cheile Bicazului»

ÎNTREBĂRI:

1. De unde și pînă unde se întinde grupa centrală a Carpaților Orientali?
2. Care sînt culmile muntoase înșirate spre apus și spre răsărit?
3. Care sînt depresiunile din grupa centrală și ce importanță economică au?
4. Ce trecători cunoașteți în această grupă și ce legături stabilesc ele?

C. **GRUPA SUDICĂ (A CURBURII)** continuă Carpații Orientali pînă în Valea Prahovei.

Această grupă prezintă trăsături deosebite față de celelalte două prezentate anterior. În primul rînd, aici dispar munții vulcanici. În schimb, munții de încrețire sînt formați din felurite roci, cum ar fi calcarele, conglomeratele, gresiile etc. În al doilea rînd, în Carpații Curburii direcția culmilor se schimbă. Dacă în grupele nordică și centrală acestea erau orientate de la nord-vest la sud-est, despărțite de văi longitudinale iar, pe alocuri, tăiate de-a curmezișul de văi transversale, în grupa sudică, direcția culmilor este fie de la nord la sud, fie de la nord-est la sud-vest, sau chiar de la est la vest. Această schimbare a fost determinată de rezistența pe care au opus-o Munții Dobrogei în perioada cînd s-au înălțat Carpații, silindu-i să se arcuiască spre apus, între Valea Oituzului și Valea Prahovei. Tot datorită acestui fapt s-au produs și unele scufundări care au dat naștere Depresiunii Brașovului.

Culmile muntoase. La sudul Văii Oituzului se întind *Munții Vrancei* (1 785 m în vîrful Goru), care se continuă cu culmea *Penteleu* dintre văile

Bîsca Mare și Bîsca Mică, amîndouă afluente ale Buzăului. Mai departe, între văile Bîsca Mare și Teleajen, urmează munții *Podul Calului* și *Siriului*. Ultimele culmi, spre vest, sînt constituite din *Munții Ciucaș*, cei mai înalți din toți Carpații Curburii (Ciucaș — 1 954 m), între Teleajen și Doftana, iar între Doftana și Prahova, *Munții Baiului*. Spre nord, între Valea Buzăului și Valea Prahovei, pe marginea *Depresiunii Brașovului*, se înalță *Munții Bîrsei*, din care fac parte culmile *Postăvaru* și *Piatra Mare*, situate în apropierea Brașovului.

Munții Curburii sînt acoperiți cu păduri dese (mai ales de fag), pășuni întinse, iar prin pitorescul lor sînt apreciați de turiști.

Depresiunile și trecătorile. În mijlocul Carpaților Curburii se deschide *Depresiunea Brașovului*. Depresiunea Brașovului și cea a Maramureșului sînt cele mai mari din Carpații Românești. Partea ei vestică este cunoscută sub numele istoric de «Țara Bîrsei».

Aceasta are înfățișarea unui șes neted, pe care se cultivă cereale, sfeclă de zahăr, cartofi și plante de nutreț. Creșterea animalelor este o ocupație de seamă a locuitorilor depresiunii. Subsolul cuprinde unele zăcăminte de cărbuni și ape minerale.

Aici se află orașul *Brașov*, unul dintre cele mai puternice centre industriale ale țării.

Aplicație: În harta de mai jos, care înfățișează Depresiunea Brașovului, observați munții care o înconjoară, principalele așezări, precum și drumurile și căile ferate care o traversează.

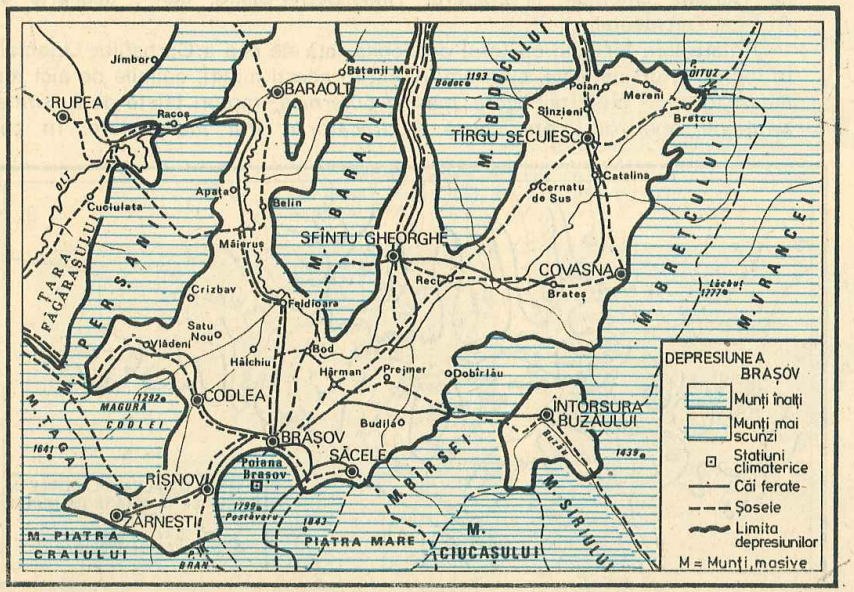

Trecătorile care străbat Munții Curburii se îndreaptă spre sau dinspre Depresiunea Brașovului: *Oituz* (pe valea cu același nume), *Tușnad* (pe Valea Oltului), *Predeal* (pe Valea Prahovei), *Bratocea* (pe Valea Teleajenului) și *Buzău* (pe valea cu același nume).

Aplicație: Comparați cele două hărți ale Carpaților Orientali (p. 18 și 19). Cercetați-le în amănunt și observați cum sînt orientate culmile și unde sînt localizate trecătorile din grupa sudică. .

ÎNTREBĂRI:

1. **De unde și pînă unde se întinde grupa sudică a Carpaților Orientali?**
2. **Care sînt culmile muntoase?**
3. **Ce trecători cunoașteți în această grupă și ce legături stabilesc ele?**

2. CARPAȚII MERIDIONALI (DE MIAZĂZI)

Carpații Meridionali constituie șirul cel mai impunător, mai masiv și mai înalt din Carpații Românești. Unii geografi consideră că ei se desfășoară începînd de la Valea Dîmboviței și nu de la Valea Prahovei, înglobînd astfel Bucegii la Carpații Orientali.

a) Caractere generale

Carpații Meridionalî sînt cuprinși între Valea Prahovei, care-i desparte de Carpații Orientali, și culoarul Timiș-Cerna-Bistra, care-i desparte de Carpații Occidentali.

Înfățișarea lor este cu totul deosebită față de cea a Carpaților Orientali. În loc de șiruri paralele, cum am întîlnit în acești munți, culmile de aici formează grupuri bine închegate, *masive puternice*, rareori tăiate de-a curmezișul de ape, din care cauză și *trecătorile sînt mai puține.* În cea

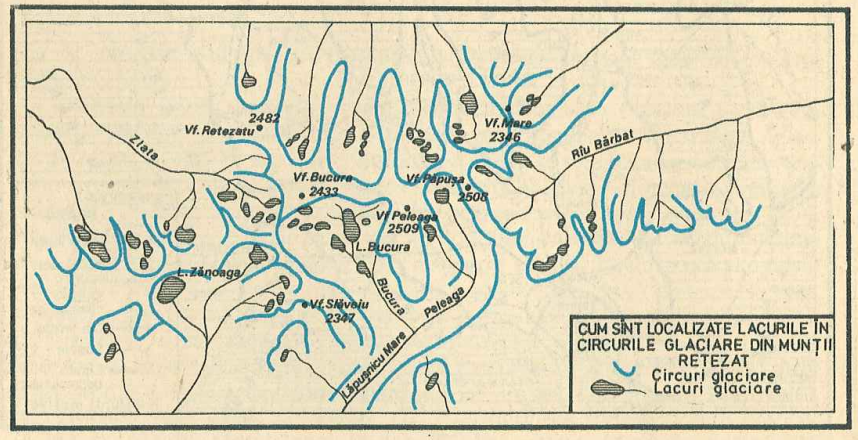

mai mare parte, Carpații Meridionali sînt alcătuiți din roci tari (șisturi cristaline), care ocupă suprafețe întinse, și pe alocuri unele roci vulcanice. Spre cele două capete însă, spre Valea Prahovei și spre culoarul Timiș-Cerna-Bistra, sînt și culmi formate din roci calcaroase.

Carpații Meridionali *sînt cei mai înalți munți din țara noastră.* Vîrfurile care se înalță peste 2 000 m sînt cu mult mai numeroase decît în Carpații Orientali. Culmile prezintă, de cele mai multe ori, plaiuri largi și netede și sînt acoperite cu un covor de ierburi bune pentru pășunat.

Pe crestele cele mai înalte, cu multe mii de ani în urmă, ghețarii au scobit *circuri glaciare* ca niște căldări largi, cu marginile prăpăstioase, cărora li

Privește asupra abruptului Bucegilor spre Valea Prahovei.

Curiozități ale naturii «Sfinxul» (A) și Babele din Munții Bucegi (B). Cum au luat ele naștere?

A

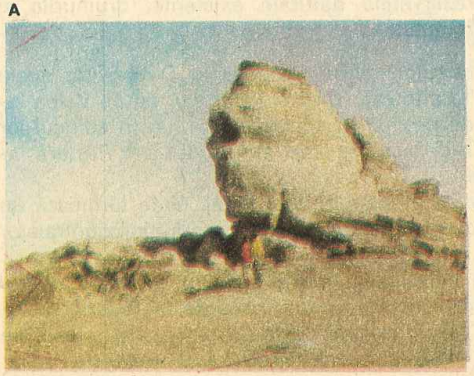

B

se mai spun și *zănoage*. Gheţarii s-au topit o dată cu îndulcirea climei, iar în locul lor s-au format frumoase lacuri, cu apă foarte limpede. Mulţimea acestor circuri glaciare, care stau unul lîngă altul în unele masive, mai ales pe povîrnișurile dinspre miazănoapte ale munţilor, stîncile colţuroase care le înconjoară, numeroasele piscuri golașe dau Carpaţilor Meridionali o înfăţișare asemănătoare cu a Alpilor. Din cauza aceasta, ei au mai fost numiţi și *Alpii Transilvaniei*.

b) **Principalele grupe de munţi, depresiuni și trecători**

Apele curgătoare care au brăzdat adînc Carpaţii Meridionali, i-au împărţit în grupe de masive: *Bucegi* și *Făgăraș* între Prahova și Olt, *Parîng* și *Retezat-Godeanu* între Olt și culoarul Timiș-Cerna-Bistra. Primele două masive au povîrnișurile repezi spre nord, spre Transilvania, iar următoarele două sînt, dimpotrivă, abrupte spre sud, spre Oltenia.

Masivul Bucegi se prezintă ca un bloc de piatră, abrupt pe trei laturi: spre Valea Prahovei — la est, spre Valea Dîmboviţei — la vest și spre Depresiunea Brașovului — la nord.

Munţii Bucegi propriu-ziși, cu înălţimi de peste 2 000 m, se desfășoară între Valea Prahovei și Valea Ialomiţei. Clădiţi, ca și Ceahlăul, din conglomerate calcaroase, ei se înfăţișează, ca și acesta, cu marginile ca niște ziduri drepte, dar cu culmile netede ca un adevărat podiș, numit de aceea *Podul Bucegilor.* Din loc în loc, pe acest podiș răsar în cale stînci roase de vînt și de ploaie, în formă de ciuperci *(Babele)* sau de cap uriaș de om *(Sfinxul).* Cel mai înalt vîrf din Munţii Bucegi este *Omu* (2 505 m), pe care există o staţie meteorologică și o cabană. Din apropierea acestui vîrf izvorăște rîul Ialomiţa.

Munţii Leaota sînt situaţi la vest de Bucegi, între Valea Ialomiţei și Valea Dîmboviţei. Ei sînt formaţi din roci cristaline și au culmile rotunjite.

La nord-vest de culoarul Rucăr-Bran se înalţă creasta prăpastioasă a culmii *Piatra Craiului,* care trece de 2 200 m altitudine.

Aplicaţie: Urmăriţi pe harta Munţilor Bucegi (p. 30) care sînt vîrfurile cele mai importante, rezervaţiile naturale existente, drumurile și potecile circulate de turiști.

În rocile calcaroase ale munţilor dintre Prahova și Dîmboviţa, apele și-au creat *chei* adînci, înguste și pitorești: *Cheile Tătarului,* de pe Valea Ialomiţei, *Cheile Dîmbovicioarei,* de pe rîul cu același nume, iar în adîncul lor au format nenumărate peșteri. Între acestea, mai cunoscute sînt *Peștera Ialomiţei* și *Peștera Dîmbovicioarei.*

Apele Ialomiţei au fost stăvilite în spatele unui baraj, unde formează un lac — *Lacul Scropoasa* — din care se asigură apa necesară hidrocentralelor de la Dobrești și Moroeni.

Între Munţii Bucegi-Leaota și culmea Piatra Craiului se află *culoarul Rucăr-Bran,* în lungul căruia șerpuiește șoseaua, care de la Brașov se îndreaptă spre Cîmpulung. Acest loc de trecere peste Carpaţi a fost folosit din cele mai vechi timpuri.

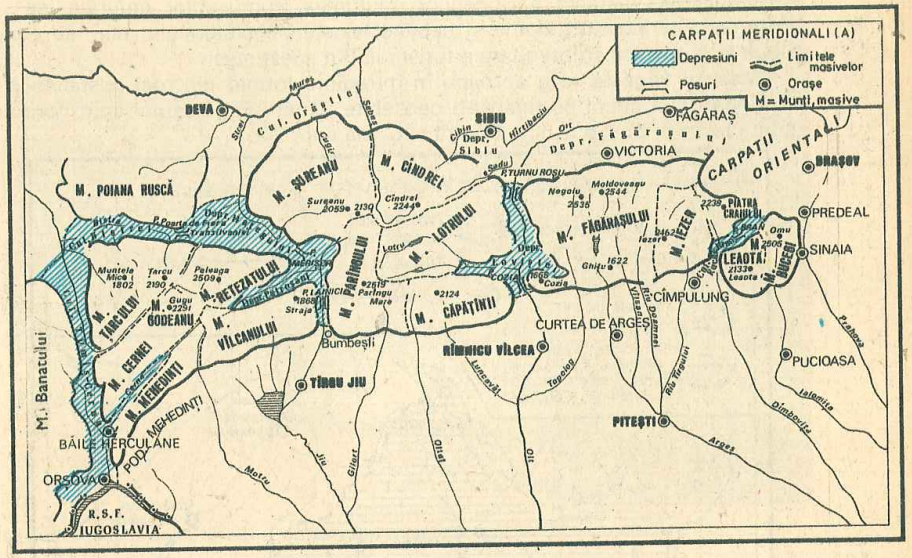

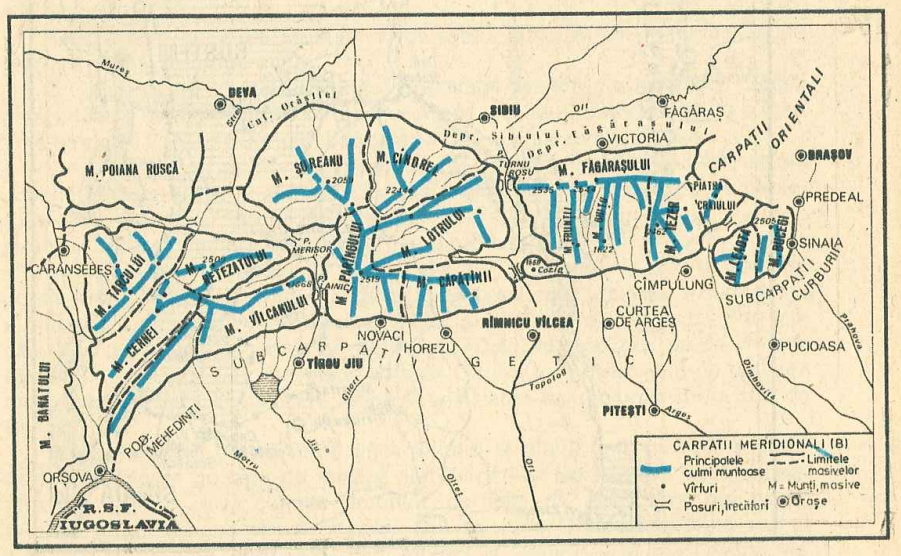

Înfățișarea măreață a Bucegilor, mulțimea frumuseților naturale, ca și prezența unor hoteluri alpine și cabane, existența telefericelor etc., au contribuit la o puternică dezvoltare a turismului în acest masiv.

Masivul Făgăraș este aproape în întregime format din roci cristaline. El cuprinde două culmi cu înfățișări deosebite, Munții Făgărașului spre nord și munții Iezer—Păpușa, Ghițu, Frunții și Cozia spre sud.

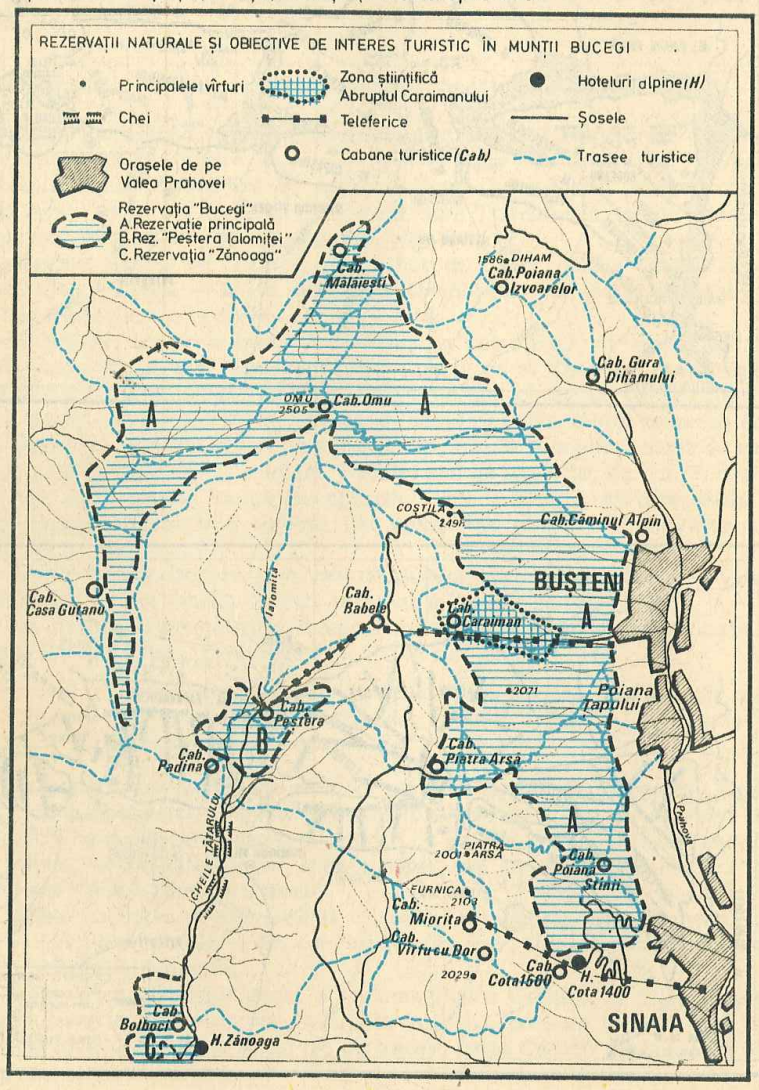

Lacul Vidraru. Pe ce rîu se află și ce mare hidrocentrală se găsește în apropierea lui?

Culmea dinspre miazănoapte este cea mai semeață. Ea poartă numele de *Munții Făgărașului.* Pe toată lungimea acestora, de peste 60 km, se înșiră, ca dinții de ferăstrău, numeroase vîrfuri pleșuve, de 2 000 m și chiar de peste 2 500 m, între care *Moldoveanu* (2 544 m) și *Negoiu* (2 535 m), cele mai înalte vîrfuri din *Carpații Românești.*

Pe crestele înalte ale Munților Făgărașului sînt înșirate minunate lacuri glaciare (Bîlea, Podragu etc.).

O importantă șosea, numită «Transfăgărășanul», traversează acești munți. De la barajul Vidraru de pe rîul Argeș, șoseaua trece munții la o înălțime de peste 2 000 m, iar apoi coboară în Depresiunea Făgărașului.

Șirul de miazăzi al Munților Făgărașului este mai scund, fiind format din culmile *Păpușa, Iezer* (2 462 m), *Ghițu, Frunții* și *Cozia,* despărțite de numeroase văi, afluenți ai Oltului și Argeșului. Pe Valea Argeșului în sus, s-a construit lacul de acumulare de la Vidraru și o hidrocentrală.

Între Masivul Parîngului la vest și cel al Făgărașului la est, la nord de confluența Lotrului cu Oltul, se găsește *Depresiunea Loviștei.* În cuprinsul ei, locuitorii se ocupă cu creșterea vitelor și prelucrarea lemnului. Prin trecătorile *Turnu-Roșu* și *Cozia* de pe Valea Oltului trecea, încă de pe vremea romanilor, o șosea pietruită. Astăzi, Valea Oltului este străbătută de o șosea modernă și o cale ferată, care leagă Transilvania cu regiunile de la sud de Carpați.

Masivul Parîng ocupă, între văile Oltului și Jiului, cea mai mare întindere dintre toate grupele de masive ale Carpaților Meridionali. Spre deosebire de Făgăraș, aici culmile munților pornesc ca niște raze din nodul muntos format de culmea *Parîngului.* Din ea, spre Olt, se îndreaptă munții *Căpățînii* și *Lotrului,* spre rîul Cibin, afluent al Oltului — *Munții Cîndrel,* iar

către nord-vest — *Munții Șureanu.* În toți acești munți se întîlnesc priveliști de o mare frumusețe. Vîrfurile înalte spintecă norii. Deasupra tuturor se ridică *vîrful Parîngu Mare* (2 529 m), al treilea vîrf ca înălțime din Carpații noștri, după Moldoveanu și Negoiu.

Pădurea deasă de rășinoase se oprește cu mult mai jos, lăsînd loc sus, pe culmile înalte, pășunilor întinse, pe care pasc în timpul verii numeroase turme de oi.

Mai multe ape izvorăsc de sub crestele Munților Parîngului și se scurg în toate direcțiile, unele către Jiu sau Olt, iar altele spre Mureș. Pe rîul Sadu, afluent al Cibinului, s-au construit două hidrocentrale. O altă hidrocentrală, de proporții mult mai mari, s-a ridicat pe rîul Lotru.

Masivul Retezat—Godeanu prezintă o formă triunghiulară, fiind delimitat, de jur împrejur, de regiuni joase: defileul Jiului și depresiunea Petroșani în est, culoarul Bistrei și depresiunea Hațeg spre nord, culoarul Timiș—Cerna către vest, iar spre sud coboară în povîrnișuri repezi către depresiunea subcarpatică olteană.

Munții care formează acest masiv, înmănunchează în *Munții Godeanu* (vîrful Gugu 2 291 m), pornesc de aici în toate direcțiile. Spre Jiu se ramifică *Munții Vîlcanului,* iar spre nord — *Munții Retezatului.* Aceștia din urmă, cu creste și vîrfuri înalte (Peleaga 2 509 m), amintesc de înfățișarea măreață a Munților Făgărașului. Zănoagele largi și marginile prăpăstioase, aproape împreunîndu-se între ele, păstrează zăpada iernii pînă tîrziu în vară. Frumoasele lacuri glaciare încîntă privirea și îmblînzesc sălbăticia acestor locuri. De pe o stîncă pe alta, caprele negre sar sprințare sau pasc micile petice de iarbă dintre stînci.

Pe culmile înalte sînt plaiuri largi, mai largi decît în alte părți ale Carpaților, acoperite cu pășuni bogate. În pădurile de pe coastele munților trăiesc animale sălbatice, multe dintre ele întîlnite numai aici. Pentru ocrotirea plantelor și animalelor, s-a creat în acești munți, *Parcul Național Retezat,* rezervație în cuprinsul căreia distrugerea plantelor și vînarea animalelor sînt cu totul interzise.

Tot din Godeanu se desprind alte culmi spre nord-vest, vest și sud-vest *(Țarcului, Cernei* și *Mehedinți),* care sînt alcătuite din roci cristaline și din roci calcaroase. Pe lîngă pădurile de rășinoase, în aceste locuri se întîlnesc și alți arbori: fagul, frasinul, teiul argintiu, nucul, alunul turcesc ș.a. Vara, aerul este înmiresmat de parfumul liliacului sălbatic, al iasomiei și al altor flori plăcut mirositoare. Pe stîncile golașe pot fi văzute cîteodată vipere, care se încălzesc la soare. Prin aceste locuri iernile sînt cu mult mai blînde decît în alte părți ale țării.

Și aici, pe rîurile Cerna și Motru, s-a început construirea unor baraje și hidrocentrale.

Între Munții Retezatului și Munții Șureanu la vest și nord, Munții Vîlcanului la sud și Munții Parîngului la est se află *depresiunea Petroșani.* De-a lungul ei curg Jiul de Vest și Jiul de Est, din unirea cărora ia naștere rîul Jiu. În subsolul ei există bogate zăcăminte de cărbuni. De aici se obține cea mai mare parte din producția de huilă a țării noastre.

Din depresiunea Petroșani se poate ieși spre sud prin *defileul Jiului* și *trecătoarea Lainici* (Surduc). Valea are versantele prăpăstioase și împădurite. Atît de îngust este defileul, încît de-abia a mai fost loc pentru construirea șoselei care se strecoară de-a lungul rîului. În anii de după Eliberare s-a construit, prin defileu, și o cale ferată, la care au lucrat, cu multă rîvnă, brigăzi de tineret. Între Livezeni și Bumbești, calea ferată, săpată în coasta muntelui, este mai mult un șirag de poduri, viaducte și tuneluri.

Spre nord, din depresiunea Petroșani, peste *trecătoarea Merișor,* se ajunge în *Depresiunea Hațegului.* Această depresiune este mărginită de *Munții Retezatului* la sud, *Munții Șureanu* la est și Munții *Poiana Ruscă* la vest. Aici se găsesc întinse livezi de pomi fructiferi și finețe. Locuitorii se ocupă cu creșterea vitelor, munca în pădure sau lucrează în întreprinderi industriale.

Aplicație: Comparați cele două hărți ale Carpaților Meridionali (p. 29). Cercetați-le în amănunt și observați cum sînt orientate culmile și unde sînt localizate depresiunile, trecătorile și vîrfurile cele mai înalte.

ÎNTREBĂRI:

1. **Prin ce se caracterizează, din punct de vedere geografic, Carpații Meridionali?**
2. **Care sînt grupele de munți din Carpații Meridionali și între ce văi sînt cuprinse?**
3. **Care sînt cele mai de seamă depresiuni, trecători și defileuri din acești munți?**
4. **Care sînt deosebirile, din punct de vedere geografic, dintre Carpații Meridionali și Carpații Orientali?**

3. CARPAȚII OCCIDENTALI (DE APUS)

Carpații Occidentali, cei mai scunzi dintre ramurile Carpaților Românești, sînt totodată cei mai fragmentați. Culmile nu mai păstrează aceeași continuitate pe care am întîlnit-o în celelalte grupe muntoase prezentate pînă aici și aceasta din cauza prăbușirilor care au dat naștere, în cuprinsul lor, unor depresiuni și culoare largi. Culmile sînt în general orientate de la nord la sud, în timp ce majoritatea rîurilor ce-i străbat se scurg de la est la vest. Foarte felurită este și alcătuirea geologică, un adevărat «mozaic» de roci. Ei se întind de la Valea Dunării, în sud, pînă la Valea Barcăului, afluent al Crișului Repede, în nord.

Carpații Occidentali formează ramura muntoasă care întregește spre apus arcul carpatic din țara noastră.

a) Caractere generale

Carpații Occidentali sînt alcătuiți din roci cristaline, din calcare, gresii și roci vulcanice. Cu toate că în cea mai mare parte sînt clădiți din roci tari, *ei sînt mai puțin înalți decît celelalte două ramuri ale Carpaților;* cele mai mari

înălțimi trec cu puțin peste 1 800 m. Aceasta se datorește nu numai activității de eroziune a agenților externi, ci și prăbușirilor care s-au petrecut de o parte și de alta a acestor munți și care, rupîndu-i în bucăți, au produs o scufundare a lor. Crăpăturile formate au fost căptușite cu lave, bogate în feluri minereuri.

Din Carpații Occidentali izvorăsc numeroase ape, care se îndreaptă spre Mureș, Someș, Tisa și Dunăre. Pe văile rîurilor pătrund în interiorul Carpaților Occidentali mai multe șosele și căi ferate.

Pădurile dese de foioase, mai ales de fag, și poienile smălțuite cu flori de o rară frumusețe îmbracă plaiurile mai scunde. Pe culmile mai înalte sînt însă și păduri de rășinoase.

b) Principalele grupe de munți, depresiuni și trecători

Carpații Occidentali pot fi împărțiți în trei mari grupe, care de la sud spre nord sînt: *Munții Banatului, Munții Poiana Ruscă* și *Munții Apuseni.*

Munții Banatului, cuprinși între Dunăre și Timiș, sînt puțin înalți. Culoarul Timiș-Cerna îi desparte de Carpații Meridionali. Culmile lor descresc ca niște trepte spre vest. Treapta înaltă o formează *Munții Semenicului* (1 446 m) și *Munții Almăjului,* iar cea joasă, munții Aninei, Dognecei și Locvei. Satele și, o dată cu ele, ogoarele și livezile urcă spre culmi, pe locurile unde pădurea a fost tăiată.

Subsolul acestor munți posedă unele bogății, de exemplu: minereu de fier, mangan, minereuri de metale neferoase, cărbuni, roci de construcție etc.

În Munții Banatului, între culmile Semenicului și ale Almăjului, se află *Depresiunea Almăjului* (Bozovici), unde se cultivă mulți pomi fructiferi. Creșterea vitelor este, de asemenea, o ocupație însemnată a locuitorilor de aici. În partea de nord a Munților Banatului se află *depresiunea Caraș-Ezeriș,* în care se găsește orașul Reșița, important centru al industriei metalurgice, iar spre est *culoarul Timiș-Cerna.* El are forma unui șanț alungit, îndreptat de la nord spre sud. Din capătul său de nord se desprinde, spre est, *culoarul Bistrei,* între munții Țarcului și Poiana Ruscă.

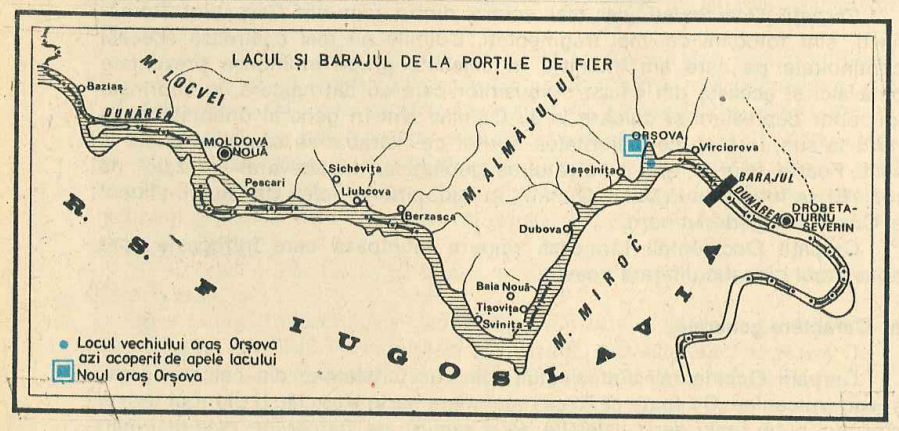

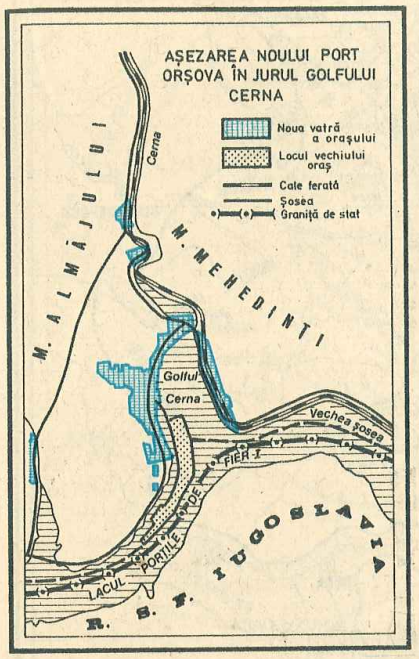

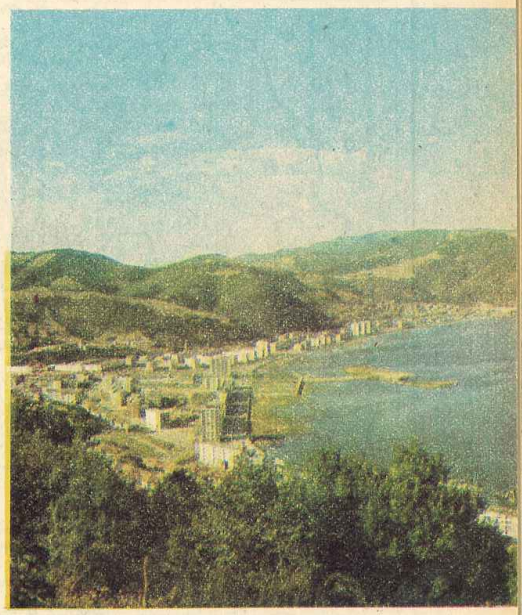

Noul oraș cu portul Orșova, construit pe malul lacului Porțile de Fier I

Prin aceste culoare treceau încă din antichitate drumuri intens circulate. Astăzi, ele sînt străbătute de șosele moderne și căi ferate, care asigură legătura între sudul țării și părțile Banatului și Hațegului.

În părțile de mijloc ale culoarului Timiș-Cerna, tocmai pe cumpăna apelor care despart Valea Timișului de cea a Mehadiei, se găsește trecătoarea *Poarta Orientală* (Domașnea), iar pe culoarul Bistrei este trecătoarea *Poarta de Fier a Transilvaniei,* situată pe cumpăna apelor care desparte rîul Bistra (afluent al Timișului) și Rîul Mare (afluent al Streiului).

Între Munții Banatului și munții din R.S.F. Iugoslavia, Dunărea a ferestruit, de la Baziaș și pînă la Vîrciorova, cel mai lung defileu din Europa.

În urma construirii nodului hidroenergetic și de navigație de la Porțile de Fier I, a luat naștere, în această regiune, un mare lac de acumulare (vezi harta de la p. 34).

Munții Poiana Ruscă se desfășoară între Valea Mureșului la nord și Valea Bistrei la sud. Culmile acestora sînt joase, iar vîrfurile teșite, despărțite de văi. Satele sînt așezate pe coastele munților și pe culmile însorite. Locuitorii se ocupă cu creșterea vitelor și munca în pădure. Mulți dintre ei sînt mineri sau lucrează în uzine și fabrici.

Munții Poiana Ruscă cuprind în subsolul lor cele mai importante zăcăminte de minereu de fier și marmură din țara noastră.

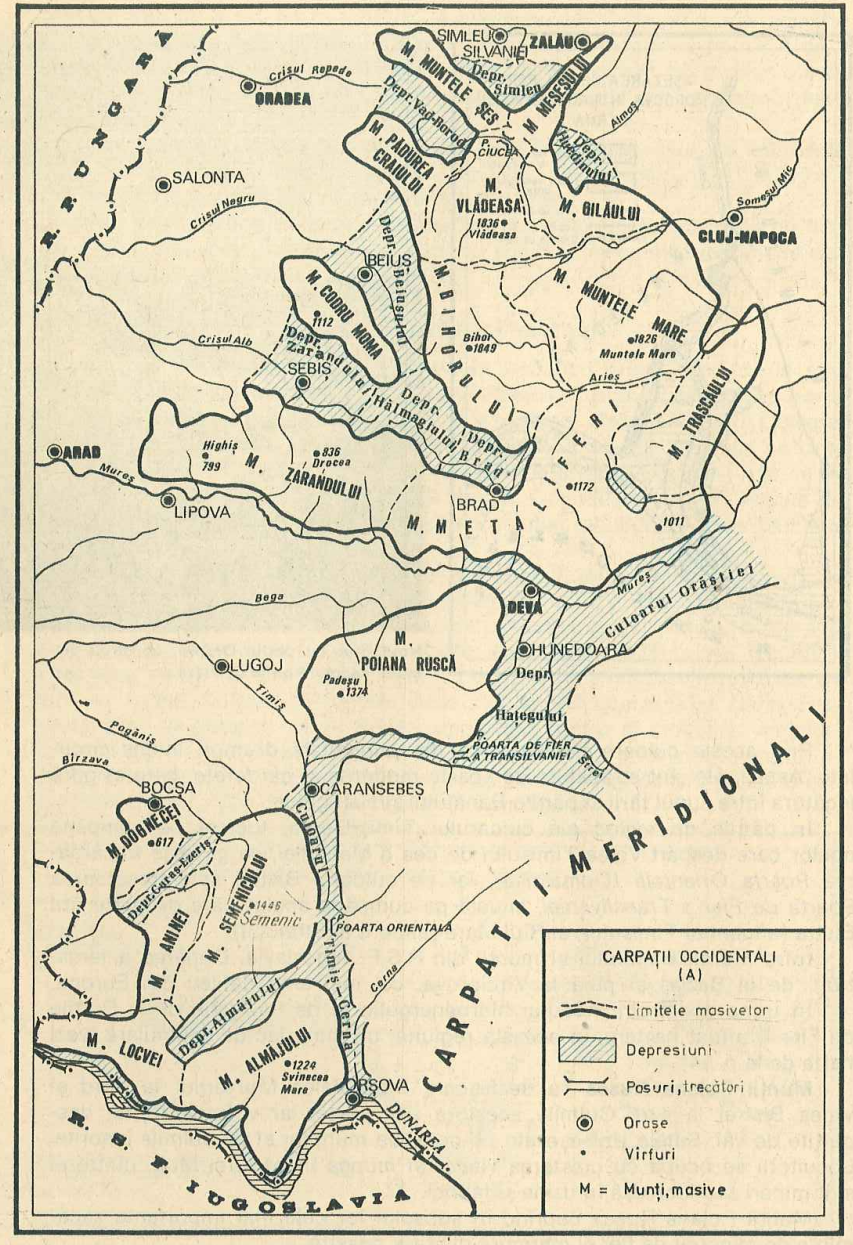
R. P. UNGARĂ
ORADEA
SALONTA
BEIUŞ
SEBIŞ
ARAD
LIPOVA
BRAD
DEVA
HUNEDOARA
LUGOJ
BOCŞA
CARANSEBEŞ
ORŞOVA
CLUJ-NAPOCA
SIMLEU SILVANIEI
ZALĂU
M. MUNTELE ŞES
M. MEŞEŞULUI
M. PĂDUREA CRAIULUI
M. VLĂDEASA
M. GILĂULUI
M. CODRU MOMA
M. BIHORULUI
M. MUNTELE MARE
M. TRASCĂULUI
M. METALIFERI
M. ZARANDULUI
M. POIANA RUSCĂ
M. DOGNECEI
M. ANINEI
M. SEMENICULUI
M. LOCVEI
M. ALMĂJULUI
Depr. Vad-Borod
Depr. Şimleu
Depr. Huedinului
Depr. Beiuşului
Depr. Zarandului
Depr. Hălmagiului
Depr. Brad
Depr. Hațegului
Depr. Almăjului
Depr. Caraş-Ezeriş
Depr. Timiş-Cerna
Culoarul Orăştiei
Culoarul Timiş-Cerna
POARTA ORIENTALA
POARTA DE FIER A TRANSILVANIEI
CARPAŢII MERIDIONALI
R. S. F. IUGOSLAVIA
DUNĂREA
CARPAŢII OCCIDENTALI (A)
Limitele masivelor
Depresiuni
Pasuri, trecători
Oraşe
Vîrfuri
M = Munţi, masive

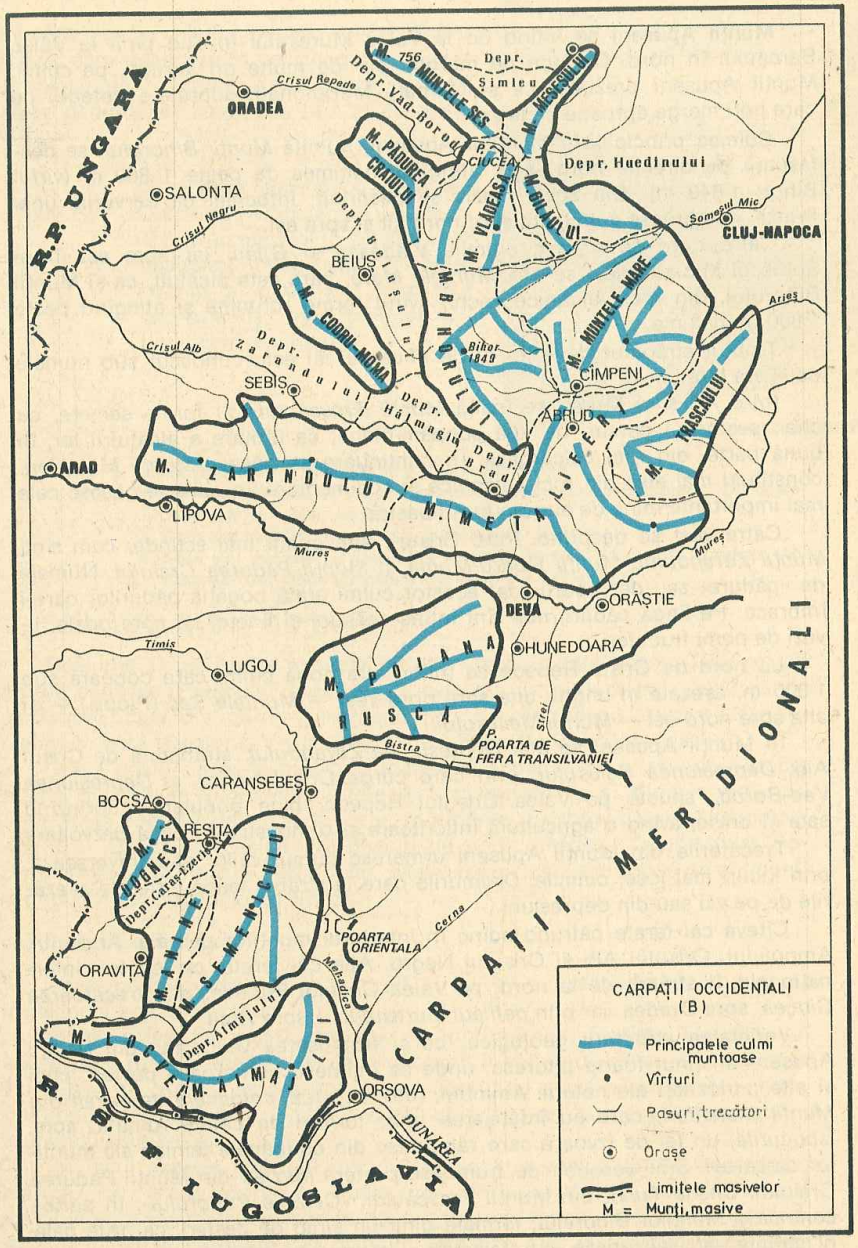
R. P. UNGARĂ
ORADEA
SALONTA
BEIUŞ
SEBIŞ
ARAD
LIPOVA
DEVA
ORĂŞTIE
HUNEDOARA
LUGOJ
CARANSEBEŞ
BOCŞA
REŞIŢA
ORAVIŢA
ORŞOVA
CLUJ-NAPOCA
CÎMPENI
ABRUD
M. MUNTELE ŞES
M. MEŞEŞULUI
M. PĂDUREA CRAIULUI
M. VLĂDEASA
M. GILĂULUI
M. CODRU MOMA
M. BIHORULUI
M. MUNTELE MARE
M. TRASCĂULUI
M. METALIFERI
M. ZARANDULUI
M. POIANA RUSCĂ
M. DOGNECEI
M. ANINEI
M. SEMENICULUI
M. LOCVEI
M. ALMĂJULUI
Depr. Vad-Borod
Depr. Şimleu
Depr. Huedinului
Depr. Beiuşului
Depr. Zarandului
Depr. Hălmagiului
Depr. Brad
Depr. Caraş-Ezeriş
Depr. Almăjului
POARTA ORIENTALA
POARTA DE FIER A TRANSILVANIEI
CARPAŢII MERIDIONALI
R. S. F. IUGOSLAVIA
DUNĂREA
CARPAŢII OCCIDENTALI (B)
Principalele culmi muntoase
Vîrfuri
Pasuri, trecători
Oraşe
Limitele masivelor
M = Munţi, masive

Munții Apuseni se întind de la Valea Mureșului în sud pînă la Valea Barcăului în nord. Deși de pe margini par de multe ori abrupți, pe culmi, Munții Apuseni prezintă, ca și Carpații Meridionali, suprafețe netede, pe care poți merge aproape ca la șes.

Culmea principală a Munților Apuseni, numită *Munții Bihorului*, se desfășoară pe direcție nord—sud, atingînd înălțimea de peste 1 800 m (vîrful Bihor, 1 849 m). Din acest masiv se desprind, întocmai ca nervurile unei frunze, numeroase culmi, atît spre nord cît și spre est.

Către nord se găsesc culmile *Vlădeasa* și *Gilău*, iar spre est, între Someșul Mic și Arieș, se află *Muntele Mare*, care este alcătuit, ca și Munții Bihorului, din roci vulcanice vechi, avînd forme rotunjite și atingînd peste 1 800 m înălțime.

Ținutul străbătut de Arieș și de afluenții săi este cunoscut sub numele de «Țara Moților».

Între Arieș și Mureș se înalță *Munții Trascăului*, cu forme semețe, cu chei, peșteri și cursuri de apă subpămîntene, ca urmare a alcătuirii lor, în bună parte, din roci calcaroase. În continuare se găsesc *Munții Metaliferi*, constituiți mai ales din roci vulcanice și sedimentare, în care se găsesc cele mai importante mine de aur din țara noastră.

Către vest se desprind, între Crișuri, alte culmi mai scunde, cum sînt: *Munții Zarandului, Munții Codru-Moma* și *Munții Pădurea Craiului*. Numele de «pădure» sau de «codru» dat acestor culmi arată bogăția pădurilor care-i îmbracă. Pe lîngă păduri, mai sînt întinse pășuni și fînețe, iar spre poale, livezi de pomi fructiferi.

La nord de Crișul Repede se întind alte două culmi care coboară sub 1 000 m, așezate în unghi, una spre nord-vest — *Muntele Șes* (Plopiș) — și alta spre nord-est — *Munții Meseșului*.

În Munții Apuseni se află *Depresiunea Zarandului*, străbătută de Crișul Alb, *Depresiunea Beiușului*, prin care curge Crișul Negru, și *Depresiunea Vad-Borod*, situată pe Valea Crișului Repede, bine populate, cuprinzînd sate și orașe, avînd o agricultură înfloritoare și o industrie în plină dezvoltare.

Trecătorile din Munții Apuseni urmăresc cursul văilor sau traversează, prin locuri mai jose, culmile. Drumurile care le străbat leagă între ele așezările de pe văi sau din depresiuni.

Cîteva căi ferate pătrund adînc în interiorul munților pe văile Arieșului, Ampoiului, Crișului Alb și Crișului Negru. Alte căi ferate, cu legături internaționale, îi străbat de la nord, pe Valea Crișului Repede, prin *trecătoarea Ciucea*, spre Oradea, iar prin *defileul Mureșului* — spre Arad.

Varietatea structurii geologice, ca și frumusețea văilor fac din Munții Apuseni un ținut foarte pitoresc, unde se întîlnesc numeroase peșteri, chei și alte curiozități ale naturii. Amintim, între acestea, *coloanele de bazalt din Munții Metaliferi*, care au înfățișarea unor turnuri de cetate ruinată, apoi, *Izbucurile*, un fel de izvoare care răbufnesc din cotloanele tainice ale munților calcaroși. Sînt deosebit de frumoase *peștera Meziad* din Munții Pădurea Craiului, *Cheile Turzii* din Munții Trascăului, *«Cetățile Ponorului»*, în partea centrală a Munților Bihorului, formate dintr-un șirag de peșteri, ca niște galerii strîmte sau săli uriașe, cu stalactite și stalagmite, săpate în apele subpă-

mîntene, ca și vestita peșteră de la *Scărișoara*, care adăpostește de milenii un ghețar subpămîntean. Frumusețile acestei peșteri atrag nenumărați turiști din țară și de peste hotare.

Aplicație: Comparați cele două hărți ale Carpaților Occidentali (p. 36 și 37). Cercetați-le în amănunt și observați cum sînt orientate culmile și unde sînt localizate depresiunile, trecătorile și vîrfurile cele mai înalte.

Un colț pitoresc din Munții Apuseni

ÎNTREBĂRI:

1. **Ce caracteristici generale au Carpații Occidentali?**
2. **Denumiți grupele de munți care alcătuiesc acest lanț muntos. Ce depresiuni și trecători cunoașteți în fiecare din ele?**
3. **Care sînt bogățiile mai de seamă ale acestor munți?**
4. **Care sînt deosebirile geografice dintre Carpații Occidentali și Carpații Meridionali? Dar dintre Carpații Occidentali și cei Orientali?**

D. DEALURILE ȘI PODIȘURILE

Dealurile și podișurile acoperă întinderi mari în țara noastră. Ele ocupă părțile centrale *(Podișul Transilvaniei)*, cele din jurul munților *(dealuri subcarpatice)*, cele din părțile răsăritene (Podișul Moldovei), sudice *(Podișul Getic)*, vestice (Dealurile Vestice) sau sud-estice *(Podișul Dobrogei)*.

Unele dealuri s-au format prin încrețirea scoarței, ca și munții. Acestea poartă numele de *Subcarpați*. Altele au luat naștere, ca și cîmpiile, pe locul unor foste funduri de mări, în care depunerile au format strate orizontale sau ușor aplecate. Acestea sînt dealuri de podiș *(Podișul Transilvaniei, Podișul Moldovei, Podișul Getic)*, iar altele reprezintă rămășițele unor munți vechi *(Podișul Dobrogei de Nord)*.

a) Podișul Transilvaniei

Acest podiș ocupă partea centrală și de NV a Transilvaniei, fiind situat în mijlocul arcului carpatic.

Închis astfel de munți aproape de jur împrejur, Podișul Transilvaniei apare ca o întinsă depresiune. Unii geografi îi mai spun chiar *«Depresiunea Transilvaniei»*. Apele, care au străpuns munții, au deschis adevărate «porți», pe unde se poate face legătura cu ținuturile exterioare (văile Someșului, Mureșului, Oltului etc.).

Pe locul acestui podiș, în trecutul geologic, a fost o uriașă depresiune adîncă, ce era acoperită de apele unei mări. Cu timpul, această mare a fost umplută cu materiale cărate de rîurile care veneau din Munții Carpați. Aceste materiale, formate din nisipuri, argile și alte roci sedimentare, s-au

depus în strate a căror grosime atingea cîteva mii de metri. Tot atunci s-a depus şi sarea, ca urmare a evaporării apei acestei mări. Rîurile Mureş şi Someş cu afluenţii lor au ros cu uşurinţă stratele moi de nisipuri şi argile, creînd văile şi dealurile actuale.

În cuprinsul Podişului Transilvaniei se deosebesc *dealurile şi depresiunile de la contactul podişului cu munţii înconjurători (zona submontană)*, iar în părţile de mijloc, începînd dinspre nord către sud, *Podişul Someşan, Cîmpia Transilvaniei* şi *Podişul Tîrnavelor.*

Zona submontană de pe marginea munţilor înconjurători formează un inel în jurul Podişului Transilvaniei, începînd din capătul nord-vestic al Carpaţilor şi pînă în Valea Someşului.

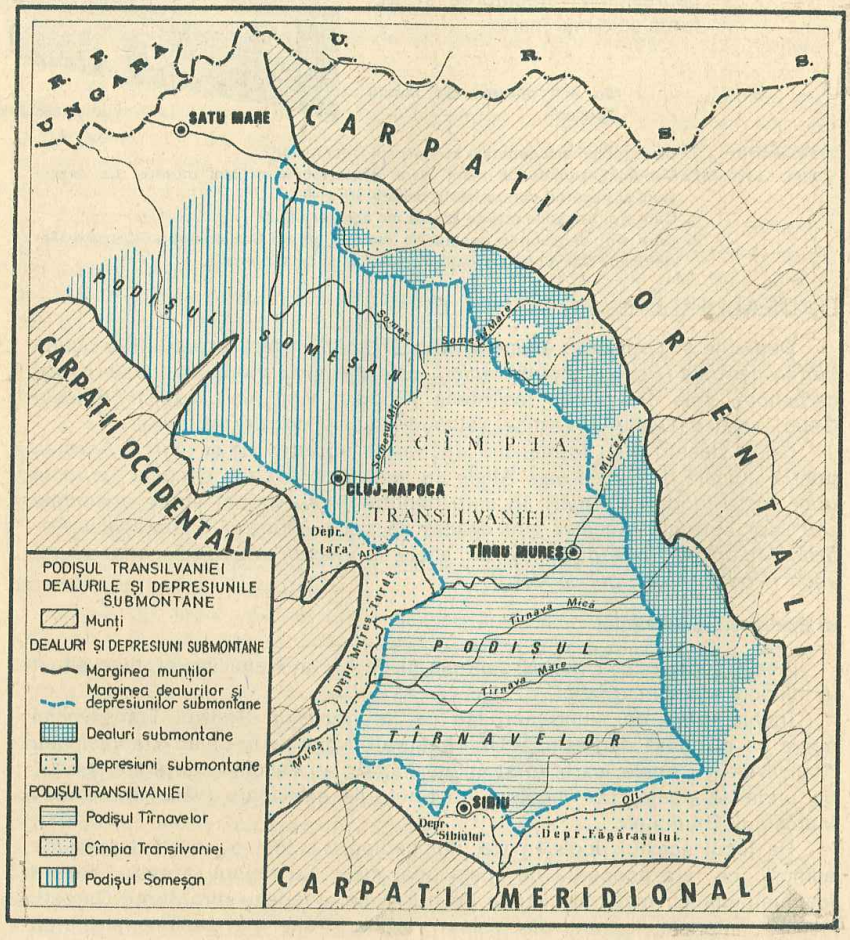

Unele dealuri sînt înalte de peste 700—800 m. Dintre depresiunile mai întinse amintim: *Baia Mare, Bistriţa, Ţara Făgăraşului, Depresiunea Sibiului* ş.a.

Bogăţiile acestor dealuri sînt: sarea, apele minerale, pădurile şi livezile de pomi roditori. Vestite sînt livezile de meri din părţile Băii Mari, Lăpuşului, Bistriţa-Năsăud.

Aplicaţie: Cercetaţi harta de la p. 40 şi numiţi, cu ajutorul ei, unele depresiuni şi dealuri de la contactul cu munţii.

Podişul Someşan este situat în partea de nord-vest a Transilvaniei, între Carpaţii Orientali şi Munţii Apuseni. În nordul acestei regiuni a existat o punte de legătură între Carpaţii Orientali şi Carpaţii Occidentali, sub forma unui aliniament de munţi scunzi, care apoi s-au scufundat. Din vechii munţi n-au mai rămas decît nişte resturi, reprezentate de culmile cristaline *Codru* şi *Preluca*, ce apar ca nişte insule răzleţe, îngropate în depozite mai noi, sedimentare.

Podişul Someşan este alcătuit în mare parte din dealuri nu prea înalte şi cu spinările uşor rotunjite. El este acoperit, pe alocuri, cu păduri de stejar şi fag. În subsolul acestuia se găsesc, pe lîngă sare şi gips, unele zăcăminte de cărbuni, fiind, în acelaşi timp, o regiune agricolă importantă.

Cîmpia Transilvaniei este cuprinsă între Someşul Mare şi Someşul Mic în nord şi Mureş în sud. Ea este o regiune mai joasă, formată din dealuri scunde, avînd în medie 500 m înălţime şi fiind brăzdată de văi largi. Datorită pantelor line pe care se întind ogoare şi a lipsei pădurilor, ca şi în cîmpie, această regiune este denumită de localnici «cîmpie» şi reprezintă o importantă regiune agricolă.

Podişul Tîrnavelor, cuprins între Mureş şi Olt, are o înfăţişare cu totul deosebită faţă de Cîmpia Transilvaniei. Aici, dealurile sînt mai înalte (peste 600 m), iar culmile au versantele mai povîrnite şi acoperite cu păduri. Podişul este străbătut de la est la vest de rîurile Tîrnava Mare şi Tîrnava Mică, de unde-i vine şi numele.

În Podişul Tîrnavelor se cultivă cereale, îndeosebi porumb, sfeclă-de-zahăr şi plante de nutreţ. Tot aici se cresc vite şi porci de rasă. Pe dealuri se întind livezi de pomi fructiferi şi podgorii vestite.

Subsolul Podişului Transilvaniei conţine valoroase bogăţii. Importanţă deosebită au gazul metan, sarea, apele minerale şi materialele de construcţie.

b) Dealurile de Vest

Dealurile de Vest încep de la Dunăre şi se întind pînă la Valea Barcăului, pe marginea Carpaţilor Occidentali, făcînd trecerea spre Cîmpia de Vest. Aceste dealuri nu se prezintă ca un şir continuu, deoarece, pe alocuri, munţii ajung chiar pînă la cîmpie (de exemplu, Munţii Zarandului).

Ele s-au format prin depunerea materialelor cărate de rîuri, la ieşirea din munte, acolo unde panta era mai puţin înclinată. Aceste dealuri sînt alcătuite, mai ales, din pietrişuri şi nisipuri. Spinările lor sînt domoale şi numai rareori trec de 400 m înălţime.

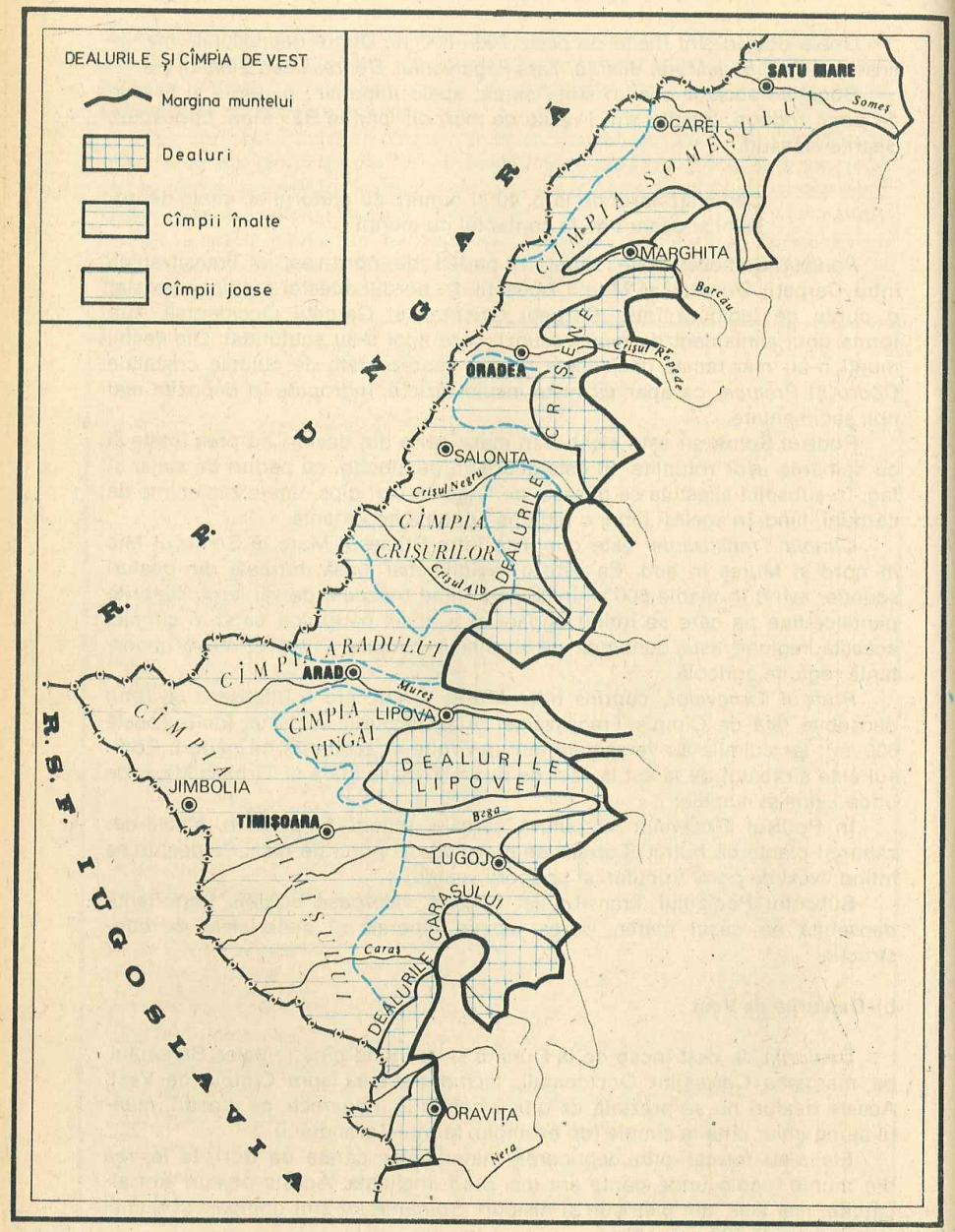

Dealurile de Vest cuprind următoarele subunităţi:

— *Dealurile Banatului* (între Dunăre şi Mureş), care sînt mai joase ca înălţime, ajungînd la 200—300 m. Între acestea, mai însemnate sînt *Dealurile Caraşului* şi *Dealurile Lipovei;*

— *Dealurile Crişene,* care ocupă o întindere mai mică decît Dealurile Banatului, dar care au înălţimi mai mari. Ele sînt acoperite cu podgorii, livezi de pomi fructiferi şi chiar cu păduri, acolo unde culmile sînt mai înalte (v. harta de la p. 42).

Aplicaţie: Examinaţi harta de la p. 42 şi observaţi unde sînt situate dealurile menţionate mai sus.

c) Subcarpaţii

Subcarpaţii alcătuiesc un ţinut deluros, care, sub forma unui brîu, cînd mai lat, cînd mai îngust, însoţeşte marginea Carpaţilor Orientali şi Meridionali, începînd din valea rîului Moldova pînă în valea rîului Motru.

Priviţi în totalitatea lor, Subcarpaţii apar ca o treaptă mai joasă faţă de munţii alăturaţi, dar mai înaltă faţă de regiunile de podiş şi cîmpie, constituind o zonă de trecere între munţi şi podişuri sau spre cîmpii.

Subcarpaţii sînt alcătuiţi din *dealuri înalte,* cuprinse între 400 şi 800 m şi chiar peste această înălţime. Aceste dealuri au luat naştere, întocmai ca şi munţii, prin încreţirea scoarţei[1]. Ele sînt acoperite cu întinse păduri, mai ales de fag. Între munţi şi dealuri se găsesc numeroase *depresiuni subcarpatice,* bine populate.

Subcarpaţii pot fi împărţiţi în trei subdiviziuni şi anume: *Subcarpaţii Moldovei, Subcarpaţii de Curbură* şi *Subcarpaţii Getici.*

Subcarpaţii Moldovei se întind între Valea Moldovei şi Valea Trotuşului. Această parte a Subcarpaţilor cuprinde cîteva depresiuni largi, închise spre exterior de culmi înalte deluroase *(culmile Pleşului, Pietricica).* Şirul depresiunilor începe în nord cu *Depresiunea Neamţului,* situată pe valea rîului Neamţ (Ozana), afluent al Moldovei. În Depresiunea Neamţului, lîngă oraşul Tîrgu-Neamţ, se află localitatea Humuleşti, cu minunate împrejurimi, unde şi-a petrecut copilăria marele povestitor *Ion Creangă.* Clima plăcută, priveliştile pitoreşti, ca şi prezenţa a numeroase mănăstiri (Neamţ, Văratec, Agapia, Secu etc.), atrag mulţi vizitatori din ţară şi chiar de peste hotare.

Mai la sud urmează *depresiunea Cracău-Bistriţa,* întinsă ca un şes de-a lungul rîurilor Cracău şi Bistriţa (de unde îi vine şi numele). În cuprinsul ei există ogoare cultivate cu cereale şi livezi de pomi, precum şi unele centre industriale importante.

Cea de-a treia este *depresiunea Tazlău,* urmată de *depresiunea Caşin,* aşezate de-a lungul rîurilor cu aceleaşi nume, afluenţi ai Trotuşului. Zăcămintele de petrol şi de sare alcătuiesc principalele bogăţii ale depresiunii. Aici s-a dezvoltat puternicul centru petrochimic oraşul *Gheorghe Gheorghiu-Dej.*

[1] Din această cauză Subcarpaţii sînt consideraţi de către unii oameni de ştiinţă ca făcînd parte din Munţii Carpaţi, deşi ei se deosebesc de aceştia prin caracterele lor geografice.

Aplicație: Cercetați harta Subcarpaților Moldovei și vedeți cum se înșiră depresiunile subcarpatice și dealurile ce le închid la exterior.

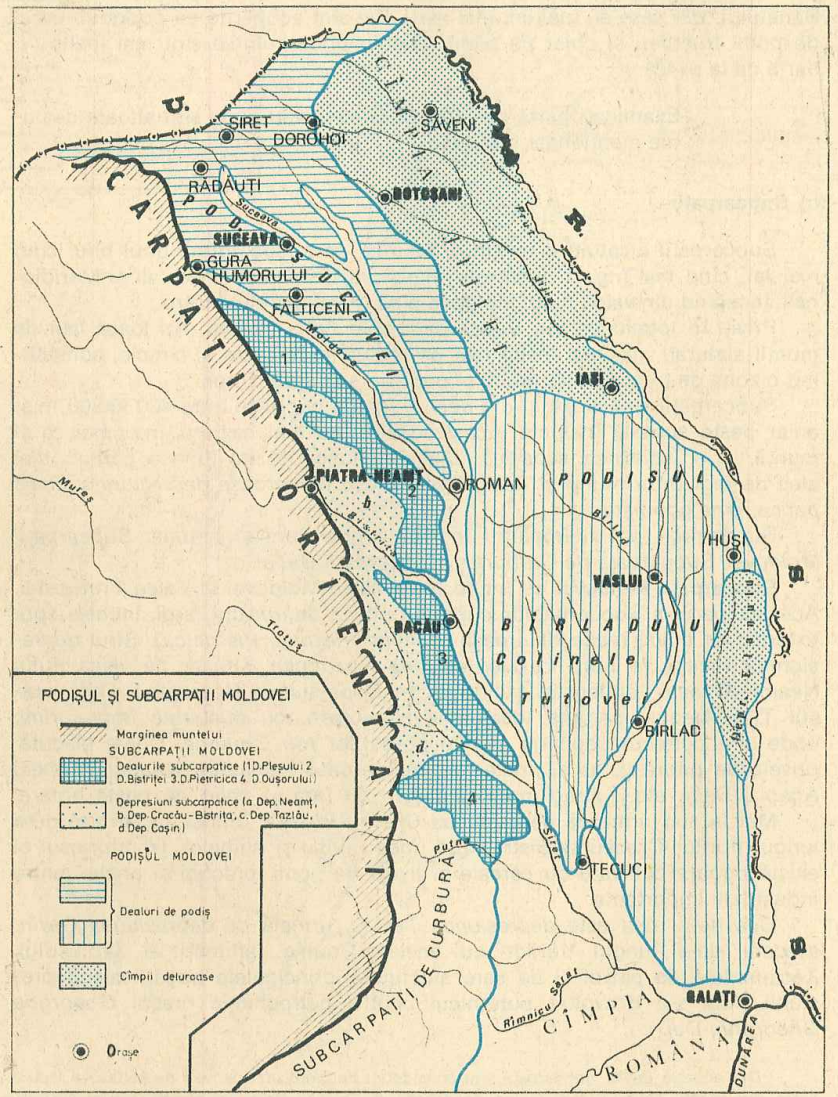

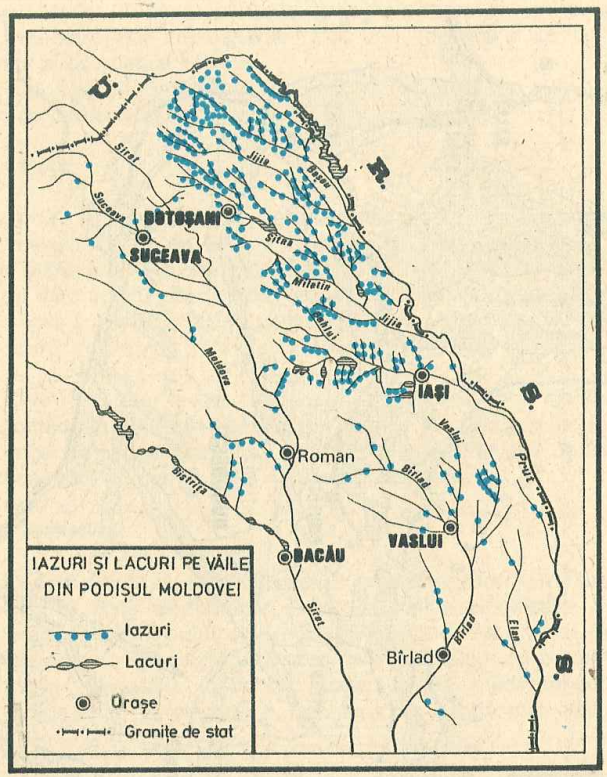

Subcarpații de Curbură sînt cuprinși între Valea Trotușului și Valea Dîmboviței. Înfățișarea lor este deosebită de a Subcarpaților Moldovei. Depresiunile nu mai sînt atît de largi. Aici, dealurile iau o dezvoltare mai mare. Singura depresiune mai importantă este cea a *Vrancei,* închisă spre exterior de *Măgura Odobeștilor* (996 m) și de alte dealuri înalte.

Subcarpații de Curbură au în subsol zăcăminte de petrol, sare și cărbuni. Sînt cunoscute totodată livezile și podgoriile, cărora li se aduc îmbunătățiri prin sădirea de pomi de soiuri alese și prin mărirea suprafețelor plantate cu viță de vie de bună calitate.

Subcarpații Getici se desfășoară din Valea Dîmboviței și pînă în Valea Motrului. Ei n-au aceeași înfățișare peste tot. Astfel, între Dîmbovița și Olt, Subcarpații cuprind mici depresiuni, ca, de exemplu, *depresiunea Cîmpulung,* în sudul cărora se găsesc dealuri numite *muscele,* acoperite cu păduri și livezi de pomi fructiferi.

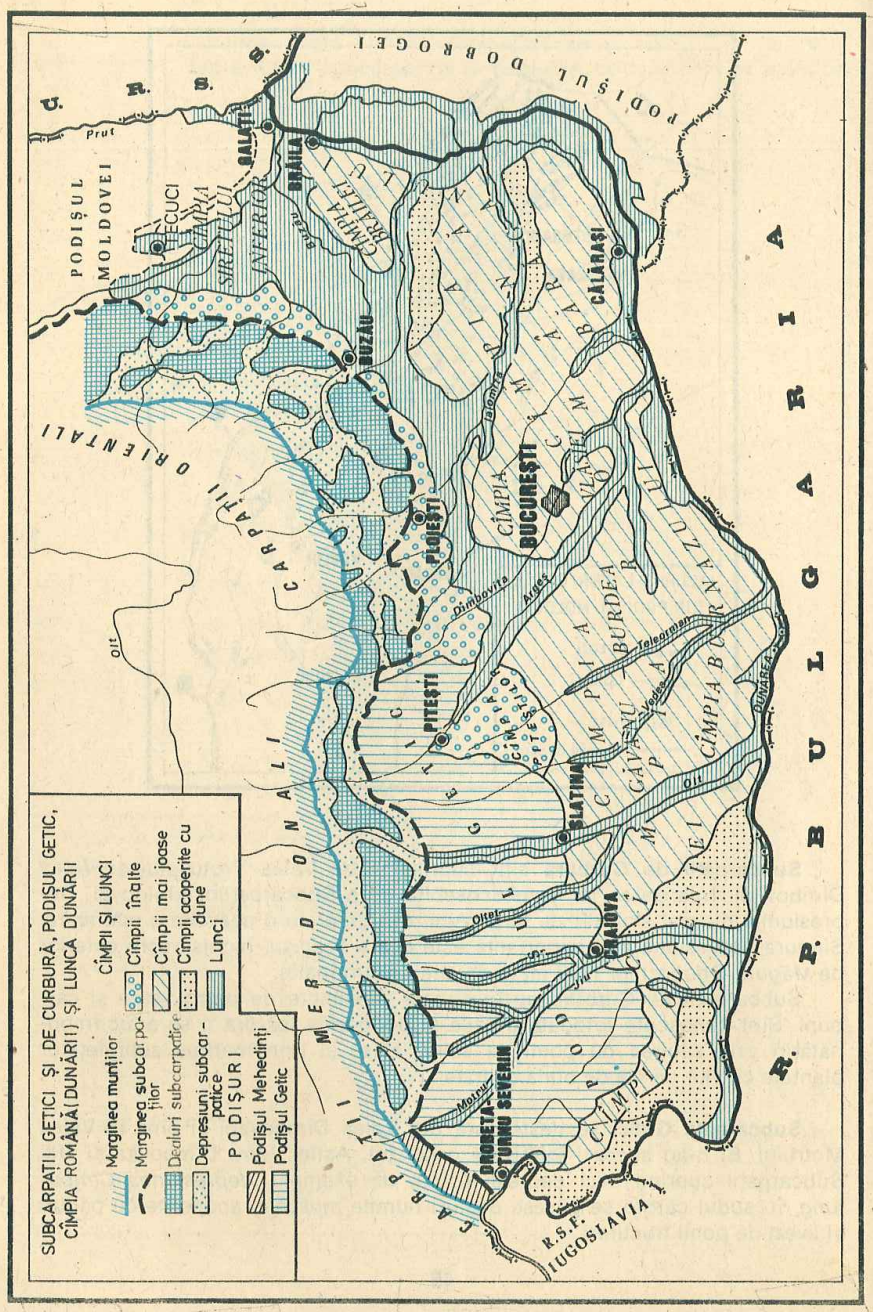

La vest de Olt, Subcarpații Getici prezintă depresiuni tot mai largi, între care cea mai mare este *depresiunea Tîrgu Jiu*. Acestea, la un loc, alcătuiesc *Depresiunea subcarpatică olteană*.

Și în Subcarpații Getici întîlnim livezi și podgorii. În subsol se găsesc zăcăminte de cărbuni, petrol și sare.

d) Podișul Getic

Acest podiș se întinde între Dîmbovița și Dunăre (v. harta de la p. 46), spre sud mărginindu-se cu Cîmpia Română (Cîmpia Dunării), iar spre nord cu Podișul Mehedinți și Subcarpații Getici.

Podișul este aplecat de la nord la sud. În nord ajunge la 600 m înălțime, în timp ce spre sud scade la 200—300 m. Rîurile (Jiul, Oltul, Argeșul cu afluenții lor) curg și ele tot spre sud, tăindu-l în dealuri alungite, cu spinări domoale.

Condițiile naturale favorizează cultura cerealelor, a plantelor industriale, a pomilor fructiferi și viței de vie (vestite sînt podgoriile de la Drăgășani). În subsol s-au descoperit și pus în exploatare, în anii construcției socialiste, zăcăminte de petrol, gaze naturale și cărbuni.

e) Podișul Mehedinți

Acest podiș continuă brîul de dealuri la vest de Motru. Înălțimea sa este de 500—650 m. Este alcătuit din șisturi cristaline și calcare. Acolo unde apar calcarele, fața podișului este scobită, formîndu-se chei și peșteri. Una din ele este peștera *Topolnița*. Climatul este mai blînd, cu o slabă influență mediteraneană. Vegetația cuprinde unele specii mediteraneene: liliacul sălbatic, mojdreanul, cărpinița ș.a. Populația se ocupă mai ales cu crește-

Podul natural «Ponoare» din Podișul Mehedinți

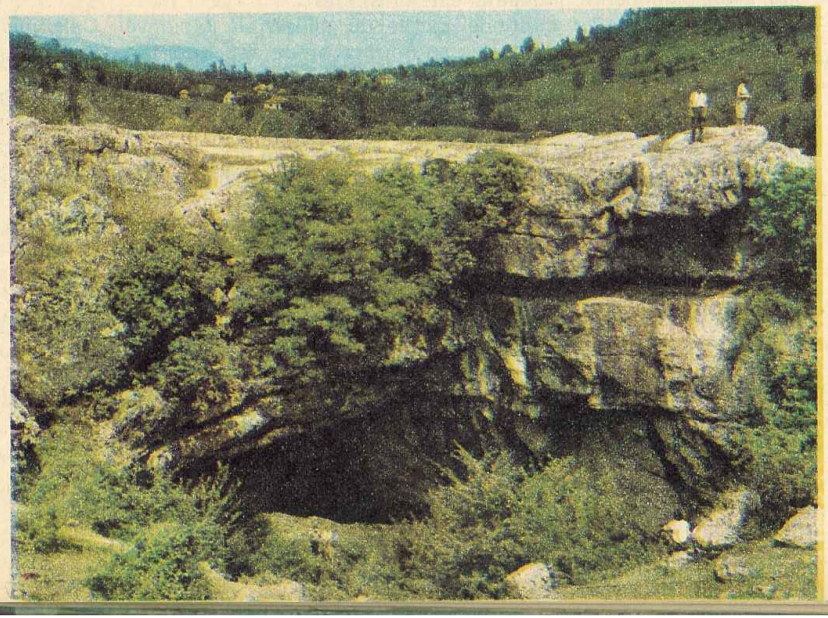

rea vitelor, pomicultura, iar, în ultimii ani, mulți locuitori lucrează în industrie, construcții etc.

f) **Podișul Moldovei**

Este delimitat de Obcinele Bucovinene, Subcarpații Moldovei, Valea Prutului și Cîmpia Română (v. harta de la p. 44). El s-a format într-o depresiune a scoarței Pămîntului, rezultată din prăbușirea părții de vest a Podișului Podolic, în care au pătruns apele unei mări. Treptat, acesta s-a umplut cu depunerile aduse de rîuri. Pe măsură ce se umplea, marea se retrăgea spre sud-est. Aplecarea straturilor spre sud-est este arătată de direcția în care curg astăzi rîurile ce străbat acest podiș.

Podișul Moldovei este alcătuit din următoarele unități principale: *Podișul Sucevei, Cîmpia Jijiei* (Moldovei), *Podișul Bîrladului.*

Podișul Sucevei este situat în partea de nord-vest. El este alcătuit din roci mai tari, din care cauză prezintă și cele mai mari înălțimi din întregul podiș al Moldovei. În *Dealul Mare* (la vest de Hîrlău) atinge 552 m. Podișul este străbătut de Valea Sucevei, afluent al Siretului. În mijlocul său se află orașul *Suceava,* vechea cetate de scaun a Moldovei, astăzi centru industrial și cultural în plină dezvoltare.

Cîmpia Jijiei (Cîmpia Moldovei) este o regiune de dealuri mai joase (200 m înălțime). Ea este străbătută de rîul Jijia și de afluenții săi. Dealurile au pante foarte line, iar văile sînt largi. Aceste văi au de-a lungul lor șiraguri de iazuri.

Aplicație: Urmăriți văile din Cîmpia Jijiei pe care sînt înșiruite iazurile (v. harta de la p. 45).

Ca și Cîmpia Transilvaniei, regiunea este despădurită, iar clima mai secetoasă. În schimb, aici se găsesc soluri foarte roditoare. Cîmpia Jijiei este un ținut agricol însemnat, aici cultivîndu-se cereale și plante industriale. Pe coastele dealurilor sînt podgorii vestite, ca, de exemplu, aceea de la *Cotnari.* Principalul centru industrial este orașul *Iași.*

Podișul Bîrladului cuprinde părțile de mijloc ale Moldovei. Cele mai mari înălțimi se găsesc în partea sa nordică, unde apar roci tari. Către sud, unde sînt roci mai moi, altitudinea dealurilor scade.

În general, Podișul Bîrladului este puternic fragmentat de văi. În multe părți, în urma despăduririlor, torenții au ros versantele, săpînd ripe adînci. De aceea și aici, ca și în alte regiuni deluroase, s-au făcut, în anii socialismului, plantări de arbori. În Podișul Bîrladului se cultivă mai ales porumb și floarea-soarelui.

g) **Podișul Dobrogei**

Este cuprins între Dunăre și Marea Neagră. El este înconjurat din trei părți de regiuni joase, și anume: în vest și nord, Lunca și Delta Dunării, la est, Marea Neagră. Către sud el se continuă pînă la granița cu R.P. Bulgaria.

Podișul Dobrogei cuprinde două părți, care din punct de vedere geografic se deosebesc între ele, și anume: în nord, un ținut mai înalt — *Masivul Dobrogei de Nord* —, iar la sud, un ținut mai jos — *Podișul Dobrogei de Sud.*

Masivul Dobrogei de Nord prezintă culmi joase și pietroase, care se

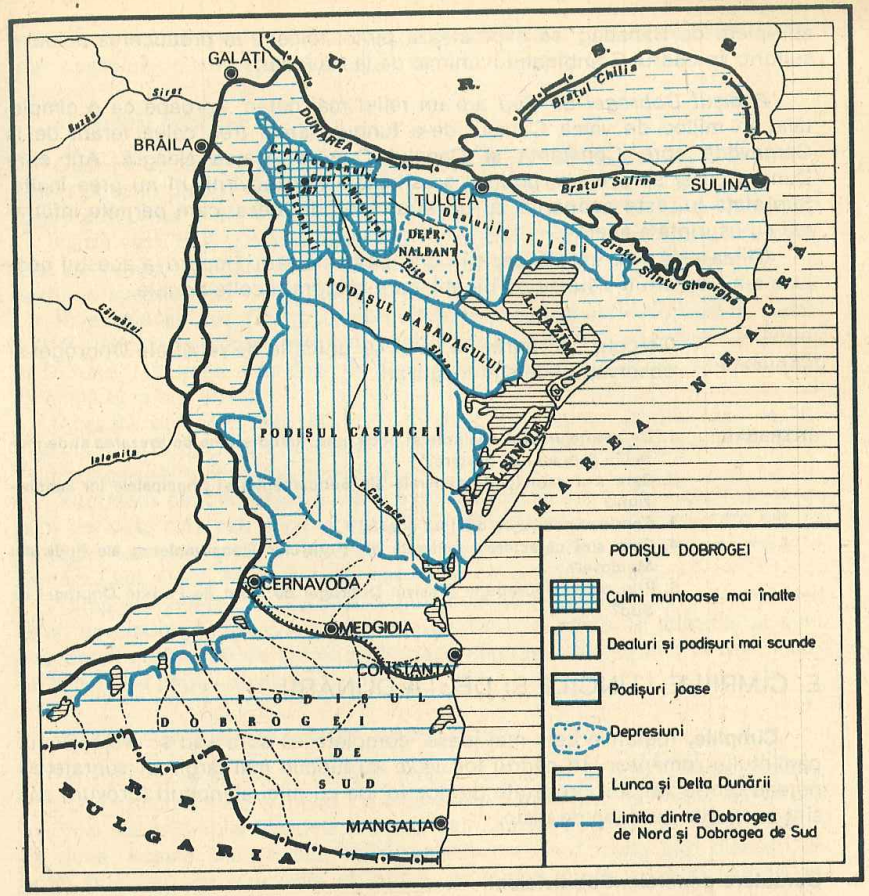

desfășoară sub forma unui evantai deschis spre mare. Cele mai mari înălțimi se întîlnesc în *Culmea Măcinului* (vîrful Greci 467 m). Culmile care se desprind spre mare sînt mai scunde și au spinările lățite, ca niște podișuri. Spre est se află *Dealurile Tulcei.* Între rîurile Telița și Taița se prelungește *Culmea Niculițelului,* pe care se găsesc păduri de tei, precum și cîteva podgorii. La miazăzi se întinde *Podișul Babadagului* și, în fine, la sudul acestuia, *Podișul Casimcei.* Înălțimile mici, văile largi, prin care rîurile firave curg domol, dau Masivului Dobrogei de Nord înfățișarea unui relief îmbătrînit.

El face parte dintr-un lanț de munți foarte vechi, munți hercinici, care se întindea peste Europa Vestică și Centrală. Mișcările scoarței din timpul formării Carpaților au îmbucătățit acest lanț și l-au prăbușit în adînc. Din el n-au mai rămas decît cîteva părți joase, între care și Masivul Dobrogei de Nord.

Acesta este bogat în diferite roci de construcție, mai importante fiind granitele, care se întrebuințează la pavarea străzilor. La *Mina Altîn-Tepe,* în

apropiere de Babadag, se exploatează pirite, folosite la producerea acidului sulfuric, în cadrul Combinatului chimic de la Năvodari.

Podișul Dobrogei de Sud are un relief mai neted, aproape ca o cîmpie, tăiat în mijloc de valea Carasu, de-a lungul căreia trec calea ferată de la Cernavodă spre Constanța și Canalul Dunăre—Marea Neagră. Atît spre Dunăre cît și spre mare, podișul se sfîrșește prin povîrnișuri nu prea înalte. Suprafața lui este acoperită cu un strat gros de loess, care permite infiltrarea cu ușurință a apelor.

Clima este mai uscată decît în alte părți ale țării. Împotriva acestui neajuns s-au construit sisteme de irigații, care asigură recolte bogate.

Aplicație: Cercetați pe harta de la p. 49 unitățile de relief ale Dobrogei și observați unde sînt localizate.

ÎNTREBĂRI:

1. **De cîte feluri sînt dealurile și podișurile, ținînd seama de așezarea și de modul în care au luat naștere?**
2. **Care sînt caracterele generale ale Subcarpaților și principalele lor subdiviziuni?**
3. **Care sînt podișurile din țara noastră?**
4. **Care sînt caracterele generale ale Podișului Transilvaniei și ale Podișului Moldovei?**
5. **Prin ce se deosebește Masivul Dobrogei de Nord de Podișul Dobrogei de Sud?**

E. CÎMPIILE, LUNCILE ȘI DELTA DUNĂRII

Cîmpiile, regiunile cele mai joase, completează spre sud și vest relieful pămîntului românesc. În cadrul lor, *văile* au luncile mai largi, iar suprafețele netede dintre văi sînt presărate din loc în loc cu mici adîncituri (crovuri) sau sînt acoperite cu dune de nisip.

Caractere generale. Subdiviziuni

Principalele cîmpii din țara noastră sînt: *Cîmpia Română* și *Cîmpia de Vest.* Ele alcătuiesc treapta cea mai de jos a reliefului țării.

Cîmpia Română este situată în partea de sud a țării și se întinde de-a lungul Dunării. De aici și numele care i se mai dă de Cîmpia Dunării. Întrucît ea se desfășoară în întregime pe teritoriul patriei noastre, este denumită și Cîmpia Română.

Cîmpia de Vest ocupă o fîșie îngustă, în partea de apus a țării.

Aceste cîmpii s-au format în același fel, pe locul unor mari depresiuni, acoperite odinioară cu apele unor mări sau lacuri. După ce apele s-au retras, fundul lor a rămas acoperit cu straturi groase de pietrișuri, nisipuri și mîluri. Deasupra acestora s-a așternut, cu timpul, un strat de loess, constituit din pulberi foarte fine, de culoare gălbuie, depuse de vînturi. Grosimea stratului de loess variază de la 2—3 m pînă la 30—40 m. Sub influența climei și datorită descompunerii resturilor de plante și animale a luat naștere, la suprafața loessului, un sol negru și roditor numit *cernoziom.*

a) Cîmpia Română

Cea mai întinsă cîmpie a țării noastre, ea se desfășoară de la Drobeta-Turnu Severin pînă în sudul Moldovei, pe o lungime de mai bine de 300 km. Lățimea maximă o are între Buzău și Fetești (125 km) (v. harta de la p. 46).

Către vest, sud și est, ea este mărginită de lunca Dunării, iar către nord este delimitată de marginea Podișului Getic (pînă la Valea Dîmboviței), de dealurile subcarpatice (între văile Dîmbovița și Putna) și de Podișul Moldovei.

În partea de nord, către dealuri, Cîmpia Română are înălțimea de peste 200 m, dar scade treptat spre est, unde ajunge la 10 m. La vărsarea Siretului în Dunăre, înălțimea este doar de 3—5 m. Prin urmare, Cîmpia Română este aplecată spre sud și est.

Această aplecare este dovedită și de cursul apelor. Astfel, *Jiul* se îndreaptă spre sud, *Oltul* și *Argeșul* spre sud-est, *Ialomița* spre est, iar *Buzăul* se arcuiește către nord-est, spre *Siret.*

Suprafața cîmpiei este în mare parte acoperită cu loess. Grosimea stratelor de loess este mai mică la vest de Olt (6—10 m) și mai mare spre est. În Bărăgan, această grosime ajunge pînă la 40 m. Rîurile care se varsă în Dunăre (Jiul, Oltul, Argeșul, Ialomița) au, în cîmpie, lunci largi.

Cîmpia Română este cel mai mare grînar al țării. Aici se cultivă mai ales grîul, porumbul, floarea-soarelui, sfecla de zahăr și altele. În subsolul ei s-au descoperit zăcăminte de petrol și de gaze naturale. Aici se află orașul *București,* capitala patriei noastre.

Cîmpia Română este formată din trei părți:

a) Între Dunăre, Olt și Podișul Getic se întinde *Cîmpia Olteniei,* străbătută prin mijloc de Valea Jiului. Ea alcătuiește partea cea mai înaltă, dar și cea mai îngustă a Cîmpiei Române. De-a lungul Dunării și Jiului se întind șiraguri de dune. Aceste nisipuri sînt astăzi valorificate, fiind fixate prin plantații de pomi fructiferi. Pe terenurile nisipoase se cultivă foarte bine și vița de vie.

b) Partea centrală a Cîmpiei Române, între Olt și Argeș, este mai variată ca înfățișare. Astfel, spre nord, deosebim *Cîmpia Piteștilor,* care este ceva mai înaltă. Mai spre sud, înălțimile descresc. Această parte se numește *Cîmpia Găvanu-Burdea.* În fine, aproape de Dunăre și întinsă de-a lungul ei se află *Cîmpia Burnazului,* care mărginește, ca o prispă, lunca joasă a fluviului.

c) Partea estică, cuprinsă între Argeș, Dunăre, marginea sudică a Podișului Moldovei și dealurile subcarpatice, este regiunea cea mai joasă a Cîmpiei Române. Porțiunea care se întinde în jurul orașului București poartă numele de *Cîmpia Vlăsiei,* pe locul căreia se găsea, odinioară, o pădure întinsă, numită codrul Vlăsiei. Din acest codru de altădată au mai rămas doar cîteva petice în jurul Capitalei, cum sînt pădurile Snagov, Pustnicul și Cernica. Pădurea Snagov, împreună cu lacul Snagov, au devenit în anii socialismului frumoase locuri de recreere.

La răsărit de Cîmpia Vlăsiei, pînă la văile Dunării și Siretului, se întind, netede ca suprafața unei mese, *Cîmpia Bărăganului, Cîmpia Brăilei* și *Cîmpia Siretului inferior.* Cîteva șiruri de dune le întîlnim de-a lungul rîurilor Ialomița, Călmățui și Buzău. Din loc în loc apar mici lacuri sărate (Lacul Sărat, Movila Miresei, Amara).

Aplicație: Examinați harta Cîmpiei Române (de la p. 46) și rețineți cum sînt răspîndite pe întinsul ei regiunile mai înalte sau mai joase, suprafețele acoperite cu nisipuri și luncile inundabile.

b) Cîmpia de Vest

Este delimitată spre apus de hotarul țării noastre cu R.P. Ungară și R.S.F. Iugoslavia. Către est, ea se întinde pînă la marginea dealurilor, în cuprinsul cărora pătrunde ca niște golfuri, de-a lungul rîurilor. În nord, Cîmpia de Vest începe de la valea rîului Tur, iar în sud, se termină la Dunăre, fiind cînd mai îngustă *(Cîmpia Someșului, Cîmpia Crișurilor, Cîmpia Aradului),* cînd mai lată *(Cîmpia Timișului)* (v. harta de la p. 42).

Rîurile care izvorăsc din Munții Apuseni, în momentul în care pătrund în cîmpie, își lărgesc văile. Din cauza malurilor joase și a slabei înclinări a cîmpiei, ele au cursul rătăcitor și produc deseori revărsări. Așa au luat naștere întinse mlaștini în locurile mai joase, unde apa nu se mai putea scurge. Terenurile mlăștinoase nu sînt potrivite pentru agricultură. Iată de ce, în anii construcției socialiste, s-au executat lucrări pentru desecarea mlaștinilor și stăvilirea inundațiilor, cîștigîndu-se noi pămînturi pentru arătură. Asemenea lucrări s-au făcut pe văile Someșului, Crișurilor și Mureșului.

Cîmpia de Vest este, alături de Cîmpia Română, una din cele mai importante regiuni agricole ale țării.

ÎNTREBĂRI:

1. **Cum se prezintă înfățișarea generală a cîmpiilor din țara noastră și cum au luat ele naștere?**
2. **Ce caracteristici prezintă Cîmpia Română și Cîmpia de Vest? Ce asemănări și ce deosebiri ați reținut între aceste cîmpii?**
3. **Care sînt subdiviziunile celor două cîmpii?**

c) Luncile și Delta Dunării

Luncile sînt fîșii de pămînt înguste, netede și joase, întinse de-a lungul rîurilor, de o parte și de alta a acestora. Lățimea lor variază după formele de relief pe care rîurile le străbat și după mărimea văilor. În ținuturile muntoase, luncile sînt foarte înguste sau, de cele mai multe ori, lipsesc.

Cînd rîurile străbat ținuturile deluroase, luncile prind a se lărgi și pot ajunge pînă la 2—3 km lățime. În cîmpie, acestea sînt foarte largi. De-a lungul rîurilor mai mari (Mureșul, Jiul, Oltul, Argeșul, Siretul, Prutul), lățimea lor ajunge, în cîmpie, pînă la 10 km și chiar mai mult.

Cea mai întinsă este **lunca Dunării,** care se întinde de la Drobeta-Turnu Severin pînă la Deltă. Lățimea sa ajunge pînă la 20—25 km, în «Insula Mare a Brăilei» (Balta Brăilei).

Bălțile și lacurile luncii sînt locuri prielnice pentru înmulțirea peștelui. Ele păstrează legătura cu fluviul prin gîrle. Prin acestea, în timpul revărsări-

Priveliște fermecătoare din Delta Dunării

lor, bălțile primesc ape proaspete, bogate în substanțe hrănitoare. Pe terenurile agricole, care sînt deosebit de roditoare, se obțin recolte mari de cereale și plante industriale. Pășunile sînt de bună calitate, menținîndu-se verzi și în timpul arșiței de peste vară.

Pădurile, alcătuite din sălcii, plopi și anini, sînt cunoscute sub numele de *zăvoaie.* Lemnul acestora se folosește fie ca materie primă în industria celulozei, fie ca lemn de foc. Pentru punerea în valoare a terenurilor din lunca Dunării și din luncile celorlalte rîuri s-au construit diguri care împiedică revărsările și canaluri pentru scurgerea apelor. Scoaterea de sub inundație a unor mari suprafețe de teren și secarea unor bălți au dus la o însemnată creștere a suprafeței agricole a țării.

Cele mai mari suprafețe îndiguite s-au executat în Balta Ialomiței și «Insula Mare a Brăilei» (Balta Brăilei). Alte zeci de mii de hectare din luncile Prutului, Mureșului, Timișului, Crișurilor sînt supuse lucrărilor de desecare a mlaștinilor și de transformare a lor în ogoare roditoare.

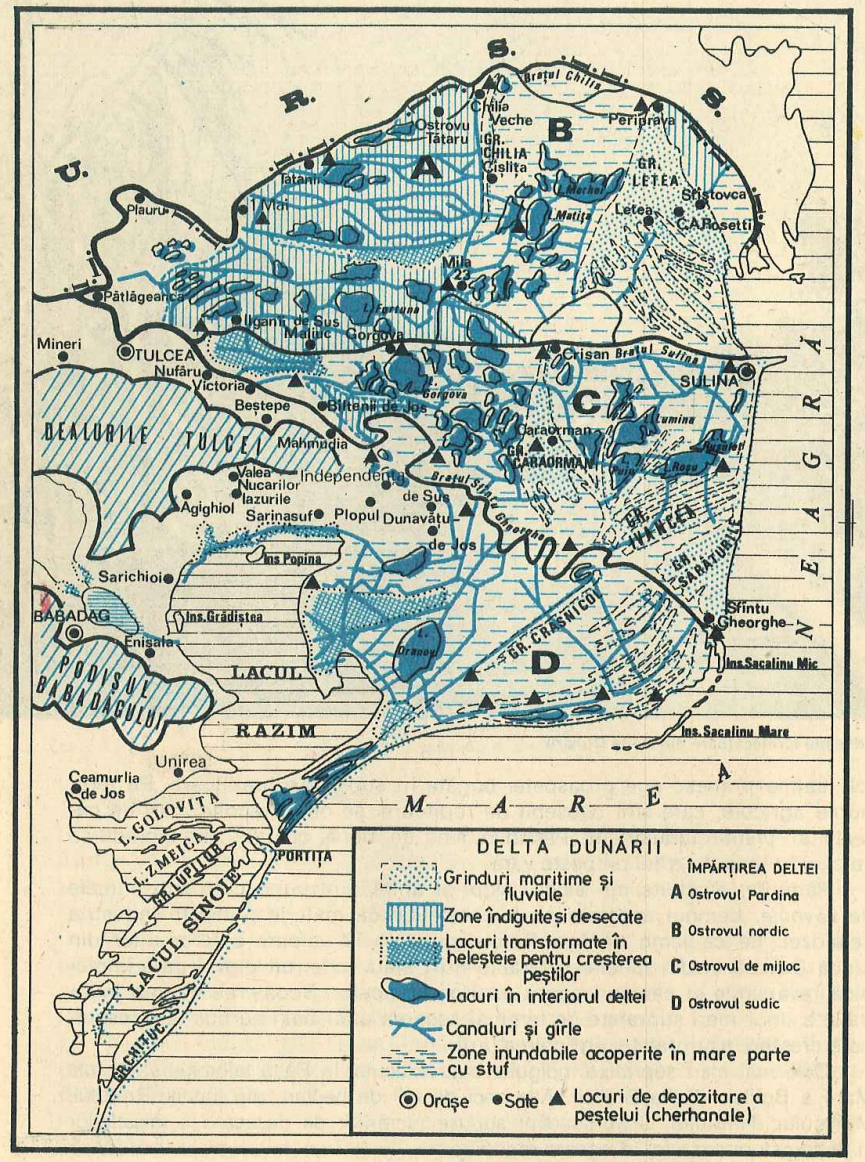

Delta Dunării este regiunea cea mai joasă și mai nouă a pămîntului românesc, pe care fluviul o clădește înainte de a se vărsa în mare, reprezentînd un ținut cu un peisaj cu totul deosebit.

În apropiere de Tulcea (satul Pătlăgeanca), fluviul se desparte în două brațe principale: *Chilia*, care se îndreaptă spre nord-est, și *Tulcea*, care se îndreaptă spre sud-est. La rîndul lui, brațul Tulcea se bifurcă, ceva mai la est de orașul cu același nume, despărțindu-se în *brațul Sulina*, care trece prin mijlocul Deltei, și *brațul Sfîntu Gheorghe*, care străbate partea ei de sud. Între aceste brațe, Delta are forma unui triunghi, cu vîrful în punctul unde Dunărea se ramifică în brațul Chilia și brațul Tulcea și cu baza pe țărmul mării.

Delta s-a format pe locul unui vechi golf al Mării Negre, pe care fluviul și marea l-au umplut încet, încet, cu aluviuni. Astfel, în locul vechiului golf, care s-a micșorat neîncetat, au rămas bălți, unele mai mari, altele mai mici. Acolo unde aluviunile s-au depus în cantitate mare, s-au născut *grindurile*, singurele locuri uscate din cuprinsul Deltei. Cele mai mari sînt grindurile *Letea, Caraorman* și *Sărăturile*.

Vegetația Deltei este alcătuită în cea mai mare parte din stuf, arbori iubitori de umezeală (salcie, răchită), iar pe grindurile Letea și Caraorman cresc chiar păduri de stejar.

Înfățișarea Deltei se află într-o continuă schimbare, prin mărirea grindurilor, împotmolirea bălților și prin înaintarea ei în mare, în zona de vărsare a gurilor fluviului. La schimbarea înfățișării Deltei contribuie astăzi, în mare măsură, omul, prin lucrări de îndiguiri și de desecare a bălților, precum și prin transformarea unor lacuri în heleșteie pentru creșterea peștilor.

Pentru țara noastră, Delta este un adevărat izvor de bogăție. Ea alcătuiește una din cele mai însemnate regiuni pentru pescuitul în apă dulce. O altă bogăție de seamă este *stuful*. Înainte de Eliberare această prețioasă bogăție nu era folosită. În anii socialismului s-a trecut la prelucrarea industrială a acesteia, obținîndu-se celuloză și alte produse.

Delta este un adevărat «paradis al păsărilor». Unele din ele trăiesc permanent aici, iar altele sînt călătoare, sosind la noi din țările calde, în timpul verii. Pentru a nu fi vînate fără chibzuială, ca în trecut, legile noastre ocrotesc multe din aceste păsări, între care *pelicanii*, o adevărată podoabă a Deltei.

Delta Dunării, datorită frumuseților ei naturale, constituie și un loc foarte căutat de turiști din țară și din străinătate.

Aplicație: Urmăriți cu atenție harta Deltei Dunării și observați unde sînt răspîndite grindurile, așezările omenești, părțile care compun Delta și alte amănunte pe care vi le oferă această hartă.

ÎNTREBĂRI:

1. **Care este cea mai însemnată luncă a țării noastre și ce importanță economică are?**
2. **Cum a luat naștere Delta Dunării și ce înfățișare are?**
3. **În ce constă importanța economică a Deltei și cum sînt valorificate astăzi bogățiile acesteia?**

II. CLIMA

Alături de relief, care dă unitate pămîntului românesc, clima este tot atît de proprie țării noastre. Ea rezultă din influențele care se resimt în toate părțile Europei. La noi nu este nici prea frig iarna, ca în nordul sau răsăritul continentului, nici prea cald vara, ca în ținuturile mediteraneene, și nici nu cad prea multe ploi, ca pe țărmul Oceanului Atlantic.

A. CARACTERELE GENERALE ALE CLIMEI

Republica Socialistă România are o climă *temperat-continentală de tranziție.*

Clima este *temperată*, ca urmare a așezării țării noastre pe paralela de 45° latitudine nordică, în zona temperată a Globului. Drept urmare, temperatura medie anuală este de +10°, se deosebesc patru anotimpuri, iar vînturile și precipitațiile sînt neregulate.

Clima este *continentală,* datorită poziției țării în mijlocul Europei. Trăsăturile continentale ale climei se manifestă prin deosebiri pronunțate de temperatură între vară și iarnă, mai ales în estul, sudul și sud-estul țării, prin anotimpuri de trecere (primăvară și toamnă) destul de scurte și prin precipitații medii anuale mai reduse (aproape jumătate din cantitatea medie anuală care cade pe țărmurile vestice ale Europei).

Clima este de *tranziție,* deoarece pe teritoriul țării noastre influențele continentale din estul și sud-estul continentului se întîlnesc cu cele oceanice din vest și nord-vest și cu cele mediteraneene din sud și sud-vest.

Așadar, principalii factori care înrîuresc clima țării noastre sînt : *așezarea pe Glob* și *așezarea pe continent.* Alături de ei, mai acționează și *reliefu*l, prin orientarea culmilor și prin altitudine.

În raport cu relieful, se pot deosebi trei tipuri de climă: *de munte, de deal* și de *cîmpie.*

Marea Neagră, cu care țara noastră se învecinează spre sud-est, fiind o mare continentală, își exercită influența climatică pe o zonă lată de numai 15—25 km de-a lungul litoralului.

B. ELEMENTELE COMPONENTE ALE CLIMEI

1. TEMPERATURA AERULUI ȘI VARIAȚIILE EI

Cu privire la variațiile temperaturii, trebuie să urmărim următoarele caracteristici: *temperatura medie anuală, temperatura medie a iernii și cea a verii, maximele și minimele termice,* precum și *fenomenul înghețului.*

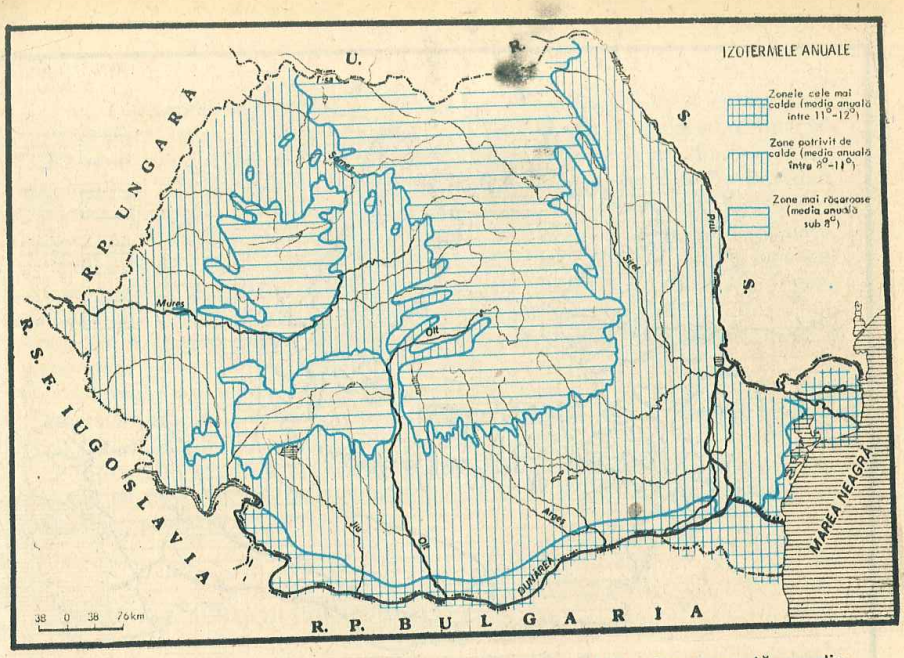

a) **Temperatura medie anuală** a țării atinge +10°, dar această medie, considerată pe întreaga țară, nu este uniformă, ci diferă datorită, în primul rînd, reliefului. În ținuturile de cîmpie, ca și în Dobrogea, de exemplu, media anuală este mai mare, iar în zona dealurilor și, mai cu seamă, în regiunile muntoase, mediile anuale ale temperaturii sînt mai coborîte. Cu cît urcăm deci în înălțime, media anuală scade. Pe vîrful Omu, la 2 505 m, media anuală este de —2,8°.

Aplicație: Examinați harta de mai sus a izotermelor anuale și observați cum este repartizată pe teritoriul țării noastre media anuală de temperatură și ce valori are.

b) **Temperatura medie a iernii** se menține în jurul a —2°. În munți, iernile sînt mai friguroase. Pe vîrful Omul, de exemplu, temperatura medie a lunii ianuarie este de —10°. Iernile sînt destul de reci și în alte părți ale țării.

Aplicație: Examinați harta izotermelor de iarnă (p. 58) și rețineți care sînt zonele cu iernile cele mai reci și cele mai blînde din țara noastră.

c) **Temperatura medie a verii** pe întreaga țară este în jur de+21°. Și în acest anotimp temperaturile variază mult, fiind mai ridicate în cîmpii și mai coborîte în regiunile muntoase. Pe vîrful Omu, media lunii iulie este de numai +5,4°.

Aplicație: Observați pe harta izotermelor de vară care sînt regiunile cu temperaturile cele mai ridicate și cele mai coborîte din acest anotimp (p. 58).

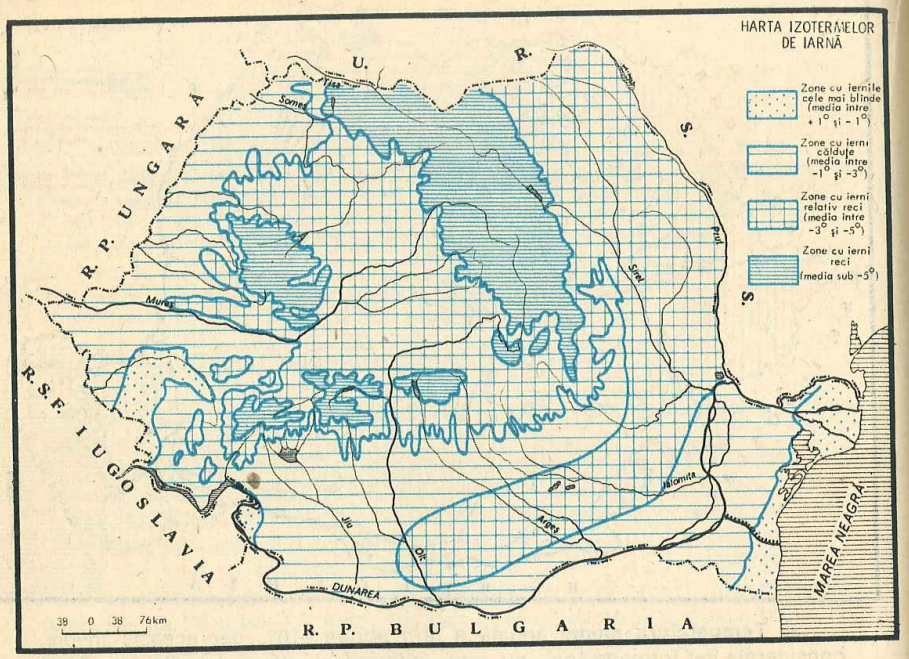

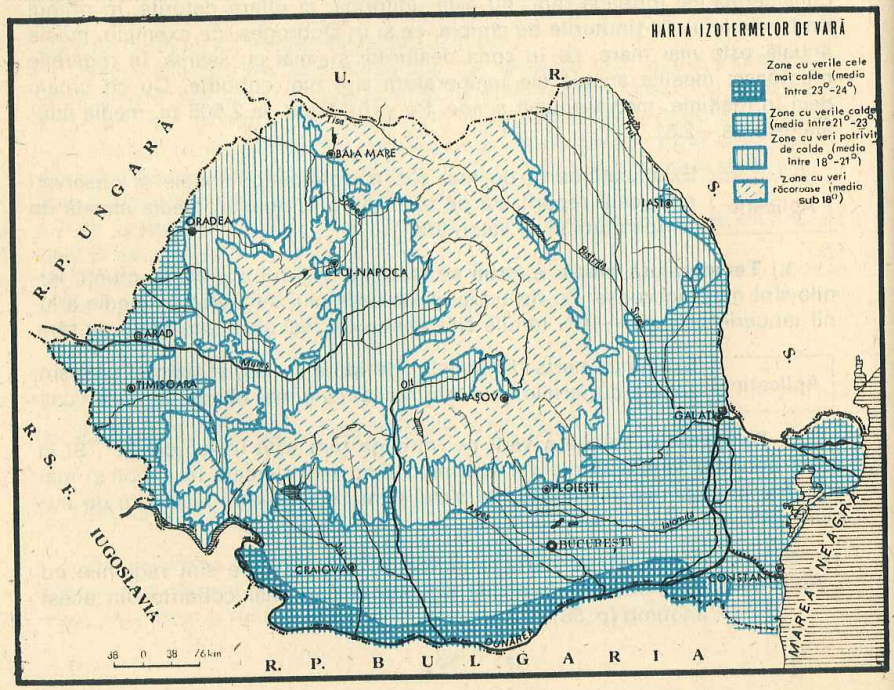

d) **Temperaturile maxime și minime** ne arată limitele între care variază temperatura aerului în țara noastră. Cea mai coborîtă temperatură înregistrată pînă acum a fost de —38,5° (la Bod, lîngă Brașov, la 25 ianuarie 1942), iar cea mai ridicată a fost +44.5°, înregistrată la 10 august 1951, în Bărăgan. Această diferență mare dintre temperaturile maxime și minime, numită *amplitudine*, dovedește caracterul continental pronunțat al climei țării noastre.

e) În legătură cu variația temperaturii în cursul anului, trebuie analizat și **fenomenul înghețului.** Cunoașterea acestui fenomen interesează îndeaproape agricultura. Primele zile de îngheț apar cel mai devreme la munte, încă din luna septembrie, iar cel mai tîrziu, pe țărmul Mării Negre, în luna noiembrie.

Ultimele zile cu îngheț se prelungesc la munte chiar pînă în luna mai. Constatăm deci că, în regiunile muntoase, înghețul poate ține din septembrie pînă în mai, adică mai mult de jumătate din an.

Înghețurile tîrzii de primăvară sînt dăunătoare pomilor fructiferi și viței de vie, iar cele timpurii de toamnă aduc stricăciuni unora dintre culturile de legume și zarzavaturi.

2. MIȘCĂRILE AERULUI (VÎNTURILE)

Pe teritoriul țării noastre bat vînturi din diverse părți ale continentului. Ca urmare a acestei variate circulații a aerului, în părțile noastre iernile sînt cînd mai reci, cînd mai calde, iar verile sînt uneori mai calde și uscate, alteori mai răcoroase și umede.

În timpul iernii predomină circulația aerului rece dinspre estul sau nord-estul continentului (aer polar continental). Acest vînt este cunoscut sub numele de *crivăț*. El se simte mai mult în regiunile de est ale țării (Moldova, Bărăgan, Dobrogea), unde suflă cu putere, troienește zăpada, aducînd geruri mari.

Țara noastră este supusă iarna și unor invazii de aer rece și umed, venit din nordul și mai ales nord-vestul Europei, din vecinătatea insulelor Islanda și Groenlanda (aer polar oceanic). Acest aer aduce zăpadă și ger, mai ales în Transilvania.

Tot în timpul iernii, din cînd în cînd, la noi mai răzbate și aer tropical, cald, fie din sud-vest (vînt pe care îl numim *austru),* fie din sud-est. Acesta «moaie» gerul și produce fenomene de ceață.

Vara predomină vînturile oceanice umede din vestul Europei, care determină ploile bogate din acest sezon. Mai rare sînt revărsările de aer polar oceanic, care provoacă o răcorire trecătoare a timpului, ploi reci, iar în munți chiar lapoviță sau zăpadă. În lunile iulie-august, aerul tropical uscat și cald din părțile Saharei staționează uneori timp mai îndelungat deasupra țării noastre. Atunci căldura devine înăbușitoare și secetele prelungite. Aceste zile călduroase sînt numite popular «zile de cuptor».

În afara vînturilor arătate mai sus sînt și altele, care au un caracter local, adică nu depind de circulația generală a aerului de pe continent. Dintre

acestea, cunoscute sînt *brizele,* care se simt mai bine vara, pe ţărmul mării, bătînd ziua dinspre mare spre uscat, iar noaptea, invers. În munţi, briza de munte suflă ziua din văi spre vîrf (briza de vale), iar noaptea coboară spre văi (briza de culme).

Pe versantul de nord al Munţilor Făgăraş, la începutul primăverii, bate un vînt pe care localnicii îl numesc *vîntul mare.* El suflă dinspre sud, trece peste crestele munţilor şi apoi coboară repede spre Depresiunea Făgăraşului. La coborîre, încălzindu-se, grăbeşte topirea zăpezilor pe munte.

Vînturile sînt folositoare cînd nu suflă prea puternic şi aduc ploi la timp, dar pot fi şi păgubitoare, cînd bat cu viteze foarte mari sau cînd sînt uscate, mărind pericolul secetelor.

Vînturile pot fi folosite şi pentru producerea de energie electrică acolo unde au o intensitate mai mare şi suflă mai multe zile în timpul anului.

3. PRECIPITAŢIILE ATMOSFERICE

Pe întinsul ţării noastre cade, în medie, o cantitate anuală de precipitaţii de 640 mm (adică 640 litri pe m²). Această cantitate ar fi îndestulătoare pentru trebuinţele agriculturii, dacă ar fi răspîndită egal pe teritoriul ţării în timpul anului. În realitate, lucrurile nu se petrec aşa, deoarece intervin o serie de factori pe care i-am analizat şi care provoacă mari variaţii. Între aceştia, cel mai important este relieful. Pe măsură ce creşte altitudinea, creşte şi cantitatea de ploi. În munţi plouă cel mai mult (peste 1 200 mm anual), iar la cîmpie destul de puţin (sub 500 mm).

Aplicaţie: Examinaţi harta repartiţiei precipitaţiilor medii anuale pe teritoriul ţării (p. 61). Observaţi unde plouă mai mult şi unde plouă mai puţin.

În ţara noastră, precipitaţiile nu cad uniform în cursul anului. Astfel, vara cade mai mult de o treime din totalul anual, iar iarna, cam o cincime. Restul precipitaţiilor cad primăvara şi toamna. Luna cea mai ploioasă este iunie, iar cea mai uscată februarie. În timpul anului, cantitatea de precipitaţii creşte din februarie pînă în iunie şi apoi scade pînă în februarie următor. În tot acest timp se înregistrează o medie între 80 şi 90 de zile de precipitaţii pe an. Dintre acestea, aproximativ 20 de zile sînt cu ninsoare.

Precipitaţiile sub formă de zăpadă cad în timpul iernii. Ca şi ploile, ele suferă influenţa reliefului. Dacă în cîmpie zăpada se menţine în medie cam 50 de zile pe an, pe *vîrful Omu* numărul acestora creşte cam la 150 şi chiar 248 de zile. Şi grosimea stratului de zăpadă variază în funcţie de relief. Pe vîrful Omu această grosime poate ajunge la 7—8 m, iar în Cîmpia Română rareori depăşeşte 1 m.

Zăpada are o mare importanţă. Fiind rea conducătoare de căldură, ea apără în timpul iernii semănăturile de îngheţ, iar primăvara, prin topirea zăpezii, plantele primesc o cantitate de apă pe care o folosesc pînă cînd încep ploile.

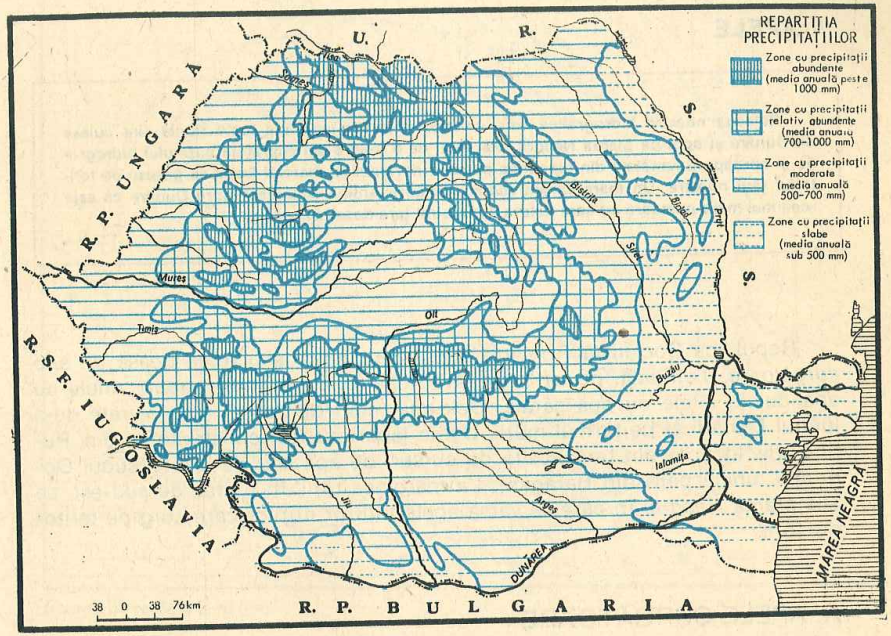

4. SECETELE ŞI LUPTA ÎMPOTRIVA LOR

În ţara noastră, secetele nu au un caracter permanent. Într-adevăr, nu în fiecare an cade aceeaşi cantitate de ploaie. Anumiţi ani sînt mai ploioşi, alţii mai secetoşi iar în cursul aceluiaşi an nu plouă la fel de mult în fiecare lună.

Cele mai multe secete în cursul anului se înregistrează în Cîmpia Bărăganului şi în Dobrogea. Una din cele mai grele secete a fost cea din 1946, cînd în unele regiuni din Cîmpia Română şi din Moldova n-a plouat cu lunile[1]. Atunci, cea mai mare parte a recoltelor a fost compromisă.

Ca urmare a dezvoltării economice a ţării noastre şi a transformării socialiste a agriculturii, lupta împotriva secetelor este bine organizată. În regiunile unde apa din precipitaţii este insuficientă, cum sînt, de exemplu, Cîmpia Olteniei, Bărăganul sau Dobrogea, se extind irigaţiile. Prin irigaţii, plantele primesc apa necesară la timp. De asemenea, s-au creat şi soiuri de plante noi, care rezistă la secetă.

ÎNTREBĂRI:

1. **Care sînt factorii de care depinde clima?**
2. **Cum variază temperatura aerului în cursul anului, în funcţie de anotimpuri şi în raport cu relieful?**
3. **Numiţi principalele vînturi care bat pe teritoriul ţării noastre.**
4. **Cum cad precipitaţiile în timpul anului şi cum sînt răspîndite pe suprafaţa ţării?**
5. **Care sînt regiunile cele mai secetoase şi cum se luptă împotriva secetei?**

[1] Aşa, de pildă, la Calafat, în anul 1946, n-a căzut nici un strop de apă timp de 63 de zile, între 26 iunie şi 27 august.

III. APELE

Rețeaua noastră hidrografică este unitară, deoarece aproape toate riurile sînt culese de Dunăre și apoi de Marea Neagră. Mai mult de o treime din suprafața bazinului hidrografic și aproape o jumătate din lungimea cursului navigabil al marelui fluviu se găsesc pe teritoriul țării noastre. Un mare savant român, Grigore Antipa, spunea despre Dunăre că este «cea mai mare comoară cu care natura a înzestrat țara noastră».

Republica Socialistă România este străbătută de o rețea deasă de *ape curgătoare*. Totodată, pe teritoriul țării noastre sînt și multe *lacuri*, unele cu apă dulce, altele cu apă sărată. Cele mai mari dintre ele sînt înșirate de-a lungul Dunării și pe țărmul mării. Unele lacuri au fost construite de om. Puține sînt locurile din țară lipsite de cursuri de apă sau de lacuri (sudul Dobrogei, unele părți din Bărăgan). La marginea țării, în partea de sud-est, se află *Marea Neagră*, în care se varsă apele tuturor rîurilor care curg pe teritoriul țării.

A. APELE CURGĂTOARE

Caractere generale

Aproape toate apele curgătoare izvorăsc din Carpați. Cele mai mari, cum sînt Mureșul, Oltul, Someșul, izvorăsc din interiorul inelului carpatic, pe care-l străbat, deschizînd drumuri de legătură între centrul și marginile țării. Rîurile care izvorăsc din dealuri (Vedea, Teleorman, Neajlov, Jijia, Bahlui, Bîrlad) și din cîmpii (Mostiștea, Călmățui) sînt mai puțin numeroase.

Alcătuirea reliefului în trepte aproape concentrice a făcut ca rîurile să se îndrepte în toate direcțiile, de la centru spre margine, ca spițele unei roți. Cu alte cuvinte, rîurile au o *scurgere radiară* (v. harta de la p. 63).

Caracterele generale ale apelor curgătoare sînt legate și de climă. Rîurile care au izvoarele în munți sînt mai bogate în apă, deoarece acolo precipitațiile sînt mai abundente, iar acelea care izvorăsc din dealuri și șesuri au apă mult mai puțină. În timpul unui an, debitul rîurilor este schimbător, fiind influențat de climă. Rîurile poartă apă mai multă în perioada de topire a zăpezilor și a ploilor abundente și mai puțină spre sfîrșitul verii, cînd ploile sînt rare, încît uneori chiar rîuri mai mari pot fi trecute prin vaduri, iar cele mai mici, cu izvoarele în dealuri sau șesuri, sînt amenințate să sece. Tot ca urmare a influenței climei, toate rîurile îngheață iarna, cînd sînt geruri puternice. Pînă și Dunărea se acoperă, în iernile geroase, de la un mal la celălalt, cu un pod continuu de gheață.

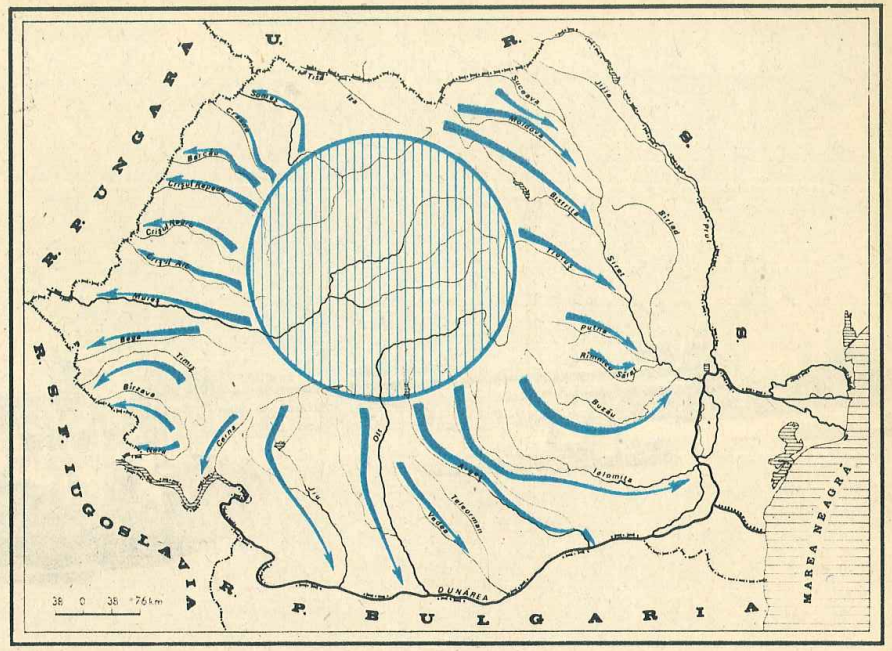

Scurgerea radiară a rîurilor

1. DUNĂREA

Dunărea este al doilea mare fluviu al Europei (2 857 km) după Volga, atît ca lungime cît și ca debit de apă. Izvorăște din *Munții Pădurea Neagră* (R.F. Germania) și se varsă în Marea Neagră, prin cele trei brațe: Chilia, Sulina și Sfîntu Gheorghe. În drumul ei, străbate de-a curmezișul multe lanțuri muntoase. De la izvoare și pînă la vărsare, udă teritoriul a opt țări și trece prin trei capitale. În țara noastră, pătrunde la vest de Baziaș. De aici și pînă la Sulina, fluviul are o lungime de 1 075 km, adică mai mult de o treime din lungimea lui totală.

Aplicație: Cercetați harta bazinului Dunării. Observați prin ce țări, prin ce capitale trece și care sînt afluenții mai importanți pe care-i primește în afara granițelor țării noastre (v. harta de la p. 65).

După ce trece de Baziaș și pînă aproape de Drobeta-Turnu Severin, Dunărea străbate un defileu tăiat între Munții Banatului și munții din R.S.F. Iugoslavia. Pînă la construirea *Sistemului hidroenergetic și de navigație «Porțile de Fier»*, navigația prin acest defileu se făcea greu din cauza existenței pragurilor și stîncilor din albia fluviului, care reprezentau un pericol pentru nave.

Astăzi, navigația se face normal în tot lungul defileului, pe lacul de acumulare care dă acestuia un pitoresc deosebit. Barajul are ecluze pentru trecerea vaselor, una pe malul românesc, iar alta pe cel iugoslav. Peste baraj trece o șosea care leagă țara noastră cu R.S.F. Iugoslavia.

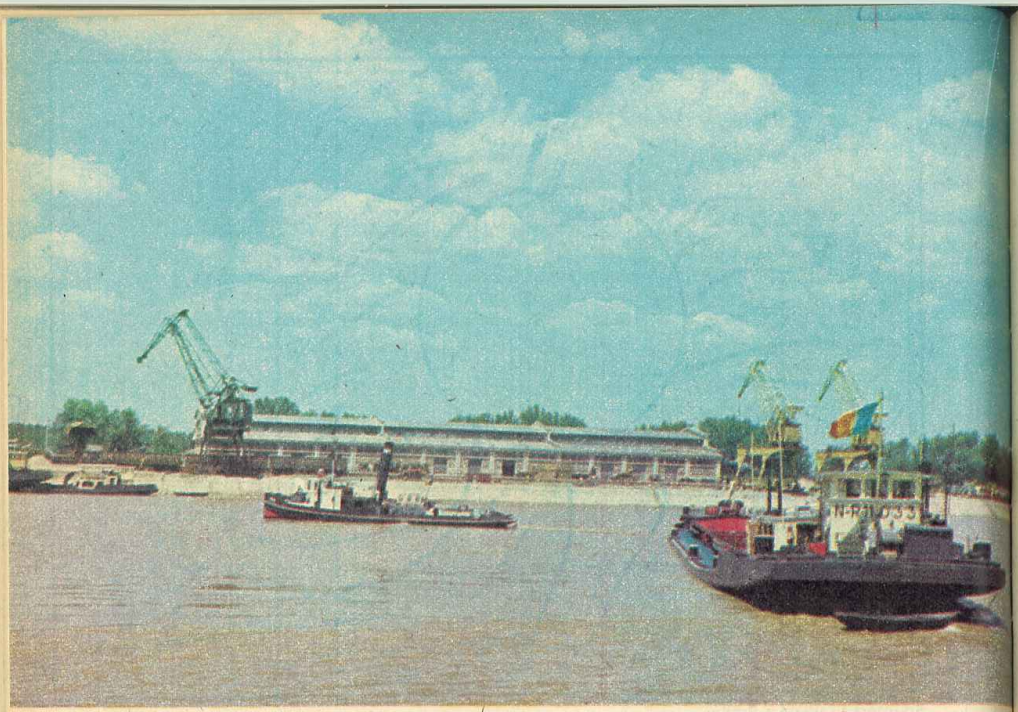

Dunărea la Giurgiu

Mai în jos de baraj, unde scapă de strînsoarea munților, Dunărea curge domol, printr-o albie a cărei lățime este în medie de 800 m. Prin fața călătorului care merge cu vaporul pe Dunăre spre Călărași se desfășoară, pe dreapta, malul Cîmpiei Înalte a Dunării, din R.P. Bulgaria, iar pe stînga, în țara noastră, lunca fluviului și malul mai jos al Cîmpiei Române. În dreptul orașului Giurgiu s-a construit, în colaborare cu țara vecină și prietenă — R.P. Bulgaria — un mare pod peste Dunăre.

De la Călărași, Dunărea începe să cotească, încetul cu încetul, spre nord, desfăcîndu-se pînă la Brăila de două ori în cîte două brațe, între care se cuprind *Balta Ialomiței* (între *Dunăre* și *brațul Borcea)* și *«Insula Mare a Brăilei» (Balta Brăilei)* între *Dunărea Veche* și *brațul Dunărea Nouă (Cremenea).*

Lucrările de îndiguiri și desecări efectuate în lunca inundabilă a Dunării au dus la dispariția unor mlaștini, gîrle și bălți, pe locul cărora se cultivă astăzi diferite plante.

La Cernavoda se înalță construcțiile zvelte ale podului de cale ferată și ale celui rutier spre Constanța. Tot aici se află și capătul dinspre Dunăre al Canalului Dunăre—Marea Neagră. Un alt pod nou traversează fluviul în dreptul gurii Ialomiței, între localitățile Giurgeni și Vadu Oii, peste care trece șoseaua de la București la Constanța.

Îndată ce trece de Brăila, Dunărea ocolește pe la nord Podișul Dobrogei, îndreptîndu-se spre mare. Pînă aproape de Tulcea, apele curg liniștite, printr-o albie lată de peste 1 km și adîncă pînă la 12 m, îngăduind înainta-

rea, pe brațul Sulina, a vapoarelor cu tonaj mijlociu, care vin de pe mare. Între Brăila și Sulina se desfășoară *sectorul maritim al Dunării.* La Pătlăgeanca și apoi la Tulcea, cursul Dunării se împarte în cele trei brațe care străbat Delta, cel mai nou pămînt al țării noastre, de o rară frumusețe, pe care îl clădește înainte de a se vărsa în mare. Dunărea își poartă două treimi din ape pe brațul Chilia, iar restul pe brațele Sf. Gheorghe și Sulina. Deși pe brațul Sulina se scurge cea mai puțină cantitate de apă, totuși acesta a fost transformat în canal pentru circulația vapoarelor, fiind cel mai scurt și cel mai ușor de amenajat pentru navigație.

Importanța acestui fluviu pentru țara noastră este deosebită. Dunărea este principala cale de transport fluvial, îngăduind legătura cu statele dunărene. Împreună cu Delta, Dunărea formează cea mai importantă regiune de pescuit a țării. Apele sale se folosesc la irigarea ogoarelor din Cîmpia Română și Dobrogea. Prin frumusețea văii ei, mai ales în defileul de la Porțile de Fier și în Deltă, Dunărea are în același timp și o mare însemnătate turistică.

2. REȚEAUA DE RÎURI

După direcția generală de scurgere, afluenții Dunării pot fi grupați astfel: *grupa de nord-vest și vest, grupa de sud-vest, grupa de sud, grupa de nord–est și est* și, în fine, cea din *sud-est,* din Dobrogea (v. harta p. 66).

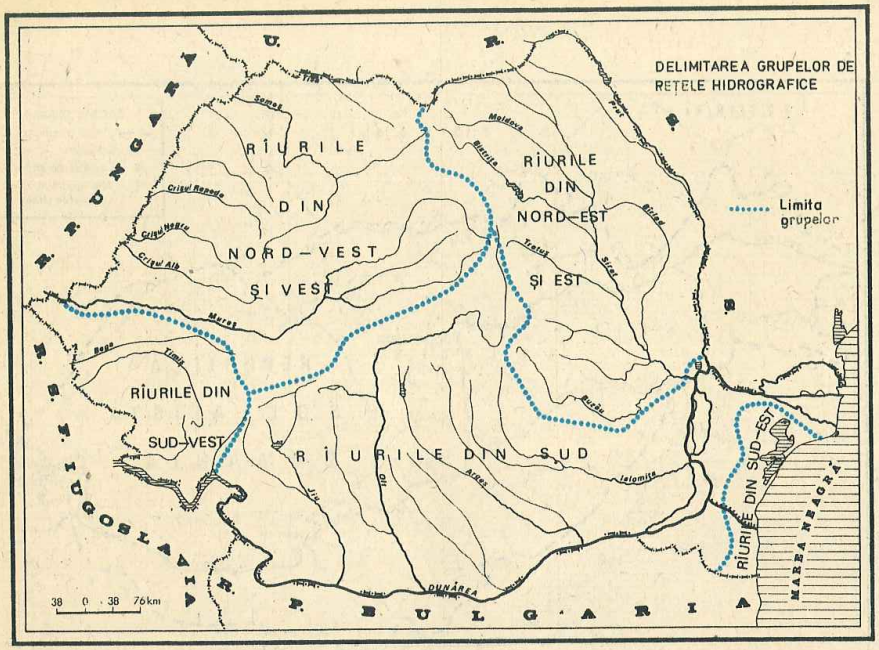

a) **Rîurile din partea de nord-vest și vest** se scurg în cea mai mare parte prin Podișul Transilvaniei, Carpații Occidentali și Cîmpia de Vest. Toate se varsă în *Tisa*. În țara noastră, Tisa nu curge decît pe o distanță de 60 km, la hotarul de nord. Izvoarele ei sînt în Carpații Pădurоși, pe teritoriul Uniunii Sovietice, iar cea mai mare parte a cursului său se desfășoară în R.P. Ungară și R.S.F. Iugoslavia, unde se varsă în Dunăre.

Afluenții pe care-i strînge de pe pămîntul patriei noastre sînt numeroși. Cînd trec în cîmpie, unii din aceștia *(Someșul, Crișurile, Mureșul)* își lărgesc albiile. În scopul evitării inundațiilor, aceste rîuri au fost canalizate și îndiguite pe anumite porțiuni.

Aplicație: Urmăriți pe harta de la p. 67 care sînt principalele rîuri și afluenții lor din grupa de nord-vest și vest. Ajutați-vă la aceste observații și de harta reliefului, spre a se vedea de unde izvorăsc rîurile, printre ce munți și depresiuni, prin ce podișuri și cîmpii curg. Nu uitați să arătați și orașele mai importante care se găsesc de-a lungul lor.

b) **Rîurile din partea de sud-vest** curg prin Banat și nu sînt prea mari.

Aplicație: Faceți și la această grupă ce ați făcut și la grupa precedentă. Observați care dintre rîuri se varsă în Tisa și care direct în Dunăre (v. harta p. 68).

c) **Rîurile din partea de sud** se varsă direct în Dunăre. Mai toate se scurg de la nord spre sud. Unele din ele, mai mari, străpung chiar impunătoare defileuri atunci cînd traversează munții.

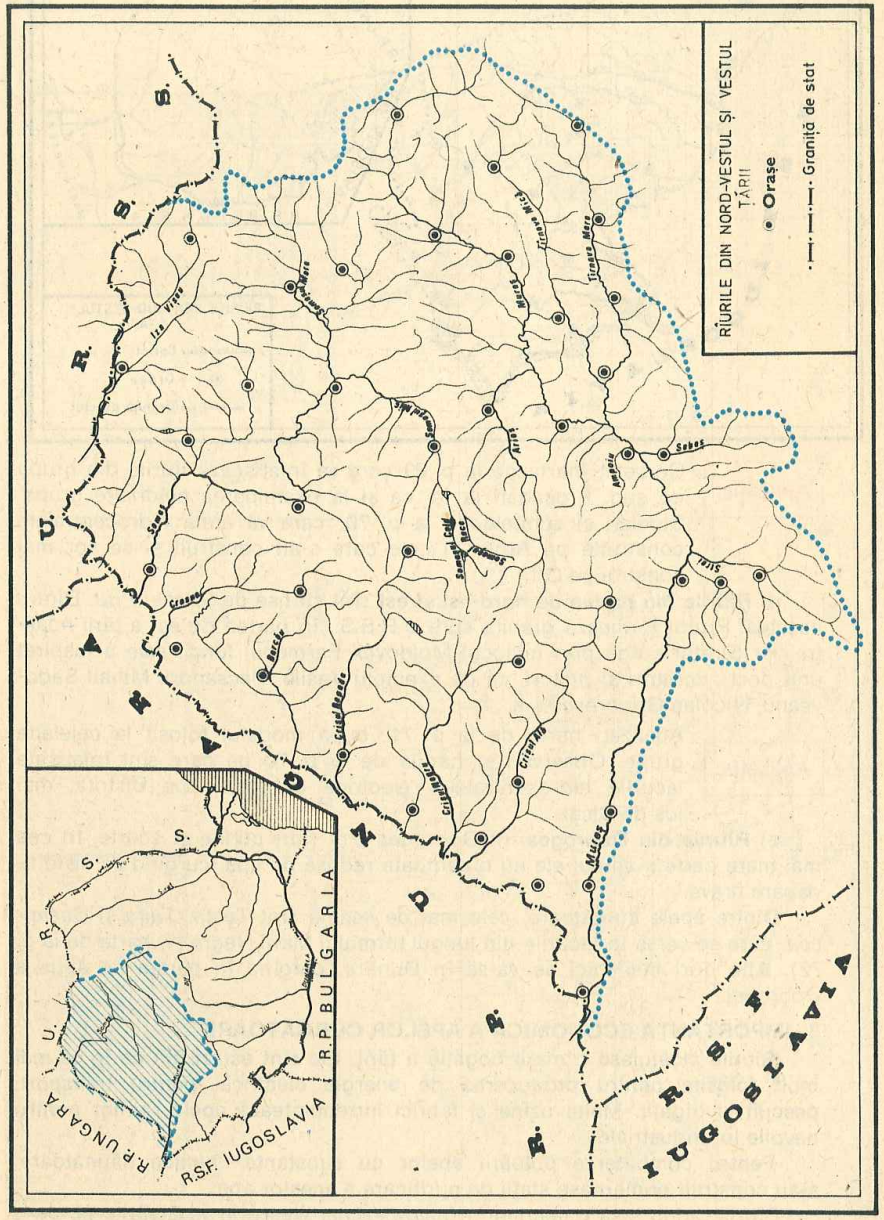

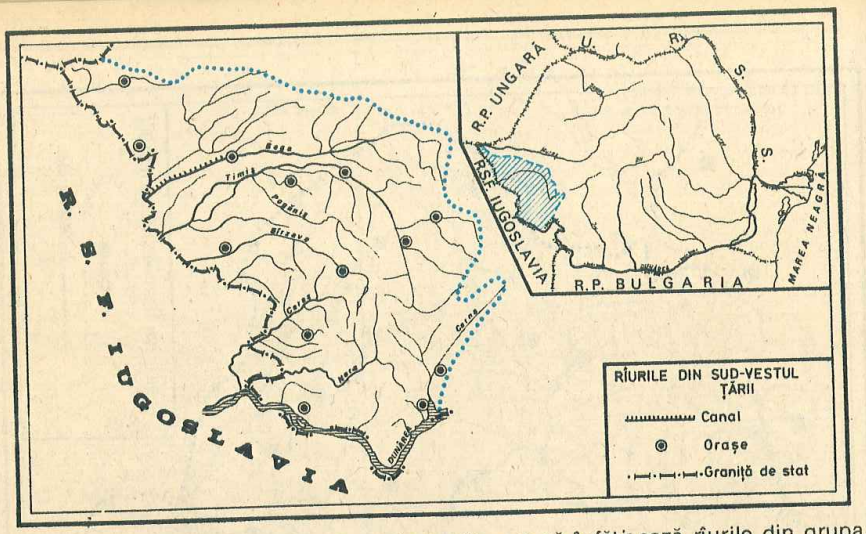

Aplicație: Cercetați harta de la p. 69 care vă înfățișează rîurile din grupa de sud. Procedați la fel ca și la examinarea celorlalte grupe. Studiați și schițele de la p. 70, care vă arată hidrocentralele construite pe Argeș și cele care s-au construit și se vor mai construi pe Olt.

d) **Rîurile din partea de nord-est și est** sînt strînse de *Siret* și *Prut*. Dintre acestea, Prutul formează granița spre U.R.S.S., în partea de est a țării noastre, iar Siretul curge prin mijlocul Moldovei. Farmecul luncii sale a inspirat unii poeți, scriitori și pictori, ca de exemplu Vasile Alecsandri, Mihail Sadoveanu, Nicolae Grigorescu ș.a.

Aplicație: Analizați harta de la p. 71, după modelul folosit la celelalte grupe. Observați și hărțile de la p. 70 pe care sînt înfățișate lacurile hidrocentralelor electrice construite pe Bistrița, mai jos de Bicaz.

e) **Rîurile din Dobrogea.** În Dobrogea sînt rîuri puține și scurte. În cea mai mare parte a anului ele au o cantitate redusă de apă, curgînd ca niște firișoare firave.

Dintre apele curgătoare, cele mai de seamă sînt *Telița*, *Taița* și *Casimcea*, care se varsă în lacurile din lungul țărmului Mării Negre (v. harta de la p. 72). Alte rîuri mai mici se varsă în Dunăre, curgînd în partea de apus a Dobrogei.

3. IMPORTANȚA ECONOMICĂ A APELOR CURGĂTOARE

Rîurile alcătuiesc o mare bogăție a țării. Ele sînt astăzi din ce în ce mai mult folosite pentru producerea de energie electrică, pentru transport, pescuit și irigații. Multe uzine și fabrici întrebuințează apele rîurilor pentru nevoile lor industriale.

Pentru combaterea poluării apelor cu substanțe chimice dăunătoare, s-au construit numeroase stații de purificare a acestor ape.

Rîurile aduc însă oamenilor și pagube, mai ales prin revărsările pe care

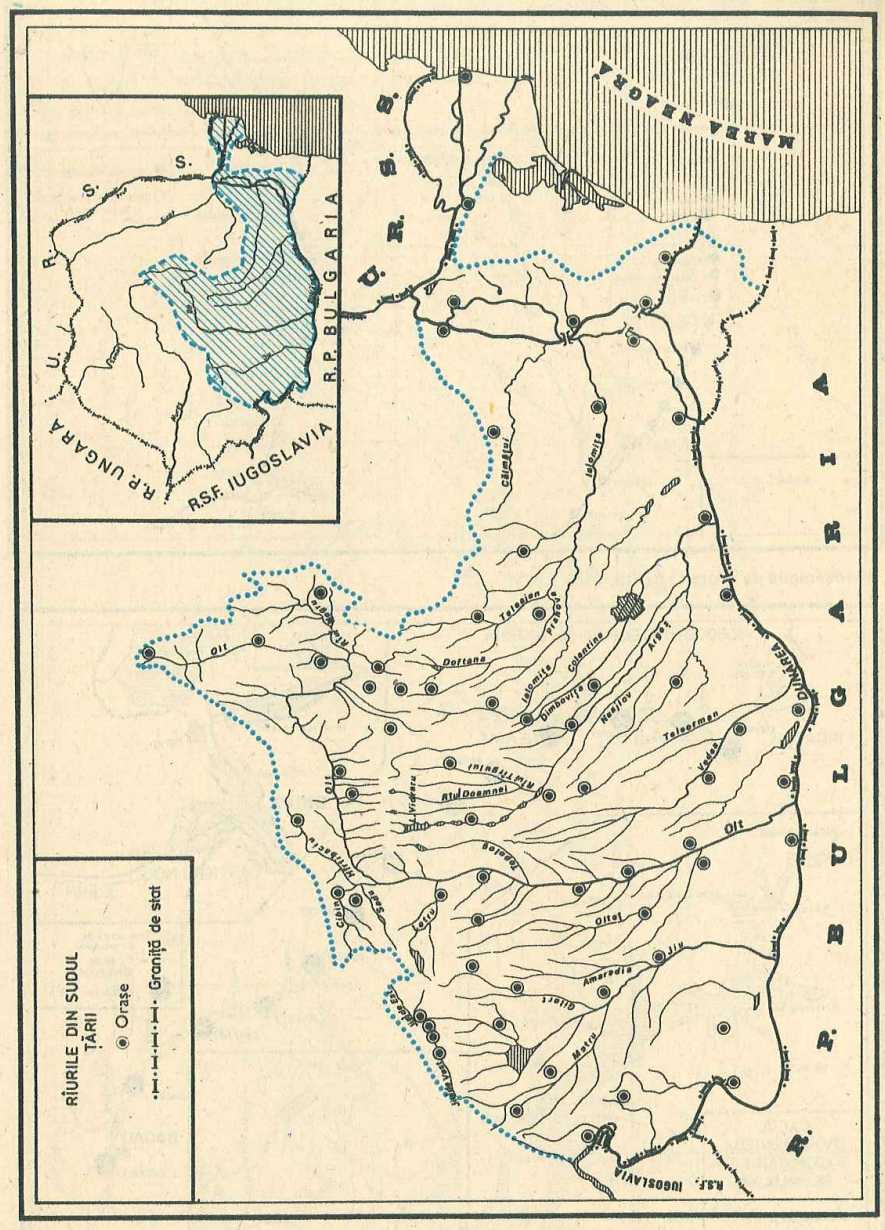

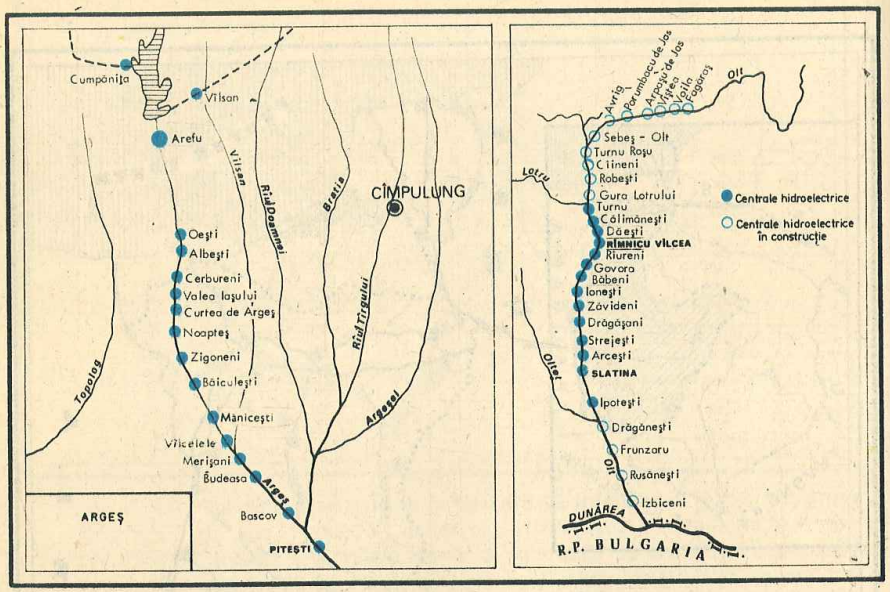

Hidrocentrale pe Argeș și pe Olt, 1980

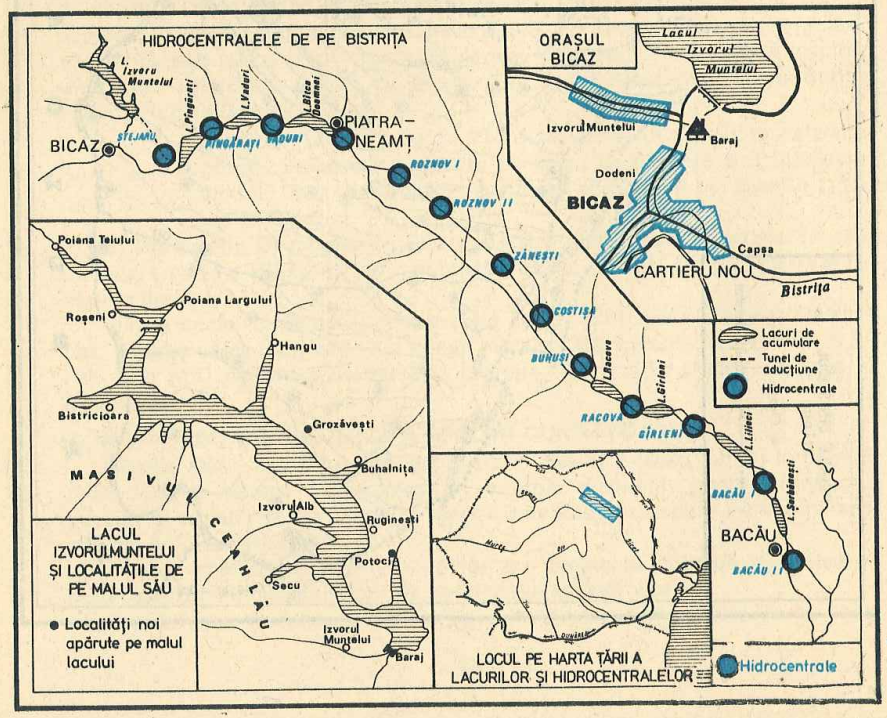

le produc. Pentru stăvilirea acestora au fost construite diguri de-a lungul malurilor joase, iar unele râuri au fost canalizate.

Pentru o mai bună gospodărire a apelor a fost întocmit un program național pentru amenajarea tuturor bazinelor hidrografice din țara noastră, care se va realiza pînă în anul 1990.

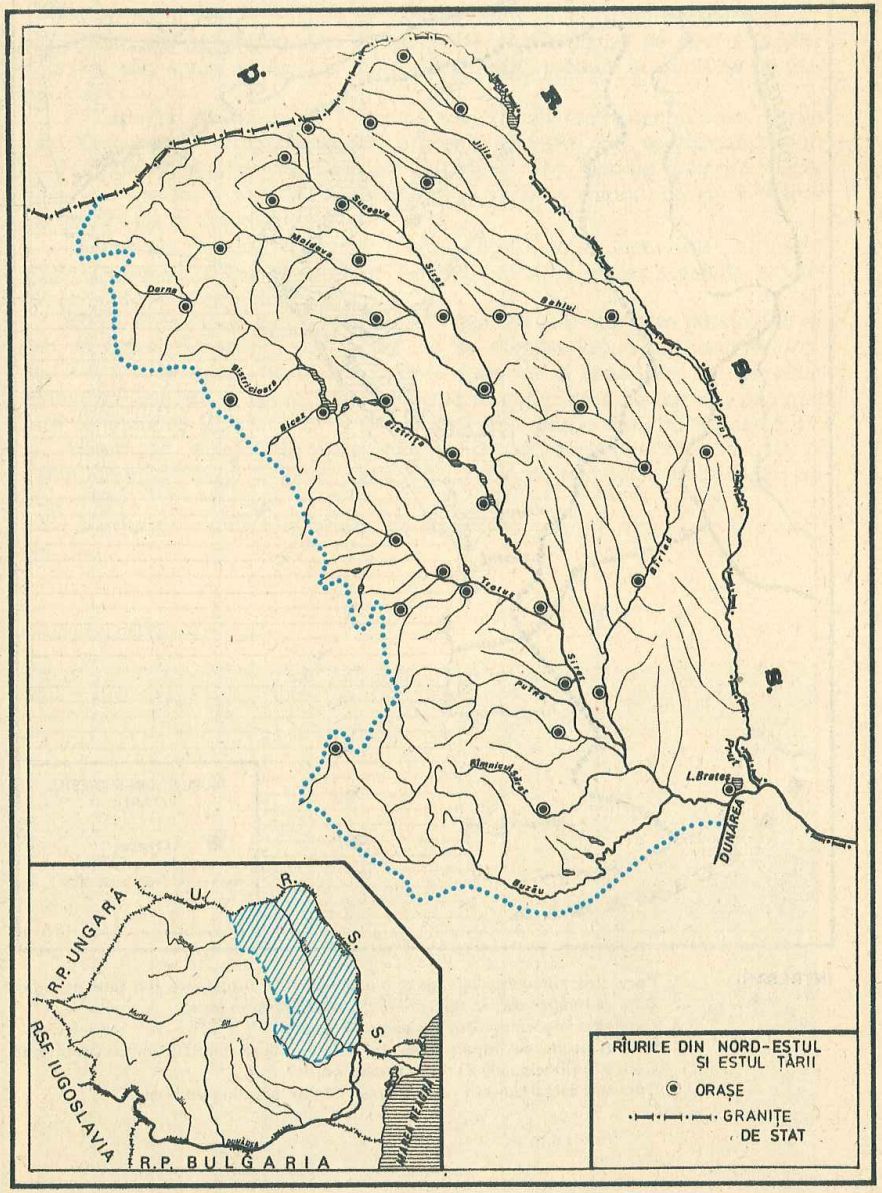

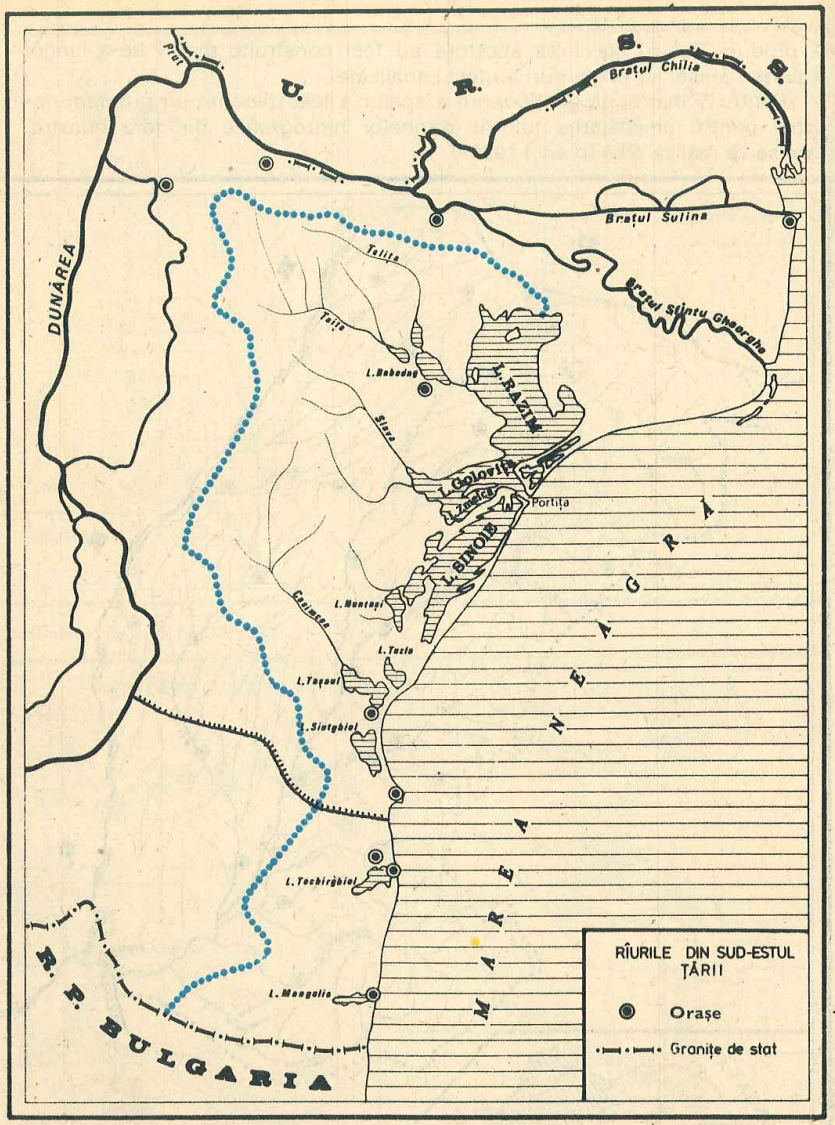

ÎNTREBĂRI:

1. Care sînt caracteristicile generale ale apelor curgătoare din țara noastră?
2. Cum se înfățișează cursul Dunării de la Baziaș la vărsare?
3. Care este importanța Dunării pentru România?
4. În cîte grupe se împart apele curgătoare după direcția lor de scurgere? Care sînt principalele rîuri din fiecare grupă?
5. Cum sînt astăzi puse în valoare apele curgătoare din țara noastră?

B. APELE STĂTĂTOARE

1. LACURILE

Pe teritoriul patriei noastre se găsesc multe lacuri. După localizarea lor geografică, ele pot fi împărțite în: *lacuri de munte, lacuri de deal și podiș, lacuri de șes, lacuri de lunci* și *din Delta Dunării*, precum și *lacuri de pe țărmul mării*.

a) **Lacurile de munte** au întinderi mici și sînt foarte numeroase. Unele s-au născut prin strîngerea apelor provenite din ploi, din topirea zăpezilor, în căldările ghețarilor de altădată. Acestea sînt *lacurile glaciare: lacul Bucura* în Retezat, *lacul Gîlcescu* în Parîng, *lacurile Capra* și *Bîlea* în Făgăraș, *lacul Lala* în Munții Rodnei etc.

În Muntele Puciosu (Ciomatu Mare), lîngă Tușnad, apele s-au strîns în craterul unui vulcan stins, formînd *lacul Sfînta Ana*, un lac vulcanic, singurul de acest fel în țara noastră.

Există în munți și lacuri care au luat naștere prin stăvilirea cursului unor ape, în urma alunecărilor de teren. Ele se numesc *lacuri de baraj natural*. Așa s-a format *Lacul Roșu*, din bazinul superior al Bicazului. La suprafața lacului se mai văd și acum ieșind din apă trunchiurile arborilor din pădurea care se întindea pînă în vale și care a fost inundată o dată cu formarea sa.

Alături de lacurile de baraj natural, în regiunile muntoase, există și multe *lacuri de baraj artificial*, care sînt create de oameni, numite *lacuri de acumulare*.

Lacurile de munte sînt adevărate podoabe, care ne atrag prin frumusețile lor.

Lac glaciar în Munții Retezat

Lacul «Sfînta Ana» de la Tușnad

Lacul Roșu

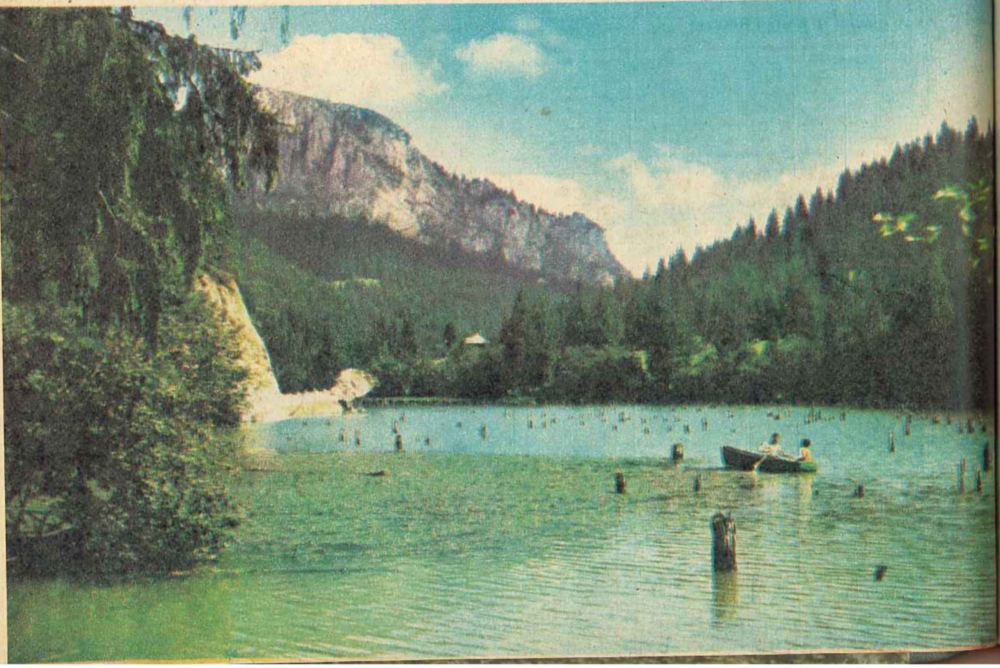

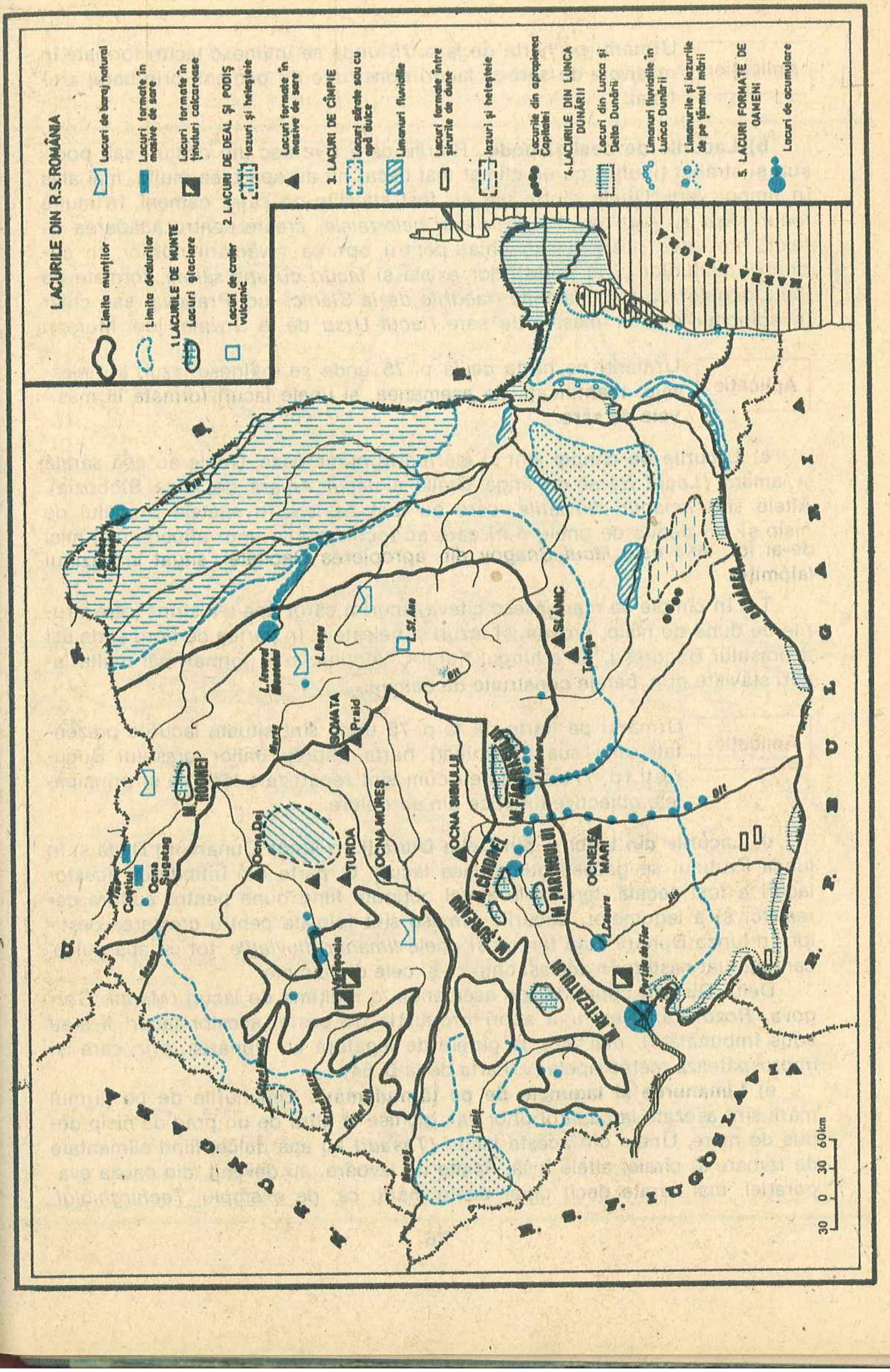

Aplicație: Urmăriți pe harta de la p. 75 unde se întîlnesc lacuri formate în masivele de sare și lacuri construite de oameni, prin baraj artificial.

b) Lacurile de deal și podiș. Rîurile care izvorăsc din dealuri sau podișuri și străbat ținuturi cu un climat mai uscat nu au apă prea multă, mai ales în timpul verii. Unele dintre ele au fost stăvilite de către oameni, în multe locuri. Așa au luat naștere *iazurile și helestеiele*, create pentru adăparea vitelor, creșterea peștelui sau chiar pentru oprirea revărsării rîurilor. În cuprinsul dealurilor și al podișurilor există și *lacuri cu apă sărată*, formate pe locul ocnelor de sare părăsite *(lacurile de la Slănic*, jud. Prahova) sau chiar în adînciturile unor masive de sare *(lacul Ursu* de la Sovata, jud. Mureș).

Aplicație: Urmăriți pe harta de la p. 75 unde se întîlnesc iazuri și helestеie. **Identificați, de asemenea, și unele lacuri formate în masivele de sare.**

c) **Lacurile de cîmpie** sînt și ele foarte numeroase. Unele au apă sărată și amară *(Lacul Sărat* de lîngă Brăila și *lacul Amara* de lîngă Slobozia). Altele sînt *limanuri fluviatile*, care au luat naștere în spatele pragului de nisip și mîl depus de unele rîuri care au închis gurile unor afluenți mai mici **de-ai lor. Așa este *lacul Snagov* din apropierea Capitalei, situat în bazinul Ialomiței.**

Tot în cîmpie se mai găsesc cîteva lacuri a căror apă s-a strîns între șirurile de dune de nisip, precum și iazuri și helestеie. În partea de nord și de est a orașului București, de-a lungul rîului Colentina, s-au format mai multe lacuri stăvilite prin baraje **construite de oameni.**

Aplicație: Urmăriți pe harta de la p. 75 unde sînt situate lacurile prezentate mai sus. Examinați harta împrejurimilor orașului București (p. 77) și rețineți cum sînt repartizate lacurile și principalele obiective turistice din apropiere.

d) **Lacurile din lunci și din Delta Dunării.** În lunca Dunării, în Deltă și în lunca Prutului se găsesc numeroase lacuri. O parte din întinderea acestor lacuri a fost secată, terenurile astfel obținute fiind bune pentru cultura cerealelor și a legumelor. Lacurile rămase sînt folosite pentru creșterea peștilor. În lunca Dunării s-au format și unele *limanuri fluviatile*, tot cu apă dulce, care au luat naștere în același chip ca și cele din cîmpie.

Delta Dunării cuprinde, de asemenea, o mulțime de lacuri *(Matița, Gorgova, Roșu* ș.a.) Pentru a spori producția de pește, acestor lacuri li s-au adus îmbunătățiri, mai ales la gîrlele de legătură cu Dunărea, prin care își împrospătează mereu apele (v. harta de la p. 54).

e) **Limanurile și lagunele de pe țărmul mării.** Limanurile de pe țărmul mării sînt așezate la capătul unor văi, închise la gură de un prag de nisip depus de mare. Unele din aceste lacuri *(Tașaul)* au apă dulce, fiind alimentate de izvoare și pîraie; altele însă, lipsite de izvoare, au devenit, din cauza evaporației, mai sărate decît chiar apele mării, ca, de exemplu, *Techirghiolul*.

Pe țărmul mării se mai găsesc și *lagune*, care s-au format din vechi golfuri, despărțite de mare printr-o limbă de nisip. Cea mai mare dintre ele este *lacul Razim*, care are legătură cu marea printr-o deschizătură numită *Portița*.

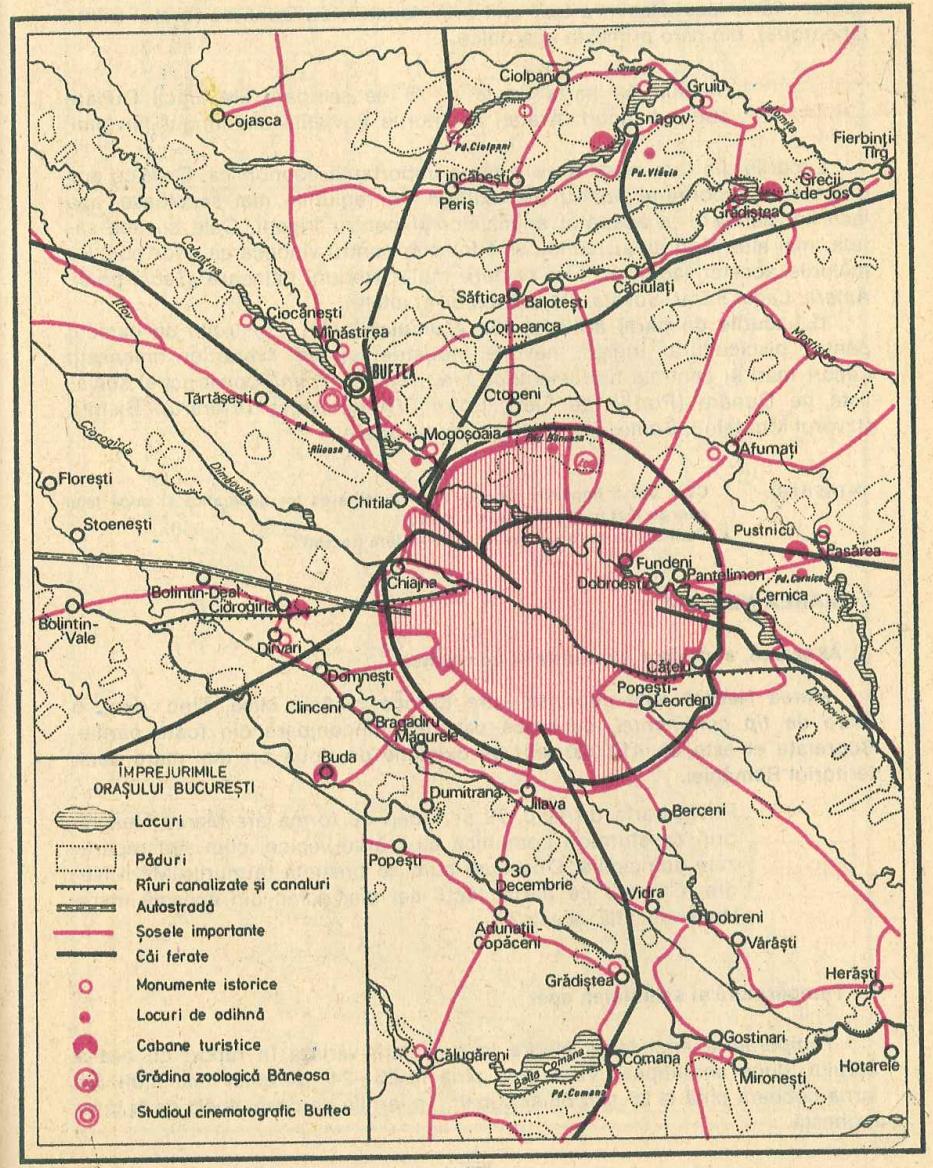

Vara, chefalii pătrund pe aici din mare, pentru a-şi depune icrele în apele mai calde şi mai liniştite ale lacului. Pentru a crea peştilor condiţii prielnice de înmulţire în aceste lagune, prin păstrarea unei salinităţi mai mici decît a apelor mării, lacul Razim a fost unit prin canaluri cu Dunărea (braţul Sfîntu Gheorghe), din care primeşte apă dulce.

Aplicaţie: Stabiliţi pe harta de la p. 75 ce sectoare ale luncii Dunării cuprind lacuri. Arătaţi limanurile fluviatile din lungul fluviului.

Lacurile din ţara noastră au o mare importanţă economică. Cele cu apă dulce sînt importante pentru piscicultură. În regiunile mai secetoase, apa lacurilor serveşte la adăpatul animalelor şi pentru irigaţii. Cele cu apă sărată, mai ales cînd au şi nămol, sînt folosite pentru vindecarea unor boli. Pe malurile acestor lacuri au luat naştere multe staţiuni balneare (*Techirghiol, Amara, Lacul Sărat, Sovata, Ocna Sibiului* şi altele).

f) **Lacurile de baraj artificial (de acumulare)** sînt construite de oameni pentru piscicultură, irigaţii, nevoile industriei şi ale aşezărilor omeneşti. Lacuri mari şi centrale hidroelectrice s-au realizat în anii construcţiei socialiste pe Dunăre (Porţile de Fier), Lotru (Vidra), Argeş (Vidraru), Bistriţa (Izvorul Muntelui), Someş (Fîntînele) şi multe altele.

ÎNTREBĂRI:
1. **Cum pot fi împărţite lacurile după localizarea lor geografică şi după felul cum au luat naştere? (Daţi exemple).**
2. **Cum sînt puse în valoare lacurile din ţara noastră?**

2. MAREA NEAGRĂ

a) Aşezarea, suprafaţa, ţărmurile şi adîncimea

Marea Neagră este cuprinsă între Europa şi Asia Mică, fiind, deci, o mare de *tip continental,* deoarece uscatul o înconjoară din toate părţile. Suprafaţa ei este de 413 000 km², aproximativ de două ori mai mare decît teritoriul României.

Aplicaţie: Priviţi harta de la p. 79 şi vedeţi ce formă are Marea Neagră, prin ce strîmtori comunică cu mările vecine, cum sînt repartizate adîncimile. Observaţi cum se prezintă ţărmurile Mării Negre. Căutaţi, pe hartă, locul cel mai adînc din această mare. Unde se află acesta?

b) Temperatura şi salinitatea apei

Temperatura apei Mării Negre la suprafaţă variază în raport cu cea a aerului, după anotimpuri. Vara urcă pînă la 20—24° şi chiar mai mult, iar iarna coboară pînă la 0° sau chiar sub 0°. În iernile geroase, apele de la ţărm îngheaţă.

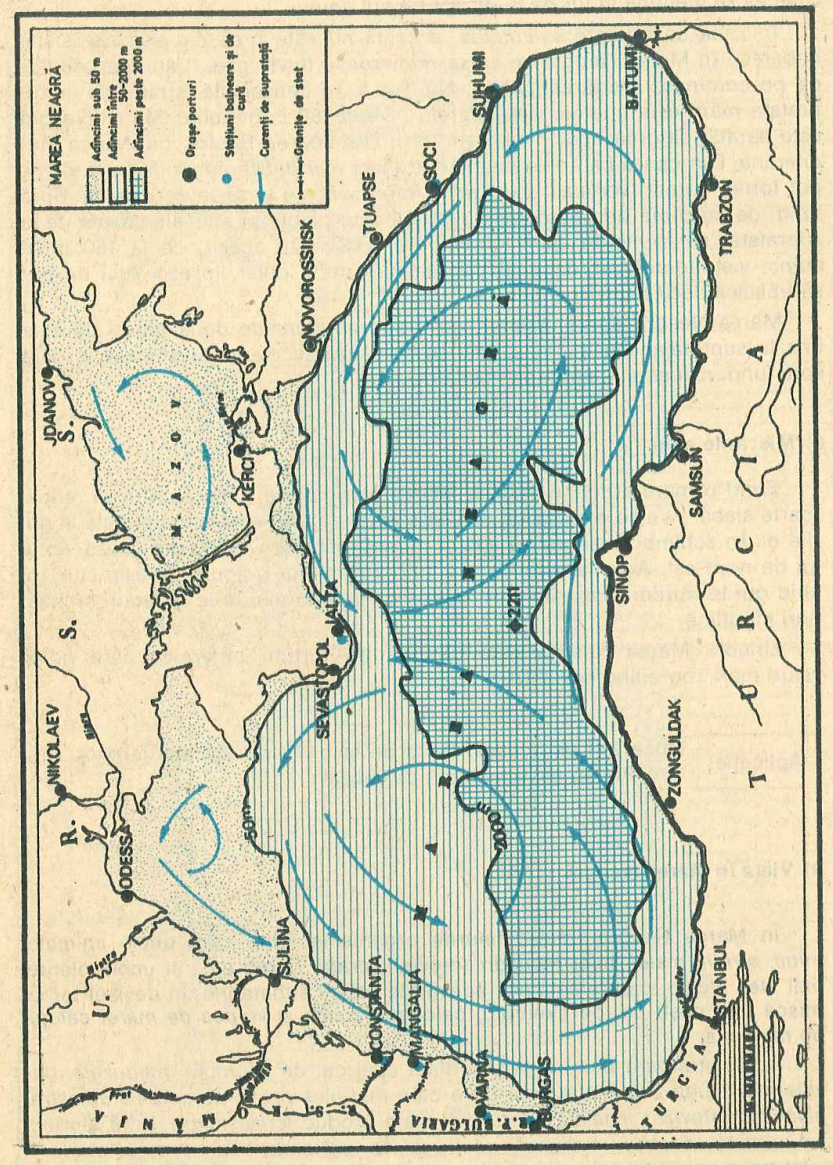

Dacă la suprafață temperatura apei variază între iarnă și vară, în adîncime ea se menține în jur de 8—9° tot timpul anului.

În ceea ce privește *salinitatea*, aceasta nu este prea mare la suprafață, deoarece în Marea Neagră se varsă numeroase fluvii, care îi aduc apă dulce de pe continent: Dunărea, Nistru, Nipru ș.a. În consecință, stratul de la suprafața mării este prielnic viețuitoarelor. De la 180 m în adînc, Marea Neagră este sărată, datorită apelor care vin, prin strîmtoarea Bosfor, din Marea Mediterană. Din cauză că apele mai sărate, deci mai dense, rămîn la fund, nu se pot forma curenți verticali, care să le împrospăteze și să le aerisească. Spre fund, de pe urma descompunerii resturilor de plante și animale căzute de la suprafață, se formează gaze otrăvitoare (H_2S). De aceea, de la 180 m în adînc, viețuitoarele aproape dispar, iar spre fund chiar lipsesc. Aici nu pot să trăiască decît bacterii anaerobe.

Marea Neagră apare, așadar, cu o suprapunere de două pături de apă: una la suprafață, mai puțin sărată, în care trăiesc plante și animale, și alta spre fund, mai sărată, aproape lipsită de viață.

c) Mișcările apei

Fiind o mare aproape închisă, Marea Neagră are o maree (flux și reflux) foarte slabă. Așa se explică de ce Dunărea și-a putut crea o mare deltă la gurile ei. În schimb, la suprafață există curenți care se produc din cauza vîntului de nord-est. Aceștia așternd-a lungul țărmului praguri de nisip care închid gurile rîurilor mai mici sau golfurile, transformîndu-le în lacuri și limanuri maritime.

Uneori, Marea Neagră este bîntuită de furtuni puternice care ridică valuri mari, îngreuind navigația.

Aplicație: Observați pe aceeași hartă de la p. 79 direcțiile curenților. Cîte circuite iau naștere și din ce cauză?

d) Viața în Marea Neagră

În Marea Neagră trăiesc felurite organisme, între care unele animale: *midii, stridii, melci,* mici *răcușori* (creveți), *crabi, bureți* etc., și unele plante, mai ales *algele*, care alcătuiesc adevărate pajiști submarine. În desișul lor se mișcă unii pești ca, de exemplu: *calcanul, pisica* și *vulpea de mare, căluțul de mare* ș.a.

Alte viețuitoare plutesc la suprafața apei ca, de exemplu, *meduzele*, dar cele mai multe sînt înotătoare, între care mai ales peștii: *scrumbiile albastre, pălămida, stavrizii, chefalii* și *sturionii* care produc icrele negre. Între sturioni se numără *nisetrul, morunul, păstruga*. În perioada reproducerii, sturionii intră pe cursul Dunării, unde își depun icrele, după care se reîntorc în mare.

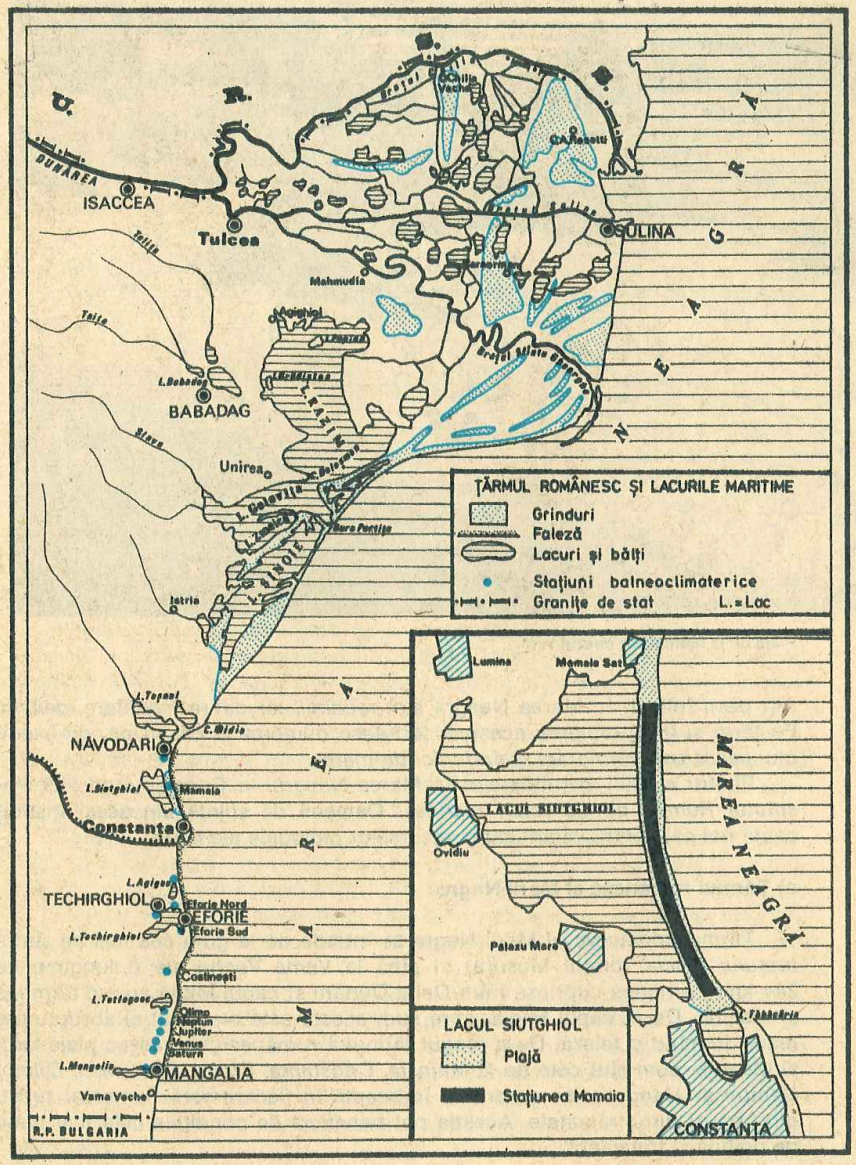

Plaja de la Mamaia în miezul verii

Alți pești întîlniți în Marea Neagră sînt *rechinii*, iar dintre mamifere, *delfinii*. Pe țărm și în apropierea acestuia forfotesc numeroase păsări ca, de exemplu, *pescăruși*, *cormorani* și *rîndunici-de-mare*.

Pentru studiul viețuitoarelor în Marea Neagră, la Constanța se află *«Institutul Român de Cercetări Marine»*. Oamenii de știință din acest institut caută noi căi pentru valorificarea resurselor biologice ale mării.

e) Țărmul românesc al Mării Negre

Țărmul românesc al Mării Negre se întinde de la gura cea mai de sud a *brațului Chilia* (brațul Musura) și pînă la *Vama Veche*, pe o lungime de 244 km. Porțiunea cuprinsă între Delta Dunării și capul Midia are un țărm jos și nisipos. De la capul Midia, spre sud, acesta este mai înalt și abrupt spre mare, formînd o faleză. De-a lungul țărmului românesc se găsesc plaje largi și însorite, cum sînt cele de la *Mamaia*, *Constanța*, *Eforie*, *Costinești*, *Olimp*, *Neptun* și *Mangalia*, spre care se îndreaptă în fiecare vară numeroși turiști din țară și din străinătate. Aceștia pot beneficia de condițiile cele mai bune de odihnă și tratament.

În portul Constanța sosesc, în tot timpul anului, vapoare, care transportă mărfuri atît pentru țara noastră cît și pentru țările vecine care nu au ieșire la mare. Tot de aici pleacă vapoare încărcate cu mărfuri românești ce se îndreaptă spre țările cu care noi avem relații comerciale.

Aplicație: Cu ajutorul legendei urmăriți pe harta țărmului românesc al Mării Negre cum sînt răspîndite lacurile și stațiunile balneare (v. harta de la p. 81).

ÎNTREBĂRI:

1. **Unde este așezată Marea Neagră?**
2. **Caracterizați pe scurt particularitățile Mării Negre privind temperatura, salinitatea și mișcările apelor sale. Ce plante și animale trăiesc în Marea Neagră?**
3. **Faceți o prezentare a țărmului Mării Negre. Povestiți ce v-a plăcut mai mult din ceea ce ați văzut atunci cînd ați vizitat stațiunile de pe litoralul nostru.**

IV. VEGETAȚIA, FAUNA ȘI SOLURILE

Vegetația, *fauna* și *solurile* au, pe teritoriul țării noastre, o repartiție zonală în funcție de relief și de climă.

A. VEGETAȚIA

Vegetația țării noastre este pe cît de variată pe atît de bogată în specii. Această varietate este legată de mai mulți factori și anume: *așezarea geografică*, *relieful* și *clima*. Pe lîngă acești factori, și *omul* contribuie, în mare măsură, la îmbogățirea ei în specii.

Așezarea geografică a țării pe continent explică varietatea vegetației. În flora țării noastre se întîlnesc plante originare atît din Europa Centrală și Răsăriteană, cît și altele care provin din ținuturile mediteraneene sau chiar din regiunile nordice.

Relieful provoacă o schimbare a condițiilor climatice în raport cu înălțimea. În acest caz și felul vegetației se schimbă pe măsură ce crește altitudinea, începînd din cîmpii pînă în vîrful munților.

În țara noastră se deosebesc trei zone naturale de vegetație: *zona stepei*, *zona pădurosă* și *zona alpină*. Trecerea de la o zonă la alta nu se face brusc, ci treptat.

1. **Zona stepei** ocupă ținuturile de cîmpie și părțile joase ale podișurilor. Caracteristic pentru zona stepei este lipsa pădurilor. Acestea nu au condiții favorabile de creștere, din cauza vînturilor puternice, a căldurii mari din timpul verii, precum și datorită uscăciunii climei. Pe alocuri însă, la întîlnirea dintre zona stepei și zona pădurosă, încep să apară și păduri. De aceea, în zona stepelor se deosebesc: *stepa ierboasă* și *stepa cu păduri* sau *silvostepa*.

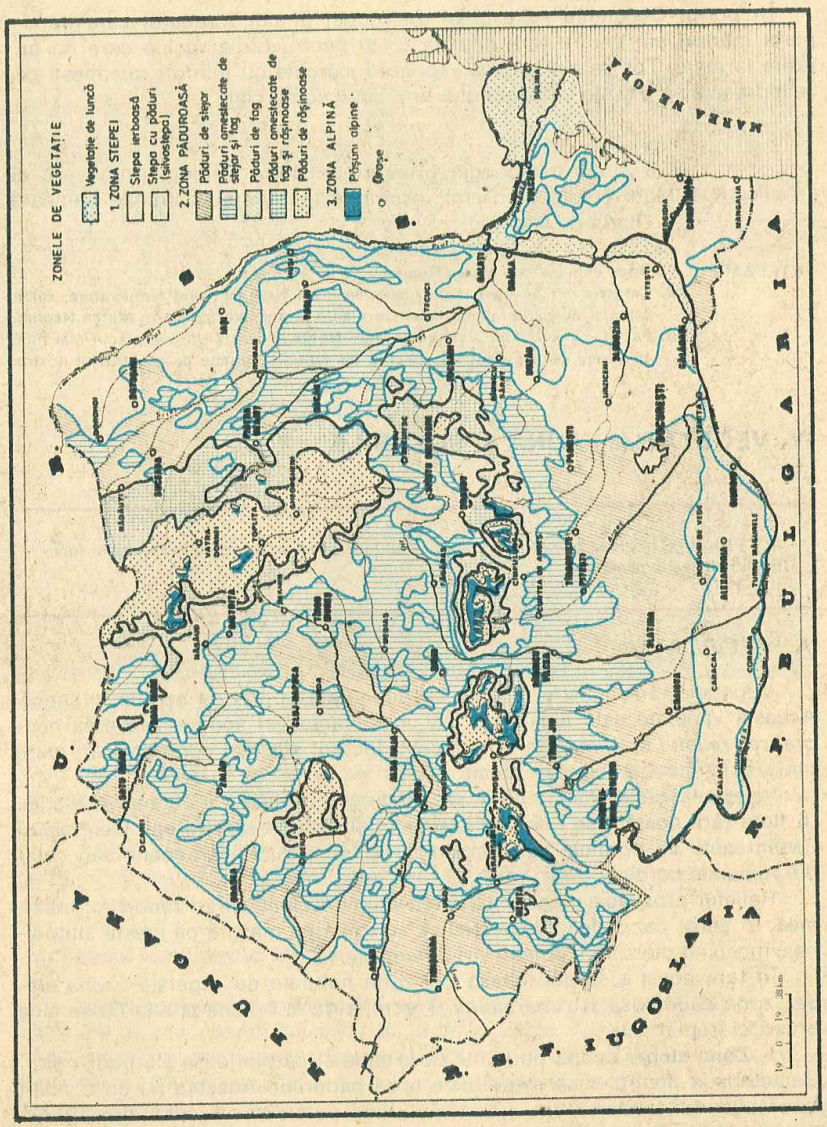

a) **Stepa ierboasă** se mai numește și stepa propriu-zisă. Aici cresc mai mult ierburi și, pe ici pe colo, apar și unele pîlcuri de arbuști. Dintre ierburi, se întîlnesc mai des *spinul vîntului, colilia*, iar dintre arbuști, *măceșul, porumbarul* ș.a.

b) **Stepa cu păduri** face trecerea spre zona pădurosă. După cum arată numele, aici, pe lîngă vegetația de stepă, apar și arbori izolați care mai rar alcătuiesc o pădure. Esențele cele mai frecvente sînt cele de stejar.

Stepele alcătuiesc cele mai importante regiuni agricole ale țării noastre.

2. **Zona pădurosă** începe de la înălțimea de 150—200 m și urcă pînă la 1 700—1 800 m. Deci, la partea de jos ea intră în contact cu zona stepelor, iar în partea de sus — cu zona alpină. Zona pădurosă acoperă dealurile joase, dealurile înalte și cea mai mare parte din munți. În această zonă, clima este mai umedă, cu variații mici de temperatură și cu vînturi mai slabe decît în stepă. De aceea, arborii pot crește aici în condiții mai bune.

Această zonă cuprinde trei etaje, care urmează unul după altul, pe măsură ce crește înălțimea.

a) **Etajul stejarului** începe de la înălțimea de 150 m și urcă pînă spre 500 m. El ocupă partea cea mai de jos a zonei pădurosae. Este numit așa după feluritele specii de stejar care intră în alcătuirea lui *(gorunul, cerul, gîrnița, stejarul pufos)*. Pe lîngă stejar, aici se mai întîlnesc *carpenul, teiul, frasinul, arțarul, jugastrul, paltinul, ulmul* etc.

b) **Etajul fagului** urmează în continuare, de la 500 m în sus, pînă către 1 000 m. În unele părți, însă, fagul coboară chiar sub 100 m ca, de exemplu, în defileul Dunării sau chiar în Cîmpia Română (pădurile de la Snagov, Pustnicul, Băneasa etc.), dar poate ajunge și la altitudinea de 1 500 m. Este etajul cel mai întins, ocupînd 1/3 din suprafața pădurosă a țării. Arborele principal care compune acest etaj este *fagul*. La părțile joase, fagul se amestecă cu stejarul, iar la cele superioare, cu rășinoasele.

c) **Etajul rășinoaselor** este situat la limita superioară a pădurilor, fiind mai mult răspîndit în Carpații Orientali și Carpații Meridionali. Limita în altitudine a acestui etaj poate coborî chiar pînă la 650 m, dar poate și urca pînă la 1 700—1 800 m. Pe lîngă *molid* și *brad*, aici mai cresc și alte specii de rășinoase, ca, de exemplu, *laricea, pinul* ș.a. Cel mai răspîndit dintre rășinoase este însă molidul.

3. **Zona alpină** se întinde mai sus de limita superioară a rășinoaselor, ocupînd cele mai înalte culmi muntoase. Pădurea de rașinoase se rărește încet, încet, pînă dispare, făcînd loc zonei alpine. Vegetația lemnoasă este reprezentată doar de tufișuri tîrîtoare, de *ienuperi* și *jnepeni*. Clima este rece, iar vînturile sînt puternice, ceea ce împiedică creșterea arborilor. Pe suprafețe întinse cresc felurite ierburi, care formează pășunile alpine, unde în timpul verii pasc numeroase turme de oi.

4. Pe lîngă aceste trei mari zone, o altă parte a vegetației țării noastre nu mai păstrează caracterul unor zone, ci ocupă întinderi mai mici, cu deosebire luncile rîurilor, formînd **pădurile de luncă,** numite și **zăvoaie.** Ele sînt compuse din arbori iubitori de umezeală *(salcie, plop).*

Cele mai întinse păduri de acest fel se întîlnesc în lunca Dunării. O mare parte din ele au fost tăiate spre a se face loc terenurilor agricole.

În afară de zăvoaie, mai pot fi amintite pădurile create de om prin *plantații* sau prin *semănare,* cum sînt cunoscutele plantații de salcîm făcute pentru fixarea dunelor din sudul Moldovei (Hanul Conachi) sau cele din sudul Olteniei și de la Carei (Cîmpia de Vest).

5. O vegetație cu caractere deosebite este cea **mediteraneană,** pe care o întîlnim în defileul Dunării, pe Valea Cernei și în Dobrogea. Dintre speciile mediteraneene, mai răspîndite sînt: *liliacul sălbatic, cărpinița, mojdreanul, castanul dulce, smochinul sălbatic, iasomia* etc.

Vegetația naturală are o mare importanță pentru economia țării. Astfel, pădurile, care acoperă peste un sfert din suprafața totală a țării, pun la dispoziția economiei mari cantități de lemn necesar industriei de prelucrare. În anii construcției socialiste s-a trecut la o gospodărire rațională a acestora, în primul rînd, prin organizarea tăierii numai a acelora care îndeplinesc condițiile cerute de regulile silvice. Totodată, au fost împădurite sute de mii de hectare, mai ales în zonele în care pericolul eroziunii era mai mare.

Împăduririle s-au făcut cu specii valoroase și, în primul rînd, cu rășinoase. Au fost, de asemenea, introduse unele specii de arbori repede crescători, aduși din alte țări, care la noi au condiții bune de creștere.

Pentru a feri pădurea de dăunători, incendii etc. s-au luat măsuri energice.

Ierburile bune pentru pășunat sînt folosite ca hrană pentru creșterea animalelor. Stuful din Delta Dunării este valorificat la fabricarea celulozei și a hîrtiei.

Unele plante rare, pe cale de dispariție, au fost puse sub ocrotirea statului, care a organizat *rezervații naturale* în diferite locuri din țară.

Aplicație: Examinați harta de la p. 84 și urmăriți pe ea cum sînt răspîndite zonele de vegetație.

B. FAUNA

Ca și vegetația, fauna în țara noastră este variată. Animalele sînt răspîndite în strînsă legătură cu zonele de vegetație.

1. **În zona stepei și silvostepei** sînt caracteristice unele rozătoare, ca: *șoarecele de cîmp, hîrciogul, popîndăul, iepurele* etc. Tot în stepe, se întîlnesc păsări, ca de exemplu: *prepelița, vulturul pleșuv de stepă, potîrnichea* și, mai rar, *dropia.* În apele curgătoare din cîmpie crește *crapul, bibanul, șalăul* și alți pești.

2. **Zona păduroasă** are o faună bogată în specii. Astfel, în pădurile de stejar și fag trăiesc: *lupul, iepurele, pisica sălbatică, veverița, vulpea, jderul, dihorul* și multe păsări, cum sînt: *cotofana, grangurul, pupăza, cucul, privighetoarea, mierla, sticletele* ș.a. Mai sus, în pădurile de munte, se întîlnesc: *ursul, rîsul, cerbul,* iar printre păsări, *pajura, cocoșul de munte, ierunca, găinușa de pădure* ș.a. În apele repezi de munte cresc: *păstrăvul, lostrița, lipanul, mreana.*

3. **În zona alpină,** mai cunoscute sînt: *capra neagră și acvila de munte.*

4. O faună variată întîlnim în **Delta Dunării.** Aici există numeroase păsări: *gîște* și *rațe sălbatice, lebede, pelicani, cormorani, berze* etc. Dintre mamifere, amintim *vidra* și *nurca,* iar dintre pești, *crapul, șalăul, somnul, carasul, plătica, știuca, linul.*

5. În ceea ce privește **animalele de origine mediteraneană,** acestea sînt : *scorpionul, vipera cu corn, broasca țestoasă, vulturul pleșuv, alb* și *negru* etc. Aceste animale trăiesc în aceleași locuri unde este prezentă și vegetația mediteraneană.

O bună parte dintre păsările care populează stepele și pădurile, luncile și Delta vin în țara noastră primăvara și pleacă toamna în regiunile calde din Africa.

Ca și plantele, unele animale rare, pe cale de dispariție, au fost puse sub ocrotirea legii, vînarea lor fiind interzisă.

C. SOLURILE

Prin sol se înțelege stratul afînat de la suprafața pămîntului, din care plantele își trag apa cu substanțele minerale de care au nevoie. Principala sa însușire este *rodnicia* (fertilitatea).

În țara noastră, ca urmare a faptului că atît clima cît și vegetația sînt dispuse în zone mari, suprapuse peste cele de relief, și solurile sînt repartizate tot pe zone. Deosebim astfel patru mari zone de soluri: *soluri de stepă, de silvostepă, soluri de pădure* și *soluri alpine.* Răspîndirea lor coincide în cea mai mare parte cu zonele de vegetație.

1. **Zona solurilor de stepă** cuprinde cele mai fertile soluri de la noi, numite *cernoziomuri,* cu diverse varietăți: *cernoziom negru propriu-zis, castaniu* și *ciocolatiu.* Aceste soluri se întîlnesc în Cîmpia de Vest, Cîmpia Română, în Podișul Moldovei (Cîmpia Jijiei), Cîmpia Transilvaniei și Dobrogea.

În aceste regiuni se cultivă multe plante: grîu, porumb, sfeclă de zahăr, floarea-soarelui ș.a.

2. **Zona solurilor de silvostepă** este formată din așa-numitele *cernoziomuri spălate* (levigate). Și aceste soluri au fertilitate ridicată. Ele au răspîndire mai mare în Dobrogea, Bărăgan, sudul Cîmpiei Române și în sudul Moldovei.

Toate aceste tipuri de soluri din zonele de stepă și silvostepă se numesc *molisoluri.*

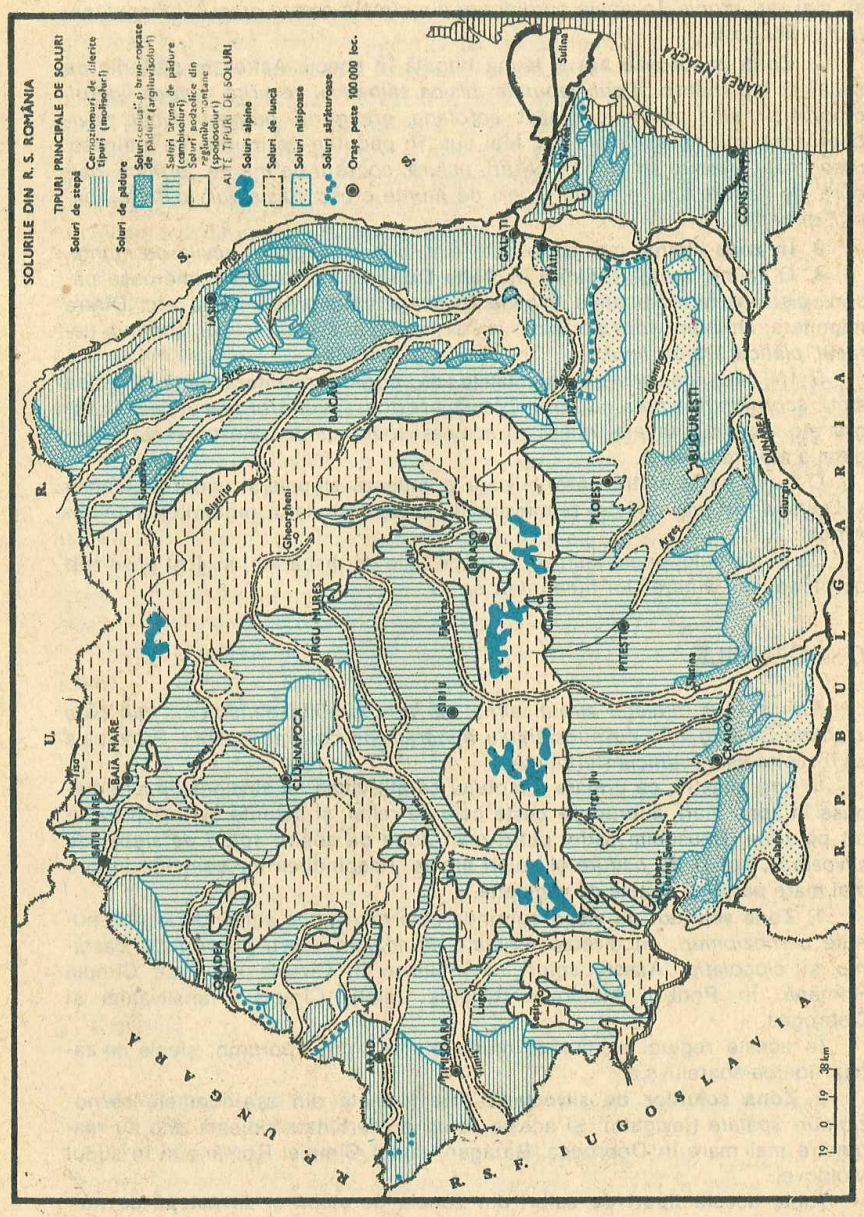

3. **Zona solurilor de pădure** este cea mai întinsă și cuprinde munții, dealurile și chiar o parte din cîmpii. Dintre varietățile de soluri ale acestei zone, deosebim *solurile brun-roșcate de pădure* (argiluvisoluri), care se găsesc în etajul stejarului. Ele sînt destul de fertile, bune în special pentru culturile de pomi fructiferi și viță-de-vie. În etajul pădurilor de fag apar *solurile brune de pădure* (cambisoluri), mai puțin fertile, deoarece sînt mai sărace în substanțe hrănitoare. Ele sînt indicate pentru culturile de pomi fructiferi.

Foarte răspîndite în pădurile noastre, dar mai ales în cele de fag și rășinoase, sînt *solurile podzolice* (spodosoluri). Acestea sînt puțin fertile, dar prin adăugarea de îngrășăminte pot da recolte bune.

4. **Zona solurilor alpine** se întîlnește în cuprinsul pajiștilor alpine, în munții înalți. Ele nu sînt prielnice pentru culturile agricole.

5. Pe lîngă solurile amintite mai sus există și altele, cu o răspîndire mai limitată. Astfel sînt **solurile sărăturoase** (în Cîmpia Română, în Cîmpia de Vest, Cîmpia Transilvaniei, Cîmpia Jijiei, pe țărmul Mării Negre etc.), apoi **solurile nisipoase** (în sudul Olteniei) și **solurile aluvionare de luncă.** Cele sărăturoase și nisipoase au un grad mai scăzut de fertilitate. Ele sînt în bună măsură valorificate astăzi, prin măsuri agrotehnice speciale. Cele aluvionare de luncă sînt foarte indicate pentru culturi de cereale și în special pentru culturile de legume și zarzavaturi.

Aplicație: Cercetați paralel harta tipurilor de soluri (p. 88) cu cea a zonelor de vegetație și cea a reliefului (p. 84) și arătați legătura ce există în repartiția acestora.

ÎNTREBĂRI:

1. **Ce importanță economică are vegetația naturală și cum este ea valorificată astăzi?**
2. **Numiți ce animale sălbatice trăiesc în țara noastră, în diferitele zone de vegetație.**
3. **În ce constă importanța solurilor?**
4. **Caracterizați principalele zone de soluri din țara noastră. Ce tipuri de soluri au o răspîndire mai mare și unde se întîlnesc ele?**

3

POPULAȚIA ȘI AȘEZĂRILE OMENEȘTI

Studiul populației prezintă un interes deosebit. Oamenii sînt cei care, prin munca lor, pun în valoare toate bogățiile țării în folosul societății, al nostru al tuturor.

Descătușat de asuprirea în care a fost ținut veacuri de-a rîndul de clasele exploatatoare, poporul nostru are deschise astăzi toate căile spre o muncă rodnică, pentru dezvoltarea neîncetată a economiei țării, pentru înflorirea orașelor și satelor, pentru ridicarea nivelului de trai al oamenilor.

A. POPULAȚIA

1. NUMĂRUL LOCUITORILOR

În țara noastră locuiesc 22,8 milioane locuitori.

Creșterea sau descreșterea numerică a populației într-o perioadă de timp este în funcție de *natalitate* și *mortalitate*.

Natalitatea reprezintă numărul mediu al născuților vii, în cursul unui an, calculat la 1 000 de locuitori. Ea a scăzut în ultimul deceniu de la 19 la 14 la mia de locuitori.

Mortalitatea reprezintă numărul mediu al decedaților, calculat tot la 1 000 de locuitori și în același interval de timp. În prezent aceasta este de 10 la mia de locuitori.

Sporul natural este diferența dintre numărul născuților vii și cel al decedaților în timpul unui an. Acesta este de 4—5 la mia de locuitori.

2. STRUCTURA POPULAȚIEI PE VÎRSTE

Clasele de vîrstă cu cel mai mare număr de locuitori sînt acelea cuprinse între 0—14 ani (26% din totalul populației țării) și între 15—44 ani (38%). **Așadar, 64% din locuitorii patriei noastre au vîrsta pînă la 44 ani. Populația României este deci în majoritate tînără.**

3. COMPONENȚA NAȚIONALĂ A POPULAȚIEI

În țara noastră, împreună cu *românii*, care alcătuiesc majoritatea absolută a populației, locuiesc și români de naționalitate maghiară, germană și de alte naționalități.

În anii construcției socialiste, datorită politicii înțelepte a partidului, între poporul român și naționalitățile conlocuitoare s-a statornicit egalitatea în drepturi în toate domeniile vieții economice, politice, sociale și culturale. Oamenii muncii, indiferent de naționalitate, trăiesc în adevărată frăție, participînd cu multă dăruire la făurirea societății socialiste multilateral dezvoltate în patria noastră.

4. POPULAȚIA URBANĂ ȘI RURALĂ

Locuitorii care trăiesc în orașe alcătuiesc *populația urbană*, iar cei ce trăiesc la sate pe cea *rurală*. Proporția dintre ele s-a schimbat de-a lungul timpului. În 1930, de exemplu, în orașe locuiau doar 21,4% din totalul

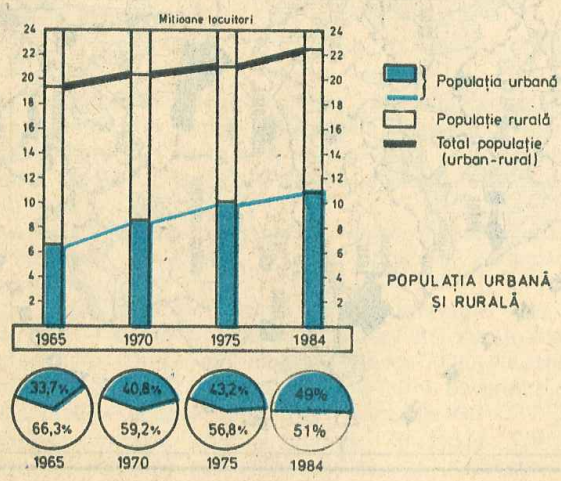

POPULAȚIA URBANĂ ȘI RURALĂ

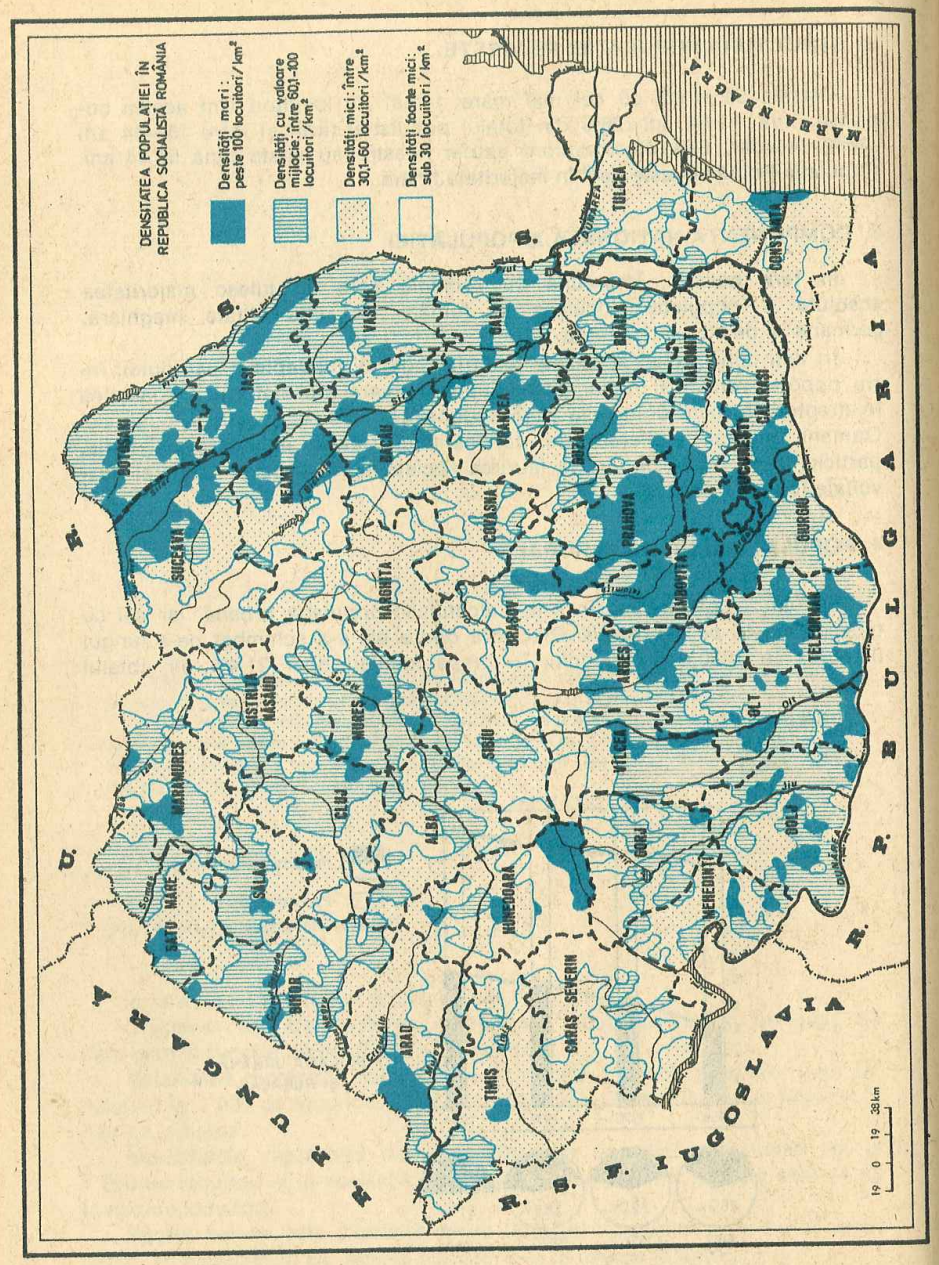

populației țării. În anii de după Eliberare, proporția populației urbane a crescut treptat, ajungînd în 1984 la aproape jumătate din totalul populației țării.

Aplicație: Cercetați graficul de la pag. 91 și observați cum a crescut populația țării noastre după 1965; observați și creșterea numerică a populației orășenești. Cum vă explicați acest fapt?

5. REPARTIȚIA GEOGRAFICĂ A POPULAȚIEI PE TERITORIUL ȚĂRII

Pe teritoriul țării populația nu este repartizată uniform. Din punct de vedere geografic această repartiție se poate cunoaște din *harta densității*.

Densitatea medie pe km² se află împărțind numărul locuitorilor la suprafața țării. Ea este de 95,3 locuitori pe km². Există însă mari deosebiri de densitate între diferitele zone ale țării, datorită mai multor cauze, între care amintim varietatea reliefului, condițiile de climă și cele social-economice.

În harta de la p. 92 se observă că în unele părți ale țării densitatea este mai mare, adică peste valoarea medie, iar în altele mai mică sau egală cu aceasta.

Aplicație: Urmăriți pe harta de la p. 92 răspîndirea densității populației pe teritoriul țării. Unde se întîlnesc valorile de densitate cele mai mari și cele mai mici? Explicați aceste variații.

ÎNTREBĂRI:

1. **Ce sînt natalitatea, mortalitatea și sporul natural? Cum se calculează și ce valori au fiecare din ele în țara noastră?**
2. **Care clase de vîrstă caracterizează cea mai mare parte a populației țării?**
3. **Ce naționalități conlocuitoare trăiesc pe teritoriul țării noastre? În ce constă politica partidului și statului nostru privitoare la naționalitățile conlocuitoare?**

B. AȘEZĂRILE OMENEȘTI

1. ORAȘELE

Teritoriul țării noastre a fost locuit din vremurile cele mai îndepărtate, așa cum s-a dovedit prin urmele arheologice (locuințe, unelte), care s-au găsit în diferite părți. Din cercetarea lor s-a ajuns la concluzia că vechile populații trăiau, la început, în cătune și sate răspîndite atît în regiunile muntoase cît și în dealuri și cîmpii.

În timpurile istorice, pe țărmul Mării Negre au apărut mai multe orașe-cetăți întemeiate de greci: *Histria*, *Callatis (Mangalia)*, *Tomis (Constanța)* ș.a.

O dată cu organizarea și întărirea statului sclavagist dac și în timpul ocupației romane, o seamă de așezări s-au dezvoltat sub forma unor cetăți puternice și a unor orașe înfloritoare: *Napoca* (Cluj-Napoca), *Potaissa* (Turda), *Apulum* (Alba Iulia), *Drobeta* (Drobeta-Turnu Severin) ș.a.

Multe din orașele actuale datează din secolele XIII—XIV: *Brașov*, *Mediaș*, *Sighișoara*, *Suceava*, *Iași*, *Cîmpulung*, *Tîrgoviște*, *Timișoara*, *Arad*.

Mai tîrziu, în perioada capitalistă, orașele se înmulțesc, iar numărul

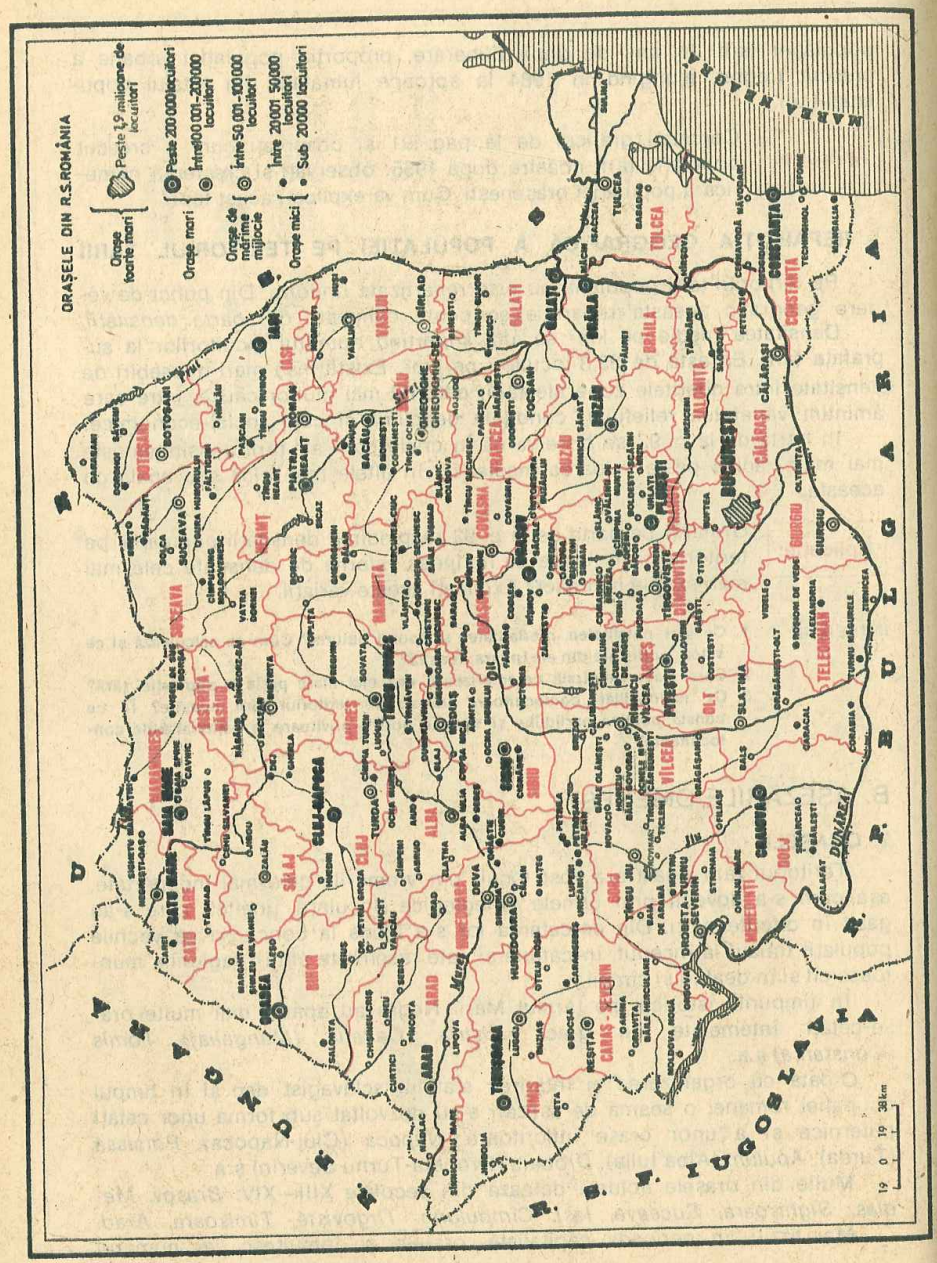

locuitorilor acestora crește. Numai cîteva dintre ele puteau fi considerate ca centre industriale și comerciale: București, Galați, Brăila, Constanța, Iași, Brașov, Sibiu, Cluj, Arad, Timișoara.

În anii construcției socialiste, ca urmare a puternicei dezvoltări economice a țării, o serie de localități, care înainte erau așezări rurale, au devenit orașe. Au apărut totodată și unele orașe noi, clădite din temelii, ca, de exemplu, Gheorghe Gheorghiu-Dej (jud. Bacău), Dr. Petru Groza (jud. Bihor), Victoria (jud. Brașov), Motru (jud. Gorj). În 1965 existau 183 de orașe, din care 13 aveau peste 100 000 locuitori, pentru ca astăzi totalul orașelor să ajungă la 237, din care 21 au peste 100 000 locuitori.

Toate orașele se dezvoltă. În fiecare din ele se construiesc noi și noi blocuri de locuințe confortabile, asigurînd astfel populației condiții bune de locuit. Totodată, orașele se transformă și din punct de vedere economic și cultural. Industria se dezvoltă necontenit. Se înalță uzine și fabrici, se înmulțesc institutele de știință și cultură (școlile și institutele de învățămînt și cercetare, bibliotecile, teatrele, sălile de operă și de concert, muzeele, cinematografele etc.).

Înfățișăm în continuare principalele orașe ale țării, în ordinea numărului de locuitori:

1. Cel mai mare oraș este **București,** capitala țării, care avea peste 1,9 milioane locuitori în 1984. El este așezat în partea centrală a Cîmpiei Dunării și cuprinde 6 sectoare urbane și Sectorul Agricol Ilfov din jurul orașului.

În hrisovul dat la 20 septembrie 1459 de către Vlad Țepeș, domnul Țării Românești, orașul București este pomenit pentru prima dată cu numele de «Cetatea București», deși orașul este mult mai vechi decît data menționată.

Imagini din Capitala patriei noastre

Hotelul «Intercontinental» și pasajul subteran

Universitatea

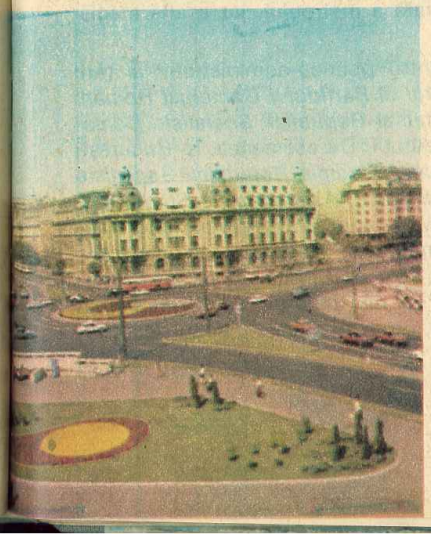

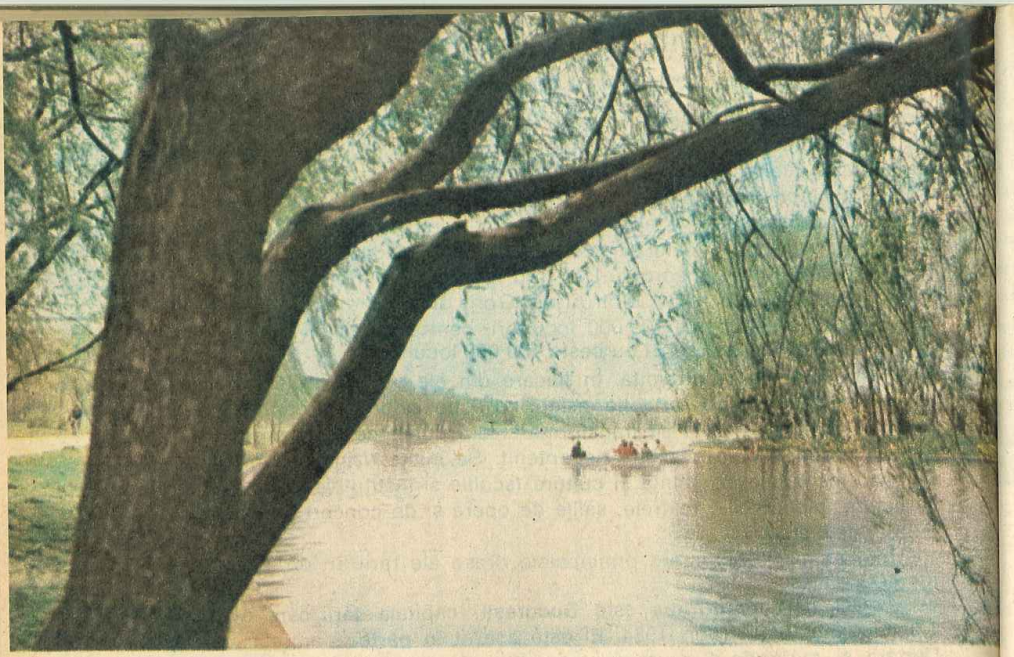

București. Un minunat colț din «Parcul Tineretului»

Din anul 1862, după unirea celor două principate, orașul devine capitala României. În ultimele decenii ale secolului al XIX-lea, ca urmare a dezvoltării capitalismului, încep să apară tot mai multe întreprinderi industriale. Capitala, fiind cel mai mare oraș industrial al țării, a fost și principalul centru al mișcărilor muncitorești.

După anul 1944, orașul a înflorit an de an, pretutindeni înălțîndu-se mari construcții. S-au clădit și se clădesc blocuri frumoase, cum sînt cele din cartierele *Titan, Bucureștii-Noi, Grivița, Berceni, Drumul Taberei, Colentina, Pantelimon* etc., bulevarde largi, institute culturale etc. S-au dat în exploatare prima și parțial a doua magistrală a metroului, iar o altă magistrală se află în construcție.

București este cel mai important centru politico-administrativ al țării noastre. Aici sînt sediile *Comitetului Central al Partidului Comunist Român, Marii Adunări Naționale, Consiliului de Stat al Republicii Socialiste România, guvernului, ministerelor* și ale altor instituții. De asemenea, în București se află cele mai înalte institute de cultură: *Academia Republicii Socialiste România, Academia de Științe Sociale și Politice, Academia de Științe Medicale, Academia de Științe Agricole și Silvice,* apoi *Universitatea,* alte institute de învățămînt superior, ca și numeroase licee și școli generale.

Industria s-a dezvoltat foarte mult. Au fost construite numeroase întreprinderi industriale. Orașul București este *cel mai puternic centru industrial al țării,* unde se produc tot felul de mașini, produse chimice, bunuri de consum etc.

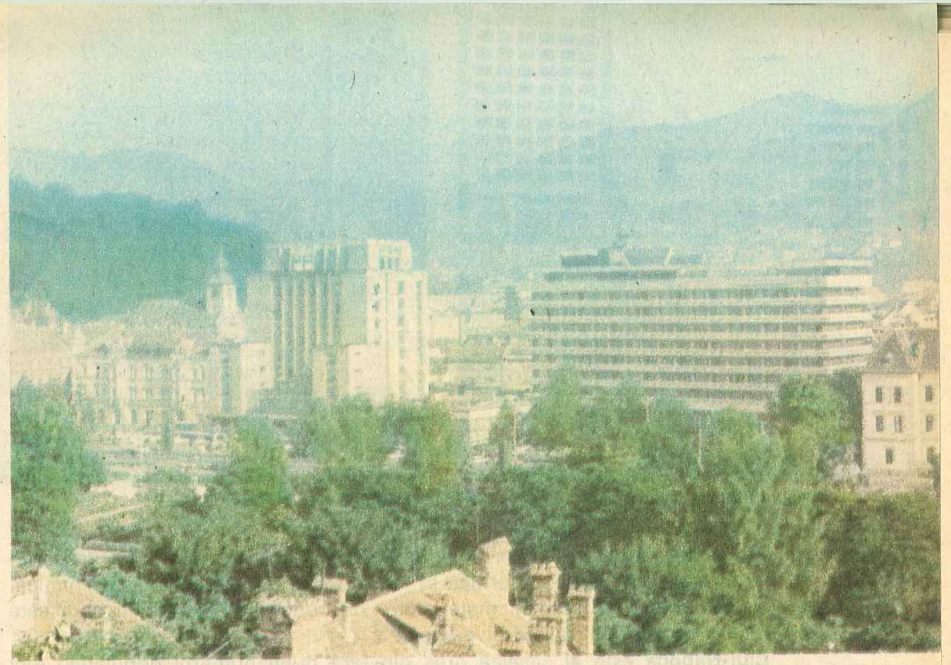

Aspect din noul peisaj urban al Brașovului.

S-au mai construit, de asemenea, clădiri importante de mare însemnătate culturală: *«Casa Scînteii», Teatrul Național, Teatrul de Operă și Balet* etc. sau de importanță cultural-sportivă: *«Palatul Sporturilor și Culturii», Stadionul și Teatrul de Vară «23 August»* etc. În București sînt mai multe monumente de mare valoare istorică și artistică.

Celelalte orașe mari, în ordinea numărului de locuitori, sînt: *Brașov, Constanța, Iași, Timișoara, Cluj-Napoca, Galați, Craiova, Ploiești, Brăila* și *Oradea,* toate cu populație peste 200 000 locuitori, primele cinci orașe ale țării avînd peste 300 000 locuitori.

Brașov, așezat în Depresiunea Brașovului, la poalele Muntelui Tîmpa, s-a dezvoltat foarte mult după Eliberare. Orașul este al doilea mare centru industrial al țării, după București. În ultimul sfert de veac, populația orașului Brașov, ca și cea a altor orașe, a crescut mai mult de două ori.

Constanța, cel mai mare port al țării la Marea Neagră, dispune de un mare șantier naval, de multe întreprinderi industriale, institute de cultură și artă, fiind, totodată, principalul centru al turismului de pe litoral.

Iași, cel mai mare oraș din Moldova, are cea mai veche universitate din țară și multe alte institute de învățămînt și cultură. În Iași s-a pus în funcțiune, în anii socialismului, prima fabrică de antibiotice și s-au construit mari uzine metalurgice, constructoare de mașini și aparate electronice, fabrici de textile, de produse alimentare ș.a.

Piața Unirii din Iași.

Construcții noi în orașul Pitești.

Timișoara, oraș așezat în mijlocul Cîmpiei Timișului, străbătut de canalul Bega, are o industrie puternică și felurită (industrie electronică, chimică, textilă, alimentară, a mobilei, materialelor de construcții etc.). Timișoara este și un mare centru cultural și universitar.

Cluj-Napoca este al șaselea oraș din țară după numărul populației. Aici se află Universitatea «Babeș-Bolyai», Opera de Stat, institute și școli, precum și o frumoasă grădină botanică. La Cluj-Napoca se găsește și un institut pentru cercetarea peșterilor, primul din lume, înființat de marele naturalist român Emil Racoviță. Orașul este un centru industrial puternic prin industria constructoare de mașini, chimică, de pielărie, textilă, alimentară etc.

Galați este cel mai mare port la Dunărea maritimă. Orașul are un mare șantier naval. Aici se află cel mai mare combinat siderurgic din țara noastră.

Craiova se află așezată la ieșirea Jiului din regiunea deluroasă. În acest oraș s-a dezvoltat industria construcțiilor de mașini, industria chimică și altele. Este și un important centru cultural și universitar al țării.

Ploiești, așezat în Cîmpia Română, la contactul cu dealurile subcarpatice, este primul centru al industriei de prelucrare a petrolului și de fabricare a utilajului petrolier. O parte din acest utilaj se exportă în multe țări ale lumii.

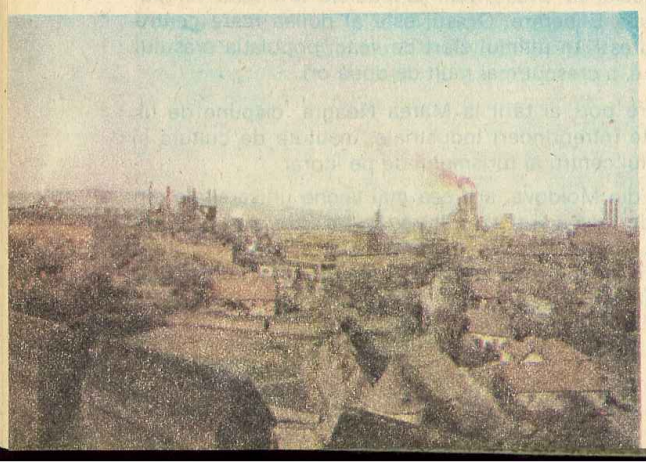

Platforma industrială din orașul Hunedoara. Care este principala ramură industrială din acest centru urban?

Brăila este un alt mare port la Dunărea maritimă.

Alte orașe, puternice centre industriale și cu o viață culturală activă, sînt: **Oradea** și **Arad** în Cîmpia de Vest, **Sibiu** în Depresiunea Cibinului, **Tîrgu Mureș** pe Valea Mureșului, în nord-estul Podișului Tîrnavelor, **Bacău,** situat în locul unde Bistrița se varsă în Siret, apoi **Pitești,** pe Valea Argeșului, **Baia Mare** și **Satu-Mare,** acesta din urmă localizat pe Valea Someșului.

Cele mai multe orașe din țara noastră au sub 100 000 de locuitori. Ele au, de asemenea, un rol deosebit în dezvoltarea economică și social-culturală a patriei noastre.

2. SATELE

În România se află un număr mare de sate, grupate în comune.

Satele se deosebesc între ele după numărul locuitorilor. Multe din ele ajung la o populație de cîteva mii de oameni, mai ales cele din regiunile de cîmpie. În cuprinsul munților, unele sate sînt mici, avînd doar cîteva sute de locuitori sau chiar mai puțin.

Gruparea gospodăriilor în sate este diferită.

În zonele de munte, pe plaiurile mai înalte și însorite, gospodăriile sînt împrăștiate. Acestea se numesc *sate risipite.* Alteori, în cîmpii ca și în depresiunile mai întinse din regiunile de munte, casele sînt apropiate unele de altele. Astfel de așezări poartă numele de *sate adunate.* În fine, în zonele de deal, locuințele se înșiră de-a lungul văilor sau al drumurilor, avînd curți întinse, cîte o livadă sau plantație de vie. Acestea sînt *sate răsfirate.*

Dezvoltarea armonioasă a tuturor așezărilor din țara noastră (orașe și sate) se face pe baza unor *planuri de sistematizare,* întocmite pentru fiecare așezare în parte și cuprinse într-un *program național.*

La întocmirea acestor planuri s-a ținut seama de toate condițiile care pot să influențeze în mod favorabil dezvoltarea orașelor și satelor, atît cele legate de caracteristicile mediului natural cît și cele social-economice. Sistematizarea are de asemenea în vedere toate problemele legate de protecția mediului înconjurător și de ridicarea nivelului de viață al locuitorilor.

Iată de ce planurile de sistematizare prevăd ca toate construcțiile care se realizează la orașe și sate, precum și parcurile sau alte locuri de odihnă să nu se facă la întîmplare, ci în raport cu necesitățile reale de înflorire a localităților și de creare a celor mai bune condiții pentru viața oamenilor.

Satele și-au schimbat mult înfățișarea în ultimii ani. Noile construcții de case, școli, cămine culturale, biblioteci, cinematografe, dispensare, case de naștere, magazine, ateliere și chiar fabrici se încadrează armonios în peisajul local.

Sistematizarea satelor va contribui astfel în mod hotărîtor la apropierea lor de aspectul și condițiile orașelor, deschizîndu-se posibilități nelimitate oamenilor de a se bucura de binefacerile civilizației socialiste.

Aplicație: Studiați pe harta de la pag. 94 răspîndirea în țara noastră a orașelor după numărul locuitorilor. Observați care sînt (în afară de București) orașele mai mari, cu populația peste 200 001 locuitori și între 100 001—200 000 locuitori. Ce categorii de orașe se găsesc în județul vostru?

C. ORGANIZAREA ADMINISTRATIV-TERITORIALĂ

Republica Socialistă România este organizată în următoarele *unități administrativ-teritoriale: județe, orașe, comune.*

Județele sînt unități teritoriale complexe din punct de vedere economic și social-cultural. Ele nu au aceeași întindere și nici același număr de locuitori. Țara noastră este alcătuită din 40 județe și municipiul București cu sectorul agricol Ilfov.

Pe lîngă întindere și număr de locuitori, județele se mai deosebesc între ele și după felul condițiilor naturale și varietatea resurselor. Astfel, unele din ele (Brăila, Ialomița, Călărași, Giurgiu, Teleorman) au relieful format numai din cîmpii, dar cele mai multe au în cuprinsul lor munți și dealuri (Suceava, Neamț, Gorj, Sibiu), munți, dealuri și cîmpii (Vrancea, Buzău, Prahova, Bihor) sau dealuri și cîmpii (Olt, Dolj).

În ceea ce privește resursele minerale, forestiere și agricole, situația județelor este, de asemenea, diferită. Astfel, Hunedoara dispune de cărbuni și minereuri feroase și neferoase, județele Prahova, Dîmbovița, Argeș au mai ales petrol, Gorj — cărbuni și petrol, Mureș și Sibiu — gaze naturale; județele de munte au întinse păduri, iar cele de cîmpie sînt mari producătoare de cereale.

Din punct de vedere economic, sînt județe unde industria este puternic dezvoltată (Brașov, Prahova, Hunedoara), în timp ce altele (Sălaj, Bistrița-Năsăud, Vaslui, Teleorman) au un volum de producție industrială mai redus, dar și acestea se găsesc în plin proces de industrializare.

Reducerea diferențelor care mai există în nivelul de dezvoltare economico-socială a județelor constituie o preocupare permanentă a partidului și statului nostru.

În planul cincinal 1986—1990 sînt cuprinse o serie de măsuri privitoare la dezvoltarea economică și socială a tuturor județelor, a orașelor și satelor, precum și la o mai bună folosire a forței de muncă. Unele comune vor deveni orășele agroindustriale, unde agricultura și industria se vor dezvolta armonios.

Orașele sînt centre populate, mai dezvoltate din punct de vedere economic, social-cultural și edilitar-gospodăresc. Ele sînt, așa cum s-a mai arătat, în număr de **237.** Dintre acestea, 56 sînt *municipii,* adică orașe care au importanță deosebită în viața economică, social-politică, cultural-științifică și administrativă a județelor. Reședințele de județ sînt alese din cadrul municipiilor.

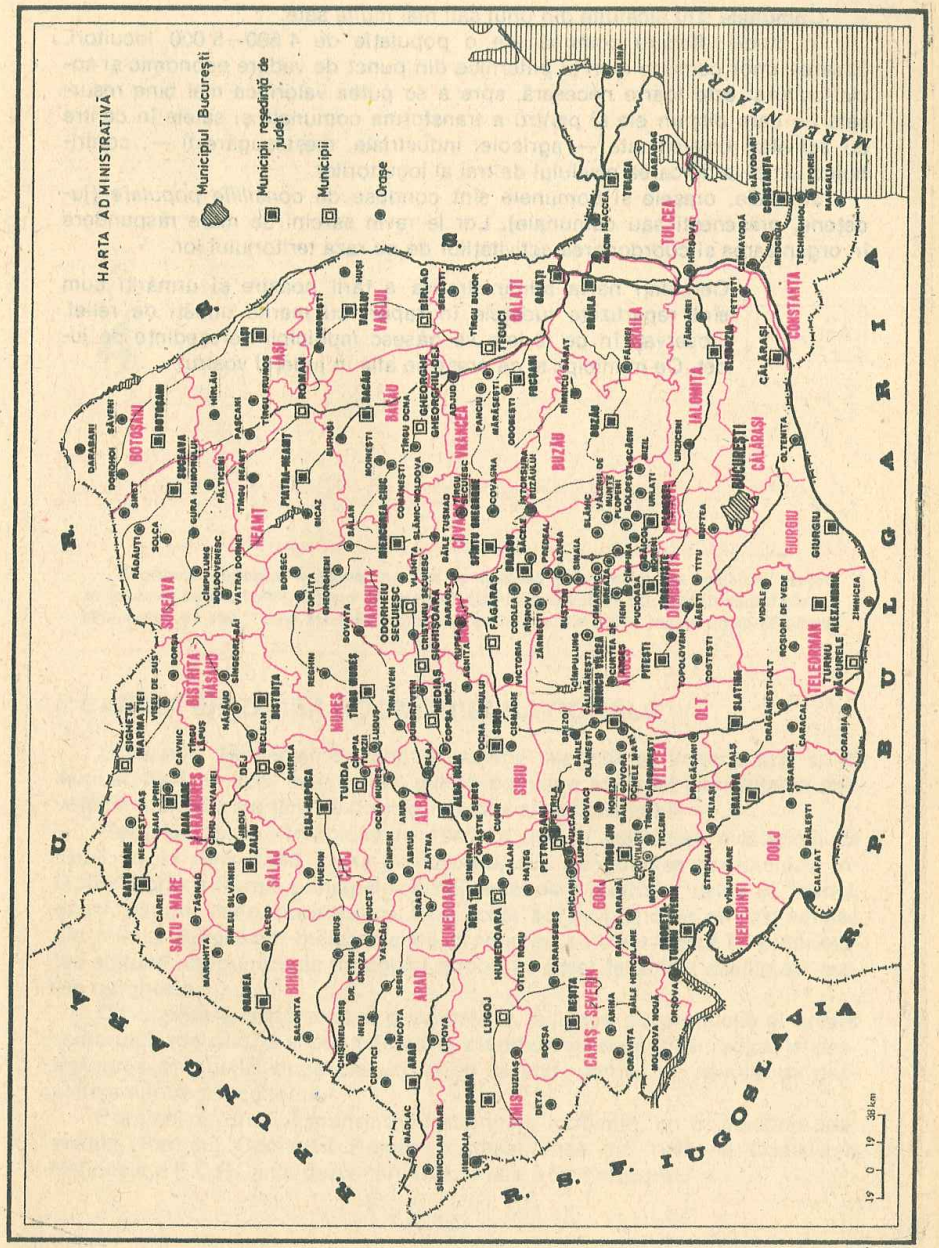

Comunele sînt alcătuite din unul sau mai multe sate.

În medie, fiecare comună are o populație de 4 500—5 000 locuitori. Crearea unor comune mari și puternice din punct de vedere economic și social-cultural este foarte necesară, spre a se putea valorifica mai bine resursele de care dispun ele și pentru a transforma comunele și satele în centre cu activități diversificate — agricole, industriale, meșteșugărești —, contribuind astfel la ridicarea nivelului de trai al locuitorilor.

Județele, orașele și comunele sînt conduse de *consiliile populare* (județene, orășenești sau comunale). Lor le revin sarcini de mare răspundere în organizarea și coordonarea activităților de pe raza teritoriului lor.

Aplicație: Cercetați harta administrativă a țării noastre și urmăriți cum sînt repartizate județele în raport cu marile unități de relief. Observați în ce județe se găsesc municipii nereședințe de județ. Ce municipii și ce orașe se află în județul vostru?

4

ECONOMIA REPUBLICII SOCIALISTE ROMÂNIA

Economia națională a patriei noastre se bazează pe proprietatea socialistă asupra mijloacelor de producție. Ea are un caracter planificat, adică se dezvoltă în cadrul planurilor unice de stat. Toate ramurile economiei naționale sînt strîns legate unele de altele.

I. CARACTERIZAREA ECONOMIEI NAȚIONALE

Eliberarea României de sub dominația fascistă și imperialistă, la 23 August 1944, și apoi instaurarea puterii populare au creat posibilitatea dezvoltării economice a țării pe drumul luminos al socialismului.

Reforma agrară, înfăptuită în 1945, a dus la lichidarea moșierimii ca clasă. La 11 iunie 1948, clasa muncitoare, sub conducerea partidului, a înfăptuit naționalizarea principalelor mijloace de producție: uzine și fabrici, bănci, păduri, mine, transporturi. Prin acest act revoluționar au fost smulse din mîinile burgheziei mijloacele de producție, care au trecut în proprietatea statului, ca bunuri ale întregului popor. În acest fel a fost desființată marea burghezie.

Ca urmare a naționalizării principalelor mijloace de producție și creării sectorului socialist, s-a putut trece la planificarea economiei, adică la desfășurarea producției după planuri unice de stat, potrivit cu nevoile de dezvoltare a întregii economii.

Pornind pe drumul făuririi unei economii moderne, cu o industrie dezvoltată, Partidul Comunist Român a trasat, încă din 1945, la Conferința Națională a P.C.R., linia dezvoltării industriale a țării noastre.

Principalele eforturi în cadrul politicii de **industrializare socialistă** a țării au fost concentrate în direcția dezvoltării *industriei grele* și mai ales a *industriei construcțiilor de mașini.*

Industria grea a țării noastre produce tot mai multe tipuri de mașini și instalații, ca: **utilaj petrolier, utilaj minier,** strunguri, tractoare, autocamioane, pe care în trecut le importam, iar astăzi avem noi posibilitatea de a le exporta.

Un deosebit avînt a luat *industria chimică.* S-au dezvoltat, de asemenea, și celelalte ramuri industriale, ca: *industria energiei electrice, a materialelor de construcții, industria ușoară* și cea *alimentară.*

S-a trecut la realizarea unei repartizări armonioase a industriei pe întreg teritoriul țării, prin construirea a numeroase întreprinderi și fabrici în Moldova, Dobrogea, Oltenia, Maramureș, regiuni rămase, în trecut, în urmă din punct de vedere economic.

În toate ramurile industriei se introduc, în măsură tot mai mare, cele mai noi descoperiri ale tehnicii și științei, mecanizarea și automatizarea, ceea ce duce la creșterea productivității muncii, la reducerea costurilor și la îmbunătățirea calității produselor.

Agricultura a înregistrat și ea profunde transformări. Pentru lichidarea stării de înapoiere în care se găsea această ramură a economiei înainte de 23 August 1944, partidul a arătat țărănimii muncitoare calea transformării ei socialiste.

Convinși de avantajele agriculturii socialiste, țăranii muncitori s-au unit în *cooperative agricole de producție.* În primăvara anului 1962 s-a încheiat procesul de cooperativizare a agriculturii în întreaga țară.

Transformarea socialistă a agriculturii a asigurat, prin crearea marii agriculturi moderne, creșterea producției agricole, ridicarea calității ei, precum și îmbunătățirea vieții țărănimii. În acest fel, relațiile de producție socialiste au cuprins și viața satelor noastre, întreaga economie națională, care a devenit astfel o *economie unitară.*

Agricultura constituie o ramură de bază a economiei țării, avînd un rol de o deosebită importanță în ridicarea nivelului de viață al întregului nostru popor. Tocmai de aceea partidul și statul nostru îi acordă azi o și mai mare atenție pentru a se putea dezvolta pe baze moderne, științifice și cu mari randamente în producție. În acest scop, agricultura a fost înzestrată cu numeroase tipuri de mașini pentru ușurarea muncii și realizarea unor lucrări de mai bună calitate. Se folosesc îngrășăminte în cantități sporite și semințe selecționate. S-au mărit mult suprafețele irigate, creîndu-se totodată soiuri noi de plante adaptate condițiilor de climă din țara noastră. Aceeași atenție se acordă creșterii animalelor. Toate aceste măsuri contribuie la asigurarea populației cu cantități tot mai mari de produse alimentare.

Transporturile au cunoscut, de asemenea, un avînt puternic. Pe lîngă construirea de noi căi ferate, s-a mărit numărul de locomotive și vagoane.

Sute de kilometri de căi ferate au fost electrificate. Totodată, au fost create noi stații, depouri și triaje. Rețeaua de drumuri s-a îmbunătățit atît prin construirea de noi șosele asfaltate, cît și prin modernizarea celor vechi. Pentru a face față traficului de călători și mărfuri, mereu în creștere, se construiesc noi tipuri de autovehicule. În mare măsură a crescut și volumul transporturilor pe apă și aeriene.

Dezvoltarea economiei naționale a adus schimbări și în **comerțul exterior** al României. Țara noastră exportă azi o cantitate din ce în ce mai mare de produse industriale, ca, de exemplu, mașini și utilaje, produse chimice etc., pe care altădată le importam.

România promovează totodată o politică de colaborare cu toate țările, indiferent de orînduirea lor de stat, o politică de întărire a prieteniei, păcii și securității în lume.

Obiectivele economico-sociale principale în perioada actuală și cea de perspectivă sînt legate de continuarea industrializării socialiste, în cadrul căreia se va urmări întărirea bazei de materii prime și energie, o mai bună repartizare teritorială a industriei, ridicarea calității producției și introducerea tehnicii celei mai avansate, realizarea unei profunde revoluții în agricultură, în scopul unei creșteri puternice a producției din această ramură, dezvoltarea și modernizarea transporturilor și lărgirea relațiilor economice externe.

Totodată, se vor extinde și perfecționa cercetările științifice în toate domeniile; o mare atenție se acordă învățămîntului, culturii și sănătății.

Realizarea tuturor acestor prevederi înscrise în documentele Congresului al XIII-lea al P.C.R. angajează eforturile creatoare ale tuturor oamenilor muncii pentru înfăptuirea lor neabătută.

ÎNTREBĂRI:

1. **Care sînt transformările produse în economia țării noastre în anii construcției socialiste?**
2. **Ce obiective sînt prevăzute să se realizeze în cincinalul 1986—1990?**

II. INDUSTRIA

În anii construcției socialiste, industria a devenit ramura conducătoare în economia națională. Accentul s-a pus cu precădere pe dezvoltarea ramurilor care produc mijloace de producție.

Procesul industrializării socialiste este orientat totodată spre folosirea unei tehnici înaintate, care ține seama de cele mai noi realizări pe plan mondial. De asemenea, o mare atenție se acordă mecanizării și automatizării proceselor de producție.

Industria țării noastre dă produse de calitate, care poartă cu cinste marca «Fabricat în România». Ele satisfac nevoile țării, fiind în același timp cerute în măsură din ce în ce mai mare de numeroase țări ale lumii.

Subramurile industriei sînt:

A. Industria energetică și a combustibililor
- Industria extractivă și de prelucrare a petrolului
- Industria extractivă și de prelucrare a gazului metan
- Industria extractivă și de prelucrare a cărbunelui
- Industria energiei electrice

B. Industria metalurgică
- Industria extractivă a minereurilor feroase și metalurgia feroasă
- Industria extractivă a minereurilor neferoase și metalurgia neferoasă
- Industria construcțiilor de mașini și a prelucrării metalelor

C. Industria chimică
D. Industria materialelor de construcții
E. Industria de prelucrare a lemnului
F. Industria ușoară
G. Industria alimentară
H. Industria mică și artizanală

A. INDUSTRIA ENERGETICĂ ȘI A COMBUSTIBILILOR

Petrolul, gazele naturale, cărbunii, forța apelor, energia solară, a vîntului etc. sînt considerate surse de energie primară, pentru că oamenii le obțin direct din natură. În schimb însă, energia electrică nu este o sursă primară, ci o sursă derivată, produsă de centrale, prin folosirea celor primare.

Industria energetică și a combustibililor pune în valoare resursele de energie (petrol, gaze naturale, cărbuni, forța apelor etc.).

Dezvoltarea multilaterală și în ritm rapid a economiei are nevoie de o bază energetică puternică. Țara noastră dispune de surse de energie primară: petrol, gaze naturale, cărbuni, care însă nu se găsesc în cantități prea mari. Printr-o exploatare continuă, ele se vor epuiza. În schimb, putem valorifica mai bine energia apelor, iar, în viitor, energia solară, a vîntului, a valurilor mării sau a apelor termale, care sînt surse inepuizabile.

1. PETROLUL ȘI INDUSTRIA PETROLIERĂ

Petrolul este utilizat ca sursă de energie și, din ce în ce mai mult, ca materie primă în industria chimică. În anii construcției socialiste au fost descoperite noi zăcăminte în Subcarpați, Podișul Getic, Cîmpia Română și Cîmpia de Vest, ca și pe platforma litorală a Mării Negre.

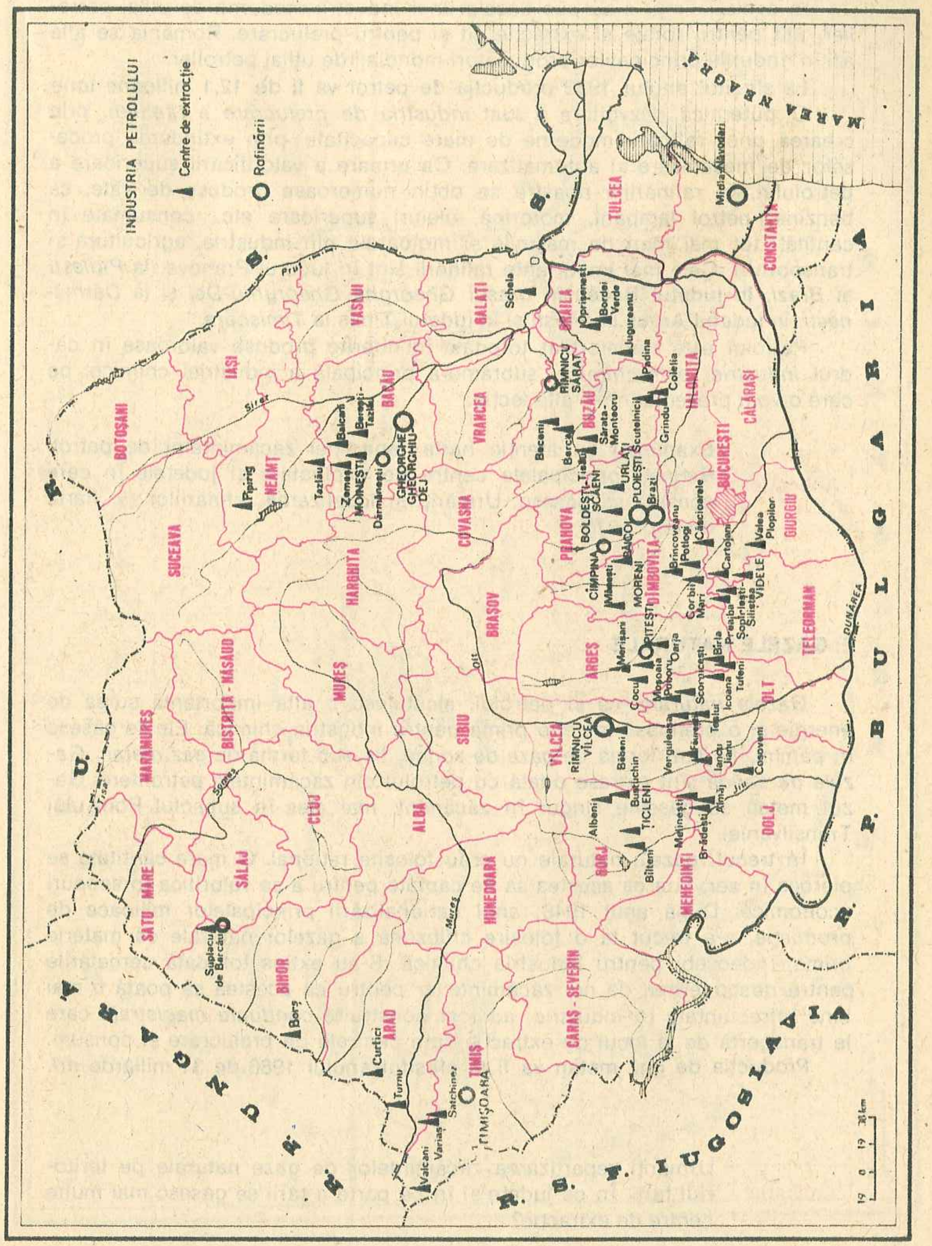

În același timp, s-au pus bazele unei industrii moderne de utilaj petrolier, atît pentru foraje și extracție cît și pentru prelucrare. România se află azi în rîndurile principalilor producători mondiali de utilaj petrolier.

La sfîrșitul anului 1986 producția de petrol va fi de 12,1 milioane tone.

O puternică dezvoltare a luat *industria de prelucrare a țițeiului*, prin crearea unor rafinării moderne de mare capacitate, prin extinderea proceselor de mecanizare și automatizare. Ca urmare a valorificării superioare a petrolului, în rafinăriile noastre se obțin numeroase produse derivate, ca benzine, petrol lampant, motorină, uleiuri superioare etc., consumate în cantități tot mai mari de mașinile și motoarele din industrie, agricultură și transporturi. Cele mai importante rafinării sînt în județul Prahova, la *Ploiești* și *Brazi*, în județul Bacău în orașul *Gheorghe Gheorghiu-Dej* și la *Dărmănești*, în județul Argeș la *Pitești* și în județul Timiș la *Timișoara*.

Petrolul este transformat totodată în diferite produse valoroase în cadrul *industriei petrochimice*, subramură principală a industriei chimice, pe care o vom prezenta într-o altă lecție.

Aplicație: Examinați cu atenție harta repartiției zăcămintelor de petrol. Rețineți principalele centre de exploatare și județele în care acestea se găsesc. Urmăriți și localizarea rafinăriilor (v. harta de la p. 107)

2. GAZELE NATURALE

Gazele naturale, ca și petrolul, alcătuiesc o altă importantă sursă de energie și o prețioasă materie primă pentru industria chimică. Ele se găsesc în pămînt, fie sub formă de *gaze de sondă*, fie sub formă de *gaz metan*. *Gazele de sondă* sînt extrase odată cu petrolul din zăcămintele petrolifere. Gazul metan se găsește singur în zăcămînt, mai ales în subsolul Podișului Transilvaniei.

În trecut, gazele naturale nu erau folosite rațional. O mare cantitate se pierdea în aer, fără ca acestea să fie captate pentru a se valorifica în scopuri economice. După anul 1948, anul naționalizării principalelor mijloace de producție, s-a trecut la o folosire chibzuită a gazelor naturale ca materie primă, îndeosebi pentru industria chimică. S-au extins totodată cercetările pentru descoperirea de noi zăcăminte iar pentru ca acestea să poată fi mai bine întrebuințate în industrie, au fost construite *conducte magistrale* care le transportă de la locul de extracție spre centrele de prelucrare și consum.

Producția de gaz metan va fi la sfîrșitul anului 1986 de 31 miliarde m^3.

Aplicație: Urmăriți repartizarea zăcămintelor de gaze naturale pe teritoriul țării. În ce județe și în ce parte a țării se găsesc mai multe centre de extracție?

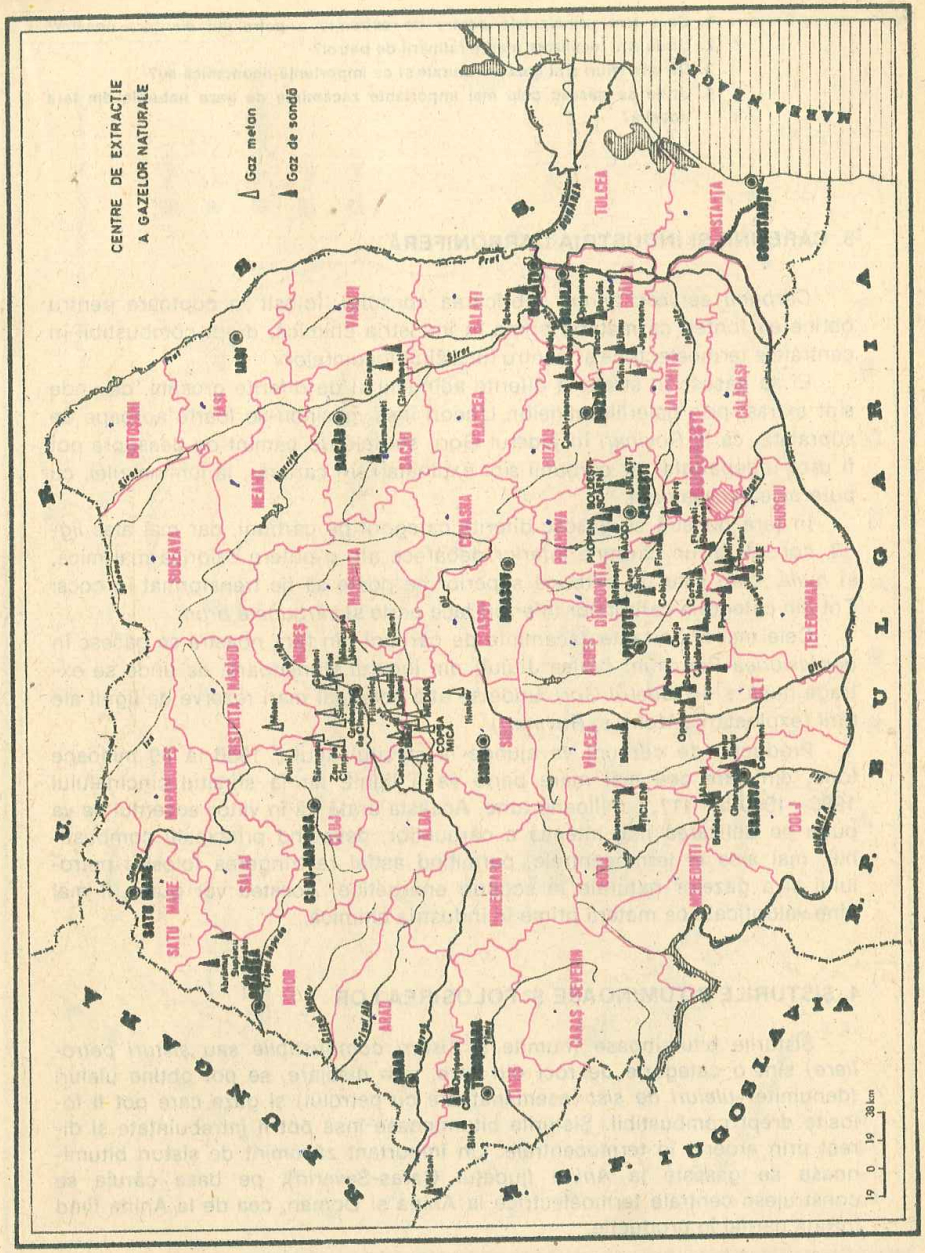

ÎNTREBĂRI:
1. Care sînt principalele centre de extracţie a petrolului din ţara noastră?
2. Unde sînt localizate marile rafinării de petrol?
3. De cîte feluri sînt gazele naturale şi ce importanţă economică au?
4. Unde se găsesc cele mai importante zăcăminte de gaze naturale din ţara noastră?

3. CĂRBUNII ŞI INDUSTRIA CARBONIFERĂ

Cărbunii servesc pentru fabricarea cocsului, folosit în cuptoare pentru obţinerea fontei, ca materie primă în industria chimică, drept combustibil în centralele termoelectrice şi pentru încălzitul locuinţelor.

Ei se găsesc în strate la diferite adîncimi şi de diferite grosimi, de unde sînt extraşi prin galeriile minelor. Uneori însă, găsindu-se foarte aproape de suprafaţă, ca la *Rovinari* în judeţul Gorj, stratele de pămînt de deasupra pot fi uşor îndepărtate, iar cărbunii sînt exploataţi «în carieră», la lumina zilei, cu puternice excavatoare.

În ţara noastră se găsesc diferite categorii de cărbuni, dar mai ales *lignit*, considerat un cărbune inferior deoarece are o putere calorică mai mică, şi *huilă*, care este un cărbune superior ce poate să fie transformat în cocs. Tot din categoria cărbunilor inferiori face parte şi *cărbunele brun*.

Cele mai importante zăcăminte de cărbuni din ţara noastră se găsesc în *depresiunea Petroşani* (Valea Jiului) din judeţul Hunedoara, de unde se extrage huilă, şi în *judeţul Gorj*, unde se află cele mai mari rezerve de lignit ale ţării (exploatările *Motru* şi *Rovinari*).

Producţia de cărbuni va ajunge la sfîrşitul anului 1986 la 69 milioane tone, din care cea mai mare parte va fi lignit, iar la sfîrşitul cincinalului 1986—1990 la 117,3 milioane tone. Aceasta arată că în viitor accentul se va pune pe utilizarea mai intensă a cărbunilor, devenind principalii combustibili, mai ales în termocentrale, permiţînd astfel restrîngerea folosirii petrolului şi a gazelor naturale în scopuri energetice. Acestea vor putea fi mai bine valorificate ca materii prime în industria chimică.

4. ŞISTURILE BITUMINOASE ŞI FOLOSIREA LOR

Şisturile bituminoase (numite şi *şisturi combustibile* sau *şisturi petroliere)* sînt o categorie de roci din care, prin distilare, se pot obţine uleiuri (denumite *«uleiuri de şist»* asemănătoare cu petrolul) şi gaze care pot fi folosite drept combustibil. Şisturile bituminoase însă pot fi întrebuinţate şi direct prin ardere, în termocentrale. Un important zăcămînt de şisturi bituminoase se găseşte la *Anina* (judeţul Caraş-Severin), pe baza căruia se construiesc centrale termoelectrice la Anina şi Doman, cea de la Anina fiind intrată parţial în producţie.

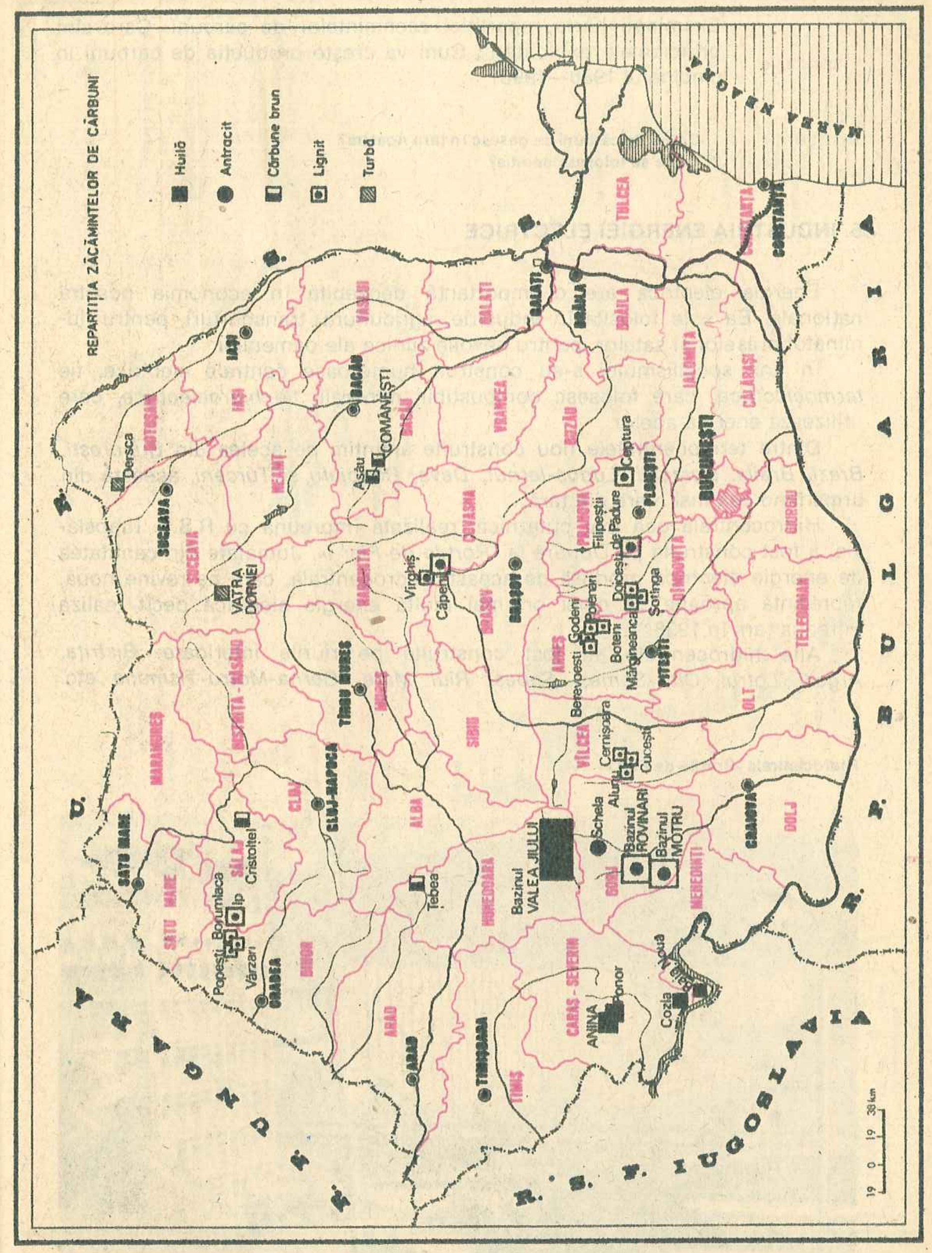

Aplicație: Examinați harta repartiției zăcămintelor de cărbuni. Care sînt principalele exploatări? Cum va crește producția de cărbuni în cincinalul 1986—1990?

ÎNTREBĂRI:
1. Ce fel de cărbuni se găsesc în țara noastră?
2. La ce se folosesc aceștia?

5. INDUSTRIA ENERGIEI ELECTRICE

Energia electrică are o importanță deosebită în economia noastră națională. Ea este folosită în industrie, agricultură, transporturi, pentru iluminatul orașelor și satelor, pentru nevoile zilnice ale oamenilor.

În anii socialismului s-au construit numeroase centrale electrice, fie *termoelectrice*, care folosesc combustibili minerali, fie *hidroelectrice*, care utilizează energia apelor.

Dintre termocentralele nou construite amintim pe acelea din *București, Brazi, Brăila, Borzești, Luduș-Iernut, Deva, Rogojelu* și *Turceni*, aceasta din urmă fiind cea mai mare din țară.

Hidrocentrala cea mai puternică, realizată împreună cu R.S.F. Iugoslavia, a fost construită pe Dunăre la *«Porțile de Fier I»*. Jumătate din cantitatea de energie electrică produsă de această hidrocentrală, care ne revine nouă, reprezintă aproape de cinci ori mai multă energie electrică decît realiza întreaga țară în 1938.

Alte hidrocentrale au fost construite pe rîurile interioare: *Bistrița, Argeș, Lotru, Olt, Someș, Sebeș, Rîul Mare, Cerna-Motru-Tismana* etc.

Hidrocentrala «Porțile de Fier I»

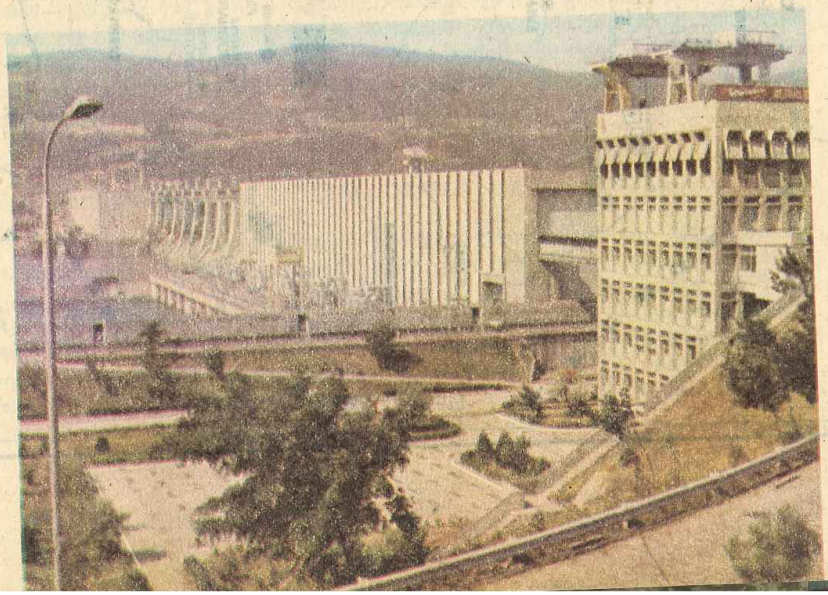

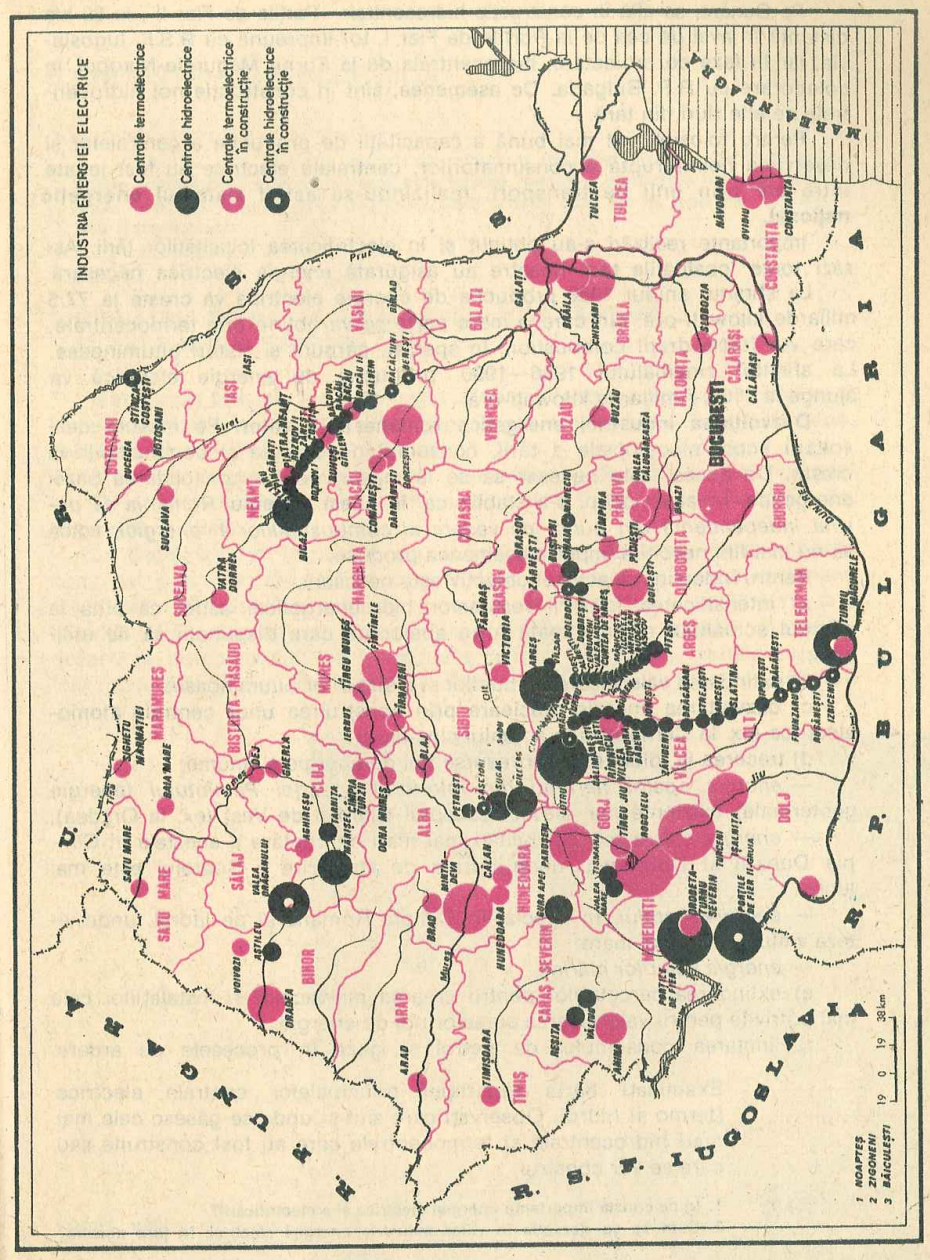

Pe Dunăre, se află în construcție hidrocentrala «Porțile de Fier II», la 80 km distanță în aval de cea de la Porțile de Fier I, tot împreună cu R.S.F. Iugoslavia, iar în faza de proiectare, hidrocentrala de la Turnu Măgurele-Nikopol, în colaborare cu R.P. Bulgaria. De asemenea, sînt în construcție noi hidrocentrale pe alte rîuri din țară.

Pentru folosirea cît mai bună a capacității de producție a centralelor și deservirea neîntreruptă a consumatorilor, centralele electrice au fost legate între ele prin linii de transport, realizîndu-se astfel **sistemul energetic național.**

Importante realizări s-au obținut și în electrificarea localităților țării. Astăzi toate localitățile țării noastre au asigurată energia electrică necesară.

La sfîrșitul anului 1986 producția de energie electrică va crește la 77,5 miliarde kilowați-oră, din care o mare parte se va obține prin termocentrale, care vor folosi drept combustibil, în special, cărbuni și șisturi bituminoase. La sfîrșitul cincinalului 1986—1990, producția de energie electrică va ajunge la 101,7 miliarde kilowați-oră.

Dezvoltarea industriei energetice românești în viitor. Pe măsura dezvoltării economico-sociale a țării, consumul de energie și combustibili va crește. De aceea, este necesar să se ia măsuri pentru consolidarea bazei energetice. În acest scop, s-a stabilit ca în acest deceniu *România să devină independentă din punct de vedere al combustibililor și energiei,* adică să nu mai fim nevoiți a importa asemenea produse.

Pentru îndeplinirea acestui obiectiv este necesară:

a) intensificarea folosirii resurselor hidroenergetice, astfel ca pînă la sfîrșitul actualului mileniu toată forța apelor de care dispunem să fie utilizată;

b) extinderea valorificării cărbunilor și a șisturilor bituminoase;

c) dezvoltarea energiei nucleare prin construirea unor centrale atomoelectrice (ex. la Cernavodă în actualul cincinal);

d) trecerea la folosirea unor resurse noi de energie și anume:

— *energia apelor fierbinți din interiorul scoarței Pămîntului* (energie geotermală) existente mai ales în subsolul Cîmpiei de Vest (ex. la Oradea);

— *energia solară,* cu posibilități mai mari de captare a acesteia în Cîmpia Dunării și Dobrogea, unde durata de strălucire a Soarelui este mai lungă;

— *energia vîntului,* în special în Cîmpia Română și pe litoral, unde viteza vîntului este mai mare;

— *energia valurilor marine.*

e) extinderea cercetărilor pentru crearea mijloacelor și instalațiilor cele mai potrivite pentru valorificarea surselor noi de energie;

f) limitarea consumului de petrol și gaze în procesele de ardere.

Aplicație: Examinați harta repartiției principalelor centrale electrice (termo și hidro). Observați care sînt și unde se găsesc cele mai mari hidrocentrale și termocentrale care au fost construite sau care se vor construi.

ÎNTREBĂRI: **1. În ce constă importanța energiei electrice și a electrificării?**
2. Cum se va dezvolta în viitor industria energiei electrice în țara noastră?

B. INDUSTRIA METALURGICĂ

Metalurgia este cea mai importantă ramură a industriei moderne. Aceasta cuprinde subramurile: *siderurgia* **(metalurgia feroasă numită și metalurgia neagră),** *metalurgia neferoasă* **și** *construcțiile de mașini.* **Dacă primele două produc metalele, cea de-a treia le prelucrează.**

1. INDUSTRIA EXTRACTIVĂ A MINEREURILOR FEROASE ȘI METALURGIA FEROASĂ

Metalurgia feroasă sau **siderurgia** produce fontă și oțel și le transformă în semifabricate, din care fac parte *produsele laminate* (sub formă de tablă, țevi, bare, sîrmă) și *produsele turnate.*

Materiile prime de bază sînt: *minereurile de fier* și *de mangan.*

Cele mai importante centre siderurgice sînt: *Galați, Hunedoara, Reșița, Tîrgoviște* și altele.

La *Galați* a intrat în funcțiune în ultimii ani cel mai mare și mai modern combinat siderurgic din țară, dispunînd de mari furnale, oțelării și laminoare. Combinatul se aprovizionează cu minereuri de fier și cocs din import, care se aduc pe Dunăre, în care scop, la Galați s-a amenajat și un port nou pentru deservirea combinatului. La *Hunedoara,* alături de vechile furnale care au fost modernizate, s-au mai construit altele noi, de mare capacitate, avînd un

Vedere dintr-o secție a Combinatului siderurgic Galați

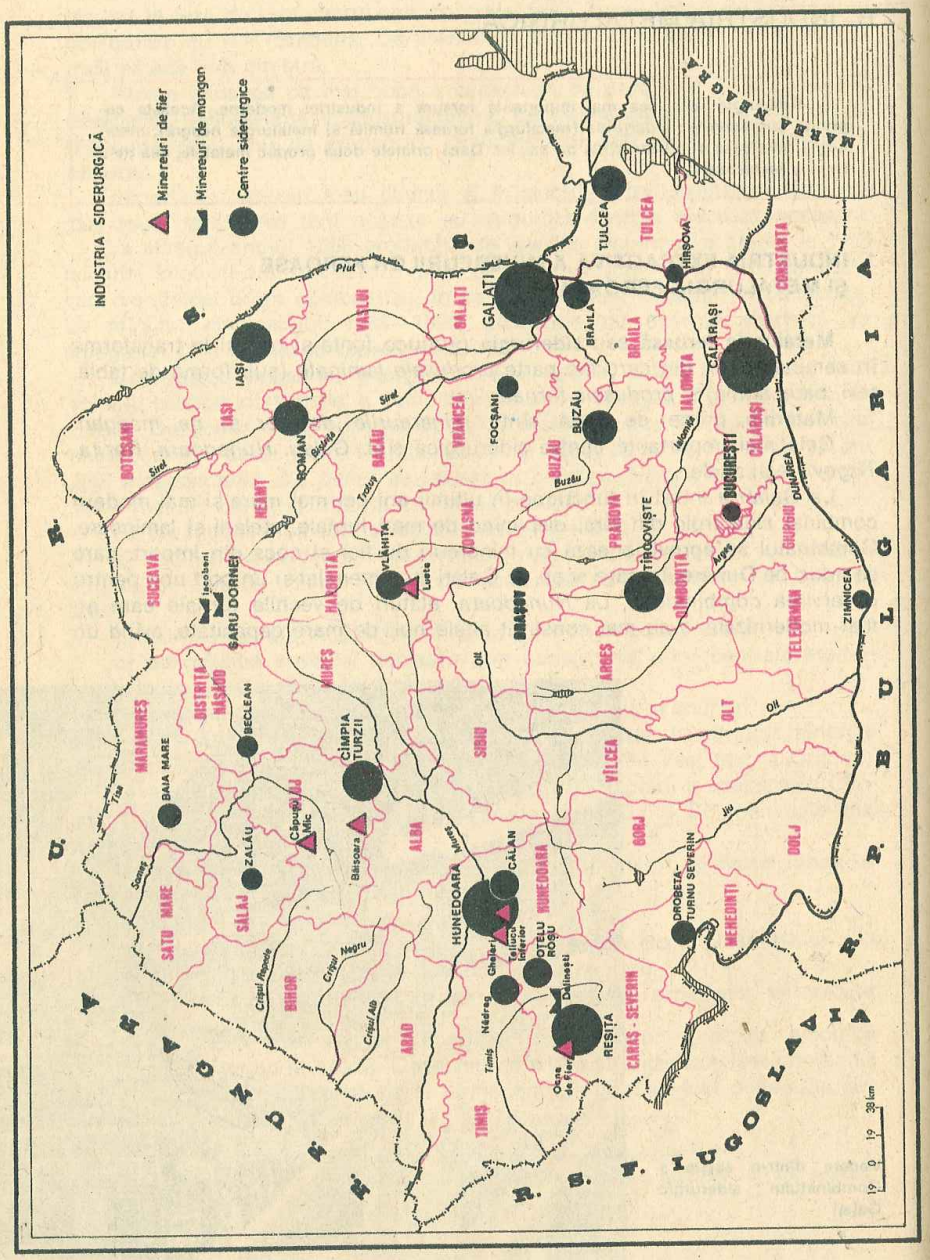

înalt grad de mecanizare, mari oțelării și laminoare. Combinatul siderurgic de la Hunedoara produce fontă, oțel și o mare cantitate de laminate grele și mijlocii. El este aprovizionat cu minereuri de fier din Munții Poiana Ruscă *(Ghelari, Teliucu Inferior)*, cu cărbuni din bazinul Petroșani, cu gaz metan din Podișul Transilvaniei și cu energie electrică, atît de la termocentrala proprie, cît și de la sistemul energetic național. Uzina cocsochimică de la *Hunedoara* și bateriile de semicocs de la *Călan* îi furnizează o parte din cocsul necesar.

Alt mare centru siderurgic este *Reșița*, astăzi complet modernizat și mult mărit. Vechile furnale și cuptoare «Martin» pentru oțel au fost complet refăcute, construindu-se și altele noi.

Fontă se mai produce și la *Călan* (jud. Hunedoara) și *Vlăhița* la poalele Munților Harghita (jud. Harghita).

Pe lîngă aceste centre siderurgice care au furnale, mai sînt și alte uzine care au numai oțelării și laminoare. Ele fabrică oțeluri pe care le prelucrează în diferite produse. Mai importante sînt: *Uzinele Oțelu Roșu* (jud. Caraș-Severin), care produc oțeluri și laminate, *laminorul de la Roman* (jud. Neamț), unde se obțin țevi cu diametru mare, precum și *Întreprinderea «Republica»* din București, care fabrică țevi sudate. La acestea se mai adaugă: *Cîmpia Turzii* (jud. Cluj), unde se produce sîrmă, tablă, cuie, și *Brăila*, unde se obțin cabluri și sîrmă groasă pentru construcții etc.

Dintre întreprinderile mai de curînd intrate în funcțiune, menționăm pe cea de la Iași, care produce țevi de oțel, întreprinderea de sîrmă și produse de sîrmă din *Buzău*, întreprinderea de feroaliaje din *Tulcea* ș.a.

Industria siderurgică din țara noastră și-a lărgit mult gama de produse realizate. Astfel, se produc diferite sortimente de oțeluri de calitatea cea mai bună, foarte rezistente pentru construcții, oțeluri pentru rulmenți și arcuri care în trecut se importau. În vederea creșterii producției oțelurilor de calitate, la *Tîrgoviște* s-a dat în funcțiune o nouă uzină, unde se produc oțeluri speciale aliate și înalt aliate.

La *Călărași* a intrat parțial în funcțiune un mare combinat siderurgic care se aprovizionează cu minereuri de fier din import.

Materia primă de bază utilizată în producția de fontă și oțel, *minereul de fier*, se găsește la noi în cantități reduse. În afara exploatărilor din Munții Poiana Ruscă de la *Ghelari* și *Teliucu Inferior* (județul Hunedoara), despre care am amintit, adăugăm pe acelea de la *Băișoara* (județul Cluj), *Lueta* (județul Harghita) ș.a. Producția noastră proprie de minereu de fier nu este decît de 1,9 milioane tone. Sîntem de aceea nevoiți să importăm anual însemnate cantități de minereu. De aici și grija permanentă de a economisi metalul și necesitatea refolosirii fierului vechi.

În schimb, *manganul*, folosit la producerea unor oțeluri speciale, se găsește la noi în cantități mai mari.

Producția proprie de cocs nu este îndestulătoare (4,8 milioane tone). Cocseriile noastre de la *Hunedoara*, *Reșița* și *Călan* produc cocs folosind huila din Valea Jiului și din Banat, iar cea de la *Galați* utilizează huilă din import. Importăm și cocs (1,5 milioane t anual).

La sfîrşitul anului 1986, ţara noastră va produce peste 16 milioane tone oţel, urmînd ca la sfîrşitul cincinalului 1986—1990 să se ajungă la 20 - 20,5 milioane tone.

Aplicaţie: Cercetaţi harta de la pagina 116 şi vedeţi unde sînt localizate exploatările de minereuri de fier şi cele de mangan. Urmăriţi de asemenea unde se găsesc centrele siderurgice.

ÎNTREBĂRI:

1. **Ce se înţelege prin siderurgie şi ce materii prime se folosesc în această ramură industrială?**
2. **Care sînt principalele centre siderurgice şi de unde se aprovizionează acestea cu materii prime?**
3. **Ce realizări importante s-au obţinut în această ramură pînă în prezent?**

2. INDUSTRIA EXTRACTIVĂ A MINEREURILOR NEFEROASE ŞI METALURGIA NEFEROASĂ

Principalele metale neferoase sînt: *aurul, argintul, plumbul, zincul, cuprul, aluminiul* ş.a. Ele se găsesc în ţara noastră mai ales în regiunile muntoase, sub forma unor minereuri complexe (polimetale), care conţin felurite metale neferoase, în proporţii diferite. Aluminiul se găseşte însă singur în zăcămînt, neamestecat cu alte metale, în minereul numit *bauxită*.

Aplicaţie: Pe harta de la pagina 119 sînt localizate centrele unde se extrag minereurile neferoase. Urmăriţi locurile unde se găsesc.

Obţinerea metalelor din minereuri se face în uzinele de la *Baia Mare* (jud. Maramureş), *Zlatna* (jud. Alba), *Brad* (jud. Hunedoara), *Tîrnăveni* (jud. Mureş) şi *Copşa Mică* (jud. Sibiu). Pentru folosirea completă a minereurilor de neferoase, uzinele de la *Baia Mare* şi *Zlatna*, o dată cu extragerea metalelor, produc şi diferite substanţe chimice, ca, de exemplu, sulfatul de cupru (piatra vînătă). De aceea, ele se numesc *combinate metalo-chimice*.

La *Slatina* funcţionează o mare întreprindere de aluminiu şi aliaje de aluminiu, iar la *Oradea*, o uzină în care minereul de bauxită este transformat în *alumină*, folosită în continuare la producerea aluminiului. O nouă fabrică de alumină s-a construit la *Tulcea*, folosind bauxită din import.

Prelucrarea metalelor neferoase în diferite produse necesare industriei constructoare de maşini se face la *Bucureşti, Braşov, Slatina* ş.a.

Avînd în vedere că metalele neferoase au o mare valoare industrială, trebuie să fie folosite cu multă chibzuială. În acest scop, s-a trecut la fabricarea unor aliaje de calitate superioară sau la înlocuirea metalelor neferoase cu alte materiale ca, de exemplu, masele plastice sau sticla.

În cursul acestui cincinal se urmăreşte valorificarea mai completă a minereurilor de cupru, plumb şi zinc, creşterea gradului de prelucrare a metalelor şi obţinerea unor metale din materiale refolosibile.

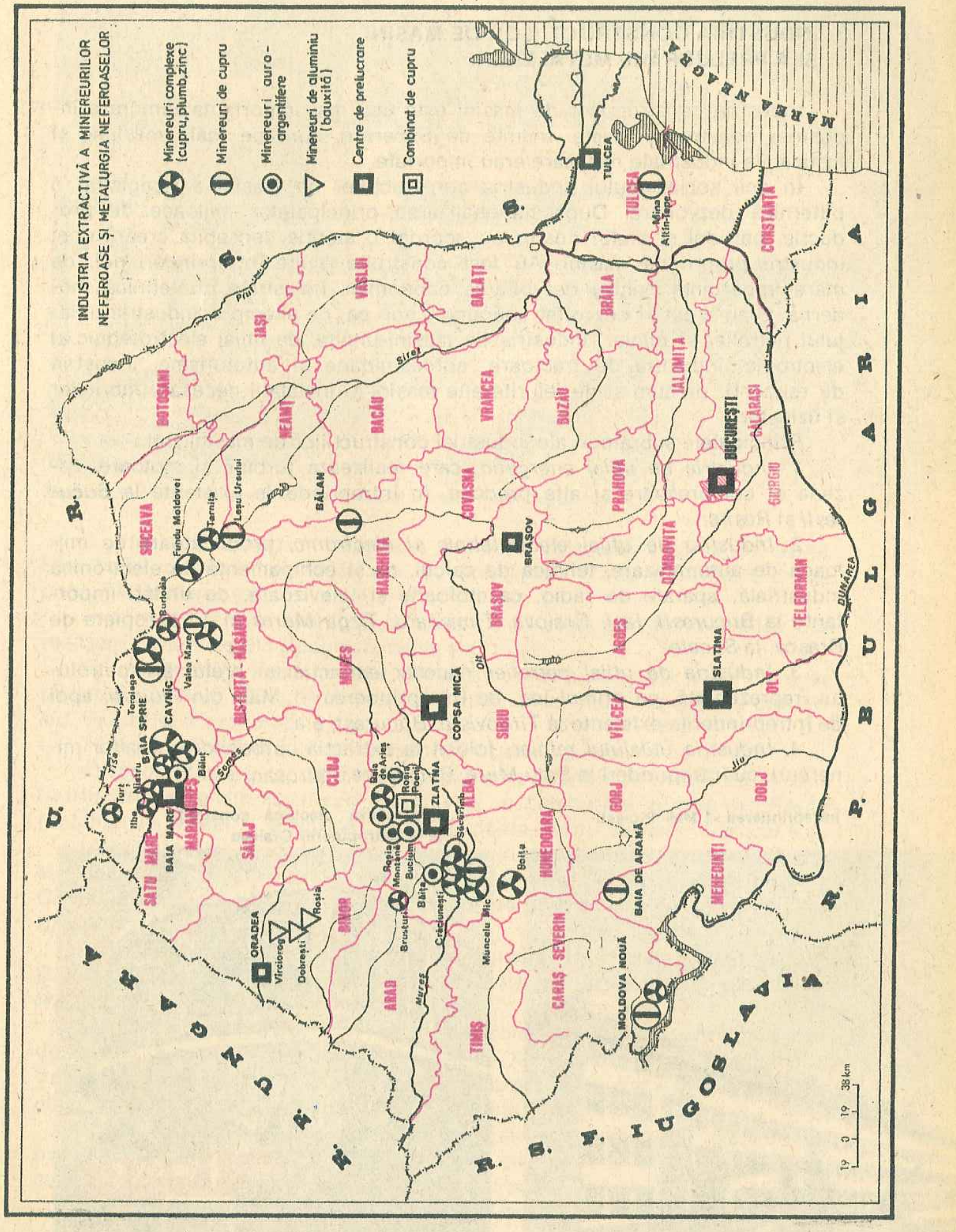

3. INDUSTRIA CONSTRUCȚIILOR DE MAȘINI ȘI A PRELUCRĂRII METALELOR

Industria construcțiilor de mașini este cea mai importantă ramură a industriei noastre socialiste. Înainte de Eliberare, aproape toate mașinile și instalațiile industriale necesare erau importate.

În anii socialismului, industria construcțiilor de mașini a înregistrat o puternică dezvoltare. După naționalizarea principalelor mijloace de producție, partidul și statul nostru au acordat o atenție deosebită creării unei industrii proprii de mașini. Au fost construite multe întreprinderi noi, de mare importanță pentru dezvoltarea economiei, înzestrate cu tehnică modernă. S-au creat și dezvoltat subramuri noi, ca, de exemplu: industria utilajului petrolier și minier, industria de mașini-unelte, de utilaj electrotehnic și electronic, industria de tractoare, autocamioane și autoturisme, industria de rulmenți, precum și de felurite alte mașini și instalații necesare fabricilor și uzinelor.

Principalele subramuri ale industriei construcțiilor de mașini sînt:

1. *Industria de utilaj energetic,* care realizează turbine și motoare, cazane și compresoare și alte produse, în întreprinderile existente la *București* și *Reșița;*

2. *Industria de utilaj electrotehnic și electronic,* producătoare de mijloace de automatizare, tehnică de calcul, ca și echipamente de electronică industrială, aparate de radio, casetofoane și televizoare, cu unități importante la *București, Iași, Craiova, Timișoara, Tîrgu Mureș* și, în apropiere de Brașov, la *Săcele;*

3. *Industria de utilaj petrolier* necesar extracției și prelucrării petrolului, reprezentată, pe primul loc, de Întreprinderea «1 Mai» din *Ploiești,* apoi de întreprinderile existente la *Tîrgoviște, București* ș.a.;

4. *Industria utilajului minier,* folosit la extracția cărbunilor și a altor minereuri, cu întreprinderi la *Satu Mare, Baia Mare, Petroșani* ș.a.;

Întreprinderea «1 Mai» Ploiești

Locomotivă electrică construită la «Electroputere» Craiova

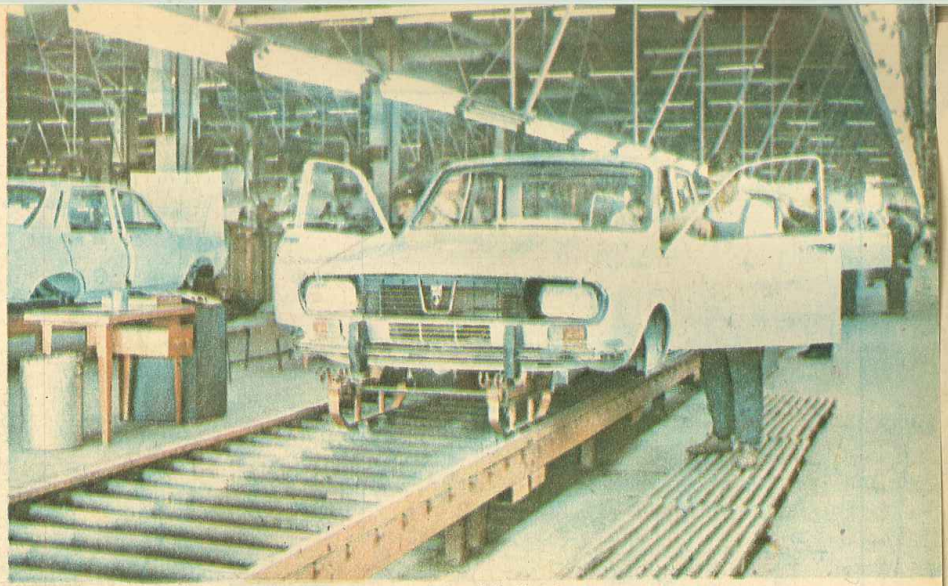

Moment de muncă la Întreprinderea de autoturisme Pitești-Colibași

5. *Utilaje tehnologice necesare echipării diferitelor fabrici și uzine,* care se produc în întreprinderi din: *București, Iași, Ploiești, Reșița, Cluj-Napoca, Tîrgu Mureș* ș.a.;

Importante sînt și aparatele de precizie și produsele de mecanică fină realizate de uzinele din *București, Sibiu* ș.a.

6. *Industria de mașini-unelte* (strunguri, freze, raboteze etc.), care se realizează la *Arad, București, Oradea,* și cea de *rulmenți,* la uzinele din *Bîrlad, Brașov* și *Alexandria.*

7. *Industria mijloacelor de transport,* în cadrul căreia:

a) *locomotive și vagoane* necesare transporturilor feroviare se produc în întreprinderile din *București, Craiova* — în colaborare cu cele din *Reșița* (locomotive Diesel și electrice), *Arad, Drobeta-Turnu Severin, Caracal* ș.a.;

b) *mijloace de transport auto:* autocamioane și autobuze se realizează la *București* și *Brașov,* autoturisme de oraș la *Pitești-Colibași* și de teren la *Cîmpulung.* O nouă uzină de autoturisme de oraș se află în construcție la *Craiova;*

c) *șantiere navale* se găsesc fie pe Dunăre, în orașele *Galați, Brăila, Oltenița, Giurgiu, Drobeta-Turnu Severin,* fie pe litoral, la *Constanța* și *Mangalia.*

8. *Industria de tractoare și mașini agricole,* reprezentată prin întreprinderile din *Brașov* («Tractorul»), *Craiova* și *Miercurea Ciuc,* care produc tractoare, și de cele din *București, Timișoara, Bocșa* ș.a., care realizează alte diferite mașini agricole (combine, semănători etc.).

9. *Industria aeronautică,* ce produce aparate de zbor, ca: avioane de pasageri, avioane școală, avioane agricole, elicoptere și planoare. Acestea se realizează la *București, Brașov, Craiova* și *Bacău.*

10. *Mașini și obiecte pentru uz casnic* (mașini de cusut, aragaze, frigi-

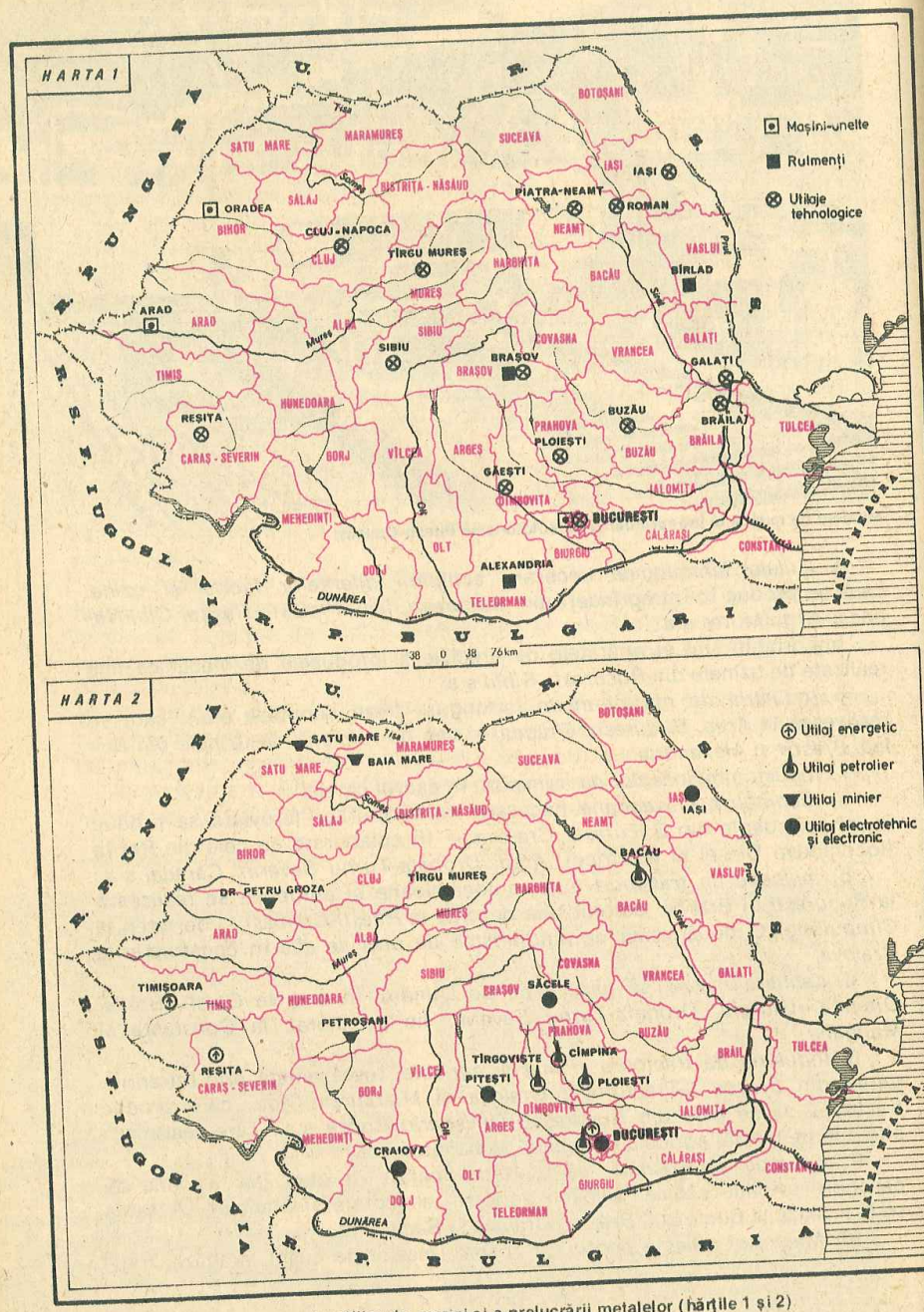

Industria construcțiilor de mașini și a prelucrării metalelor (hărțile 1 și 2)

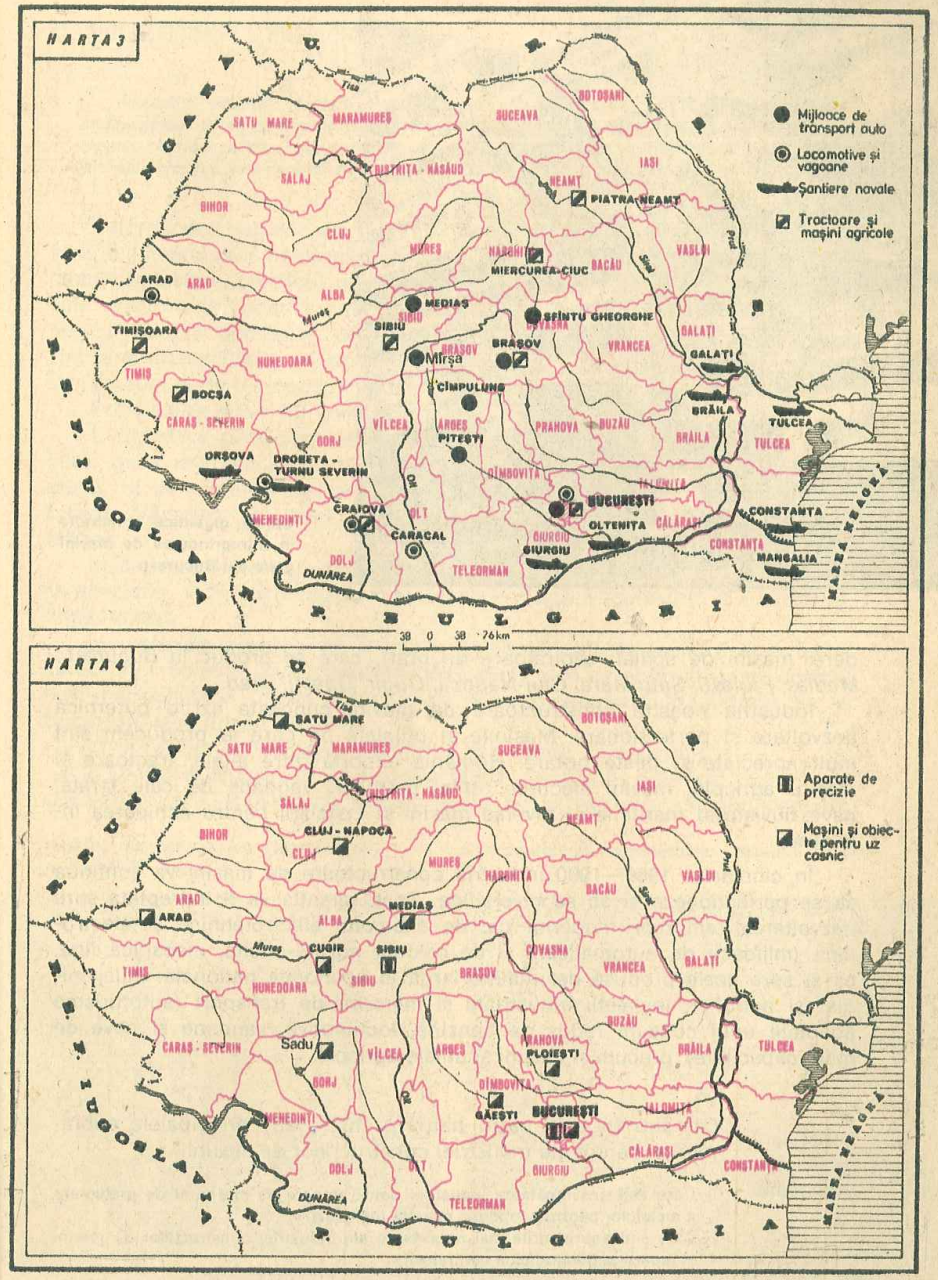

Industria construcțiilor de mașini și a prelucrării metalelor (hărțile 3 și 4)

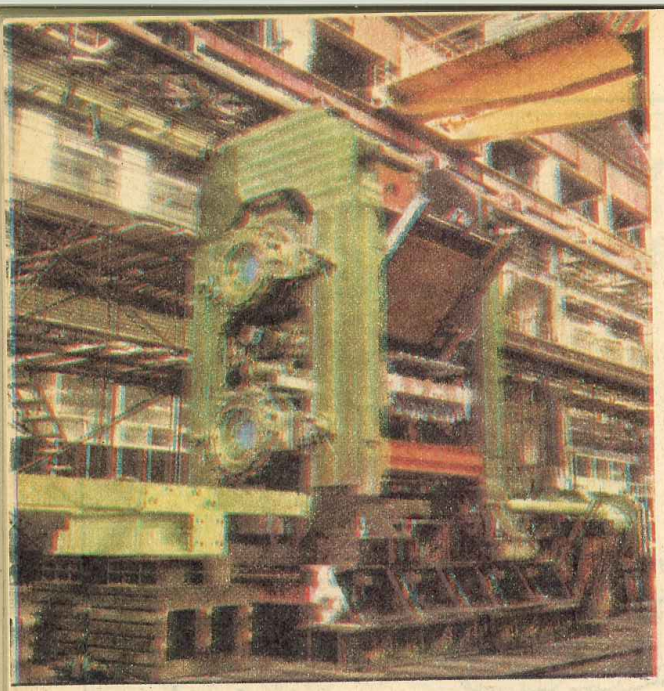

Utilaje gigantice construite în Întreprinderea de mașini grele din București

dere, mașini de spălat, aspiratoare de praf), care se produc la *București, Mediaș, Ploiești, Satu Mare, Cluj-Napoca, Cugir, Găești, Arad.*

Industria noastră constructoare de mașini cunoaște azi o puternică dezvoltare și perfecționare. Mașinile și utilajele pe care le producem sînt mult apreciate și peste hotare. România exportă între altele: tractoare și mașini agricole, mașini electrice, utilaj petrolier, vagoane de cale ferată, nave fluviale și maritime și diverse mașini și instalații pentru echiparea industriei.

În cincinalul 1986—1990 industria constructoare de mașini va continua să se perfecționeze și să se diversifice. Toată atenția va fi îndreptată spre dezvoltarea ramurilor moderne ca, de exemplu, electrotehnica și electronica (mijloace de automatizare și de calcul), mașini-unelte, mecanică fină, ca și spre acele produse de utilitate largă în economia națională: utilaj minier și petrolier, instalații industriale și mijloace de transport (autoturisme adaptate unui consum redus de benzină, locomotive, vagoane și nave de mare capacitate), precum și mașini și utilaje agricole.

Aplicație: Urmăriți în cele patru hărți (p. 122—123) principalele subramuri și centre ale industriei construcțiilor de mașini.

ÎNTREBĂRI:

1. **Care este însemnătatea industriei constructoare de mașini și de prelucrare a metalelor pentru economia noastră națională?**
2. **Care sînt subramurile mai importante ale industriei construcțiilor de mașini și repartiția geografică a centrelor?**

C. INDUSTRIA CHIMICĂ

Industria chimică, ramură importantă a industriei grele, întrebuințează foarte multe materii prime pe care le valorifică superior în produse cu multiple întrebuințări. Industria chimică românească cunoaște astăzi un avînt neîncetat. Prin producția industriei sale chimice, țara noastră se situează printre primele țări din lume.

Valorificarea superioară a petrolului, a gazelor naturale, cărbunilor și sării, a minereurilor neferoase, lemnului, stufului și a altor materii prime, în cadrul industriei chimice, asigură o gamă variată de produse, folosite în cele mai diferite domenii de activitate: industrie, agricultură, transporturi, pentru nevoile populației etc. Realizările obținute de chimia românească sînt bine cunoscute și pe plan internațional, iar produsele pe care le exportăm se bucură de o binemeritată apreciere pe piața externă.

Principalele subramuri ale industriei chimice sînt:

1. *Industria petrochimică,* ce folosește ca materii prime produse petroliere, gaze naturale și gaze de rafinărie. Ele se prelucrează, într-o primă etapă, în *combinatele petrochimice* de la *Brazi, Gheorghe Gheorghiu-Dej, Pitești, Năvodari.* Pe baza produselor obținute în aceste combinate, se fabrică:

a) *cauciuc sintetic* la *Gheorghe Gheorghiu-Dej* — care se prelucrează în anvelope, la *Popești-Leordeni* și *Jilava* — lîngă București și la *Florești* — lîngă Ploiești;

b) *materiale plastice,* cu folosințe în construcții, agricultură și în fabricarea unor obiecte pentru nevoile populației, care se obțin în unele combinate petrochimice *(Brazi, Pitești* ș.a.) și se prelucrează în unitățile de la *București, Iași, Buzău, Oradea.*

c) *fire și fibre chimice (la Săvinești, Iași, Vaslui, Cîmpulung);*

2. *Industria produselor clorosodice (sodă caustică* și *calcinată, clor* și *acid clorhidric),* care, folosind ca materie primă sarea, existentă din abundență în

Imagine parțială asupra Combinatului petrochimic Pitești

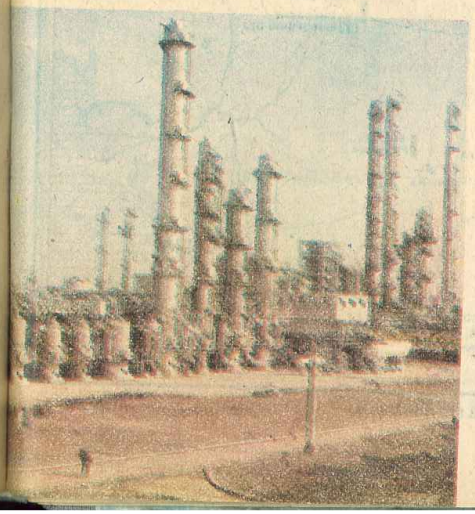

Combinatul de îngrășăminte chimice din Arad

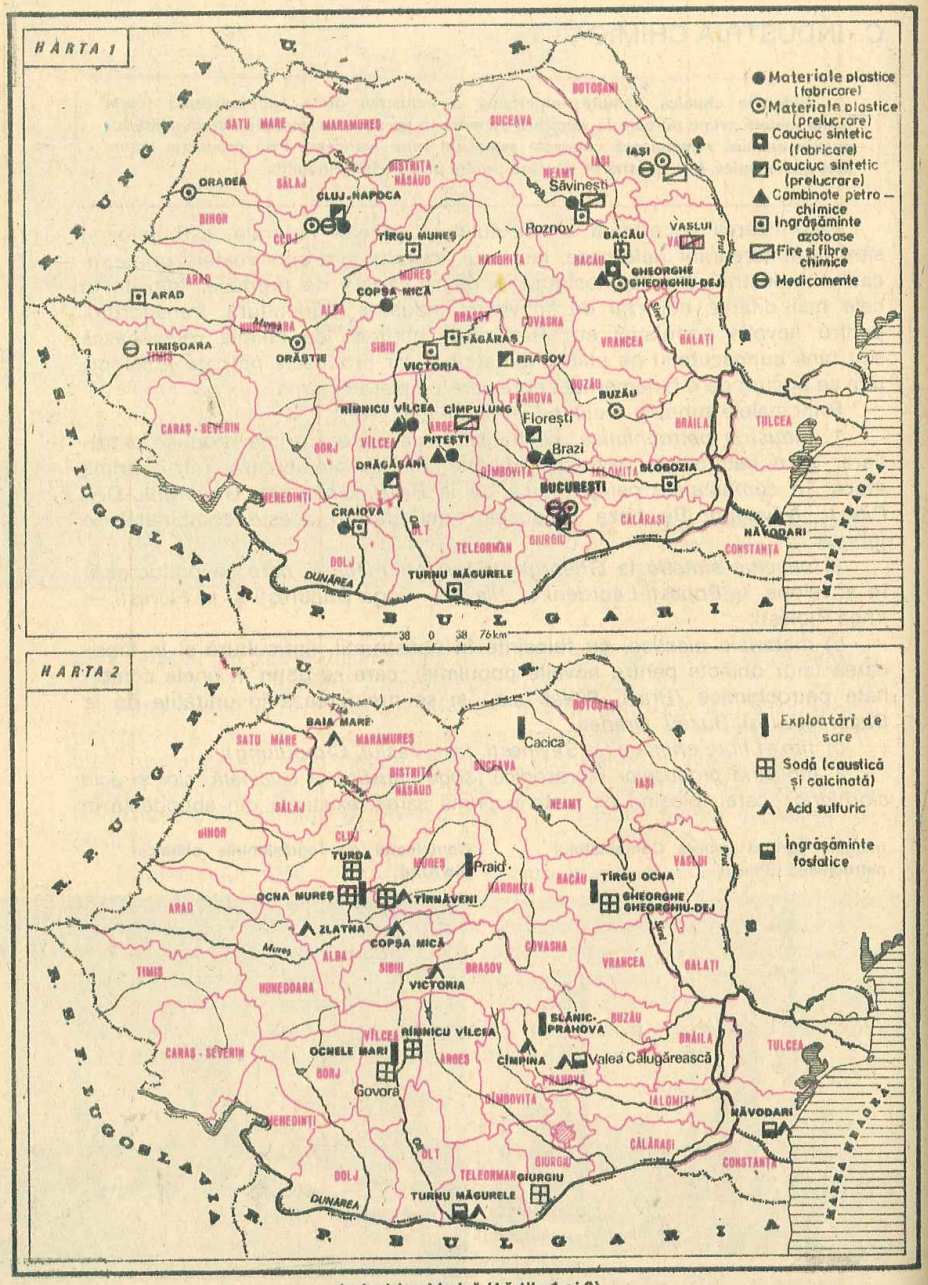

Industria chimică (hărțile 1 și 2)

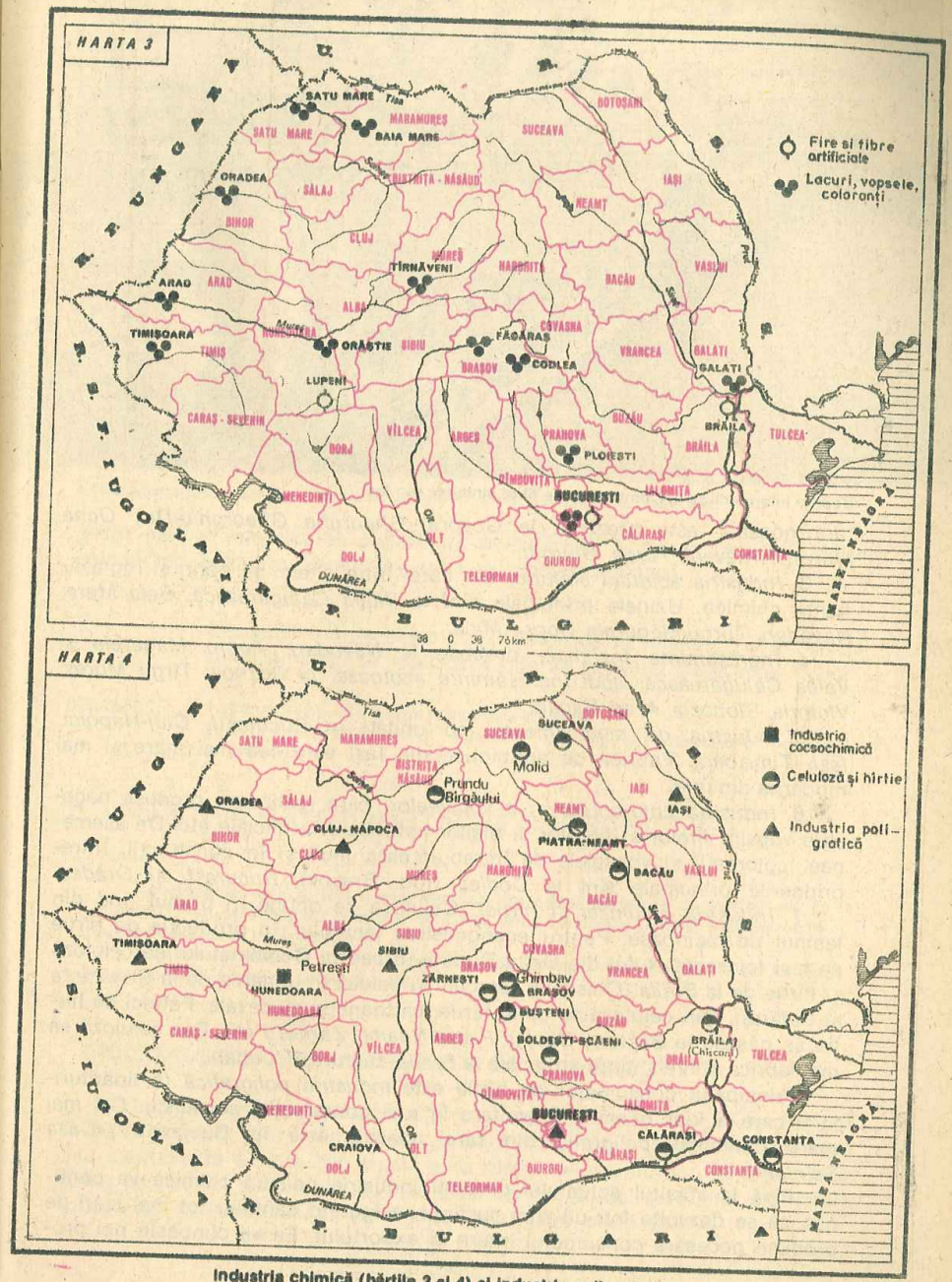

Industria chimică (hărțile 3 și 4) și industria poligrafică (harta 4).

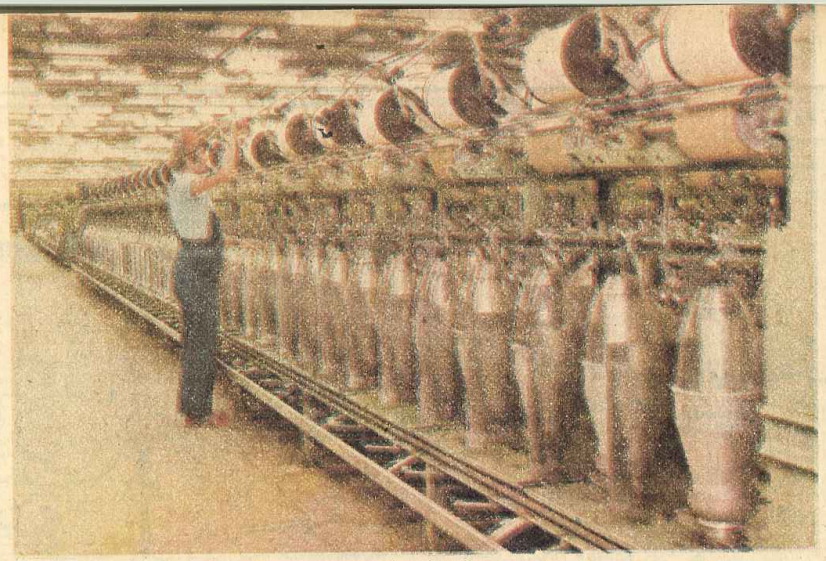

Vedere interioară de la Combinatul de fibre sintetice din Iași

țara noastră, este prezentă la *Govora, Gheorghe Gheorghiu-Dej, Ocna Mureș, Tîrnăveni, Turda, Giurgiu.*

3. *Industria acidului sulfuric,* din care, între altele, se obțin și îngrășăminte chimice. Uzinele principale sînt la *Valea Călugărească, Baia Mare, Năvodari, Turnu Măgurele, Copșa Mică.*

4. *Îngrășăminte fosfatice,* produse la *Năvodari, Turnu Măgurele* și *Valea Călugărească, apoi îngrășăminte azotoase, la Roznov, Tîrgu Mureș, Victoria, Slobozia, Arad, Bacău.*

5. *Industria de medicamente,* cu unități în *București, Cluj-Napoca, Iași, Timișoara.* Fabrica de antibiotice din Iași este cea mai mare și mai modernă din țară.

6. *Industria coloranților și a vopselelor,* care realizează produse necesare vopsirii firelor și fibrelor, a pieilor naturale și artificiale etc. De asemenea, coloranții și vopselele se întrebuințează mult și în construcții. Întreprinderile principale sînt la *Codlea* (jud. Brașov), *București* și *Oradea.*

7. *Industria celulozei și hîrtiei.* Celuloza se obține în primul rînd din lemnul de rășinoase. Pentru economisirea lemnului, în producția de hîrtie se mai folosește stuful din Delta Dunării în cadrul Combinatului de celuloză și hîrtie de la *Brăila* (Chiscani), precum și paiele, în unitățile de la *Constanța* și *Călărași.* Din celuloză se obțin hîrtie, cartoane și mucavale. Fabrici de hîrtie se găsesc la *Bușteni, Bacău, Piatra-Neamț, Zărnești* etc. Din celuloză se mai fabrică și fire și fibre artificiale la *Brăila, București, Lupeni.*

Principalul consumator de hîrtie este *industria poligrafică* (a tipăriturilor), care a luat o mare dezvoltare în anii construcției socialiste. Cel mai mare combinat poligrafic din țara noastră este în București *(«Casa Scînteii»).*

Pînă la sfîrșitul actualului cincinal industria noastră chimică va continua să se dezvolte într-un ritm susținut, asigurînd cantități tot mai mari de produse necesare consumului intern și exportului. Ea va cunoaște noi pro-

Vedere generală asupra Combinatului poligrafic «Casa Scînteii» din București

grese pentru valorificarea superioară a materiilor prime în ramurile petrochimie, îngrășăminte, fibre și fire chimice, medicamente ș.a.

Aplicație: Cercetați hărțile industriei chimice de la paginile 126 și 127 și urmăriți unde se realizează diferite produse ale acestei ramuri.

ÎNTREBĂRI:

1. **Ce materii prime folosește industria chimică?**
2. **Care sînt subramurile industriei chimice și principalele centre de producție?**

D. INDUSTRIA MATERIALELOR DE CONSTRUCȚII

Construcțiile, care au luat o amploare fără precedent, au nevoie de cantități din ce în ce mai mari de materiale, cum sînt: cimentul, varul, cărămizile și sticla, produse de industria materialelor de construcții.

Industria materialelor de construcții cuprinde extracția rocilor naturale din cariere și prelucrarea acestor materiale în fabrici.

1. INDUSTRIA EXTRACTIVĂ A ROCILOR DE CONSTRUCȚII

În țara noastră se găsesc felurite roci, care se extrag din cariere. Ele pot fi folosite direct, doar în urma unor ușoare prelucrări prin cioplire, sfărîmare sau lustruire, la diferite construcții și la pietruirea drumurilor, la construirea căilor ferate, dar pot fi utilizate însă și ca materii prime, care, prin prelucrare industrială, se transformă în ciment, cărămizi, țigle, sticlă etc.

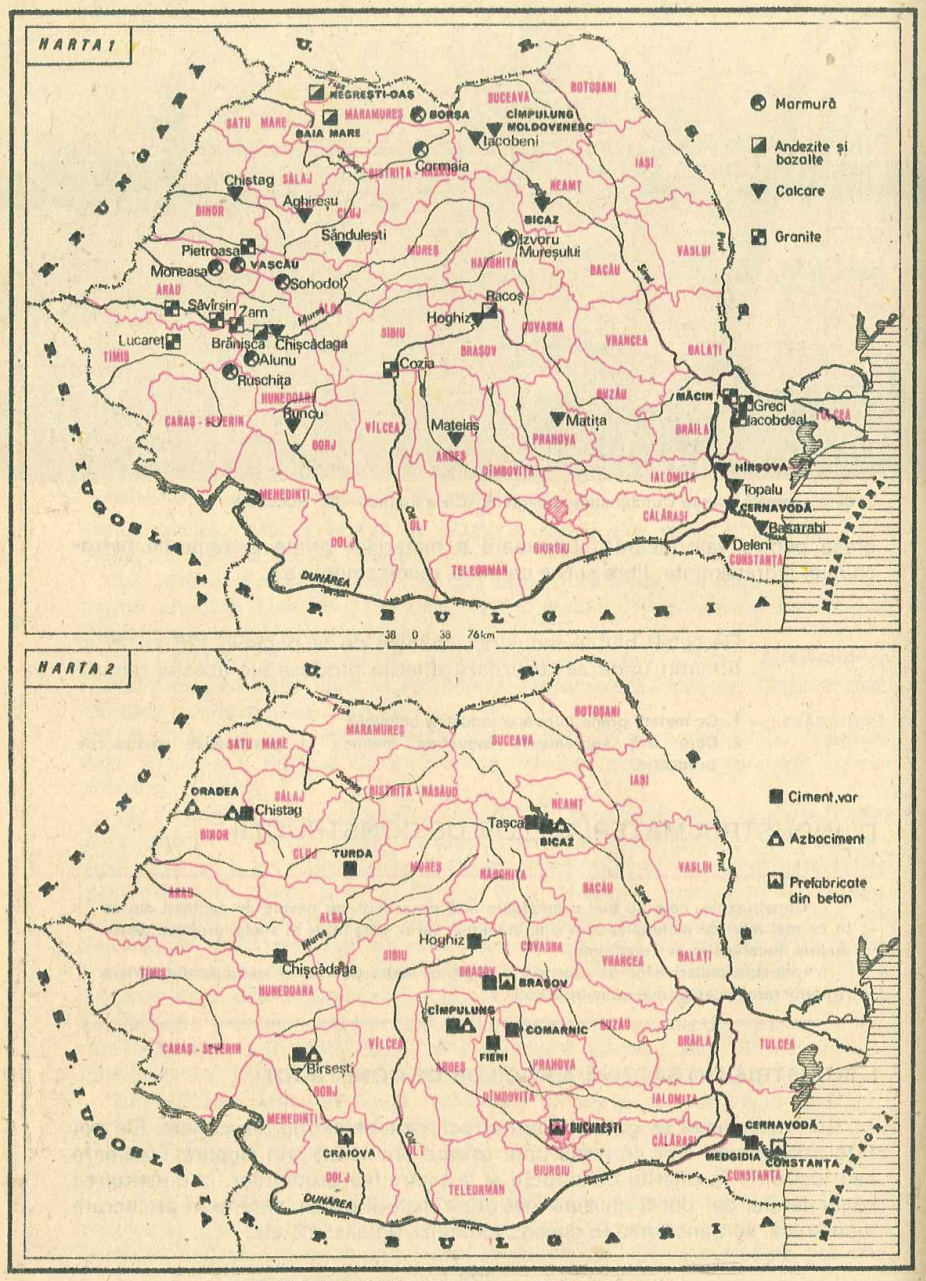

Industria materialelor de construcții (hărțile 1 și 2)

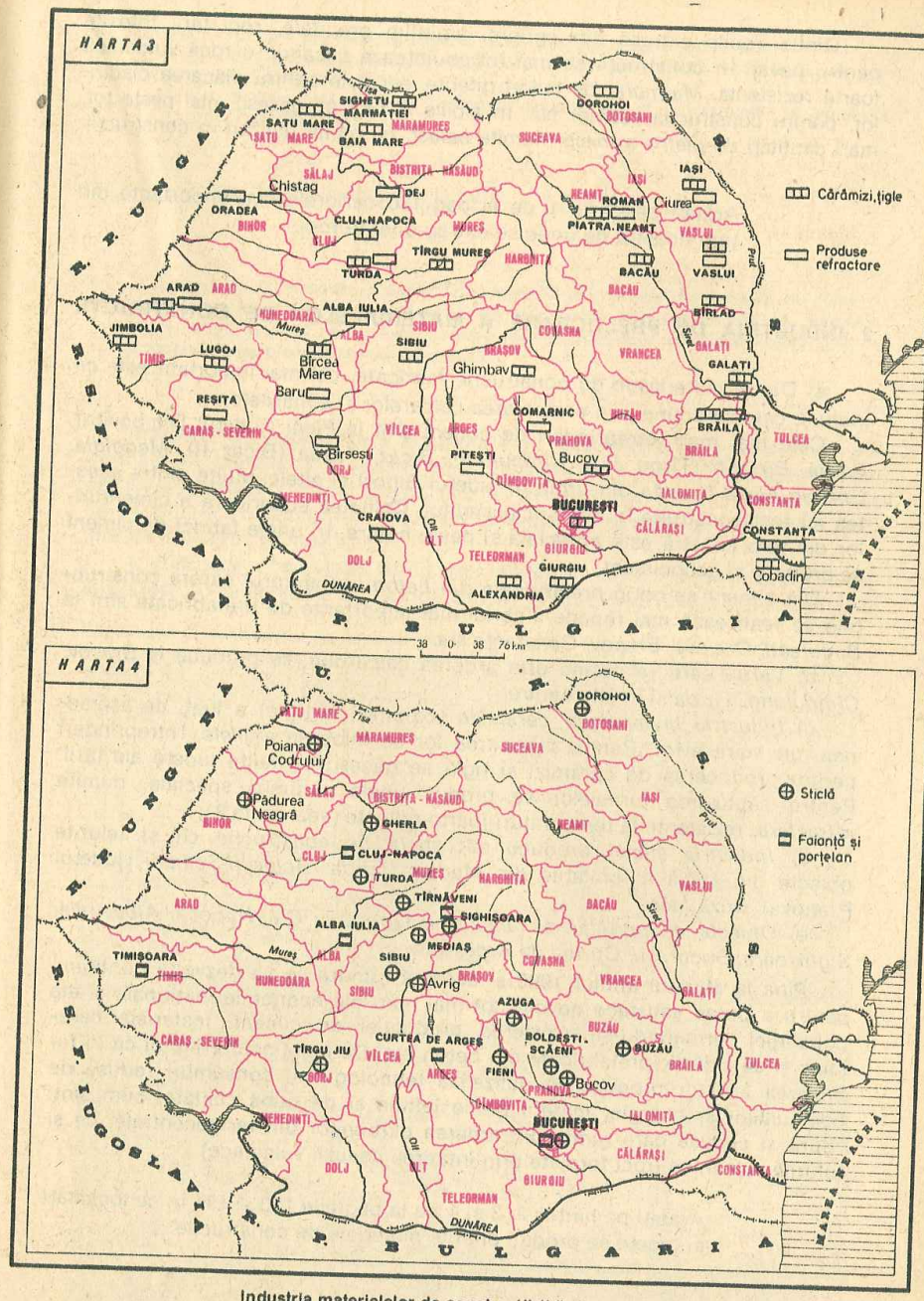

Industria materialelor de construcții (hărțile 3 și 4)

Dintre rocile extrase din cariere, amintim *granitele*, roci tari, folosite pentru pavaj. În construcții se mai întrebuințează *bazaltul*, o rocă vulcanică foarte rezistentă. *Marmura*, de culori diferite, servește pentru placarea clădirilor, pentru construcția scărilor etc. În albiile rîurilor se găsesc, mai peste tot, mari cantități de *pietriș* și *nisip*, numite *balast*, cu multe utilizări în construcții.

Aplicație: Arătați pe harta 1 de la pag 130 carierele mai importante din țara noastră de unde se extrag diferite roci.

2. INDUSTRIA DE PRELUCRARE A MATERIALELOR DE CONSTRUCȚII

a) Dintre materialele de construcție fabricate, cel mai important este *cimentul*, care se obține prin prelucrarea calcarelor și a marnelor.

Cele mai mari întreprinderi de ciment sînt la *Fieni* (județul Dîmbovița), *Turda*, *Bîrsești* (Tîrgu Jiu), *Cîmpulung*, *Bicaz*, *Tașca* (Bicaz II), *Medgidia*, *Chiștag-Aleșd* (acesta din urmă în județul Bihor) și altele. Multe dintre acestea au fost construite în anii socialismului. Calitatea superioară a cimenturilor din țara noastră este apreciată și peste hotare. În unele fabrici de ciment se produce și azbociment.

Din ciment se obțin *prefabricate din beton*, cu ajutorul cărora construcțiile se realizează mai repede. Fabrici mai importante de prefabricate sînt la *București*, *Craiova*, *Brașov*, *Constanța* ș.a.

b) *Varul*, care se obține prin arderea calcarului, se produce la *Brașov*, *Cîmpulung*, *Turda* și în alte centre.

c) *Industria materialelor ceramice* (cărămizi și țigle) a luat, de asemenea, un mare avînt. Pentru fabricarea lor se folosesc *argilele*. Întreprinderi pentru producerea de cărămizi și țiglă se găsesc în multe județe ale țării. Pentru căptușirea furnalelor se produc unele cărămizi speciale, numite *refractare*, rezistente la temperaturi foarte ridicate (vezi harta 3).

d) *Industria sticlei* produce atît *sticla de construcție* cît și felurite obiecte din sticlă în unitățile din *Mediaș*, *Turda*, *Boldești-Scăieni* (județul Prahova), *Buzău* ș.a.

e) *Obiecte de porțelan* și *faianță* se fabrică la *Cluj-Napoca*, *Alba Iulia*, *Sighișoara*, *București*, *Curtea de Argeș* etc.

Pînă la sfîrșitul anului 1990 și această ramură se va dezvolta continuu, pentru a putea satisface nevoile tot mai mari ale economiei naționale și ale populației, urmărindu-se creșterea producției de ciment, materiale ceramice și de zidărie, prefabricate din beton etc. De menționat e faptul că în fabricarea acestor produse se utilizează tehnologii cu consumuri reduse de combustibil și energie, materii prime ieftine și de bună calitate, cum sînt: zgura și cenușa care rămîn din arderea cărbunilor din termocentrale, ca și tufurile vulcanice (roci formate prin întărirea cenușii vulcanice).

Aplicație: Arătați pe hărțile 2, 3 și 4 de la paginile 130 și 131 în ce localități și județe se produc diferite materiale de construcție.

ÎNTREBĂRI:

1. **Care sînt cele mai importante cariere de piatră din țara noastră?**
2. **Care sînt principalele produse și centre ale industriei materialelor de construcții?**
3. **Cum se dezvoltă industria materialelor de construcții în cincinalul 1986—1990?**

E. INDUSTRIA DE PRELUCRARE A LEMNULUI

Lemnul a fost folosit de locuitorii de pe teritoriul țării noastre dintotdeauna, nu numai drept combustibil, dar și ca materie primă, din care iscusiții meșteșugari executau felurite obiecte de artă și de uz casnic. Astăzi, această materie primă este valorificată superior pentru obținerea unor produse de mare necesitate.

Industria de prelucrare a lemnului este orientată spre o valorificare superioară și complexă a lemnului, în întreprinderi mari și combinate moderne. Acestea sînt înzestrate cu mașini perfecționate și au mare capacitate de producție. În combinate se obțin: *cherestea*, *placaje*, *furnire*, *plăci aglomerate din lemn*, *mobilă* etc.

1. *Industria cherestelei* furnizează material lemnos pentru nevoile construcțiilor. Cheresteaua se fabrică atît în cadrul unor combinate, dar și în

Combinatul de industrializare a lemnului din Tîrgu Jiu

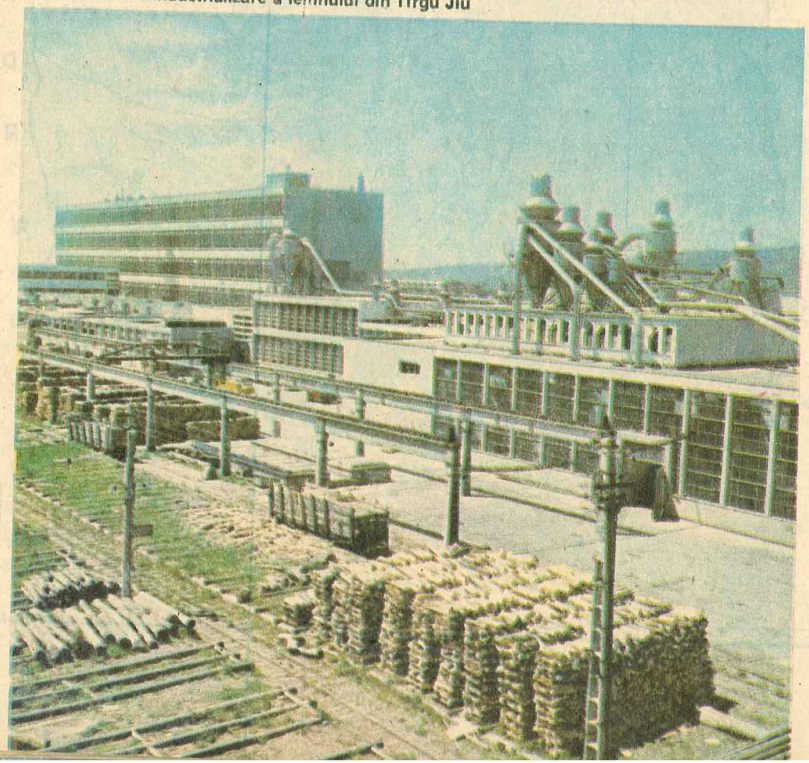

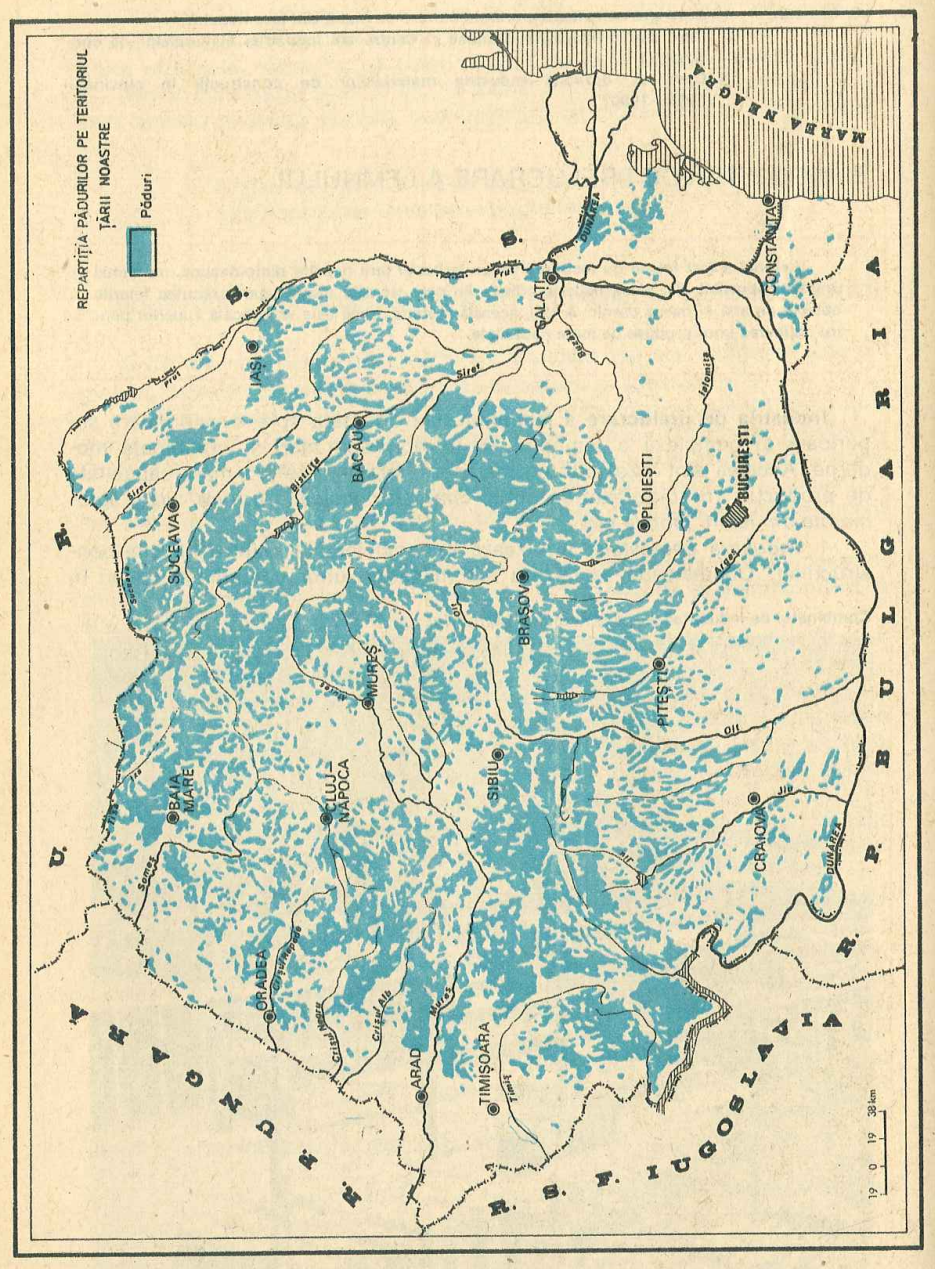

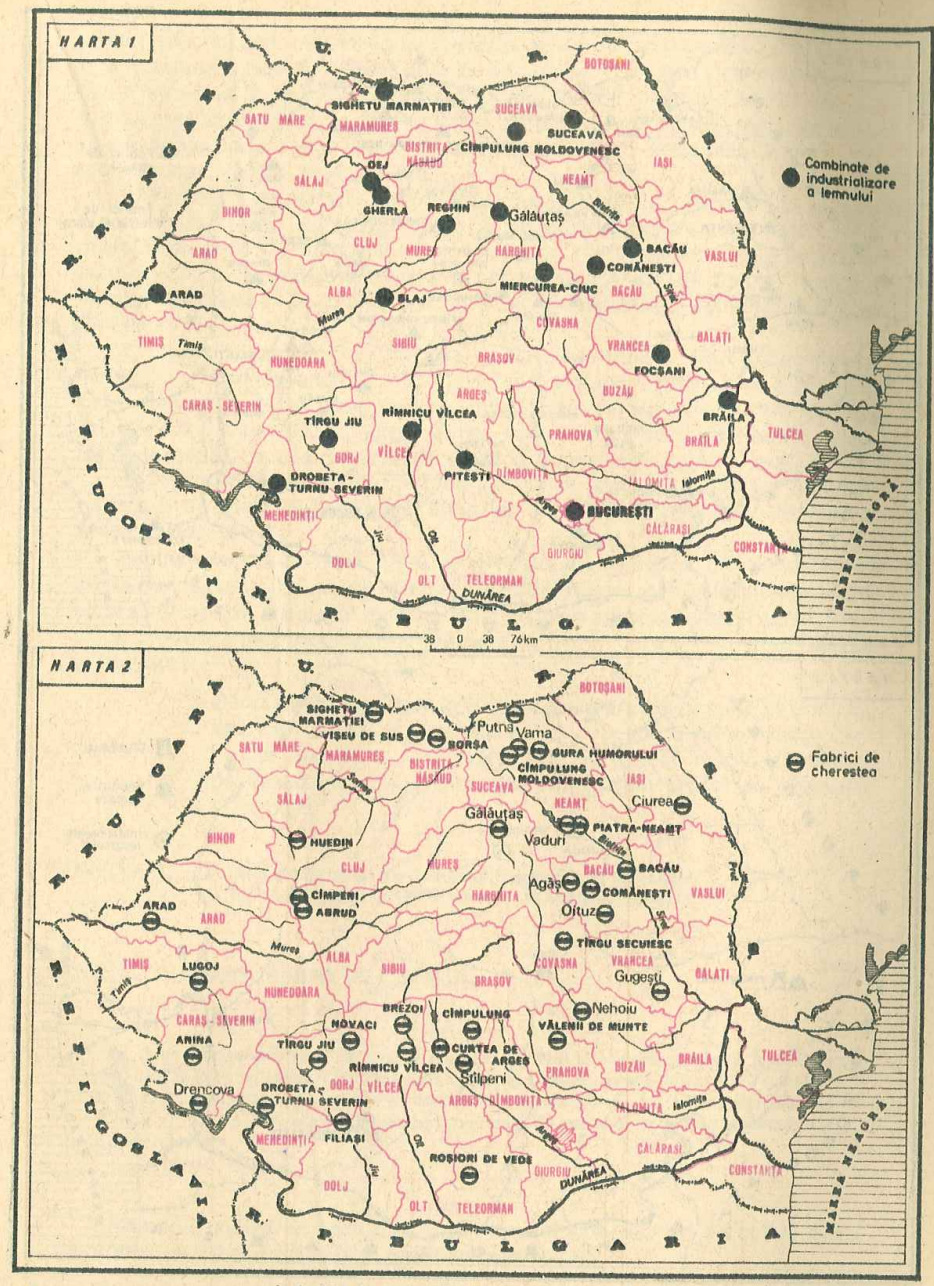

Industria de prelucrare a lemnului (hărțile 1 și 2)

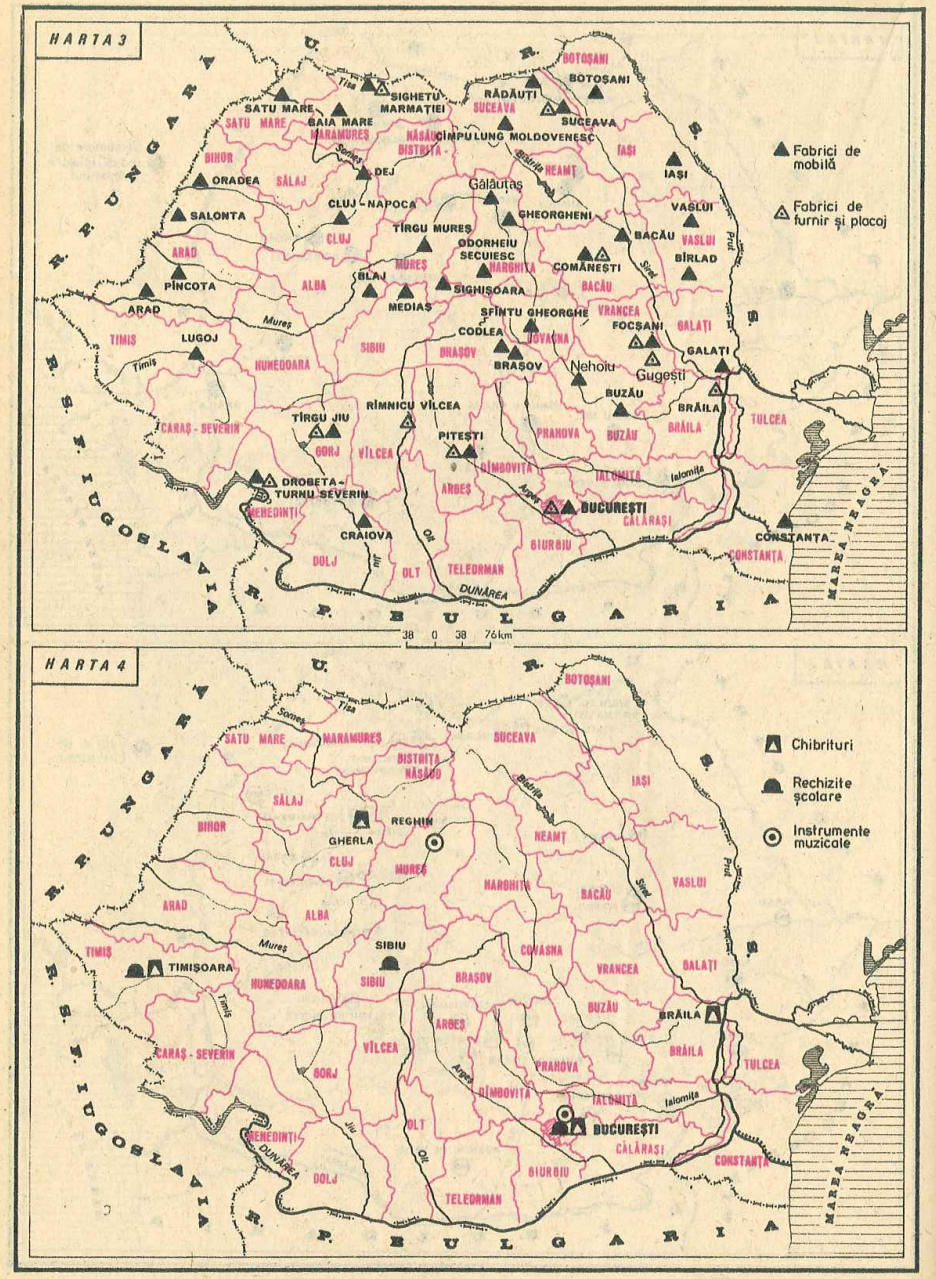

Industria de prelucrare a lemnului (hărțile 3 și 4)

unități specializate, situate în vecinătatea pădurilor, cu deosebire în regiunile montane, unde se găsesc întinse păduri de rășinoase (la *Vama, Gălățaș, Piatra-Neamț, Brezoi, Cîmpeni, Huedin, Nehoiu* și multe altele). Pentru producerea cherestelei de fag, unitățile se găsesc mai ales în regiunile deluroase, acolo unde crește fagul (de exemplu, *Ciurea* – lîngă Iași, *Gugești* – în jud. Vrancea, *Curtea de Argeș* etc.).

2. *Producția de placaje, furnire și plăci aglomerate din lemn* (PAL) și *plăci fibrolemnoase* (PFL) se întrebuințează la fabricarea mobilei ca și a altor multe obiecte din lemn. Fabricarea lor aduce o mare economie de material lemnos. Unitățile industriale care le produc se găsesc de obicei în cadrul marilor combinate de prelucrare a lemnului *(Suceava, Comănești, Brăila, Rîmnicu Vîlcea, Tîrgu Jiu, Sighetu Marmației* etc.).

3. *Industria mobilei* produce diferite tipuri de mobilă. Ca și cheresteaua, mobila se obține în cadrul combinatelor de prelucrare complexă a lemnului sau în fabrici separate. Cele mai mari întreprinderi le găsim la *București, Tîrgu Jiu, Suceava, Cluj-Napoca, Tîrgu Mureș, Iași, Arad, Oradea* etc. Pentru calitatea ei deosebită, mobila românească este foarte mult solicitată la export.

4. *Instrumente muzicale și ambarcațiuni* se produc la *Reghin, rechizite școlare și de birou* la *Timișoara, Sibiu,* iar *chibrituri* la *București, Timișoara, Brăila* și *Gherla.*

Pentru cincinalul 1986—1990 se prevede ca industria de exploatare și prelucrare a lemnului să se orienteze în continuare spre valorificarea completă și complexă a acestei materii prime, în care scop va spori și se va diversifica producția de mobilă și alte produse din lemn, care cer un grad înalt de prelucrare.

Aplicație: Cercetați hărțile industriei de prelucrare a lemnului și urmăriți, așa cum ați făcut și la alte ramuri, repartiția principalelor centre de producție. Observați unde se găsesc marile combinate de industrializare a lemnului, principalele fabrici de cherestea și mobilă.

ÎNTREBĂRI:

1. Care sînt principalele subramuri ale industriei lemnului?
2. Cum se dezvoltă industria lemnului în actualul cincinal?

INDUSTRIA BUNURILOR DE CONSUM

Grija pentru continua ridicare a nivelului de trai al poporului nostru a necesitat dezvoltarea tot mai largă a industriei bunurilor de consum, unele de folosință *nealimentară (produsele industriei ușoare),* iar altele de folosință *alimentară.* Și unele și altele utilizează, în primul rînd, materii prime agricole, care, în general, se găsesc din abundență în țara noastră.

Ramurile industriei care produc, în primul rînd, bunuri de consum sînt: *industria textilă și a pielăriei* și *industria alimentară.*

F. INDUSTRIA TEXTILĂ ŞI A PIELĂRIEI

Industria textilă şi a pielăriei alcătuiesc împreună *industria uşoară*.

În anii construcţiei socialiste s-au creat şi în această ramură mari întreprinderi de tipul combinatelor, care au atît filaturi cît şi ţesătorii, sau atît tăbăcării cît şi unităţi pentru prelucrarea pieilor în **încălţăminte** etc. Industria construcţiilor de maşini a contribuit în bună parte la înzestrarea întreprinderilor din industria uşoară cu maşini moderne. În vederea lărgirii bazei de materii prime s-au luat măsuri pentru selecţionarea raselor de oi producătoare de lînă fină şi semifină, pentru mărirea suprafeţelor cultivate cu plante textile, pentru creşterea numărului de bovine şi dezvoltarea creşterii viermilor de mătase etc.

Un sprijin important îl dă şi industria chimică, care produce fire şi fibre sintetice (relon şi rolan), fibre artificiale, înlocuitori de piele şi talpă (vinilin, cauciuc sintetic etc.), diferite produse necesare tăbăcăriilor (tananţi, coloranţi etc.).

1. **Industria textilă** are numeroase subramuri. Astfel:

a) *Industria bumbacului* prelucrează bumbacul importat. Cele mai mari întreprinderi se găsesc la *Bucureşti, Arad, Timişoara, Iaşi, Botoşani, Piteşti, Galaţi, Ploieşti, Constanţa, Oltenita, Giurgiu* etc.,

b) *Industria lînii* îşi procură materia primă din ţară. Sînt cunoscute în prelucrarea acestei materii prime oraşele *Braşov* şi *Sibiu* cu împrejurimile, apoi *Bucureşti, Ploieşti, Timişoara, Buhuşi, Constanţa* ş.a.;

c) *Industria mătăsii* utilizează atît mătasea naturală (centrul principal fiind oraşul *Lugoj*), cît şi mătasea artificială prelucrată în fabricile din *Bucureşti, Iaşi, Timişoara* etc.;

d) *Industria inului şi a cînepii* cuprinde *topitoriile* localizate în zonele de cultură a acestor plante (Podişul Sucevei, depresiunea Făgăraş, Podişul Tîrnavelor, Cîmpia de Vest) şi *întreprinderile de prelucrare*, în care se obţin fire şi ţesături, cum sînt cele de la *Fălticeni, Botoşani, Gheorgheni, Constanţa, Sighişoara* ş.a.

e) *Industria tricotajelor* din bumbac, lînă, mătase şi fire artificiale este răspîndită în multe din oraşele mari ale ţării *(Bucureşti, Braşov, Timişoara, Arad, Cluj-Napoca, Sibiu, Satu Mare)*.

f) *Industria confecţiilor* este o subramură bine dezvoltată în ţara noastră, care realizează produse de bună calitate, cerute şi la export. Oraşul *Bucureşti* este cel mai mare centru pentru producţia de confecţii din ţară. Alte fabrici există la *Arad, Oradea, Iaşi, Cluj-Napoca, Craiova* etc.

2. **Industria pielăriei** prelucrează pieile naturale sau artificiale. Ea cuprinde: tăbăcăriile existente la *Ploieşti, Sebeş, Tîrgu Mureş* etc., fabricile de *încălţăminte* din *Bucureşti, Timişoara, Cluj-Napoca, Oradea ş.a.*, fabricile de *produse de marochinărie* (geamantane, serviete, mănuşi, curele) din *Bucureşti, Oradea, Tîrgu Mureş, Timişoara, Sebeş* şi fabricile de *blănărie* şi *cojocărie* din *Bucureşti, Oradea, Orăştie, Timişoara, Braşov.*

În cincinalul 1986—1990 producţia industriei uşoare va creşte în continuare pentru a putea satisface cererile tot mai mari ale populaţiei şi

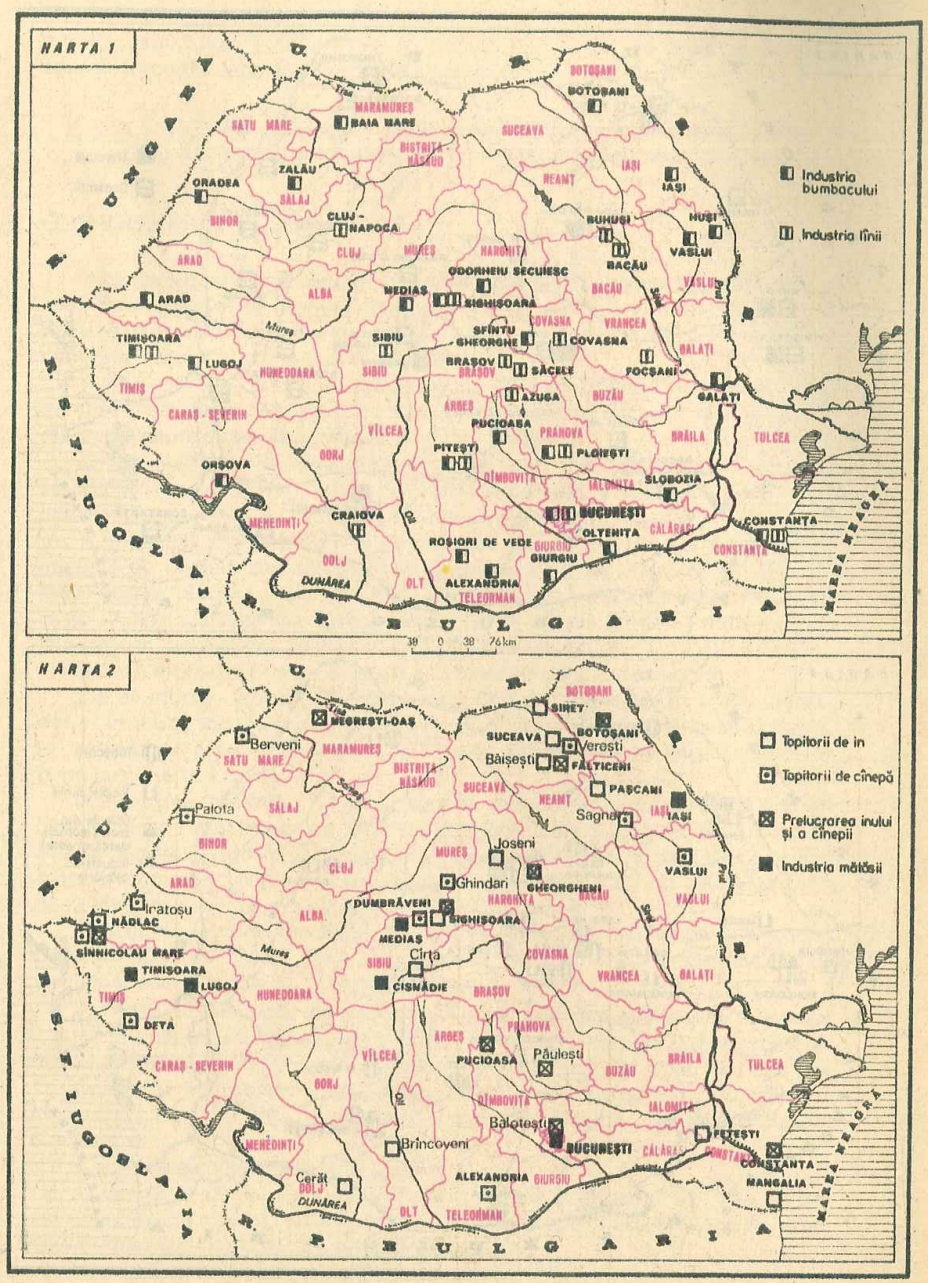

Industria textilă şi a pielăriei (hărţile 1 şi 2)

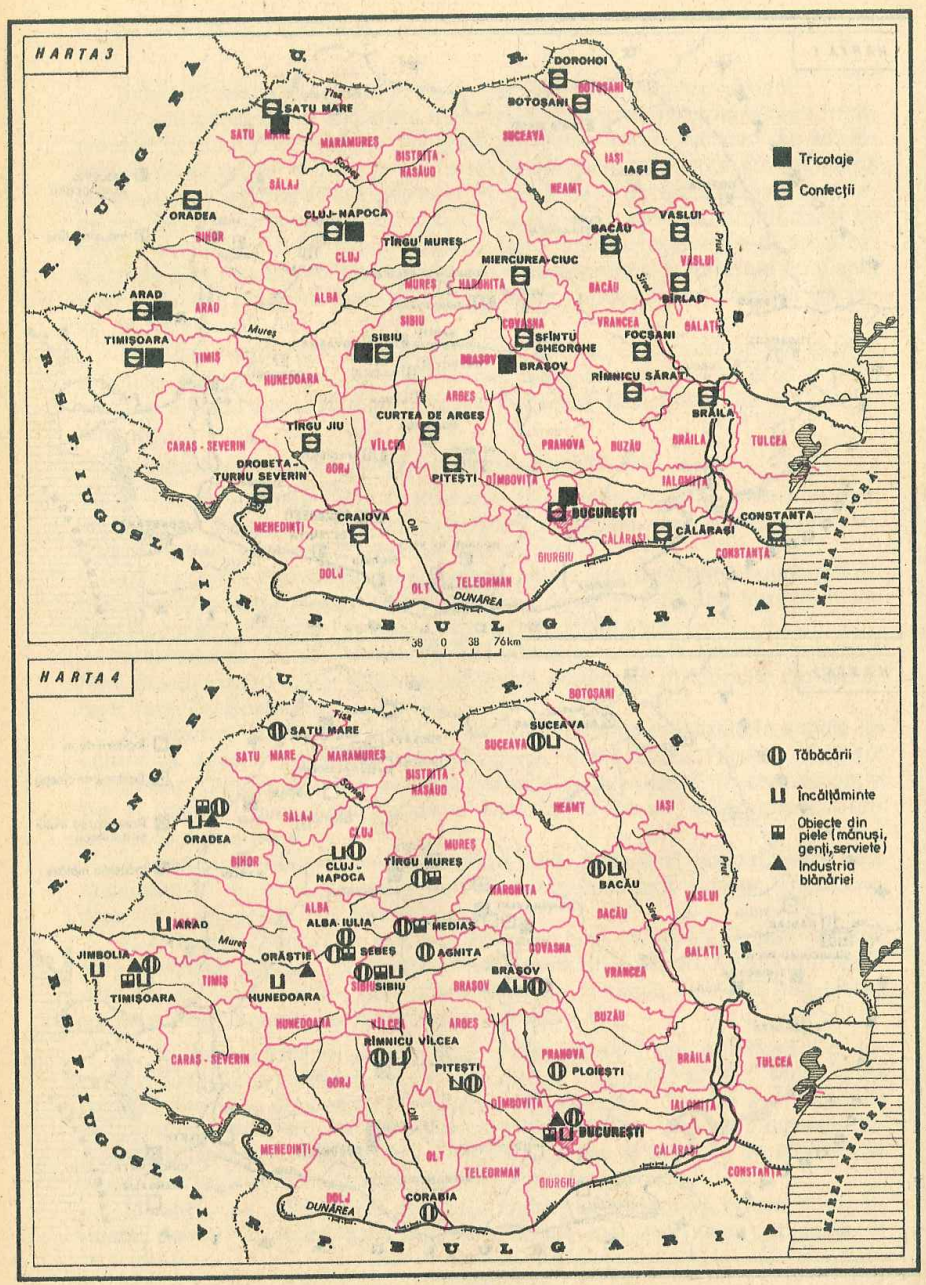

Industria textilă și a pielăriei (hărțile 3 și 4)

nevoile exportului. Totodată, va fi diversificată gama de produse și se va acorda, în continuare, atenție calității acestora.

Aplicație: Urmăriți pe hărțile de la paginile 139 și 140 unde sînt răspîndite principalele centre din subramurile industriei ușoare.

G. INDUSTRIA ALIMENTARĂ

Această ramură transformă materiile prime de origine vegetală (cerealele, floarea-soarelui, fructele, legumele) sau animală (laptele, carnea) în nenumărate produse necesare pentru hrana omului. Dintre materiile prime minerale, industria alimentară folosește sarea.

Ca și celelalte ramuri, și industria alimentară cuprinde numeroase întreprinderi mari sau combinate, înzestrate cu utilaje și instalații moderne, care realizează produse foarte variate și de bună calitate.

Dintre subramurile industriei alimentare, cele mai importante sînt: *industria morăritului și a panificației, industria zahărului, a uleiurilor comestibile, industria conservelor, a produselor lactate* și altele.

1. *Industria morăritului și a panificației.* Morile sînt întreprinderi în care boabele de cereale sînt transformate în făină, care, la rîndul ei, se folosește la fabricarea pîinii și a altor produse de panificație. Ele au o mare răspîndire la noi, fiind localizate mai ales în regiunile de cîmpie, unde se cultivă cerealele, sau în porturi etc. Pentru depozitarea cerealelor s-au construit *magazii* și instalații moderne numite *silozuri*, existente în toate județele țării.

Ca și morile, fabricile moderne de pîine funcționează în toate orașele, dar și în multe localități rurale. În ceea ce privește pastele făinoase și biscuiții, acestea se produc, de obicei, în secțiile speciale de pe lîngă fabricile de pîine (vezi harta 1, p. 142).

2. *Industria zahărului.* În țara noastră, zahărul se extrage numai din sfecla-de-zahăr. Fabricile de la *Craiova* (Podari), *Luduș* (jud. Mureș), *Oradea, Buzău, Corabia* (jud. Olt), *Bucecea* (jud. Botoșani), *Urziceni* etc. sînt amplasate tocmai în zonele în care se cultivă suprafețe mari cu sfeclă-de-zahăr și au intrat în producție în anii construcției socialiste.

Recent, au intrat în funcțiune sau sînt în construcție noi fabrici la *Babadag, Năvodari, Călărași, Carei, Teiuș* ș.a. Fabricile vechi au fost modernizate. Dintre ele, importante sînt cele de la *Giurgiu, Roman* și *Bod* (jud. Brașov).

3. *Industria uleiurilor comestibile.* Pentru fabricarea uleiurilor necesare hranei populației se folosesc, în primul rînd, semințe de floarea-soarelui. Mai sînt întrebuințate (în mici cantități) și semințele de soia, dovleac ș.a.

Cele mai importante întreprinderi pentru producerea uleiurilor comestibile se găsesc la *Iași, București, Constanța, Craiova, Slobozia, Buzău, Oradea* ș.a.

4. *Industria conservelor* produce:

a) *conserve de legume*, obținute în unitățile amplasate mai ales în zonele în care se cultivă aceste plante: *Buftea, Arad, Tecuci, Caracal, Valea Roșie* (lîngă Oltenița), *Vădeni* (lîngă Brăila) ș.a.;

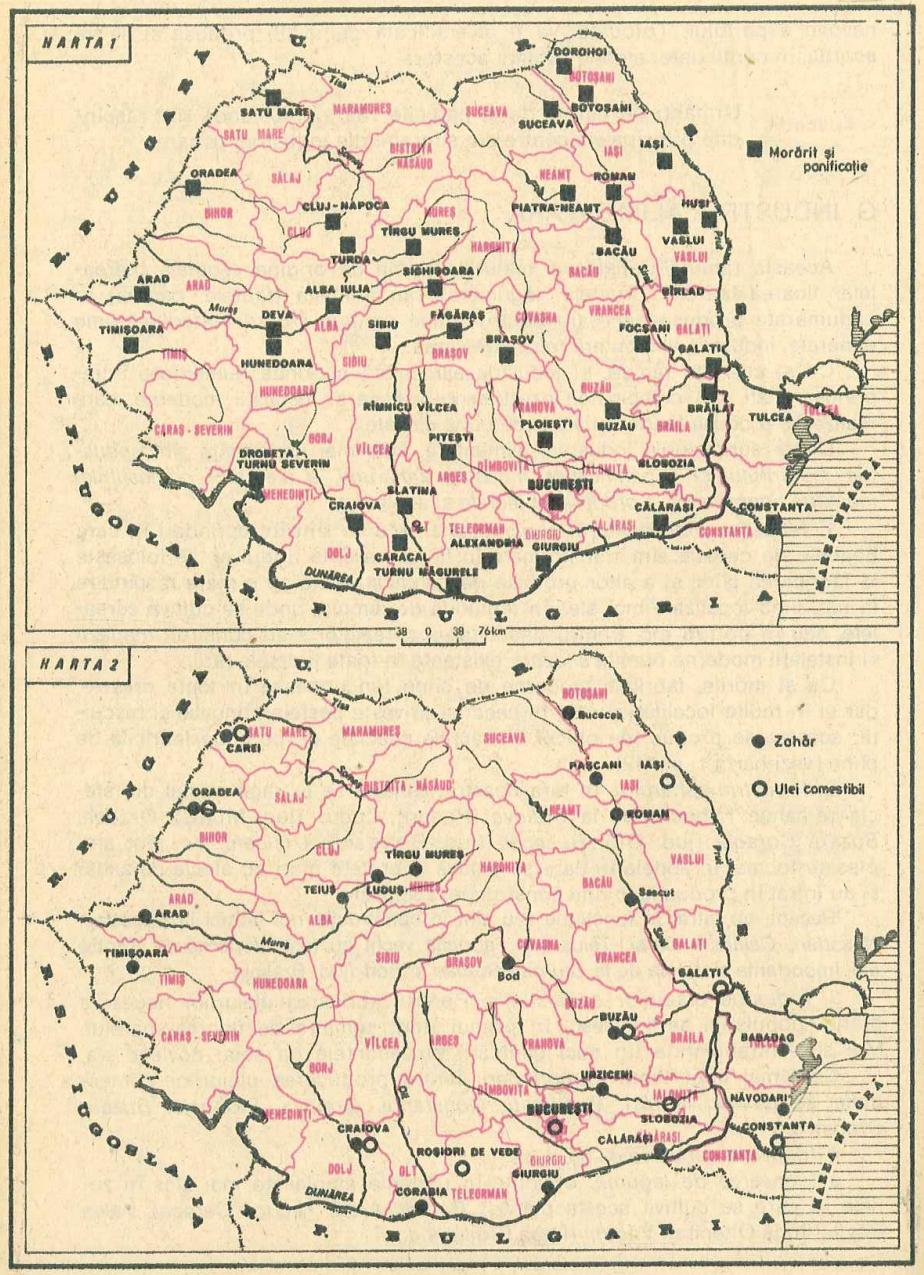

Industria alimentară (hărțile 1 și 2)

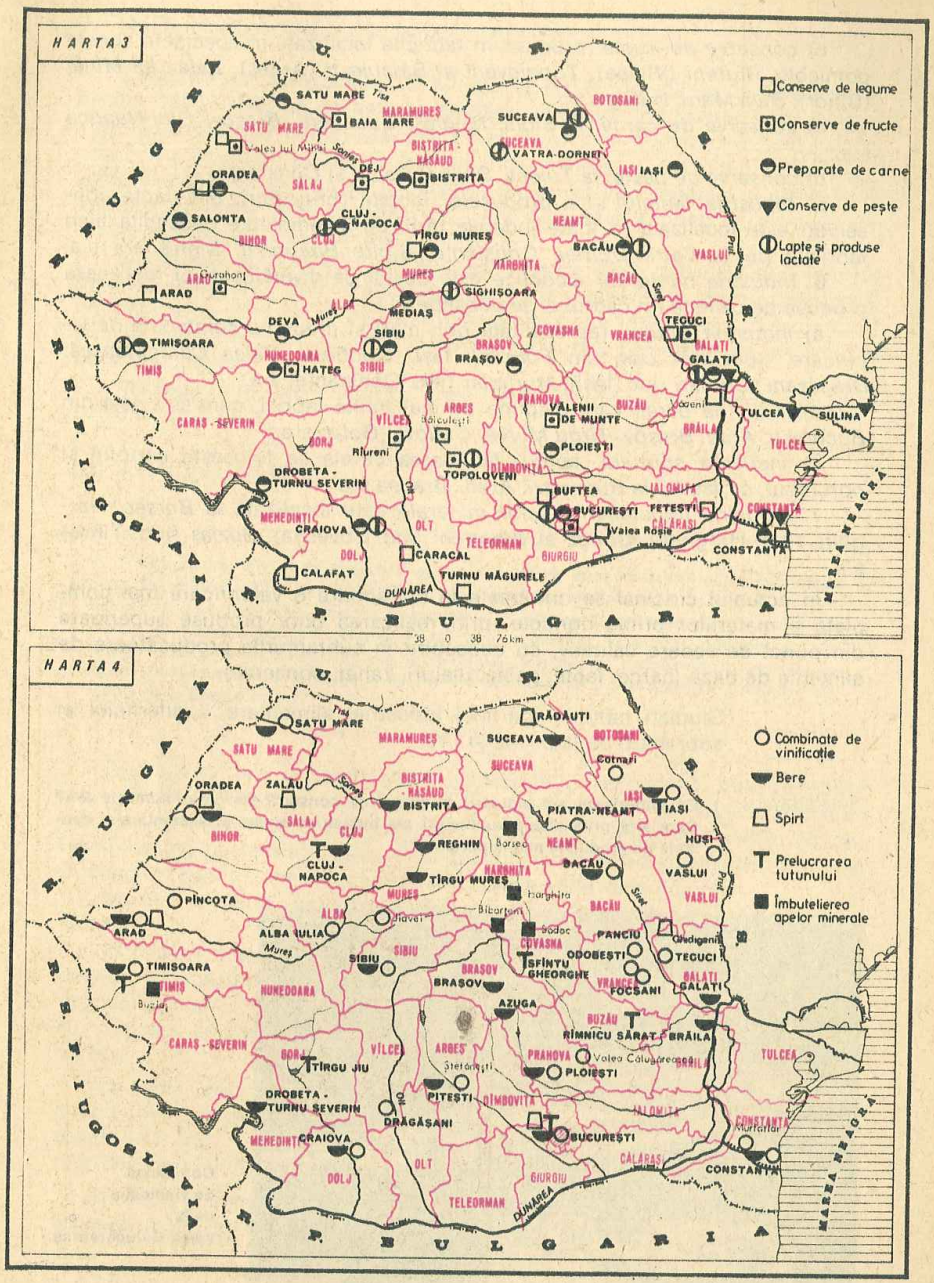

Industria alimentară (hărțile 3 și 4)

b) *conserve de fructe*, produse în fabricile localizate în special în zonele pomicole: *Rîureni* (Vîlcea), *Topoloveni* și *Băiculești* (Argeș), *Valea lui Mihai* (Bihor), *Baia Mare*, *Hațeg* ș.a.;

c) *conserve de carne*, la *Sibiu*, *Mediaș*, *București*, *Brașov*, *Cluj-Napoca* ș.a.;

d) *conserve de pește*, la *Tulcea*, *Sulina*, *Galați* și *Constanța*.

5. *Industria laptelui și a produselor lactate* (brînzeturi, unt, lapte conservat) este localizată în toate județele țării, de însemnătate deosebită fiind fabricile de la *Vatra Dornei*, *Constanța*, *Sibiu*, *București*, *Sighișoara* ș.a.

6. *Industria băuturilor alcoolice* este destul de diversificată și realizează produse de calitate. În cadrul ei se deosebesc:

a) *industria vinului*, reprezentată prin mari și moderne *combinate de vinificare*, cum sînt cele din *Focșani*, *Iași*, *Odobești*, *Valea Călugărească*, *Drăgășani*, *Cotnari* (jud. Iași), *Murfatlar* (jud. Constanța) ș.a.;

b) *industria berei*, care dispune de mai multe fabrici, cum sînt cele din *București*, *Arad*, *Brașov*, *Tîrgu Mureș*, *Craiova*, *Galați* ș.a.;

c) *industria spirtului*, pentru fabricarea căreia se folosește cartoful și porumbul, cu fabrici la *București*, *Arad*, *Oradea* ș.a.

7. *Industria îmbutelierii apelor minerale* este localizată la *Borsec*, *Harghita* (jud. Harghita), *Bodoc* și *Biborțeni* (jud. Covasna), *Buziaș* (jud. Timiș) ș.a.

În actualul cincinal se urmărește în continuare o valorificare mai completă a materiilor prime agricole, prin realizarea unor produse superioare din punct de vedere calitativ, cu deosebire în subramurile producătoare de alimente de bază (carne, lapte, pește, uleiuri, zahăr, conserve).

Aplicație: Studiați hărțile repartiției industriei alimentare, a diferitelor ei subramuri de la p. 142 și 143.

ÎNTREBĂRI:

1. Ce importanță are industria bunurilor de consum? De ce se numește așa?
2. Care sînt principalele subramuri ale industriei ușoare și alimentare și centrele de producție mai importante?

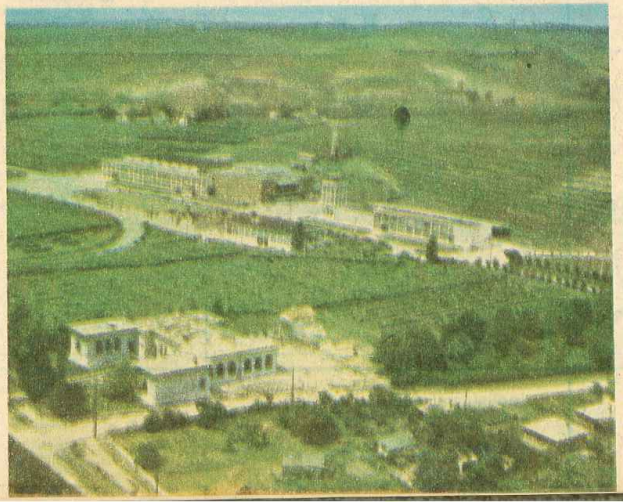

Complexul de vinificație de la Valea Călugărească

H. INDUSTRIA MICĂ ȘI ARTIZANALĂ

Documentele Congresului al XIII-lea al P.C.R. prevăd ca în cursul cincinalului 1986—1990 să se extindă numărul unităților industriale mici, care să valorifice materiile prime locale, cum ar fi: roci de construcție, unele zăcăminte cu rezerve reduse de cărbuni, de minereuri metalifere etc., acolo unde acestea există, sau să folosească unele resurse vegetale și agricole, în vederea obținerii unor produse necesare populației (conserve, produse din lemn, produse textile și din piele etc.).

Unitățile industriei mici pot fi organizate de către consiliile populare județene, orășenești sau comunale, de către cooperația meșteșugărească, cooperația de consum și cooperativele agricole de producție. Un loc important în cadrul acestor activități îl ocupă producția obiectelor de artizanat și de artă populară.

Întreaga activitate a acestor unități este îndrumată și condusă de către consiliile populare.

III. AGRICULTURA

Agricultura, alături de industrie, este o ramură de bază în cadrul economiei naționale. Principalul mijloc de producție în această ramură este pămîntul, care, bine lucrat și întreținut, dă recolte mari. Înainte vreme, agricultura avea în țara noastră un caracter *extensiv*, creșterea producției fiind asigurată prin extinderea terenurilor cultivate sau mărirea numărului animalelor. În anii socialismului, agricultura a dobîndit un caracter *intensiv*, prin creșterea producției la hectar la toate culturile și prin sporirea producției obținute de la fiecare animal.

Agricultura are o însemnătate deosebită în economia noastră națională. Ea dă produse care asigură hrana oamenilor și furnizează industriei valoroase materii prime. Ca activitate economică, agricultura este o ocupație străveche pe teritoriul țării, fiind practicată de strămoșii noștri nu numai în cîmpii și dealuri, dar chiar și în depresiunile și pe văile munților.

În țara noastră agricultura are condiții favorabile de dezvoltare și anume:

a) *relieful* este alcătuit, cum se știe, în proporție de 2/3 din cîmpii și dealuri, aici găsindu-se cele mai bune terenuri arabile, iar pe pantele însorite ale dealurilor, vița de vie și pomii fructiferi cresc foarte bine. În cuprinsul munților se găsesc întinse pășuni și fînețe folosite pentru creșterea animalelor;

b) *clima* este de asemenea prielnică pentru agricultură. Astfel, în cîmpii (principalele zone agricole ale țării) perioada de muncă în cîmp durează 6—7 luni, începînd cu luna martie și pînă în septembrie-octombrie, timp în care plantele pot rodi din belșug;

c) *solurile* cîmpiilor și ale dealurilor sînt, cum s-a arătat într-o lecție anterioară, dintre cele mai fertile.

A. DEZVOLTAREA AGRICULTURII SOCIALISTE

Prin naționalizarea principalelor mijloace de producție în anul 1948, s-a deschis drumul dezvoltării socialiste a industriei. Pentru victoria deplină a socialismului era necesară și transformarea socialistă a agriculturii. În acest scop, Plenara din 3—5 martie 1949 a C.C. al partidului a stabilit ca obiectiv principal transformarea socialistă a agriculturii. Aceasta s-a înfăptuit în mod treptat și continuu, pe măsura înzestrării ei cu mașini și tractoare și o dată cu convingerea țărănimii de superioritatea marii gospodării socialiste. Prin încheierea cooperativizării în primăvara anului 1962, relațiile de producție socialiste au cuprins întreaga economie națională.

Agricultura noastră socialistă are un caracter intensiv. Dezvoltarea industriei constructoare de mașini contribuie permanent la înzestrarea ei cu un număr tot mai mare de tractoare și mașini agricole. Folosirea celor mai înaintate metode de lucru, întrebuințarea semințelor selecționate, aplicarea pe scară largă a îngrășămintelor contribuie la ridicarea producției agricole. Prin diverse măsuri (îndiguiri, desecări de mlaștini, combaterea eroziunii solului, luarea în cultură a terenurilor nisipoase și sărăturoase etc.), au fost mărite suprafețele agricole. S-au extins, de asemenea, sistemele de irigație, care au un foarte mare rol în lupta împotriva secetei. Continuă să se mărească suprafețele irigate în Bărăgan, în Dobrogea și în alte zone unde secetele sînt mai frecvente și mai lungi. Se vor termina îndiguirile în lunca Dunării și vor fi executate noi lucrări în luncile celorlalte rîuri.

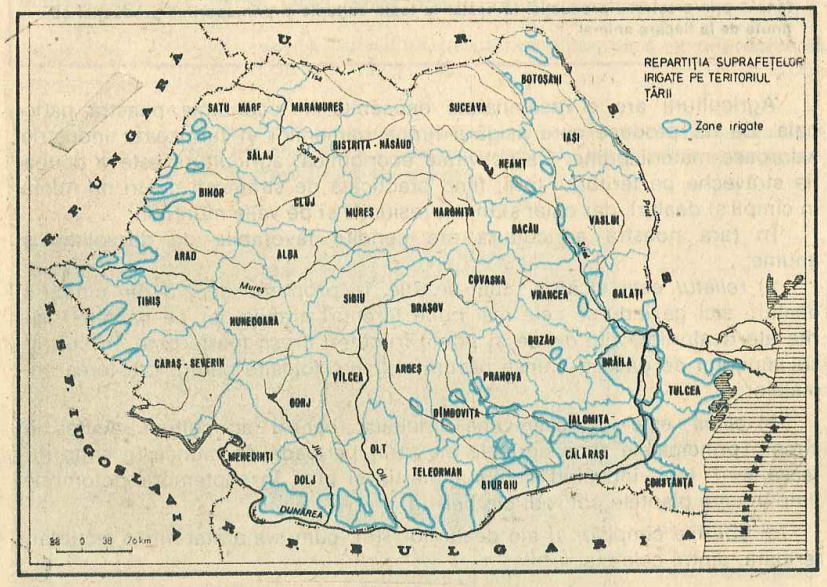

Toate aceste măsuri sînt necesare pentru folosirea în întregime a tuturor suprafețelor de pămînt, deoarece aceasta constituie principala bogăție a țării și cel mai important mijloc de producție în agricultură.

O măsură extrem de importantă a fost *zonarea producției agricole*. Prin aceasta s-a urmărit să se stabilească care sînt zonele cele mai favorabile pentru dezvoltarea fiecărei plante cultivate, a diferitelor specii și rase de animale și pentru îmbinarea cît mai bună a ramurilor, potrivit condițiilor de climă și sol existente în fiecare zonă, în funcție și de nevoile economiei naționale.

Agricultura țării noastre cuprinde două tipuri de *unități agricole socialiste: de stat* și *cooperative agricole de producție*. Din prima categorie fac parte întreprinderile agricole de stat și stațiunile pentru mecanizarea agriculturii.

Întreprinderile agricole de stat sînt unități de foarte mare importanță. Ele obțin producții mari, furnizînd statului cantități însemnate de produse agricole. Acestea își desfășoară activitatea în *ferme agricole* a căror producție este specializată fie în producția vegetală, fie în cea animală.

Stațiunile pentru mecanizarea agriculturii sînt tot unități agricole socialiste de stat, care dețin parcul de mașini agricole. Rolul lor constă în executarea la timp și în bune condiții a tuturor lucrărilor (arat, însămînțat, recoltat) atît în întreprinderile agricole de stat cît și în cooperativele agricole de producție. Ele dispun, în același timp, și de mijloacele necesare pentru repararea mașinilor agricole.

Cooperativele agricole de producție sînt organizate tot în ferme agricole, specializate în cultura anumitor plante sau creșterea unor specii de animale. Țăranii cooperatori își organizează munca în brigăzi și echipe. Repartizarea veniturilor se face după cantitatea și calitatea muncii depuse de fiecare membru cooperator. Ei muncesc cu dăruire pentru dezvoltarea avutului obștesc al cooperativei, care constituie temelia trăiniciei acestor unități.

Statul nostru sprijină îndeaproape și pe țăranii cu gospodării individuale din zonele necooperativizate pentru ca aceștia să contribuie, cu cantități cît mai mari de produse vegetale și animale, la buna aprovizionare a populației. Totodată, țăranii cooperatori, care dețin și loturi de pămînt date în folosință personală, sînt sprijiniți în obținerea unor producții agricole cît mai mari.

Un rol deosebit îl au *consiliile unice agroindustriale de stat* și *cooperatiste*, ca organe de conducere și de realizare unitară a activității de producție a tuturor unităților agricole. Ele sprijină consolidarea economică și organizatorică a acestora, în scopul transformării fiecăreia dintre ele într-o unitate economică puternică, în care să se obțină o creștere tot mai mare a producției vegetale și animale, contribuindu-se în acest fel la ridicarea nivelului de trai al țărănimii și al întregului nostru popor.

Aceasta va duce la creșterea caracterului intensiv și de modernizare a agriculturii în vederea sporirii recoltelor și a producției animaliere, pentru a

se satisface tot mai mult necesităţile de hrană ale populaţiei şi asigurarea industriei cu materii prime.

Un obiectiv esenţial al cincinalului 1981—1985 a constat în înfăptuirea unei profunde revoluţii agrare cuprinzînd atît baza tehnico-materială, cît şi organizarea producţiei.

Cincinalul 1986—1990 va asigura în continuare dezvoltarea intensă şi modernizarea întregii agriculturi, accelerarea creşterii producţiei vegetale şi animale prin mai buna organizare şi folosire a întregii suprafeţe agricole a ţării, aplicarea cuceririlor ştiinţei agrozootehnice înaintate.

Aplicaţie: Analizaţi harta răspîndirii terenurilor irigate de la p. 146 şi observaţi unde acestea ocupă întinderi mai mari.

ÎNTREBĂRI:

1. **Ce importanţă economică are agricultura ca ramură de producţie?**
2. **Care sînt unităţile socialiste din agricultura noastră şi ce rol îndeplinesc ele?**
3. **Cum se va dezvolta agricultura în perioada planului cincinal 1986—1990?**

B. RAMURILE PRODUCŢIEI AGRICOLE

Agricultura cuprinde două ramuri principale, foarte strîns legate una de alta : *cultura plantelor* (producţia vegetală) şi *creşterea animalelor* (producţia animală).

Prima, care deţine în producţia totală agricolă a ţării o proporţie de 56%, cuprinde: *culturile de cîmp* (cerealele, plantele industriale şi de nutreţ), numite astfel fiindcă se cultivă pe suprafeţe întinse, şi *culturile hortiviticole* (legume, pomi fructiferi şi viţă de vie), care se cultivă pe suprafeţe mai mici. Producţia animală (44% din producţia totală agricolă) are şi ea două subramuri: una care grupează *animalele mari* (bovine, ovine, porcine şi cabaline) şi alta *animalele mici* (păsări, viermi de mătase, albine).

a) **Cerealele** sînt cele mai importante plante de cultură de la noi. Ele asigură, în primul rînd, nevoile alimentare ale populaţiei şi cantităţi însemnate de nutreţuri pentru creşterea animalelor. De asemenea, cerealele sînt folosite ca materii prime în industrie, fiind, totodată, solicitate şi la export.

Recoltă îmbelşugată pe ogoarele patriei

Dintre cereale, importanţa cea mai mare o au *grîul* şi *porumbul* care, împreună, totalizează peste 80% din producţia de cereale.

Grîul are în ţara noastră condiţii bune de creştere în cîmpii, acolo unde predomină solurile cernoziomice.

Aplicaţie: Urmăriţi pe harta de la pagina 150 cum este repartizată cultura grîului pe judeţe.

Porumbul are o extindere ceva mai mare decît grîul, ocupînd jumătate din totalul suprafeţelor însămînţate cu cereale şi dînd mai mult de jumătate din producţia de cereale a ţării. Această plantă, cultivată în cîmpii şi pe dealuri, s-a extins şi în regiunile îndiguite din lunca Dunării, unde se obţin producţii dintre cele mai mari.

Aplicaţie: Examinaţi harta repartiţiei pe judeţe a culturii porumbului (pagina 150) şi spuneţi ce observaţi. Comparaţi-o cu cea a repartiţiei grîului. Ce constataţi?

În afară de aceste cereale, se mai cultivă *secara* care, ca şi grîul, este o cereală panificabilă. *Orzul* şi *orzoaica* se seamănă în special în Cîmpia Română, Cîmpia de Vest, Podişul Transilvaniei şi Dobrogea şi se folosesc, în cea mai mare parte, ca furaj concentrat pentru animale. *Orezul* este o plantă iubitoare de umezeală şi de aceea se cultivă cu deosebire în luncile Dunării, Ialomiţei, Argeşului şi Dîmboviţei.

Creşterea producţiei de cereale, în special de grîu şi porumb, reprezintă un obiectiv de foarte mare însemnătate în dezvoltarea agriculturii în viitor care se va putea realiza prin obţinerea unor recolte mai mari la hectar, ca rezultat al extinderii mecanizării, chimizării, irigaţiilor şi folosirii unor soiuri de mare productivitate. La sfîrşitul cincinalului 1986—1990, producţia de cereale va fi de 32,4 milioane tone.

b) **Plantele industriale** (tehnice) deţin, de asemenea, un loc însemnat în agricultura noastră. Unele dintre ele ne dau ulei *(plante uleioase)*, iar altele fibre *(plante textile)*. Tot dintre plantele industriale fac parte *sfecla-de-zahăr* şi *tutunul*. Ele se numesc plante industriale, fiindcă nu pot fi utilizate decît prin prelucrare industrială.

Plantele uleioase. Cea mai răspîndită plantă producătoare de ulei din ţara noastră este *floarea-soarelui*. Uleiul de floarea-soarelui este foarte hrănitor şi, de aceea, această plantă este mult cultivată la noi.

Aplicaţie: Examinaţi harta de la pagina 151. Ce observaţi cu privire la repartiţia geografică a florii-soarelui? În unele judeţe această plantă se cultivă pe suprafeţe mici. De ce?

Pe lîngă floarea-soarelui, dintre plantele uleioase se mai cultivă, pe suprafeţe mai mici, *rapiţa* (Bărăgan şi Dobrogea), *soia* (Cîmpia Română) şi *ricinul* (Cîmpia Română şi Dobrogea).

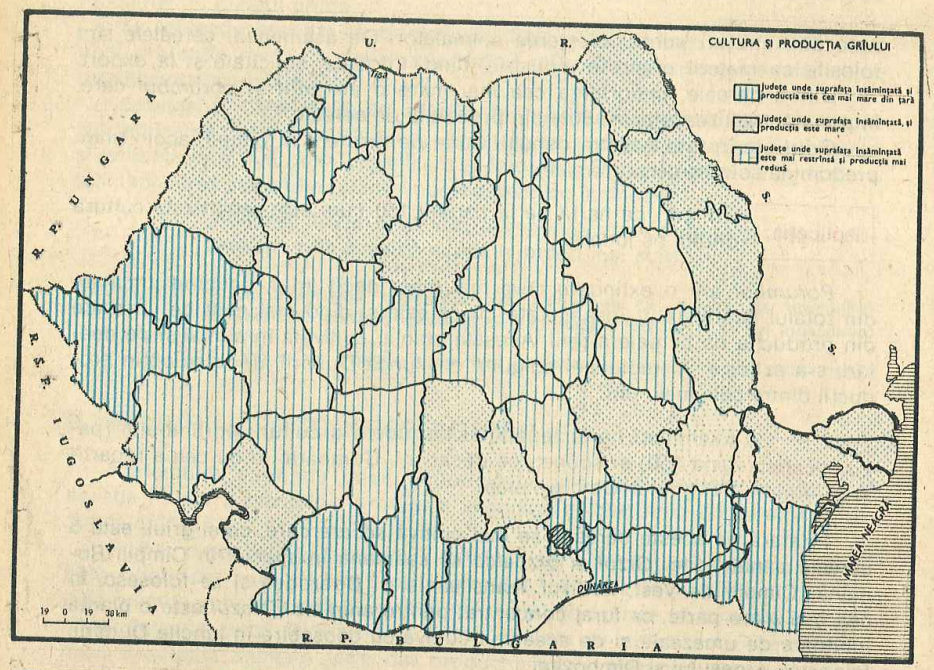
CULTURA ȘI PRODUCȚIA GRÎULUI
Județe unde suprafața însămînțată și producția este cea mai mare din țară
Județe unde suprafața însămînțată, și producția este mare
Județe unde suprafața însămînțată este mai restrînsă și producția mai redusă
U.
R.
R. P. UNGARĂ
R. S. F. IUGOSLAVIA
R. P. BULGARIA
MAREA NEAGRĂ
DUNĂREA
19 0 19 38 km

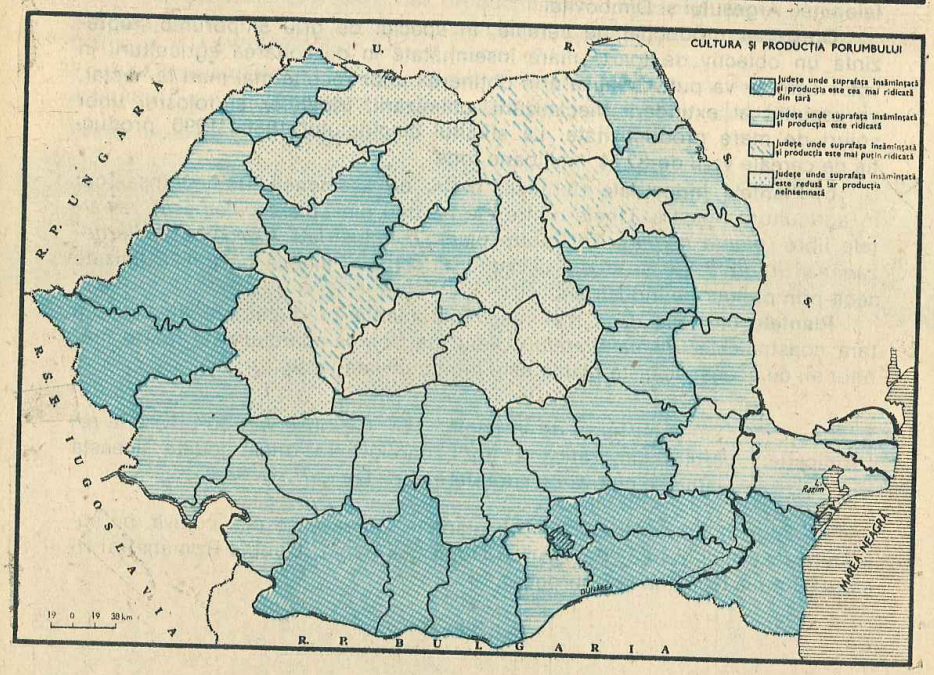
CULTURA ȘI PRODUCȚIA PORUMBULUI
Județe unde suprafața însămînțată și producția este cea mai ridicată din țară
Județe unde suprafața însămînțată și producția este ridicată
Județe unde suprafața însămînțată și producția este mai puțin ridicată
Județe unde suprafața însămînțată este redusă iar producția neînsemnată
U.
R.
R. P. UNGARĂ
R. S. F. IUGOSLAVIA
R. P. BULGARIA
MAREA NEAGRĂ
DUNĂREA
19 0 19 38 km

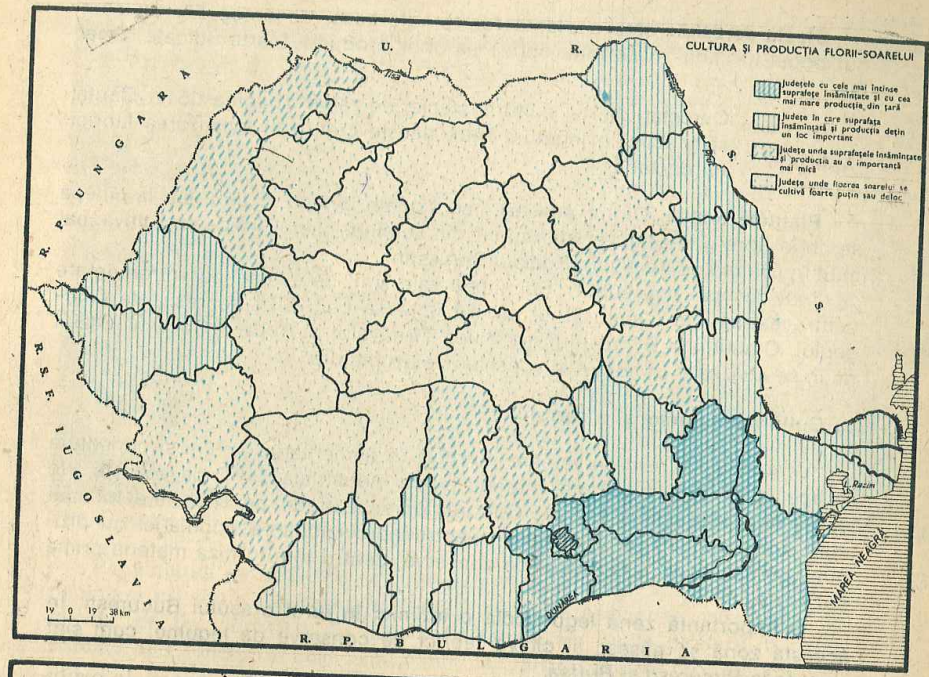
CULTURA ȘI PRODUCȚIA FLORII-SOARELUI
Județele cu cele mai întinse suprafețe însămînțate și cu cea mai mare producție din țară
Județe în care suprafața însămînțată și producția dețin un loc important
Județe unde suprafețele însămînțate și producția au o importanță mai mică
Județe unde floarea soarelui se cultivă foarte puțin sau deloc
U.
R.
R. P. UNGARĂ
R. S. F. IUGOSLAVIA
R. P. BULGARIA
MAREA NEAGRĂ
DUNĂREA
19 0 19 38 km

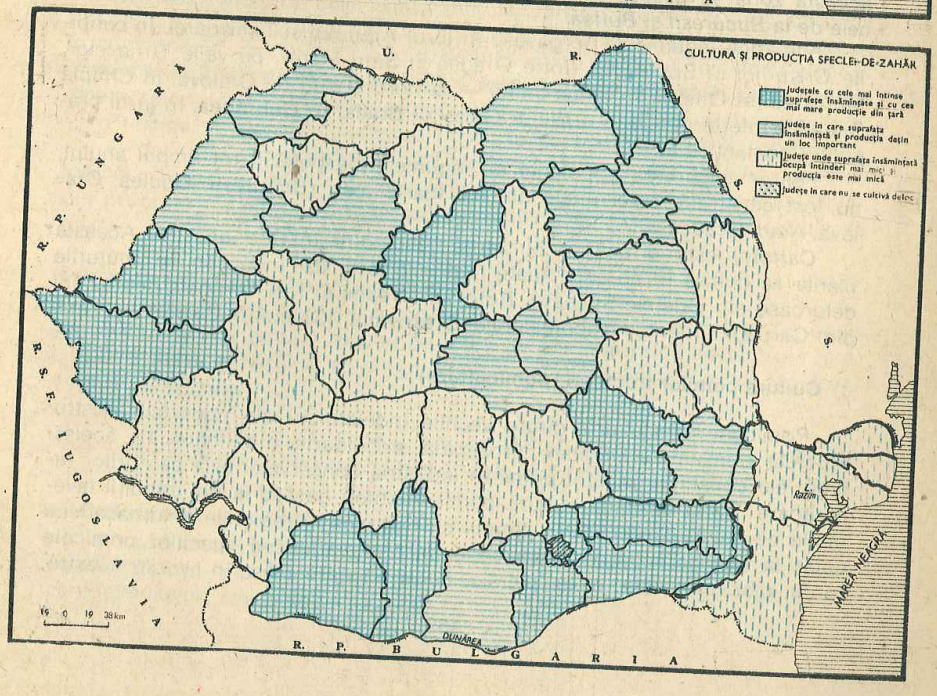
CULTURA ȘI PRODUCȚIA SFECLEI-DE-ZAHĂR
Județele cu cele mai întinse suprafețe însămînțate și cu cea mai mare producție din țară
Județe în care suprafața însămînțată și producția dețin un loc important
Județe unde suprafața însămînțată ocupă întinderi mai mici și producția este mai mică
Județe în care nu se cultivă deloc
U.
R.
R. P. UNGARĂ
R. S. F. IUGOSLAVIA
R. P. BULGARIA
MAREA NEAGRĂ
DUNĂREA
19 0 19 38 km

Sfecla de zahăr este o plantă foarte valoroasă, deoarece are un conținut bogat în zahăr și permite obținerea unor producții foarte ridicate la hectar.

Aplicație: Cercetați harta culturii sfeclei de zahăr (pagina 151). Căutați să stabiliți o legătură între aceste culturi și localizarea fabricilor de zahăr.

Plantele textile. Dintre acestea, menționăm *cînepa* și *inul*. De la cînepă se obțin fibre groase și rezistente, iar din semințe, ulei. Cînepa se cultivă mai mult în Cîmpia de Vest și în Podișul Someșan.

Inul dă fibre mai subțiri. Semințele sale sînt, de asemenea, întrebuințate pentru extragerea uleiului. Inul pentru fibre se cultivă în depresiunile Giurgeului, Ciucului și Brașovului, pe Valea Tîrnavelor și Podișul Sucevei. Uleiul de in se utilizează în industria vopselelor și în pictură.

c) **Cultura legumelor și a cartofului**

Legumele au o mare valoare nutritivă în alimentația omului și constituie în același timp o importantă materie primă industrială. Pe lîngă aceasta, ele dau mari producții la hectar. Cultura lor se extinde pe suprafețe tot mai mari, îndeosebi în jurul orașelor, pentru aprovizionarea populației cu produse proaspete, și a fabricilor de conserve, pentru a le furniza materia primă necesară.

O importantă zonă legumicolă o întîlnim în jurul orașului București. În această zonă se găsesc și cîteva fabrici de conserve de legume, cum sînt cele de la *București* și *Buftea*.

Alte zone legumicole se găsesc în jurul Aradului și Timișoarei, în cîmpiile Crișurilor și Someșului (între Oradea și Satu Mare), pe văile Tîrnavelor, Mureșului și Oltului, în lunca Jiului — la nord și sud de Craiova, în Cîmpia Siretului Inferior, în jurul orașelor Galați și Brăila, în Dobrogea, în jurul orașului Constanța ș.a.

Pentru asigurarea populației cu legume proaspete în tot timpul anului, au fost construite *sere*, unele din ele foarte mari (București, Codlea, Craiova, Arad, Oradea).

Cartoful este o cultură cu largă răspîndire în țara noastră. Această plantă se cultivă în aproape toate regiunile țării, dar îndeosebi în ținuturile deluroase din județele Suceava, Botoșani, Neamț și Iași, în unele depresiuni din Carpații Orientali (depresiunile Brașovului, Ciucului, Giurgeului) etc.

d) **Cultura pomilor fructiferi (pomicultura)**

Pomicultura este una dintre vechile îndeletniciri ale poporului nostru. Fructele consumate în stare proaspătă sînt foarte hrănitoare. În același timp, ele constituie materii prime în industria conservelor și a băuturilor răcoritoare. Ca și celelalte culturi, pomii fructiferi găsesc la noi condiții favorabile de sol și climă, atît în cîmpii, cît mai ales în regiunile deluroase, sau chiar la poalele munților. Așa se explică și varietatea speciilor pomicole (prun, măr, păr, vișin, cireș, piersic, nuc ș.a.) care cresc în livezile noastre.

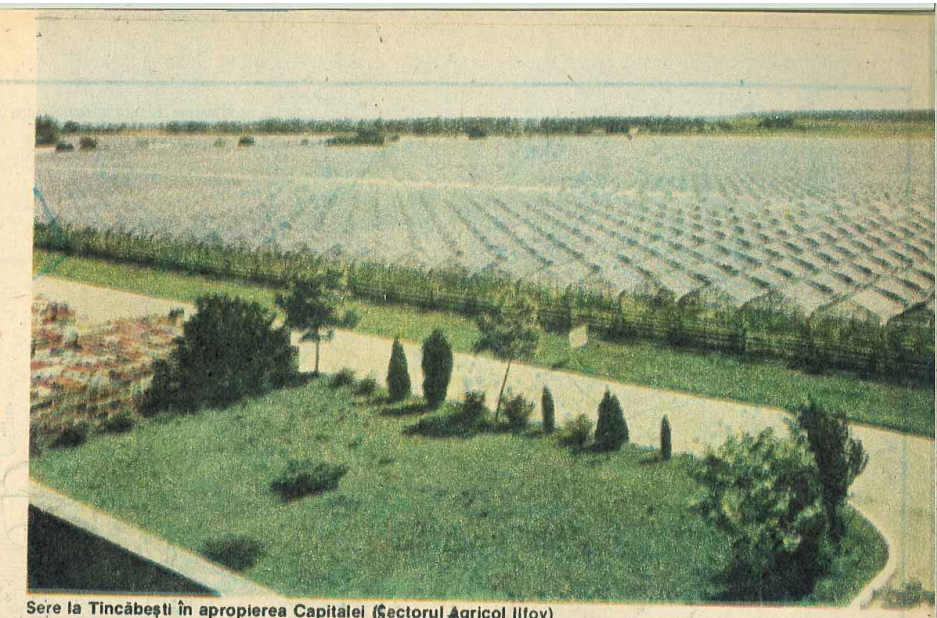

Sere la Tincăbești în apropierea Capitalei (Sectorul Agricol Ilfov)

Pomicultura se dezvoltă pe baze științifice. În acest scop au fost create pepiniere cu soiuri selecționate. S-au plantat, de asemenea, livezi mari pomicole, de tip industrial, cu caracter intensiv. Pe multe terenuri în pantă, erodate, din zonele de deal, s-au extins suprafețe ocupate cu livezi de pomi fructiferi, în urma unor lucrări de terasare a coastelor. Avînd în vedere că și în componența livezilor se mai găsesc încă soiuri de pomi cu valoare economică mai redusă, azi se urmărește, cu toată atenția, extinderea celor mai indicate soiuri (măr, păr, piersic, nuc etc.) pentru diferitele regiuni din țară.

Principalele zone pomicole din țara noastră sînt următoarele:

— *dealurile subcarpatice dintre Valea Siretului și cea a Jiului*, unde se întîlnesc livezi de pomi fructiferi foarte mari, constituite în majoritatea lor din pruni. În ultimii ani în toată această zonă s-au extins mult plantațiile de meri;

— *dealurile Banatului*, dintre Dunăre și Mureș, unde proporția însemnată o dețin mărul și alte specii valoroase;

— *dealurile din nordul Transilvaniei*, dintre Baia Mare și Bistrița, unde se obțin cele mai bogate recolte de mere de cea mai bună calitate din țară.

Alte livezi se găsesc în sudul Podișului Transilvaniei, nordul Moldovei și în Dobrogea.

Aplicație: Cercetați harta de la pagina 154 și arătați care sînt zonele pomicole cele mai întinse și cele mai importante din țara noastră.

e) **Cultura viței de vie (viticultura)**

Viticultura are largi posibilități de dezvoltare la noi deoarece condițiile de climă și sol sînt prielnice: soluri bune, veri călduroase și toamne lungi, care favorizează coacerea strugurilor.

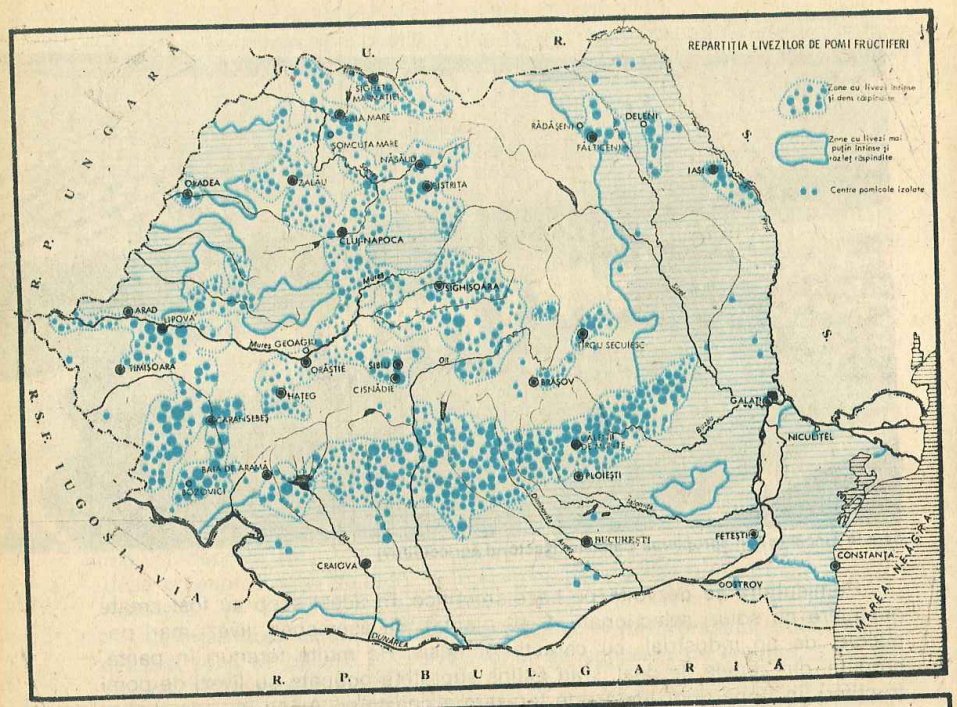

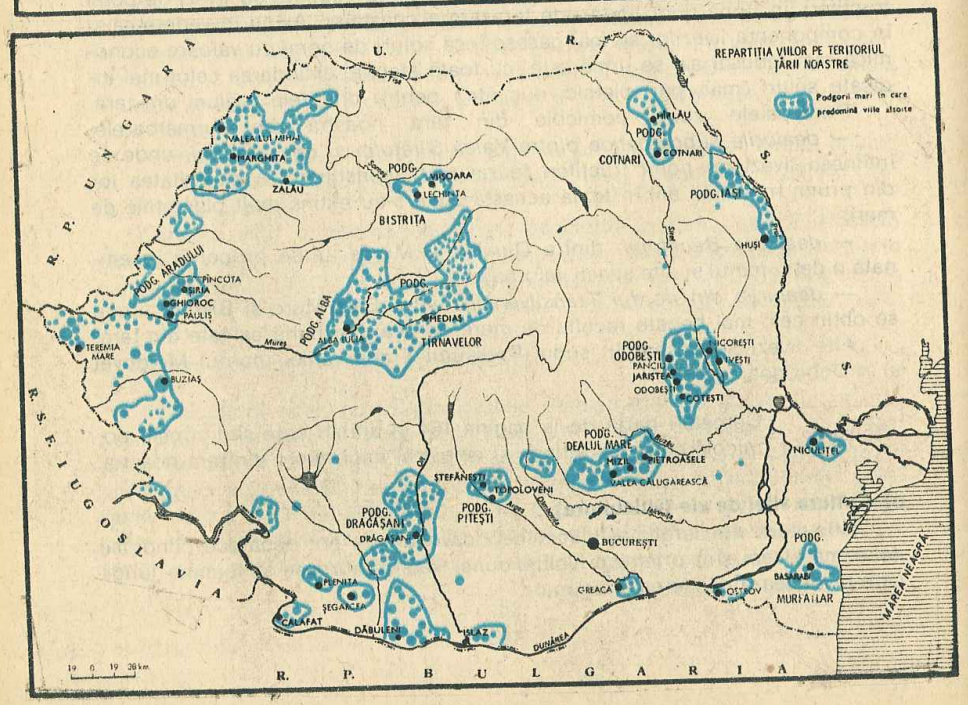

Relieful regiunilor deluroase — pe care sînt cultivate cele mai întinse suprafețe cu vii — este format din pante domoale, cu expunere spre sud, care primesc mai multă căldură de la soare, ceea ce permite coacerea în bune condiții a strugurilor. Terenurile nisipoase, destul de întinse în zonele de cîmpie, sînt și ele potrivite pentru această cultură.

Pentru asigurarea materialului săditor au fost înființate pepiniere viticole care furnizează vițe altoite. Totodată, au fost extinse plantațiile cu vii din soiurile cele mai bune. Au fost executate numeroase lucrări de amenajare în terase a terenurilor în pantă, erodate și slab productive pentru alte culturi din zona dealurilor. De asemenea, au fost valorificate multe terenuri nisipoase, nefavorabile culturilor de cîmp. Ca urmare a acestor măsuri, producția viticolă a crescut mult.

Cea mai întinsă regiune viticolă o întîlnim în *Subcarpații de Curbură*, unde se găsesc podgoriile *Panciu, Odobești, Dealul Mare* și *Valea Călugărească*. Alte podgorii cunoscute sînt cele de la *Drăgășani*, apoi pe *Valea Tîrnavelor* (în jurul orașului Mediaș), în jurul orașului *Alba Iulia*, podgoria *Aradului* ș.a.

În Moldova, o mare importanță au viile de la *Cotnari*, iar în Dobrogea, cele de la *Basarabi* (podgoria *Murfatlar*), *Niculițel* și *Ostrov*. Se prevede, în viitor, extinderea plantațiilor cu vii pentru producția strugurilor de masă prin valorificarea mai intensă a terenurilor erodate și a celor nisipoase.

Aplicație: Comparați cele două hărți ale răspîndirii livezilor și viilor pe teritoriul țării. Ce asemănări și ce deosebiri constatați în această repartiție? Arătați pe hartă și alte podgorii importante care se găsesc în țara noastră, în afară de cele amintite în lecție (v. pag. 154).

ÎNTREBĂRI:

1. **Care sînt principalele ramuri ale producției agricole? Ce legături au între ele?**
2. **Care sînt principalele culturi cerealiere? Ce importanță economică au ele și unde ocupă suprafețele cele mai mari?**
3. **Ce plante industriale se cultivă în țara noastră? Ce produse obținem de la ele?**
4. **Ce importanță au legumele și unde se întîlnesc principalele zone de cultură ale acestora?**
5. **Ce importanță are pomicultura și ce realizări s-au obținut în ultimii ani la această cultură? Care sînt principalele zone pomicole?**
6. **Care sînt principalele zone viticole din țara noastră?**

2. CREȘTEREA ANIMALELOR

Ca și celelalte ramuri ale agriculturii, creșterea animalelor se bucură de condiții naturale deosebit de prielnice. Relieful variat îngăduie răspîndirea pășunilor și fînețelor naturale din cîmpii pînă în regiunile muntoase. În cîmpii se pot cultiva, în bune condiții, diferite plante de nutreț. Clima temperată a țării noastre este bine suportată de animale.

În anii construcției socialiste s-a trecut la dezvoltarea susținută a acestei ramuri, prin creșterea numărului de animale și îmbunătățirea raselor producătoare de carne, lapte, lînă fină și semifină etc. S-au aplicat și se

aplică metode științifice de creștere și îngrijire. O atenție deosebită se acordă extinderii sistemului industrial de creștere și îngrășare a animalelor în complexe zootehnice moderne.

În vederea asigurării unei furajări cît mai consistente, atenția s-a îndreptat spre extinderea culturii plantelor de nutreț și spre îmbunătățirea producției, pășunilor și fînețelor naturale.

Pășunile și fînețele naturale dețin o suprafață de aproape 4,3 milioane ha (18,8% din întinderea țării). Ele sînt răspîndite mai cu seamă în zonele deluroase și muntoase. De bună calitate sînt pășunile alpine, localizate pe masivele muntoase mai înalte, deasupra limitei superioare a pădurilor (munții Rodnei, Călimani, Bucegi, Făgăraș, Parîng și Retezat).

Pentru a le face mai productive, întinse suprafețe de pășuni au fost curățate, iar cele care erau înmlăștinite au fost asanate. S-a trecut, de asemenea, la îngrășarea unor pășuni slab productive.

În regiunile de cîmpie, unde, din cauza căldurii și a secetei, pășunile se usucă, hrana animalelor este asigurată prin cultura plantelor de nutreț. Se cultivă astfel pe întinse suprafețe *lucerna, trifoiul, sparceta, borceagul,* unele *plante rădăcinoase* și *porumbul siloz,* care se păstrează peste iarnă, constituind un nutreț foarte hrănitor.

Ca urmare a tuturor acestor măsuri, **numărul animalelor a sporit.**

a) Dintre animale, **bovinele** și în special vacile au o importanță deosebită pentru producția de carne și lapte. În țara noastră, pe lîngă rase autohtone, se cresc, din ce în ce mai mult, rase ameliorate, de mare productivitate. Bovinele se cresc pe tot cuprinsul țării, începînd din regiunile de cîmpie pînă în ținuturile muntoase.

Principalele rase sînt: *bălțata românească,* rasa *brună* și rasa *frizică.* Aceste rase, bune atît pentru carne cît și pentru lapte, se vor extinde în viitor.

În unele părți din Transilvania, mai ales în Depresiunea Făgărașului și pe Valea Someșului, se cresc și *bivoli.*

Numărul total al bovinelor va fi de 8,5 milioane capete la sfîrșitul anului 1986 și de 11 milioane la sfîrșitul actualului cincinal.

Vite de rasă într-o întreprindere agricolă de stat

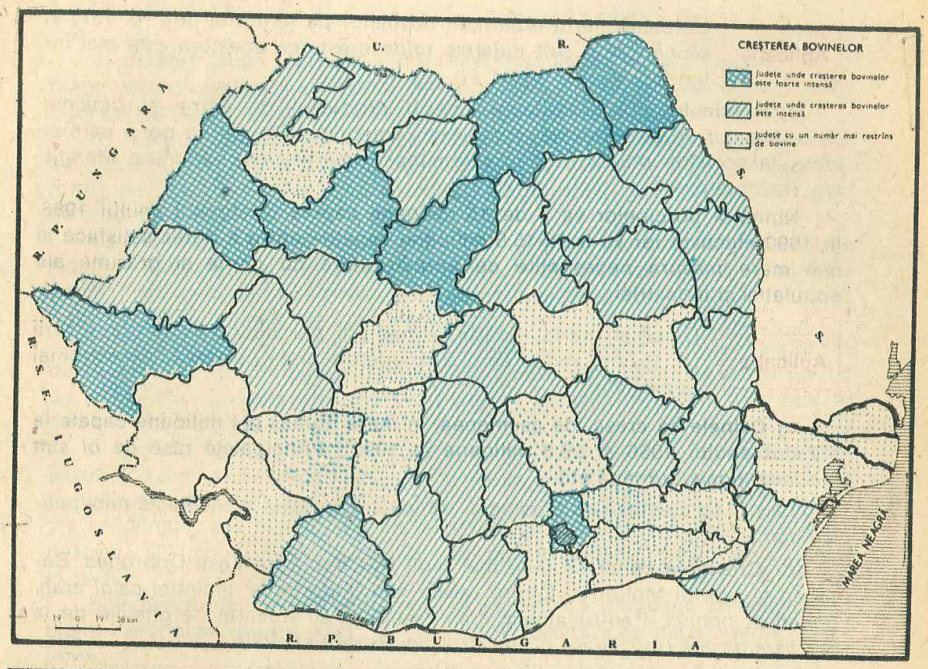

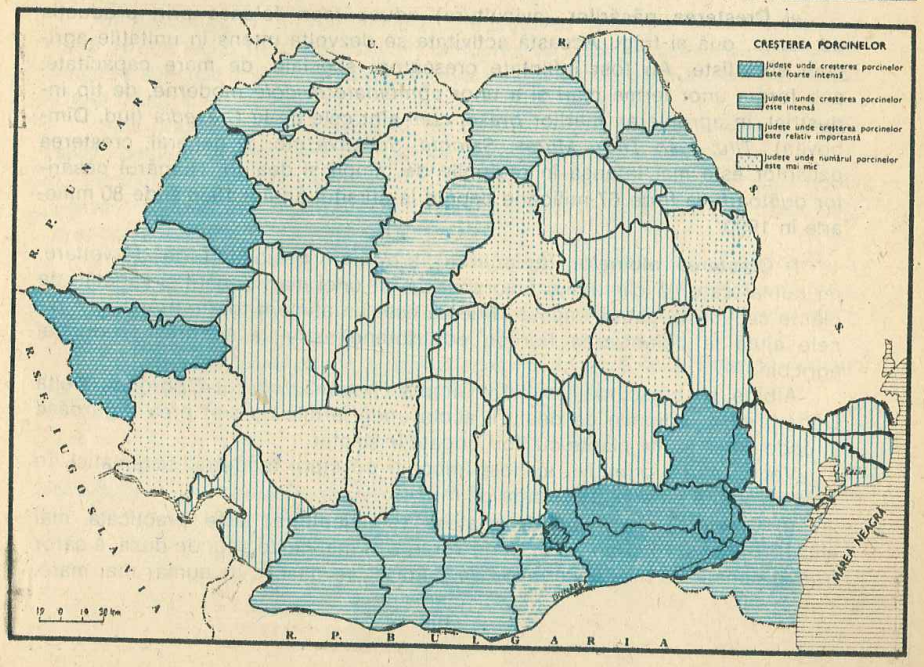

Aplicație: Cercetați harta repartiției bovinelor pe teritoriul țării (p. 157) și rețineți care sînt județele unde creșterea acestora este mai intensă.

b) **Porcinele** sînt folositoare pentru producția de carne și grăsime. Creșterea lor se face în mari complexe zootehnice. Rasele de porci care se cresc la noi sînt: *porcul de carne românesc, marele alb, Landrace, Mangalița, Bazna* etc.

Numărul porcinelor va fi de 15 milioane capete la sfîrșitul anului 1986. În 1990 efectivul lor va fi de 15,6 milioane capete pentru a putea satisface în mai mare măsură necesitățile de aprovizionare cu carne și grăsime ale populației și industriei.

Aplicație: Cercetați harta repartiției creșterii porcinelor pe teritoriul țării (p. 157) și vedeți care sînt județele unde creșterea lor este mai dezvoltată.

c) **Ovinele se cresc, de asemenea, în mare număr (24 milioane capete la sfîrșitul anului 1986 și 29,8 milioane în 1990). Principalele rase de oi sînt *merinos, țigaie, țurcană* etc.**

La noi se crește și oaia *caracul*, de la care se obțin pielicele de miel pentru blănuri.

d) **Creșterea cailor** se face mai mult în Cîmpia de Vest, Dobrogea, Bărăgan și nordul Moldovei. Dintre rasele mai importante, amintim *calul arab, lipițan* și *nonius*. Pentru ameliorarea raselor s-au înființat herghelii de la *Sîmbăta de Jos* (jud. Brașov), *Rușețu* (jud. Buzău) și altele.

e) **Creșterea păsărilor** (avicultura) aduce mari foloase prin producția de carne, ouă și fulgi. Această activitate se dezvoltă intens în unitățile agricole socialiste. Au fost înființate crescătorii speciale, de mare capacitate, sub forma unor ferme mari și a unor *combinate avicole* moderne, de tip industrial, în apropierea marilor orașe, cum sînt cele de la *Crevedia* (jud. Dîmbovița), *Titu, Iași, Tîrgu Mureș, Salonta, Suceava* etc. În general, creșterea păsărilor este mai intensă în regiunile de cîmpii și dealuri. **Numărul păsărilor ouătoare va fi de 67 milioane capete la sfîrșitul anului 1986 și de 80 milioane în 1990.**

f) **Creșterea albinelor** (apicultura) are mari posibilități de dezvoltare, nu numai datorită climatului favorabil, dar și unei mari bogății și varietăți de plante cu flori bogate în nectar. Mierea este un aliment foarte hrănitor. Albinele ajută la polenizarea florilor, contribuind astfel la sporirea producției agricole.

Albine se cresc mai mult în Cîmpia Română, nordul Dobrogei, Delta Dunării și în regiunile de dealuri, acolo unde iernile nu sînt prea friguroase și unde cresc multe plante cu flori bogate în nectar.

Vechii stupi, primitivi, au fost înlocuiți cu stupi moderni, sistematici, în care se obține o cantitate sporită de miere.

g) **Creșterea viermilor de mătase** (sericicultura) este practicată mai ales în Banat și în sudul țării, unde verile sînt mai calde și unde duzii, a căror frunze constituie hrana viermilor de mătase, se găsesc în număr mai mare.

3. VÎNATUL ȘI PESCUITUL

a) **Vînatul.** După cum s-a arătat într-o altă lecție, în țara noastră trăiesc numeroase și variate specii de animale sălbatice, care, vînate, dau produse mult apreciate: carne, piei, blănuri, coarne, pene etc.

În trecut, datorită vînatului nechibzuit care se practica, unele animale au dispărut complet din părțile noastre (bourul, zimbrul, calul sălbatic, castorul), iar altele s-au rărit, din care cauză statul nostru a trebuit să ia măsuri de ocrotire a acestora.

Legea privind economia vînatului și vînătoarea, adoptată de Marea Adunare Națională a Republicii Socialiste România, cuprinde măsuri obligatorii care au drept scop refacerea numărului de animale și întărirea ordinii și disciplinei în acest sector de activitate.

În prezent, în țara noastră se desfășoară un vînat rațional, respectîndu-se cu strictețe perioadele cînd animalele se înmulțesc. Se organizează, de asemenea, colonizări de animale pentru a se asigura o mai bună răspîndire a lor în păduri sau în alte locuri.

O regiune foarte bogată pentru vînat este Delta Dunării, mai ales pentru păsări *(rațe și gîște sălbatice, lișițe, becațe),* dar și pentru unele mamifere *(iepuri, mistreți).*

În cîmpie, cel mai mult este vînat *iepurele,* iar în regiunea dealurilor, *mistreții.* Cît despre ținuturile muntoase, aici importanță deosebită au *ursul* și *cerbul.*

Sînt prevăzute măsuri pentru ca să se extindă creșterea animalelor cu blănuri prețioase, (nurci, vulpi, nutrii), foarte solicitate pe piața internă și externă.

b) **Pescuitul,** ca și vînatul, este cunoscut ca ocupație a locuitorilor din timpuri străvechi. În zilele noastre, pescuitul se face pe baze noi, prin amenajarea specială a unor crescătorii de-a lungul rîurilor sau a unor lacuri din Delta Dunării.

Sînt prevăzute noi amenajări de bălți și lacuri pentru creșterea intensivă a peștelui și pepiniere de puiet pentru popularea crescătoriilor.

Principala regiune de pescuit o constituie Dunărea și Delta, care furnizează trei sferturi din producția totală obținută în țară. Aici se pescuiesc: *crapul, șalăul, știuca, somnul* ș.a.

În zona de vărsare a Dunării se pescuiesc *scrumbiile de Dunăre* și cîteva specii producătoare de icre negre (*morunul, nisetrul, păstruga* etc.).

Pe celelalte rîuri, lacuri și în iazuri se pescuiesc mai ales *crapul, somnul, caracuda,* iar în apele reci de munte, *păstrăvul* și *lipanul.*

Țara noastră practică și *pescuitul oceanic,* în care scop flota de pescuit a fost înzestrată cu vase moderne, numite traulere.

ÎNTREBĂRI:

1. **Ce animale se cresc la noi? Ce importanță economică au și unde sînt mai răspîndite?**
2. **Ce importanță au vînatul și pescuitul? Care sînt principalele zone de vînat și pescuit?**

IV. CĂILE DE COMUNICAȚIE

Transporturile reprezintă o activitate de cea mai mare importanță în dezvoltarea economico-socială a țării, deoarece ele asigură legătura între toate ramurile de producție, între diferitele județe și localități, precum și legăturile externe cu celelalte state ale lumii.

Toate căile de comunicație — pe care se desfășoară transporturile — formează un *sistem unitar*, **completîndu-se unele pe altele.**

Căile de comunicație sînt de mai multe feluri: *terestre* (căi ferate și șosele), *pe apă* (fluviale și maritime) și *aeriene*. Acestora li se adaugă *telecomunicațiile, liniile de înaltă tensiune și conductele.*

A. TRANSPORTURILE TERESTRE

1. REȚEAUA CĂILOR FERATE

Căile ferate au cea mai mare însemnătate în transporturile din țară noastră. Ele au avantajul că permit deplasarea unor cantități mari de mărfuri și a unui număr însemnat de călători.

În anii construcției socialiste au fost refăcute și modernizate numeroase gări, triaje și depouri. Unele căi ferate au fost dublate. Au fost construite liniile ferate: *Salva-Vișeu; Bumbești-Livezeni; București-Craiova* (prin Roșiori de Vede); *Piatra Neamț-Bicaz; Tecuci-Făurei; Ploiești-Târgoviște; Suceava-Păltinoasa* și altele.

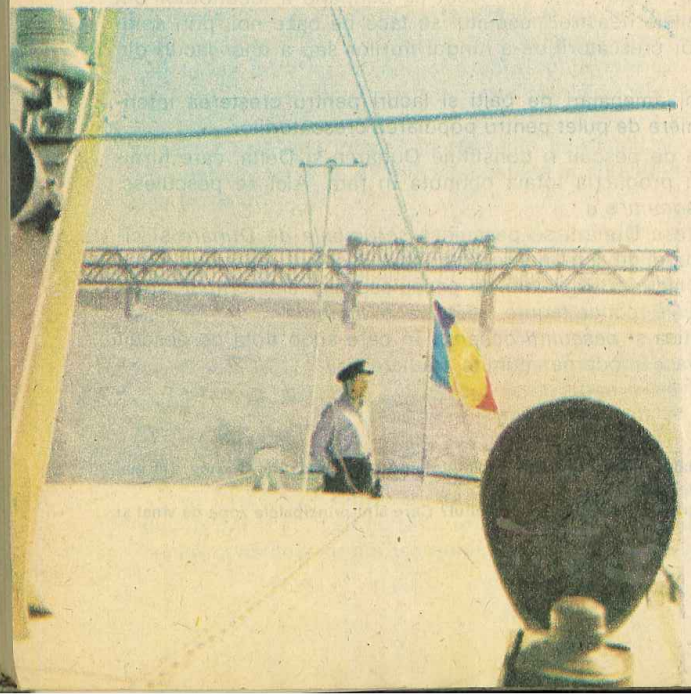

«Podul Prieteniei» de la Giurgiu-Ruse cu cale ferată și șosea

În același timp a luat un avînt puternic industria materialului rulant (locomotive Diesel și Diesel electrice, vagoane de marfă și călători).

Lungimea căilor ferate electrificate este în prezent de peste 3 113 km. (Urmăriți traseele acestor linii electrificate, pe harta de la pag. 162).

Lungimea totală a căilor ferate este de peste 11 100 km. Cele mai însemnate linii de cale ferată, dintre care unele au și legături internaționale, sînt următoarele:

a) **București — Timișoara — Moravița** (Gara Stamora Moravița), cu legătură spre R.S.F. Iugoslavia. Din această linie, la *Filiași*, se desprinde calea ferată spre *Tîrgu Jiu* și, mai departe, prin *Petroșani* la *Simeria;*

b) **București — Arad — Curtici,** prin Brașov — Făgăraș — Sibiu sau prin Brașov — Sighișoara — Deva, cu legătură spre Budapesta, Viena, Paris;

c) **București — Oradea — Gara Episcopia Bihorului** — prin Sighișoara — Cluj-Napoca, cu legătură spre Budapesta, Praga, Berlin;

d) **București — Satu Mare,** prin Deda — Dej — Baia Mare;

e) **București — Pașcani — Vicșani,** urmînd Valea Siretului, cu legătură spre U.R.S.S. Din această linie, la *Adjud* se desprinde o cale ferată pe Valea Trotușului, prin trecătoarea Ghimeș-Făget, o alta se desprinde la *Bacău,* spre *Bicaz,* pe Valea Bistriței și, în fine, către nord, o altă linie, care traversează Carpații, prin *Vatra Dornei* spre *Dej;*

f) **București — Iași — Ungheni,** cu legătură spre U.R.S.S.;

g) **București — Brăila — Galați,** prin *Urziceni* și *Făurei;*

h) **București — Constanța — Mangalia,** prin *Fetești-Cernavodă.*

În afară acestor linii, mai există și altele, foarte numeroase, care fac legătura între diferite localități din țară. Nodurile feroviare cele mai importante sînt: București, Ploiești, Brașov, Timișoara, Teiuș etc.

În perioada planului cincinal 1986—1990 transporturile pe căile ferate vor cunoaște îmbunătățiri prin înzestrarea lor cu numeroase locomotive și vagoane de mare capacitate, creșterea vitezei de circulație a trenurilor și electrificarea unor noi linii.

Aplicație: Cercetați cu atenție harta căilor ferate și urmăriți traseele principalelor linii. Observați care sînt punctele de frontieră pentru căile ferate și spre ce țări din Europa se îndreaptă aceste linii.

2. REȚEAUA DE DRUMURI

Transporturile rutiere au cunoscut o puternică dezvoltare după Eliberare. **Spre deosebire de căile ferate, acestea servesc transporturile de mărfuri și de călători pe distanțe mai scurte.**

A fost mult extinsă și modernizată rețeaua de drumuri pe tot cuprinsul țării. S-a construit autostrada care leagă Capitala țării cu orașul Pitești și a început construcția autostrăzii București—Constanța, parte componentă a Transeuropeanului nord-sud, care va străbate teritoriul țării noastre pe 870 km între Nădlac și Constanța. O realizare de mare importanță a constituit-o construirea a numeroase poduri, care traversează Dunărea, asigurîndu-se astfel legăturile cu litoralul Mării Negre.

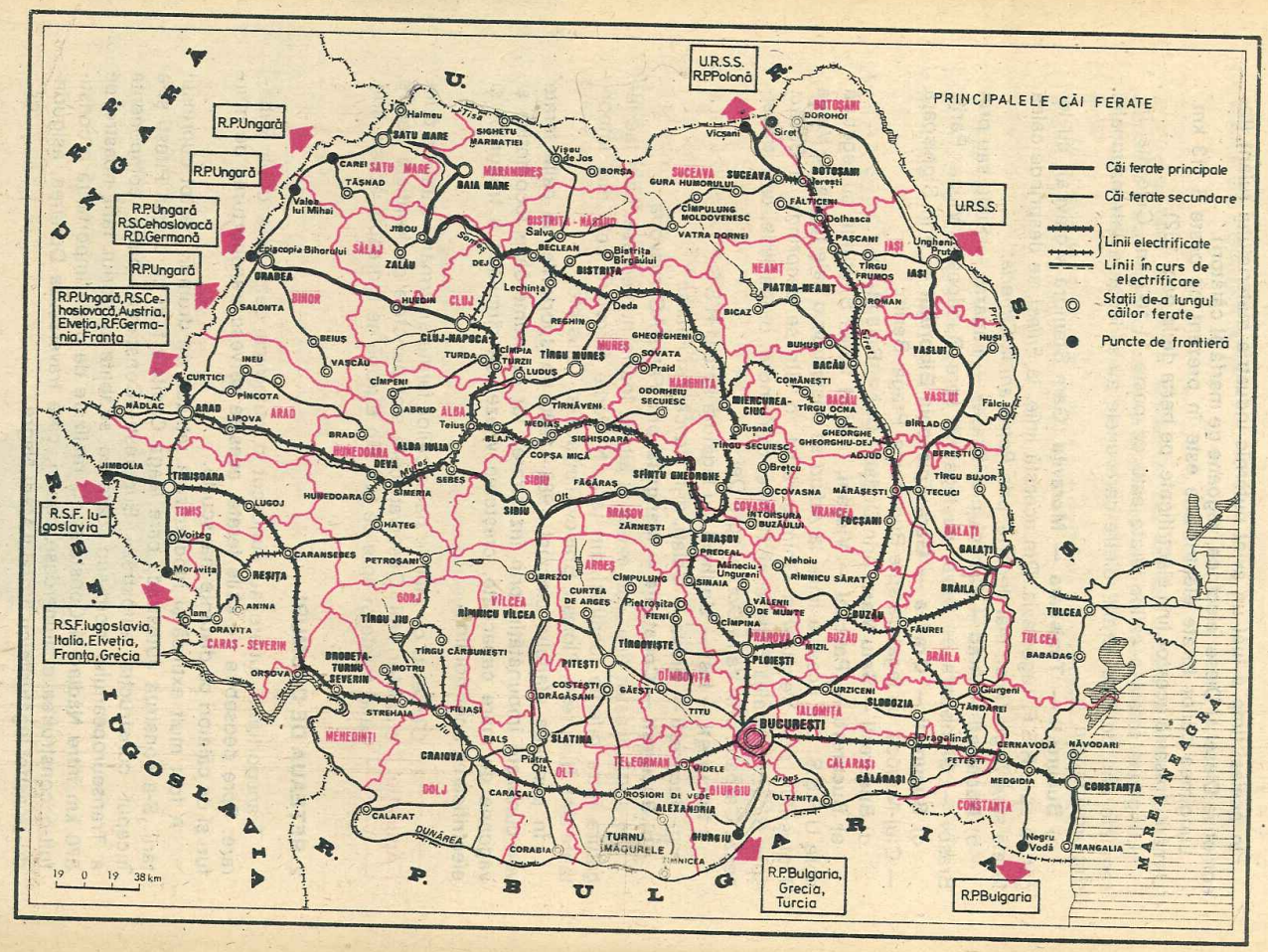
PRINCIPALELE CĂI FERATE
Căi ferate principale
Căi ferate secundare
Linii electrificate
Linii în curs de electrificare
Staţii de-a lungul căilor ferate
Puncte de frontieră
U.R.S.S.
R.P.Polonă
R.P.Ungară
R.P.Ungară R.S.Cehoslovacă R.D.Germană
R.P.Ungară
R.P.Ungară, R.S.Cehoslovacă, Austria, Elveţia, R.F.Germania, Franţa
R.P.Ungară
R.S.F. Iugoslavia
R.S.F.Iugoslavia, Italia, Elveţia, Franţa, Grecia
R.P.Bulgaria, Grecia, Turcia
R.P.Bulgaria
U N G A R I A
R. S. F. IUGOSLAVIA
R. P. BULGARIA
MAREA NEAGRĂ
SATU MARE
MARAMUREŞ
BAIA MARE
SUCEAVA
BOTOŞANI
BISTRIŢA - NĂSĂUD
BISTRIŢA
NEAMŢ
PIATRA-NEAMŢ
IAŞI
SĂLAJ
ZALĂU
BIHOR
ORADEA
CLUJ
CLUJ-NAPOCA
MUREŞ
TÎRGU MUREŞ
HARGHITA
BACĂU
VASLUI
ARAD
ALBA
ALBA IULIA
HUNEDOARA
DEVA
SIBIU
BRAŞOV
COVASNA
SFÎNTU GHEORGHE
VRANCEA
FOCŞANI
GALAŢI
TIMIŞ
TIMIŞOARA
CARAŞ - SEVERIN
GORJ
TÎRGU JIU
VÎLCEA
RÎMNICU VÎLCEA
ARGEŞ
PITEŞTI
DÎMBOVIŢA
TÎRGOVIŞTE
PRAHOVA
PLOIEŞTI
BUZĂU
BRĂILA
TULCEA
IALOMIŢA
BUCUREŞTI
GIURGIU
CĂLĂRAŞI
OLT
SLOBOZIA
DOLJ
CRAIOVA
CONSTANŢA
MEHEDINŢI
TELEORMAN
ALEXANDRIA
19 0 19 38 km

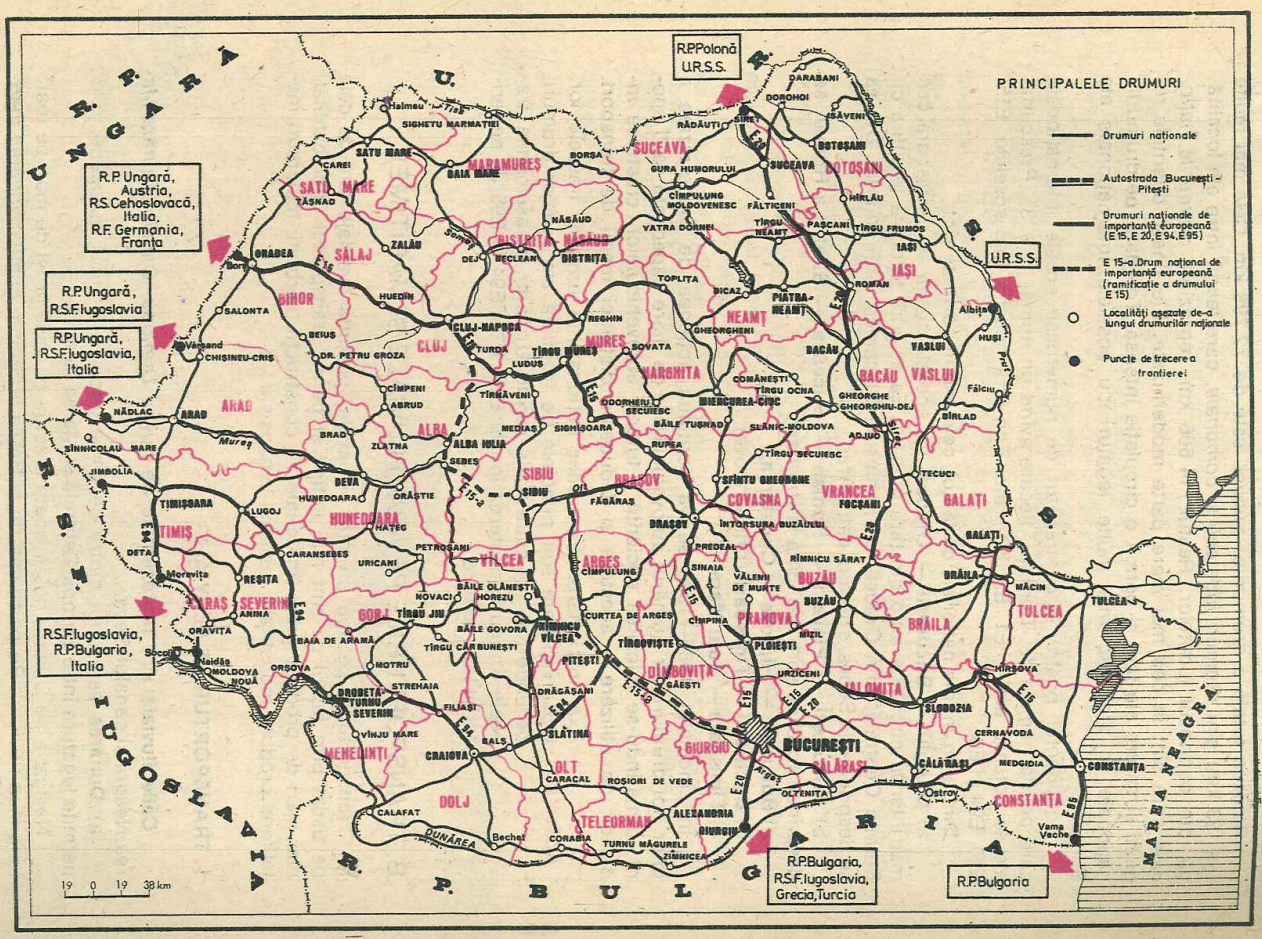
PRINCIPALELE DRUMURI
Drumuri naţionale
Autostrada Bucureşti - Piteşti
Drumuri naţionale de importanţă europeană (E15, E20, E94, E95)
E 15-a Drum naţional de importanţă europeană (ramificaţie a drumului E 15)
Localităţi aşezate de-a lungul drumurilor naţionale
Puncte de trecere a frontierei
R.P.Polonă
U.R.S.S.
R.P.Ungară, Austria, R.S.Cehoslovacă, Italia, R.F. Germania, Franţa
R.P.Ungară, R.S.F.Iugoslavia
R.P.Ungară, R.S.F.Iugoslavia, Italia
R.S.F.Iugoslavia, R.P.Bulgaria, Italia
R.P.Bulgaria, R.S.F.Iugoslavia, Grecia, Turcia
R.P.Bulgaria
U N G A R I A
R. S. F. IUGOSLAVIA
R. P. BULGARIA
MAREA NEAGRĂ
SATU MARE
MARAMUREŞ
SUCEAVA
BOTOŞANI
BISTRIŢA - NĂSĂUD
BISTRIŢA
NEAMŢ
PIATRA-NEAMŢ
IAŞI
SĂLAJ
BIHOR
ORADEA
CLUJ
CLUJ-NAPOCA
MUREŞ
TÎRGU MUREŞ
HARGHITA
BACĂU
VASLUI
ARAD
ALBA
ALBA IULIA
HUNEDOARA
DEVA
SIBIU
BRAŞOV
COVASNA
SFÎNTU GHEORGHE
VRANCEA
FOCŞANI
GALAŢI
TIMIŞ
TIMIŞOARA
CARAŞ - SEVERIN
GORJ
TÎRGU JIU
VÎLCEA
RÎMNICU VÎLCEA
ARGEŞ
PITEŞTI
DÎMBOVIŢA
TÎRGOVIŞTE
PRAHOVA
PLOIEŞTI
BUZĂU
BRĂILA
TULCEA
IALOMIŢA
BUCUREŞTI
GIURGIU
CĂLĂRAŞI
OLT
SLOBOZIA
DOLJ
CRAIOVA
CONSTANŢA
MEHEDINŢI
TELEORMAN
ALEXANDRIA
19 0 19 38 km

Rețeaua totală a drumurilor publice este de 72 799 km. Cele mai multe (58 133 km) sînt drumuri *județene* și *comunale*, care leagă între ele localitățile din cuprinsul județelor. Restul, 14 666 km, reprezintă *drumurile naționale* care sînt în cea mai mare parte modernizate. Ele unesc diferitele regiuni și centre ale țării și permit o circulație intensă. Totodată, pe drumurile naționale se stabilesc mai multe legături cu șoselele internaționale ale Europei.

Continentul nostru este străbătut de numeroase șosele internaționale care poartă numele de «Europa», fiecare avînd un număr 1, 2, 3... Prescurtat ele se notează astfel: E1, E2, E3... etc. Prin țara noastră trec șoselele: E15, E20, E94 și E95.

Dintre drumurile naționale de la noi, cele mai importante sînt:

a) **Giurgiu — București — Oradea.** Pe această șosea se desfășoară cea mai intensă circulație auto din țara noastră. Ea asigură totodată legătura cu Europa Centrală, prin Oradea, cu Peninsula Balcanică, prin Giurgiu. Din ea se desprinde, la Sebeș, șoseaua către Arad;

b) **București — Ploiești — Roman — Suceava — Siret.** La Roman se desprinde șoseaua spre *Iași*, pînă la *Ungheni;*

c) **București — Hîrșova — Constanța;**

d) **București — Timișoara** (prin Craiova);

e) **Timișoara — Satu Mare.**

În cincinalul 1986—1990 se va continua acțiunea de modernizare a unor noi drumuri, iar numărul autovehiculelor de mare capacitate va fi sporit, urmărindu-se folosirea eficientă a tuturor autovehiculelor, creșterea indicilor de utilizare a acestora și reducerea distanței medii de transport.

Aplicație: Examinați harta drumurilor naționale și urmăriți traseele lor. Observați care sînt punctele de frontieră ale acestor drumuri; pe unde trec ele către țările vecine. Urmăriți, de asemenea, traseele drumurilor internaționale E15, E20, E94 și E95 de pe teritoriul țării noastre.

B. TRANSPORTURILE PE APĂ (FLUVIALE ȘI MARITIME)

Transporturile pe apă (numite și navale) prezintă avantaje față de cele pe uscat prin faptul că sînt mai ieftine și permit transportul unor cantități mai mari de produse grele (materiale de construcții, cărbuni, minereuri metalifere, produse industriale, material lemnos ș.a.).

1. TRANSPORTURILE FLUVIALE

Căile fluviale sînt reprezentate de *fluviul Dunărea, Canalul Dunăre-Marea Neagră* și canalul *Bega.*

a) **Dunărea** este unul dintre cele mai importante fluvii europene, care permite legătura între Europa Centrală și Marea Neagră.

Navigația pe Dunăre nu se poate efectua cu vase la fel de mari pe toată lungimea fluviului. Pe porțiunea de la Brăila la Sulina, numită *Dunărea maritimă*, pot circula vase de tonaj mai mare, deoarece albia este mai adîncă. Dimpotrivă, pe porțiunea dintre Baziaș și Brăila, numită *Dunărea fluvială*, circulă vase de tonaj mic, întrucît albia nu este prea adîncă.

Pe sectorul Dunării maritime, cele mai mari porturi sînt *Brăila, Galați, Tulcea.* Sulina îndeplinește rolul unui port de transbordare pentru mărfurile care vin sau ies de pe Dunăre.

Dintre porturile așezate pe Dunărea fluvială, cele mai însemnate sînt : *Orșova, Drobeta-Turnu Severin, Turnu Măgurele, Giurgiu, Oltenița, Călărași.*

Navigația pe Dunăre se dezvoltă an de an. Capacitatea porturilor a fost mărită, instalațiile portuare au fost modernizate, ceea ce a permis intensificarea activității acestora.

b) **Canalul Dunăre-Marea Neagră,** intrat în funcțiune în 1984, se întinde pe o lungime de 64,2 km, între Cernavodă (port la Dunăre) și Constanța-Sud (Agigea) — port la Marea Neagră. Prin acest canal s-a stabilit o legătură mai scurtă pe apă spre și dinspre Constanța. În prezent s-a început construirea canalului de la Poarta Albă pînă la Midia-Năvodari, la nord de Constanța, pe țărmul Mării Negre.

c) **Canalul Bega,** care trece prin orașul Timișoara, are pe teritoriul țării noastre o lungime de 114 km și servește nevoilor transportului local.

În afara rîurilor amintite, prin amenajare mai pot deveni navigabile și alte rîuri: Someșul, Mureșul, Oltul, Siretul, Argeșul.

Pentru dezvoltarea în continuare a transporturilor pe apele curgătoare, va începe construirea unui alt canal care va lega Capitala cu Dunărea. În același timp, flota fluvială va fi înzestrată cu noi vase, iar capacitatea porturilor va fi mult mărită.

Pe brațul Sulina

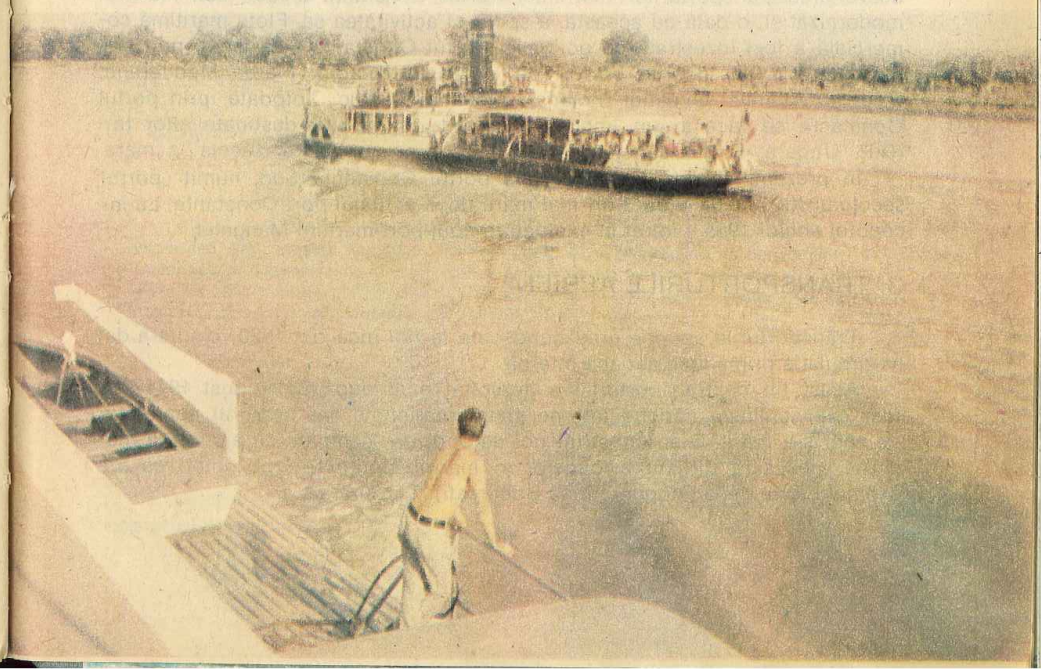

Vedere din portul maritim Constanța

2. TRANSPORTURILE MARITIME

Faptul că țara noastră are ieșire la mare este deosebit de important. Marea Neagră ne permite legături lesnicioase pe calea apei cu multe țări ale lumii.

În anii construcției socialiste au fost obținute însemnate succese în dezvoltarea transporturilor maritime. Portul Constanța a fost mult mărit și modernizat și, o dată cu aceasta, a sporit și activitatea sa. Flota maritimă comercială a fost înzestrată cu noi vase. Portul Constanța este legat, prin linii de navigație, cu diferite porturi de la Marea Neagră, Marea Mediterană, Oceanul Atlantic, Oceanul Indian și Oceanul Pacific. Totodată, prin portul Constanța se face și un important tranzit de mărfuri destinate altor țări (R.P. Ungară, R.S. Cehoslovacă etc.), care nu au ieșire directă la mare.

În prezent, se află în construcție portul Constanța Sud, numit „portul secolului XX", ce va fi de 3 ori mai mare decît actualul port Constanța. La începutul anului 1985 a intrat în exploatare noul port maritim Mangalia.

C. TRANSPORTURILE AERIENE

Transporturile aeriene erau cunoscute la noi încă din 1920, cînd s-a dat în circulație prima linie aeriană internă.

Acest tip de transporturi s-a dezvoltat mult după 23 August 1944. Au fost extinse liniile aeriene interne și internaționale, iar numărul aparatelor de zbor s-a mărit. S-au construit noi aeroporturi, echipate cu aparatură modernă, necesară dirijării avioanelor și măririi siguranței zborurilor, ca, de exemplu, cele de la Otopeni (lîngă București), Timișoara ș.a.

Pe litoral, o importanță deosebită o are aeroportul de la Mihail Kogălniceanu (județul Constanța), mărit și modernizat în ultimii ani. De asemenea, a fost modernizat aeroportul București-Băneasa.

S-au stabilit, totodată, linii aeriene regulate între Capitală și principalele orașe din țară. Datorită acestor realizări, traficul de mărfuri și călători, pe calea aerului, a crescut. În același timp, orașul București este legat prin linii aeriene cu toate continentele și marile capitale ale lumii.

Aviația și-a găsit utilizări și în alte domenii de activitate (agricultură, silvicultură, sănătate ș.a.).

D. TRANSPORTURILE PRIN CONDUCTE

Cu ajutorul conductelor se transportă petrolul, produsele petroliere și gazele naturale. Conductele de petrol sînt mai dese în zona subcarpatică, urmare a existenței zăcămintelor petrolifere și a rafinăriilor. Cele de gaze naturale au extindere mai mare în Podișul Transilvaniei (cea mai importantă regiune gazeiferă a țării), dar sînt destul de numeroase și în alte părți ale țării.

E. TELECOMUNICAȚIILE

Telecomunicațiile alcătuiesc mijloacele de comunicații la mari distanțe, în care se cuprind în principal telefonul, telegraful, radioul și televiziunea. Rețeaua telefonică s-a extins pe tot cuprinsul țării, pînă în cele mai îndepărtate sate. În toate orașele mai importante și în reședințele județene s-a introdus telefonia automată. De asemenea, s-a trecut la televiziunea color, urmărindu-se pe viitor extinderea tehnicilor noi de teletransmisie.

V. COMERȚUL INTERIOR ȘI EXTERIOR

Alături de celelalte ramuri ale economiei naționale, *comerțul* are un rol tot atît de important. Prin această activitate, mărfurile trec de la producător la consumator. De asemenea, prin comerț se stabilesc legături de schimb între oraș și sat, între diversele regiuni ale țării, precum și între diferite țări. Comerțul efectuat între granițele unui stat se numește *comerț interior*, iar cel cu alte state se numește *comerț exterior*.

a) **Comerțul interior** asigură aprovizionarea populației de la orașe și sate cu mărfuri industriale și alimentare. Această activitate este în continuă dezvoltare, ca urmare a avîntului economiei noastre naționale și a creșterii veniturilor populației.

Comerțul socialist cuprinde două forme principale: **comerțul de stat** și **comerțul cooperatist.**

b) **Comerțul exterior.** Puternica dezvoltare economică a țării noastre în anii construcției socialiste se reflectă și în structura comerțului exterior. Legăturile noastre comerciale se extind mereu. În prezent, România întreține relații economice și de cooperare cu 144 de state.

Exportăm numeroase produse industriale, de exemplu: utilaj petrolier, locomotive, vagoane, vapoare, tractoare, autocamioane, autoturisme, mașini agricole, motoare electrice, instalații pentru centrale termoelectrice, ciment, produse chimice, produse ale industriei lemnului, bunuri de consum ș.a.

Prin import ne asigurăm, fie o serie de materii prime necesare industriei, pe care țara noastră nu le posedă sau le are în rezerve mici (minereu de fier, bumbac ș.a.), fie combustibili (mai ales petrol) sau diferite mașini și utilaje, bunuri de consum pentru populație etc.

Schimburile economice cele mai intense le avem cu țările socialiste și în primul rînd cu U.R.S.S. Țara noastră are însă legături comerciale și cu țări capitaliste dezvoltate, precum și cu țări în curs de dezvoltare din Africa, Asia și America Latină.

România promovează o politică de dezvoltare a schimburilor economice și de colaborare cu toate țările, indiferent de orînduirea lor socială, pe baza egalității în drepturi, a avantajului reciproc și pe respectarea independenței și suveranității naționale a fiecărei țări.

Pentru a face cunoscute în străinătate produsele sale destinate exportului, România participă la expoziții și tîrguri internaționale, organizate în diverse țări ale lumii, unde sînt prezentate o serie de produse industriale și agro-alimentare.

Țara noastră desfășoară o susținută activitate nu numai în domeniul comerțului exterior ci și pe linia adîncirii colaborării științifice și culturale cu numeroase țări străine.

Relațiile economice externe ale țării noastre se extind continuu, crește și se diversifică volumul exportului, iar la import predomină materiile prime de bază necesare economiei naționale.

c) **Comerțul de tranzit.** Prin faptul că România se află la o importantă răspîntie de drumuri pe continent și pentru că este o țară cu ieșire directă la mare, comerțul de tranzit (de trecere a mărfurilor străine) are un rol însemnat. Astfel, pe teritoriul României trec în tranzit mărfuri destinate diferitelor țări din Europa Centrală, iar din aceste țări sînt trimise mărfuri spre țărmul mării, de unde sînt transportate cu vapoarele în diferite state ale lumii.

ÎNTREBĂRI:
1. **Ce importanță are și de cîte feluri este comerțul?**
2. **Ce mărfuri importă și exportă țara noastră?**

VI. TURISMUL. PRINCIPALELE OBIECTIVE TURISTICE

Prin turism se înțelege acea activitate pe care o desfășoară oamenii, în dorința lor de a cunoaște frumusețile naturii, locurile pitorești, orașele și satele, diferitele monumente istorice etc. De asemenea, turismul constituie și un prilej de odihnă.

Turismul este de două feluri:

a) *intern* sau *național* și

b) *extern* sau *internațional*

A. TURISMUL INTERN

Pe teritoriul Republicii Socialiste România se găsesc multe locuri pitorești care atrag un număr tot mai mare de turiști.

1. **Munții Carpați,** cu priveliști și locuri minunate aproape la fiecare pas: păduri și pajiști întinse, văi și lacuri glaciare dintre cele mai frumoase, chei, peșteri, o climă sănătoasă, cu un aer foarte curat, stînci abrupte, pe pereții cărora se pot cățăra alpiniștii curajoși, pante bune pentru schi și pentru alte sporturi de iarnă etc., reprezintă un minunat loc de atracție.

În cuprinsul munților noștri se găsesc multe stațiuni balneoclimaterice: Vatra Dornei, Lacul Roșu, Băile Tușnad Borsec, Slănic. Moldova, Poiana Brașov, Călimănești, Căciulata, Olănești, Govora, Băile Herculane, Geoagiu-Băi, Stîna de Vale etc. Numeroasele monumente istorice, pitorescul orașelor și al satelor de munte, frumusețea cîntecelor, a costumelor populare ca și a unor obiceiuri strămoșești, păstrate de veacuri în Țara Oașului, Maramureș, Țara Bîrsei, a Hațegului, în Munții Poiana Ruscă, Țara Moților

Oltul la Cozia

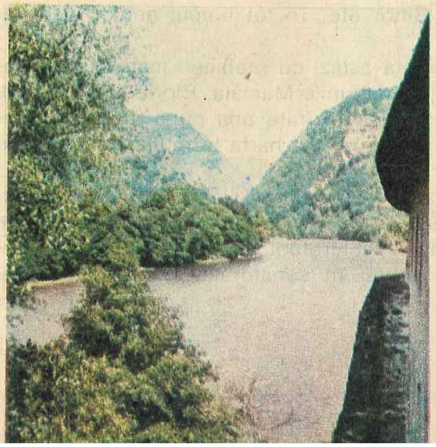

Telecabină în Munții Făgărașului. Observați ce aspecte are valea

Vedere din stațiunea Poiana Brașov

din Munții Apuseni și în alte părți din zona montană, atrag spre aceste locuri un număr tot mai mare de turiști, dornici să-și cunoască țara.

Amenajările pentru desfășurarea turismului în condiții tot mai bune s-au extins mereu. S-au construit numeroase hoteluri alpine, restaurante, cabane, teleferice, șosele moderne și s-au executat marcaje pe cărările de munte.

Construcții turistice s-au realizat sau sînt în curs de realizare și pe malul lacurilor de acumulare, cum sînt cele de la Izvorul Muntelui (pe Bistrița), Vidraru (pe Argeș), Vidra (pe Lotru), Porțile de Fier etc.

Turismul de munte se practică azi mai intens în munții Bucegi, Făgăraș, Parîng, Retezat, Ceahlău, Rodnei, Bihor etc., în tot timpul anului, dar mai ales vara.

2. **Litoralul Mării Negre** se prezintă astăzi cu prefaceri mari față de trecut. De la Năvodari pînă la Mangalia, stațiunile Mamaia, Eforie Nord și Sud, Costinești, Neptun, Venus, Mangalia stau înșirate una după alta, fiind numite, pe drept cuvînt, «perlele Mării Negre» (v. harta țărmului românesc al Mării Negre, p. 81).

În timpul lunilor de vară, litoralul devine un adevărat «furnicar» de oameni, români și străini, care vin aici nu numai pentru băile de soare și de mare, dar și pentru nămolul din lacul Techirghiol. Pe litoral se fac, de asemenea, tratamente în tot timpul anului în sanatoriile special amenajate (Eforie, Mangalia etc.).

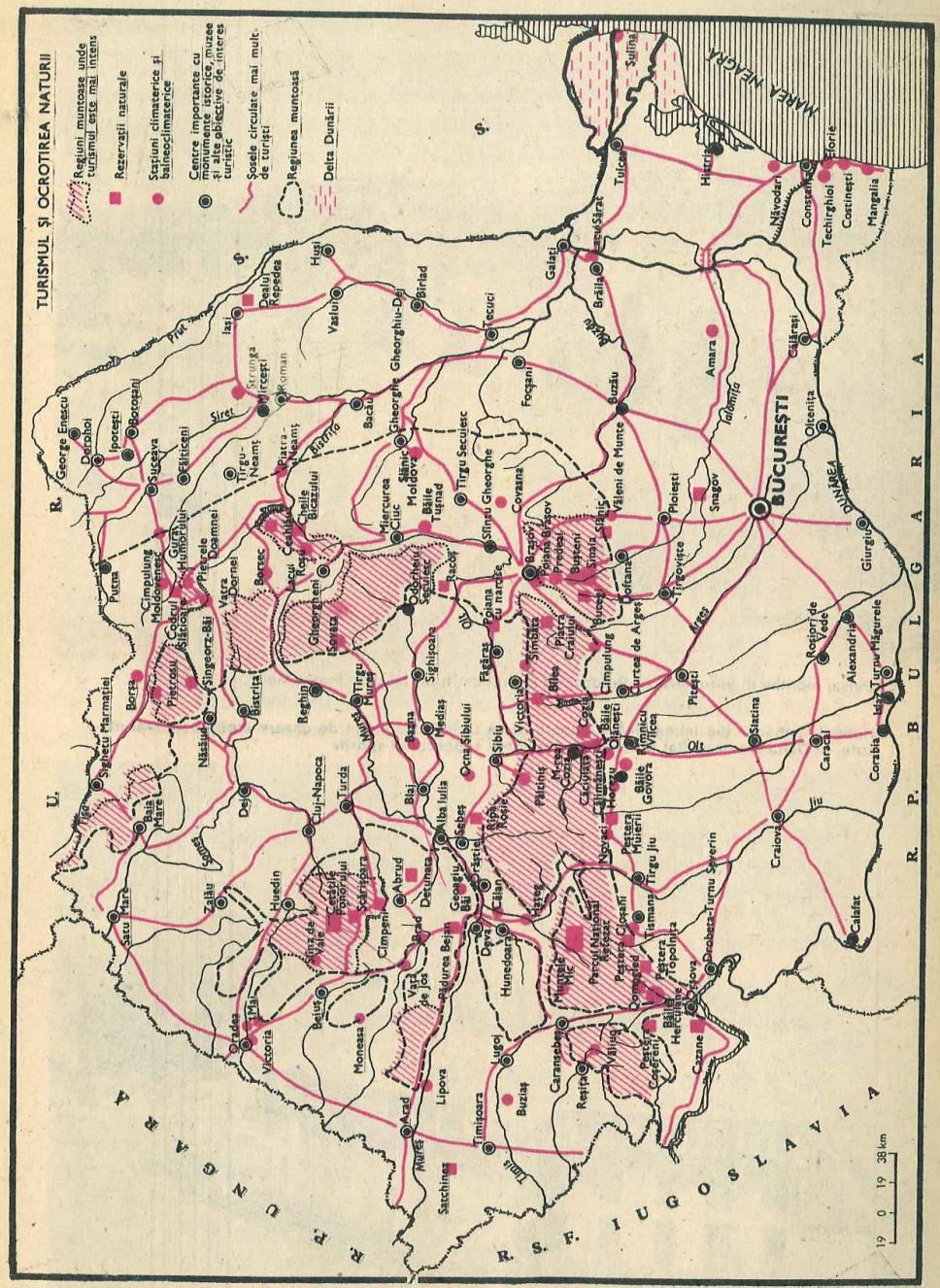

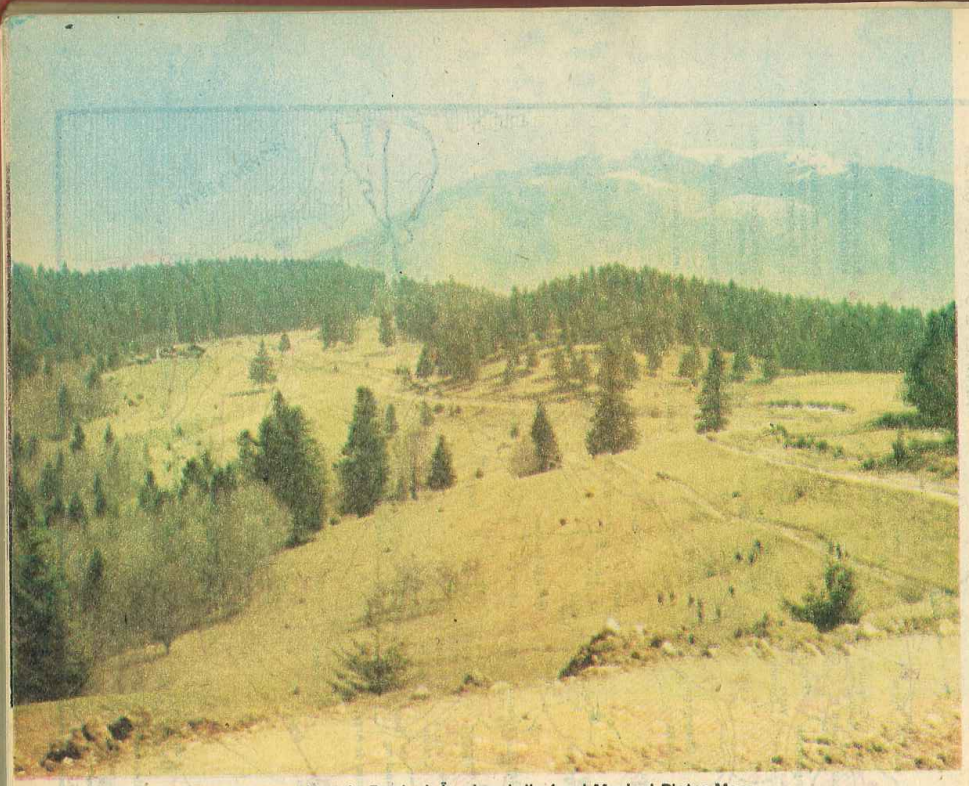

Peisaj montan în apropiere de Predeal. În planul din fund Masivul Piatra Mare

Hotelul «Lebăda» din inima Deltei Dunării oferă turiștilor condiții de cazare dintre cele mai plăcute. În Deltă s-a dezvoltat turismul de vînătoare și pescuitul sportiv

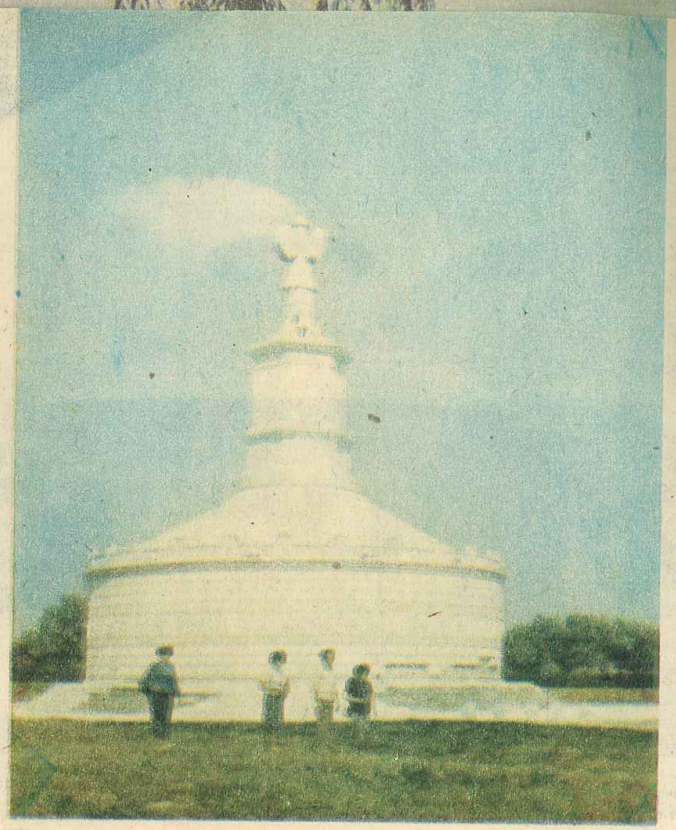

Monumentul «Tropaeum Traiani» din comuna Adamclisi (jud. Constanța)

3. **Delta Dunării** este o altă zonă a țării noastre care atrage mulți turiști prin peisajul său cu totul deosebit. Deplasarea se face cu vase speciale, de-a lungul brațelor principale ale Dunării, sau cu mici bărci, pe gîrlele dintre brațe.

Sulina, cel mai important oraș din Deltă, a devenit și un centru de cură de soare și băi de mare.

4. **Dunărea** oferă atracții deosebite în cuprinsul defileului. O dată cu construirea lacului de acumulare de la Porțile de Fier, regiunea aceasta a devenit și mai căutată de turiști.

În afara zonelor amintite, o mare atracție turistică o exercită orașele țării, în frunte cu capitala — *orașul București* — unde vizitatorii pot admira frumoase monumente, muzee, parcuri, precum și noile cartiere ridicate în ultimii ani. Tot atît de căutate de turiști sînt împrejurimile Capitalei (pădurea și lacul Snagov, pădurile Pasărea, Cernica ș.a.).

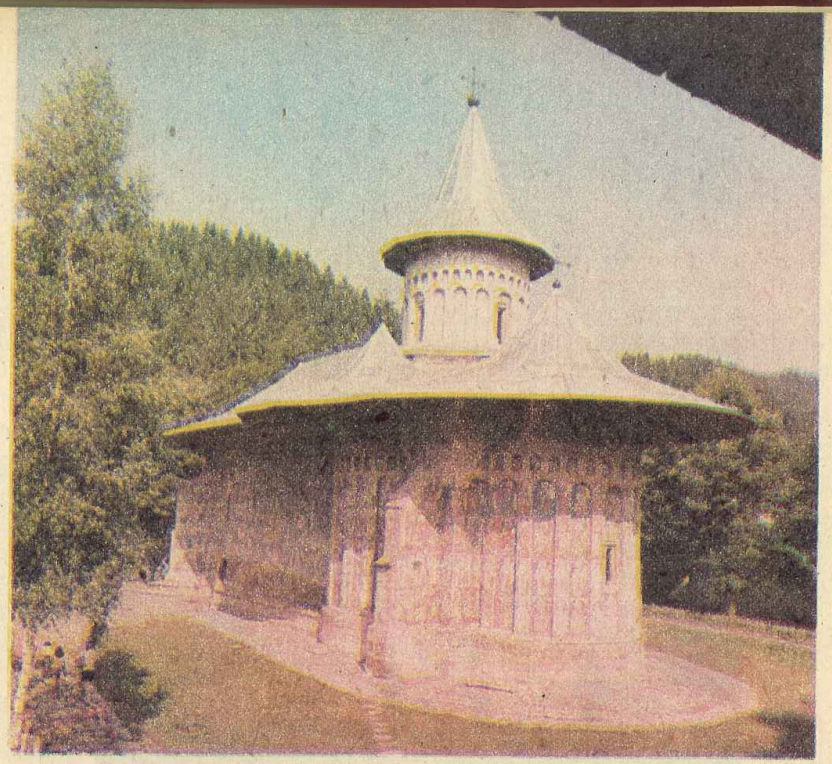

Mănăstirea Voroneț din Obcinele Bucovinei, unul dintre cele mai valoroase monumente de arhitectură din țara noastră.

B. TURISMUL INTERNAȚIONAL

Turismul internațional se dezvoltă an de an. Turiștii străini vin la noi în număr tot mai mare, urmare a frumuseții naturii, a posibilităților de tratamente balneare, a mulțimii monumentelor istorice și de artă, precum și a ospitalității recunoscute a poporului nostru.

Cei mai mulți turiști străini vin la odihnă, mai ales pe litoralul Mării Negre sau în stațiunile de pe văile Prahova și Olt (Sinaia, Bușteni, Predeal, Căciulata, Călimănești). Sînt vizitate tot mai mult și mănăstirile din nordul Moldovei (Putna, Sucevița, Voroneț, Neamț, Agapia, Văratec), precum și Delta Dunării.

Un număr tot mai mare de turiști români vizitează anual diferite țări străine.

Aplicație: Cercetați harta turistică a țării noastre (p. 171) și urmăriți unde sînt situate principalele stațiuni climaterice și balneoclimaterice. Urmăriți cîteva șosele și spuneți prin ce locuri pitorești vă poartă ele. Descrieți locurile care v-au plăcut mai mult și spuneți de ce.

Un frumos loc de odihnă de pe țărmul românesc al Mării Negre

ÎNTREBĂRI:

1. **Ce se înțelege prin turism și de cîte feluri este?**
2. **Care sînt principalele zone turistice din țara noastră?**

CUPRINSUL

AȘEZAREA GEOGRAFICĂ, GRANIȚELE DE STAT ȘI SUPRAFAȚA pag. 5

A. Așezarea matematică 5
B. Așezarea geografică și politică 8
C. Granițele de stat 8
D. Suprafața 10

CONDIȚIILE FIZICO-GEOGRAFICE 11

I. Relieful 11
A. Înfățișarea generală a reliefului 11
B. Cum s-a format relieful țării noastre 14
C. Regiunile muntoase. Munții Carpați 15
D. Dealurile și podișurile 39
E. Câmpiile, luncile și Delta Dunării 50
II. CLIMA 56
A. Caracterele generale ale climei 56
B. Elementele componente ale climei 56
III. APELE 62
A. Apele curgătoare 62
B. Apele stătătoare 73
IV. VEGETAȚIA, FAUNA ȘI SOLURILE 83
A. Vegetația 83
B. Fauna 86
C. Solurile 87

POPULAȚIA ȘI AȘEZĂRILE OMENEȘTI 90

A. Populația 90
B. Așezările omenești 93
C. Organizarea administrativ-teritorială 100

ECONOMIA REPUBLICII SOCIALISTE ROMÂNIA 103

I. Caracterizarea economiei naționale 103
II. INDUSTRIA 105
A. Industria energetică și a combustibililor 106
B. Industria metalurgică 115
C. Industria chimică 125
D. Industria materialelor de construcții 129
E. Industria de prelucrare a lemnului 133
Industria bunurilor de consum 137
F. Industria textilă și a pielăriei 138
G. Industria alimentară 141
H. Industria mică și artizanală 145
III. AGRICULTURA 145
A. Dezvoltarea agriculturii socialiste 146
B. Ramurile producției agricole 148
IV. CĂILE DE COMUNICAȚIE 160
A. Transporturile terestre 160
B. Transporturile pe apă (fluviale și maritime) 164
C. Transporturile aeriene 166
D. Transporturile prin conducte 167
E. Telecomunicațiile 167
V. COMERȚUL INTERIOR ȘI EXTERIOR 167
VI. TURISMUL. PRINCIPALELE OBIECTIVE TURISTICE 169
A. Turismul intern 169
B. Turismul internațional 174

Nr. colilor de tipar: 11
Bun de tipar: 20.07.1986

Com. nr. 60 236/32 157
Combinatul poligrafic
„CASA SCÎNTEII"
București — R.S.R.